

చెన్న పట్టణము, డిసెంబరు ౧౯౩౦
1930

సంపుటము. ౭

ప్రహేదూత సంవత్సరము మార్గశీర్ష మాసము

సంఖ్య ౧౨

హంపీక్షేత్రము

కొడాలి వెంటను బృహద్రావు గారు, బి. ఏ., కామంజుగడ్డ శివయోగానందరావు గారు

పశ్చాత్తాపము

(కృష్ణరాయల కొడుకును తిమ్మరుసుచంపినట్లు, అందుచేత రాయలు తిమ్మరుసును గుడ్డు తీయించి చెరనాలలో పెట్టి తిండినీ రీయక చంపినట్లు, తరువాత రాజు కొడుకును తిమ్మరుసుపై గట్టని కొందరు కుట్రదారులు చంపిరిని తెలిసినట్లు, తన తప్పనకై రాజు పశ్చాత్తాపపడి మనో వ్యాధితో మరణించినట్లు అనుశ్చితముగా వచ్చేకథనుంచి ఇది—)

“ప్రతి కేమివచ్చినది అంతామోసరిన వెన్న-రాజ్యము
చేతునటన్న ఆశ? మతిచెడ్డది పో! యువరాజు చావగా
నే తనకబ్బువా పదవి? నేటికి పాపము పంపిపోయె న
య్యా! తనవంటివాని కిదియూ తగుబుద్ధి? వినాశకాలమే.

దాపురమయ్యె. కానిమెడ తండ్రిగ తన్ను భజించి నమ్ము భూ
మీఁత కిట్లానర్చునె? శమించునె? రంపపుకోత వోని సొ
తాపము పుత్రనప్త జనితం” బని తోచినరీతి పట్టు-వా
రై, పలుగుంపులై, జనము న్యాయనభాంగణ పార్శ్వవక్తలై.

తిమ్మరునయ్య నేరమున తీర్పును చెప్పట చూడవచ్చి మా
గమ్మును కట్టి నిల్చి రిసరశ్మికే మే నుడుకెత్తి పోవు భే
దమ్మును లక్ష్యపెట్టక పదమ్ములు మాడుట కోర్చి కొల్వూమా
త్రమ్మది చూడబోదు తనధర్మమునందె నిబద్ధబుద్ధియై.

*

*

*

*

తన యోచనామగ్నతను చూపు మానము పర రాజు హృదినాటు బాకుగోటు
తన హర్ష వివశత్వమాన చూపు చిరునవ్వు తెనుగు రాజు కిరీటమునకు వన్నె
తన సంకయమ్ము రీతినిచూపు తలయూపు తత్కాలజయవిగ్రహమ్ము ఫలము
తన నిరుత్తరభావమున చూపు మాంద్యము అవసరానవసర మరయు చర్చ
తన మహామూర్తి తెల్లుమేధావిశేష-పరిణీతి శ్రీని పండినపంటగాగ
వెలుగు నచివ్రదు మును తన కొలువునుందు-రాజశిశుహాత్యకై యపరాధి నేడు.

*

*

*

*

న్యాయము మూర్తిమంతమయినట్టుల పొల్పెడి ప్రాడ్వికాకు లం
తా యిరప్రక్కలక తగు విధంబున కూరుచున్నట్టి. రాజు ధర్మ చే
తోయుతు డామహాత్ముని “తోచిన న్యాయము వెల్లడింపు డ
య్యా” యనినాడు వార లొకరై యొకరై యిటు పల్కినారనుక.

“తిమ్మరును హత్యచేసిన దే నిజమ్మ-టంచు సాక్ష్యము మమ్ము నమ్మించినారు
రాజ శిశుహత్య తమియించరాని నేర-మందు కగుశిక్ష బలవంతమైన చావు.

కర పదయుగ్మముల్ కలిపికట్టి కనుల్ పెరికించి తిండి నీ
రెరుగని చావు శిక్షగ వహించుటకు తగినట్టిదాని తి
మ్మగు సొసరించినాడు. దయమాలినవా డయినాడు. తొంటి బు
ద్ధి రమ నశించిపోయిన మత్తిభ్రమణ బిది కృష్ణరాణ్యణి!”

*

*

*

*

తెలుగురాజుడె శివవిధించినాడు-తిమ్మరుసు మోము రాజుకై త్రిప్పలేదు
భటులు దోషిని వెంటనే పట్టి రాజు-అనుమతిని నిర్వహింపగ నరిగినారు.

“ఒక్క మాటుగా తల నూడగొట్టినపోద బలవన్ముఖికి ఏల పాలుచేయ?
ఎంతచేసిన నేమి యీరాచవారికి తుదకిట్టి దురవస్థతోటి చావె ?
అత డొనర్చిన మహాత్తరనేవ లోనెంచి తమియించు బుద్ధిలే దేమి తనకు?
తనకు రాజ్యంబేమి తగులబడ్డది? అంత అతనిచేతనె దక్కినట్టిదిగద?
కావలయునన్న రాజ్యముకైనిసుంగు-ప్రాణమలతీయగానేల? పార్థివునకె
నీళ్లుతోడడా?” యంచు ననేకగతుల-భూపుని కృతఘ్నుతకు మంత్రి పొందినట్టి
మహాదవస్థకు లోలోన మరగిపోయి-ఒకరనినమాటగూడ వేరొక్క రనక
పోయినారు ప్రజల్. క్రోధపూరితాత్ము-అంతలోన కృపా పూరితాత్ములు నయి.

* * * *

“పెంచితి. పెద్దచేసితి. అభీష్ఠితసిద్ధికి జీవవాయు ల
ర్పించితి మొన్నదాకి. పుడు పెద్దతనంబున లేనిపోని క
ల్పించినవాడుకై పరిభవించి కనుల్ దులిపించె భూపుడీ.
పంచన నీపరీక్ష? తగవా? పగవాడవ? శ్రీవధూధవా!

ఆంధ్రసమ్రాట్టు నన్నయ్య యనిననాడు నీరూపులోన వర్ణించుకొంటి
ఆంధ్రక్షమారిపు లవఘటించిననాడు నీశంఖరవము ధ్వనించుచుంటి
ఆంధ్రసత్కవిబృంద మగ్గించి పొగడిన నీపొగడ్డలరితీ నేర్చుకొంటి
ఆంధ్రమహాజను లతడె తిమ్మరుసన నీవంకచూపుల నిలుపుకొంటి
అడుగడుగునందు నీయాశ లల్లుకొంటి-నైన పూర్వార్జితంబె నన్ను నరించె
నీమహాలీలలో మాయనేర్వలేని-బుద్ధి హీనుడనై దేవ, పొగులుచుంటి.

కూటికి నీటికికె వదలుకొంటి ఋణంబు. కనుల్ కృపాణ దు
ష్పాటితముల్. మనస్సు వివశం బాక చేయని నేరపుక విధి.
మాటలు తొట్రిలుక. తలపుమాత్రము నీపయి లగ్నమైనదీ.
పాటికినైన ప్రాణములు బాపుము గోపకులాంగనా స్మరా!

ఆపదనాడె చూపులకు నందును దేవుడు. సౌఖ్యమందుచో
తోపడటంచు వెక్కనముతో యమలోకమహానలార్చులన్

తాపితం చేయుచుంటివి వృధా. ఇక రోజూ మరొండాగాని అ
బ్బా పడువాడగా నిహముపై నిముసంబును బాధ మాపతి.

తిమ్మరుసు ఇంతభక్తుడా తెలుగురాజు-నాన వెట్టంగలట్టి మేధా నిధాన
మంతియే యనుకొంటివో? అటులకాదు-నిన్ను లోగొన్న బాహ్యసంపన్నుడితడు.

రేనికి లేదుపోదయ! భరించుట నీకును కష్టమైనగా
నీ; నను చోషిగా జనము నిందయొనర్చని రీతిచేయు మం
తే నిను వేడుకొందును. విధి తలక్రిందొనరించలేవు నీ
వైనను. మంచిచెడ్డలు స్వయంకృతముల్ అనుభూతి ముక్తముల్.

నామరణాంతమందున కనంబడు సత్యము. రాజు స్వీయ శం
కామలినందు. భూప్రజవికారజతుల్ తమ తప్పెరింగి నీ
తో మొరవెట్టుకొందురని తోచెడి న. పృథు చెప్పవయ్య “చిం
తామృతులార, తిమ్మరుసు ధన్యుడు శాశ్వత జీవితాత్ముడు.”

అనిమహామంత్రి తిమ్మరుసయ్యలైదు-కటకటాలకు చేతులు కలియబట్టి
మొండివారిన దేహమునుండి వెలికి-ప్రాణములుపోని దురవస్థ పరితపించి
నాల్గురోజులు ఛెరలో ననాధవోలె-చితికి కృశియించి మూర్తి తృణించె తనువు.

* * * *

కన్నులు లొట్టలై జలము కార్చు మొగంబున క్షీరనిర్మలం
బున్నవమై కపోలముల ముంచు దరస్మితమూర్తియొందు భూ
భృన్నయనాగ్రభాగము చరించుచు “జేమమ నీకు నీప్రజల్
తిన్నగనుండురా? సంగదిద్దుదువా నృపసీతి ధర్మముల్?
మునుపటిరీతిగా దెసలమ్రోయుదువా? జయభేరి కానుకల్
కొనియెదవా? సమస్తమనుకోనివిధంబున సత్కరించుటల్
కనియెదవా? రిపుప్రకరకంఠ విదారణహేతి సంహతి
స్వనితముగా తెలుంగుధరశాసనమున్ పొనరింతువా ప్రభూ?

వీరస్వసింహరాయ లనిపించిన “అయ్యపదంబు” నేటి కె
వ్వారికి చెందుచున్న దనువారల కేమని చెప్పెదీవు? తత్
ప్రేరణలేని తాజ్యపదవిపరివృత్తసుఖావబోధ సం
జ్ఞా రమణీయతా గుణవిచారణ లేరికి తెల్పుదో ప్రభూ?

రాయచూరున మ్లేచ్ఛరాజు కంపించిన గతికి కారకు తెల్వగలవె యిపుడు?
గజపతి నెత్తిపై కాలు ధట్టించిన యుక్తికారకు డేవం డూహనేయు?
మాకొండవీటి నల్లాడించి విడిచిన తరి దారిజూపు బోధకుని తలతె?
బహ్మినీ మ్లేచ్ఛ సంపదలవిద్యాపురిరాసులపేర్చు హర్తకు డేవండు?
సామదానక్రియా భేదచంఢతా సు-ధీవిశేషణ చతురుడో తిమ్మరుసును
కొడుకును? చంపె నను మిష గ్రుడ్లుతీసి-చంపగల్గితివా? తొంటిజడ మరచి.

ఈరక్తపుంబొట్టు నెవరు పెంచెరటన్న “అప్పాజి” యనురోజు లరసికొనుము
చనిపోవుతండ్రి యెవ్వని కప్పగించెనా? “అప్పాజి” కనుమాట లరసికొనుము
ఆమహాసామ్రాజ్య మంత నీగెల్పనా? “అప్పాజి” శక్తియం లరసికొనుము
ఆమహారాణి పెండ్లాడిన దెట్లన “అప్పాజి” యుక్తియం లరసికొనుము
రాత్రిపగ లనకుండ నీరాణివాస-సాధముల నాకు కేల్మోడ్చి స్వాగతంబు
లిచ్చి “మామయ్యవచ్చె వాయించవచ్చు-వీణ” నని సంతసమున దేవేరులకును
ఆజ్ఞయిడు రోజు లొక్కమా! రరసికొనుము.”

అని పృచ్చించుచు, వెంట నంటుచు, నృపాంతర్యంబు మండించుచు
పని యొక్కండును తోచనీనిగతిగా బాధించుచు, రాజుప్ర
క్కను, ముందూ, వెనుకూ, అహర్నిశము ధిక్కారించి తర్జించుచు.
కునభవ్యాస్తముగా కనంబడుచు, గగ్గోలించి రాపాడుచు.
ఒక మహాభూతమై రాజునొరగజేసె. చివికి, జీర్ణించి, శల్యమై చివర కతడు
మంచమునుపట్టె. మనసులో మరగుచున్న-వ్యాధి కెవ్వండు మందు నీయం గలండు?

* * * *

ప్రాతర్భానుమరీచిమాలికల పైపైదాల్చి కాలంబు మి
ధ్యాతంత్రాంకము, నాడు పొల్చినది. విద్యారణ్య పారశ్రుతి
ద్యోతం బైనది కుట్ర. రాజశిశుహత్యోద్యోగ పారీణచిం
తాతూర్యంబులు మ్రోగి, మేలుకొని అంతా విన్న రారాజును.

ముకుళితమైన కన్నుగవముందర నాడుచునున్న మూర్తివై
పుకు తలత్రిప్పి అగ్రశుకణముల్ దిగజార్చుచు చూచి “తండ్రి మ్రొ
క్కుకొనెడ. నా తమింపు మిక కోపము మానుము. దోషమున్న వా
రికి తగుశిక్ష నీవె పొనరించితీ వా. తన్ను చీల్చినావు పో.

కొడుకును చంపినా వనెడి కోపమునకా వివరించలేక దుం
దుడుకున “తిండి నీరముల దూరముచేసి కనుల్ పెకల్చి చం
పు డ”ని విధించినాను సుమి. భూవుని గొప్పతనంబు చూప; ఇ
ప్పుడు నను చంపుచుంటివి. ప్రబుద్ధుడవే! చనిపోయి మృతివే!
అన్నము నీరు లేక కనులైనను విచ్చక నిన్నువోలె నీ
పిన్నటనుండి సూనువలె పెంచిన రాజు గతించుచుండె నో
యన్న త్వసీయశిక్షయ్యె, స్వయంధ్యతమైనది నాకు గూడ నే
కన్నులు గల్గి విచ్చటకు గాంచను తావకమూర్తిముందుగక.

బాకేచ్చెల్లిన దీమహాకథను చెప్పంజాలువా రెవ్వరుక
నాకే తప్పను కట్టిపెట్టరు. సమానంబైన శిక్షాగతిక
నీకు నాకును చాపు సంఘటిలె. కానీ! తెల్లునప్రాప్తు మే
ధాకాలుప్యము శాశ్వతంబగునుగాదా? తిమ్మరామ్మగణే.”

అనిభావించుచు నేత్రయుగ్మకము సాయంసంధ్య కాలాబ్జ రా
గిణిపై రేకుల మూతమూగుట ప్రసంగించెక. దివాంతంబుతో
డను, రాజన్యని ప్రాణవాయుపులతోడక తిమ్మరామ్మగి పో
యినదా. ధావని కంటినిగిరి పోయి దంత రాగ్నిచ్చటల్.

పాణి గ్రహణము

[కళింగ రాజు గజపతి. కృష్ణరాయలచే పరాజితుడు. తత్ప్రీతికారనిరీక్షకుడును. కూతురిని
కృష్ణరాయల కిచ్చి ఆమెచే నాతని చంపింప యత్నించినాడు. తాని విఫలుడు తిమ్మర్పు కృష్ణ
రాయల కంగరక్షకుడు. కథ కళింగరాజుతనయా కృష్ణుల చేతోమేళనములో లీనమైనది.
ఇందు కాధారము పెద్దన్నగారి చాటుపు “కూతు రాయలకును కూర్చున్నాడు” అనునది.]

“స్వామీ; కూతురుతోడి పెండ్లిజరిగించక మీకు కాలింగు డే
మేమో వ్రాసెనటే? ముహూర్తబల సామీప్యంబు గుర్తించి పో
తామన్నారట మీకునుక; వరులుగాదా? కన్యకుక శుల్క మెం
తీ; మాత్రంబును చెప్పకుంజితిరి, పోనీయండి సిగ్గైనదో.

సమరములోన నోడియును శత్రుడు మామగ మారి శాశ్వత
ప్రమదము కూర్చునంటి? హాపరంబుల భేదములేనిరీతిగా.

సమద గజేంద్రకేశసరియు చారుకురంగవిలోకనప్రభా
భ్రమితముగా నృపా బిడియపడ్డది ముందరిచూపు లేకయే.
భూమిధవుల్, సహస్రశత పుష్పసుగంధిపరీవృతుల్, మహా
శ్రీమహితుల్, నవత్యము వరించి గుణాగుణదృష్టిలోభులై
తాము చరింపబోయెడి పథం బనుకూలముకాదో యెంచరా.
సామెత పైడిపైదలి వశత్యము రాజులకైన తప్పదో?

నిన్నో; మొన్నో; పరాభవింపబడి తానే పిల్చి యర్పించు క
న్యన్ని ర్వాజముగా కలింగు డి. దిమాయావాగురం బేమొ? మీ
రన్నీ యోచనచేసియే బదులువ్రాయక చేసినారా ప్రభా
సన్నాహం బాకయింతలే కరిగి వస్తా మంతయుఁ చూచియే.”

అనుచు హాస్యము, హితము, ముందాచరింపనైన కార్యము, సూచించి అనఁమున
చిరునగపు లేతతట్కులు మురియనిల్చె-మా మహారాజుప్రక్క తిమ్మరుసుమంత్రి.

“త్రిపుల్ పెట్టిన శత్రువోటువడి, స్వాధీనుండునై, కూతురిక
ఐప్పిస్తానన అట్టులేయనుచు వ్రాసింపించితిక గాని నే
తప్పొ, ఒప్పు, తలంపలేద.ది ప్రమాదంబేమొ చింతింపలే
ద. ప్వాజీ కల డన్నియుక సరిగచేయక తోడ నెల్లప్పుడుక.

అనుధైర్యమె నాపాలిటి - పెనుదైవము. పోయి, పెండ్లిప్రేరణమేమో
కనివత్తము. వేరైనక -చనుగా కాతండు యముసిసాన్నిధ్యంబుక.”

అనుచు కృష్ణరాయలు భార మతనిమీద - డించి, నేనాధిపతుల రప్పించి, తగిన
కట్టదిట్టంబు లొనరించి, గజపతిపురి - జొచ్చినాడు. పెండ్లికి సర్వశోభనముగ.

* * * * *

“గజపతియింటిలో పులిముఖంబున గోవు జనించె నేటి క
క్కజముగ. నిన్ననే మగడు కట్టిన తాళికి తండ్రిమాటకే
గుజగుజవోవు సీరకపు కూతురు పుట్టుటకంటె రాయె, ర
ప్పొ, జడము లేవయిన పుట్టిన సంతనమంది యుందునే.

పెండిలిపేర్లుపెట్టి, రిపుపిల్చి, బహూకృతిచేసి, ముగ్ధుడై
యుండగ, నాడు-నేపడిన యుద్ధపరాభవరోష హేతి మ

చృంఢతరార్పు లార్తు నని సంబరమందితి గాని యింటిలో
నుండిన శత్రువు తేలియనోని యంధుడనైతి నేటికి.

జనకునికన్న బంధుని, విశాంపతికన్నను దేవుని ధర్మ
కనము. మగండుగా మెడకుకట్టిననూ లొకతెంపులోన పో
వును. జనకత్వమో; తనువు పోయినదాకను నిల్చునస్థిరం
బునకు స్థిరంబువీడు తలపుల్ జనియించెన? పెరియెత్తెనే?
నాయన తీర్పుకొంటిని ఋణంబి. దె శత్రునిమస్తకం బి. వే
తీయని వెచ్చనెత్తురులు తెట్టెలుగట్టిన చేతివేల్లి. దే
కాయపు సందుసందును వికావికచేసిన బాకు, దీనితో
పోయిన ప్రాణముల్ తమ కమూల్యపు కానుకలంచు పల్కక.

మగడు మగడని ఎవ్వడో మొగమునైన - మీనుపెరుంగని యొకశత్రువును సహించి
కన్నవారల కడుపులు కాల్చినావు-బ్రతికియును చచ్చియును నొక్కఫలమె నీవు "

అని చురకత్తి చేతగొని, ఆత్మజవైపుకు చూచిచూచి, కం
దిన మొగమింతవాంచి, జగతిం పరికించి, శివంబులెత్తువా
నిని బురుడించి, నిల్చునెడ నిల్వక, తోచక, విశ్రమించక
కనులను నిప్పులు జలము కార్చుచు నున్నదైత న తండ్రికై.

మొగముత్రిప్పెను రాయలమోజుకత్తె, - క్రొత్తపెండ్లికూతురు, శాంతగుణము రూపు
వోలె నిల్చి, తండ్రికరము ముడిచిపట్టి - నట్టి చురకత్తి తనచేత నట్టెలాగి,

"మగడను ప్రేమభావ మభిమానము నీకయి వీటిబుచ్చి నీ
పగ యడగింతు. ఆపయిన పట్టినిచూడవు. నేడేబంధముల్
తెగియెను నీకు నా క"నుచు దీవ్యదళింక తటిల్లతా ధగ
ధగల పెలింగిపోయె ప్రమదామణి. తండ్రియె అదృశ్యతంపడక.

* * * * *

మదనాస్త్రా) మితవీడితాత్మకుడు, ప్రేమస్థాన కాళింగసూ
తదయాపాంగ విలోకనప్రసర మాత్రత్యక్త కాతిన్యూడు
హృదయాహ్లాది వచస్సమాత్తరతిపారీణండుగాతోచి, స
మ్మదితుం డట్టుల రాజు పాన్పుపయి పోవున్ నిద్ర జాగ్రత్తలో.

నిద్దరమంపులోన శయనించెను రాజనుకొన్నది. తయ్యక్
 నద్దనులేక లేచినది. శాటిబిగించినదం. తరవ్యధక్
 మొద్దయినట్టి లో ప్రణయమోహములన్ దిగజార్చుకొన్నదా.
 ముద్దియ కృష్ణ దేవు కనుబామ్మల నద్దిన దోష్టరక్తిమన్
 తలకడ మున్నె గుప్తముగ దాచినకత్తిని తీసికొన్న దు.
 త్వల సమనీలతారకలపై పరివేషముగొన్న నీటిబిం
 దుల తనపైట నద్దినది. దోసిలియొగ్గి ప్రియాంఘ్రపద్మముల్
 తలపయి హత్తుకొన్నయది. ధ్యానముచేసిన దొక్కలిప్తవై.

మరునిముసంబులోన పిడిమాత్రము నిల్చిన కత్తి రాజుపే
 రురమున నాటుకోవలసియుండెను. కాని నృపుండు మున్నె త
 త్కరకరవాలముల్ కలియగా బిగబట్టుచు, మందహాససుం
 దరవదనాబ్జుడై “తరుణి; తప్పొకయింత యెరుంగనట్టి నక్.

కత్తిపోటులతో చంపగా నదేల? - కుశితతావకాలోకన కుంతములనె
 గ్రుచ్చి హింసింపలేక. య్యకొరకుపడిన - శ్రమము వృధయయ్యె అప్పజిశక్తి యిద్ది.
 అనుకొన్నంతయు నైన దం. తయును నవ్యంబైన దీకత్తితో
 పనిలే దింక. విరోధమున్నయెక తీర్పు పచ్చు వేరొక్కవ
 ర్తననర” చుల్లసమాడు పార్థివు కరద్యందంబునన్ మూర్ఖవో
 యెను కాంతామణి పాపపంకిల కళంకిభూత సౌహార్ద్రితక్.

* * * *

గజపతి పశ్చాత్తాపము - గజపతి కన్యానురాగ కందళితమనోం
 బుజుడగు నరపతి మురుపును - ప్రజలకు నాడైన వన్నపానసమములై.

నవవధువుతోడ రారాజు నగరులోన - చిత్రవిభవోత్సవముల వేంచేసినాడు
 లలితకళలెల్ల నాటివిలాసములకు - భావసాధనిర్మాణముల్ ప్రబలచేసె.

కాలముదాటిపోయిన దొకానొకనాడు ధవుండు రాణివా
 హ్యళికిపోయినారు. పవనాంతరసైకతవేది కాస్థితుల్
 బాలశక్తిప్రభక్ మెరుగుబారిన వృక్షనికుంజపత్రముల్
 గలిక్రిమోగుచుండగ సుఖంబుగ సంలపనాదిలోలురై.

తాము మనుషులనించు వర్తనములెల్ల - చెప్పకొనజొచ్చి రాయలుచెప్పించుడె.
తండ్రి తన్ను నాడన్న వృత్తాంత మంత - వింతగా. ఇంతలో గాలివిసురులోన.

“గజపతియింటిలో పులిముఖులైన గోవుజనించె నేటి క
క్క-జముగ అందుకే తెలుగుకాంతుని నవ్వులలేత కెంపు టం
బుజములు మోముపై విరియపూచిన దం”చు వినబడెన్ ధరా
భుజుడును రాణి ఆదెనకె మోములత్రిప్పచు లేచిచూడగన్.

తిమ్మగసుచెప్పించుడగా తిమ్మనకవి-విరుచు “ఊ”కొట్టుచును పోవుటను గ్రహించి
రాంధ్రరాయలు రాణియు “ఆత్మకథను - మరువదిక జనమంచు లో మురిసికొనుచు
సాగిపోజొచ్చిరంట ప్రాసాదమునకు - చిరునగవు దొంతరలు ముఖసీమ నిలువ.”

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు

[కృష్ణరాయని ఆముక్తమాల్యద చదువగా కలిగిన ఆవేశమే యీ పద్యముల కాధారము]

ఆకడ రాజరాజమొద లాంధ్రసరస్వతి నిష్టదేవతా
స్వీకృతిలో యజించి మురిపించి భజించెను. అంతరాంతరా
ర్యాకలసంబులోపల విశాంపతు లెందరొ శీర్ష మొగ్గి నా
రికడ నీవునిల్చి వెలయించితి నంత్యసమర్పనావిధుల్.

అతడొక్కకవివర్యు నాదరించెనెగాని కవియన్న పేరు తా గాంచలేదు
ఆతడొక్కటెకృతి నందియుబ్బెనెగాని తత్కాలకృతుల గుత్తగొనలేదు
అతడొక్కభాషనే అరయగల్గెనుగాని దేశభాషలెన్న తెలియలేదు
ఆతడొక్కటె నడయాడజూచెనుగాని అష్టదిగ్గజరూప మరయలేదు
అయిన నాతడె పూర్వుడై యలరుకతన - ఎన్నిలోపించినను తానె. హెచ్చినాడు
అన్నికల్గియు చివరవాడైన నీవు - అతనితోసాటి కైనావు ఆంధ్రరాజ.

నీయము క్తదమాల్యదాసనలు వాణికుంధవక్షోజనా
ట్యాయత్రం బగు వీణెతంత్రిపయి బాహుటించె మాధుర్యముల్
స్వాయంభోప్రతిపన్న సృష్టికవి జీవజ్ఞానవిద్యాగుణ
ప్రాయప్రాధిమలంచు తజ్జలిట చెప్పంజొచ్చి రెల్లప్పడున్.

గండపెండెరములు కవుల కీవచ్చును కవిహృదయము పిండగలడెరాజు
 ఏనుగంబారీల నెక్కించవచ్చును కవిమనస్సున కెక్కగలడెరాజు
 కృతు లెన్నియైన పేరిచి పుచ్చుకోవచ్చు కవితారసము పీల్చగలడె రాజు
 పొగడింతలను వేలు పొందగావచ్చును కవియూహ లందుకోగలడె రాజు
 అది మహాయుగ సారస్వతాత్మ పండి - రాజుగా తెల్లు గ్రుడ్డియరణ్యములను
 పరువమును కాంతిపిగని పారిజాత - పుష్పమయి నిల్పినది జ్ఞానపూజకొరకు.

పదైము పదై మొక్కమణి పట్టినదెల్లను పైడిముద్ద యీ
 విదై నెటల్ గ్రహించితివా వేయికి నొక్కడుగూడ నీవలె
 దిద్దగలేడు కావ్యకళ తీర్చిన ముత్తైపుపేర్లుగా కథల్
 సుద్దులు వర్ణనల్ మతపుసాంపులు నీతులు గ్రువ్వినాపు పో.

కథ నడిపించు తీవి, మతఖండనము జరిగించుధాటి, భూ
 మిధవ నయప్రసక్తిని గమించెడిచాతురి, కాలవర్ణనా
 పథులను దాటునేర్పు, కనువారికి నీ “కవితాపితామహం”
 బుధి ఒక నీటిబుగ్గ అయిపోవడ? త్వత్కృతవస్తుస్పష్టిలోక.

అవునా లేతతనంబు, సూర్యవము, చిత్రాకర్షణాధారభూ
 తవరిప్రాద్యుతగోస్తనీఫలరసద్రావంబు నీపల్కులక
 తవుల లే ధనుమాట సత్యమే భవద్ధాటిని రాఘటపా
 టవసామ్యంబగు ప్రౌఢిమం బమగఘంటాశంకృతం దున్నదే.

తొలిజన్మంబుల నీవై - నలిపిన సాహిత్యపూజ సార్థకమయి మా
 తెలుగున “ఆముక్తమంగా” - ఫలియించినదెల్ల కవుల వైపై మెరువై.

* * * * *

స తి

ఓంకారస్వరలీనమై నిగమనాదోపాసనాధీనమై
 కైంకర్యప్రతిపాద్యమై భువనరయోదక్షమై తాండవా
 హంకారస్థిరచంద్రమశ్యకల శైత్యప్రాప్తశాంతత్వమై
 శంకాసంకులమైన నీయునికి ఆశాసిద్ధి కల్పించుతా.

తన సెగకన్న మంటలకు ధగ్గుడు. — కాని ప్రియూవిలాకమా
 గ్గణ పరిల్లిబ్బ వైజ కరుణామృతవృష్టి పునఃప్రభూతజీ
 వను డశరీరుడా. తని జవంబున కంతమునందు లోగి పో
 యిన ధృతిమూర్తి మమ్ము భరియించుత కష్టసుఖంబులందునున్.

తన వేణుస్వనమోహితుల్ మగలబంధాల్ తెంచి జాబిల్లివె
 ల్లన పాదంబులజాడ లారయుచు మ్రొక్కుల్ వెట్టుచున్ రాత్రులె
 ల్లను బృందావనవీధులన్ తిరుగుచుండన్ యామునశ్రీతనున్
 తనుకుంజంబుల దాచివెట్టుకొను ధూర్తత్వంబు శంసిం చెడన్.*

కాంత

ఓలేటి నిత్యకల్యాణమ్మగారు

పురుషుడు విశ్వమందున సపూర్వనట న్నవనీలనీరదం
 బురుసరణిః తదంచలము లొక్కట డాసి వెలుంగఁజేయు ప్రా
 జ్యుచిరమోహ కాంతి విరఁ జల్లెడుతారక వారిజాక్షి; యు
 ర్వరను గృహస్థుఁ డెందును గళారహితుండగుఁ గాంత లేనిచోన్.

నన్నయకుబూర్వ మాంధ్ర వాఙ్మయస్థితి

కోరాడరామకృష్ణయ్యగారు, యం. ఏ.,

నన్నయ భారతము నాంధ్రీకరించుటకు బూర్వ మాంధ్రభాషావాఙ్మయము లేస్థితిలో నున్నవియను విషయము పరిశీలించవలసివచ్చినపుడు ఆకాలమునందలి దేశీయభాషల స్థితిగతులు, వాని యాదరణము, సంస్కృతమునకు నొకటిని గల సంబంధము, సన్నిహితభాషల లోని వాఙ్మయస్థితి, తమిళకన్నడములలో పూర్వవాఙ్మయము కనబడుచుండగా నీభాషలో నన్నయకు బూర్వమున గల వాఙ్మయము కనబడకపోవుటకు గల కారణము, ఉన్నచో నెట్టిరూపమున నుండి యుండును - అను నీమొదలగు విషయములను గూర్చి విచారింపవలసి యుండును. కాని ప్రస్తుతము నన్నయకు బూర్వమందు ఆంధ్రవాఙ్మయమునకునో నెట్టిరీతి గలదయి యుండునను విషయమును మాత్రము పరిశీలించుచు, కన్నడవాఙ్మయ సుప్రదాయము లాంధ్రమునందలి తొలికవితారీతి నెట్లు దిద్దినవి తెలిసికొన నించుకయత్నింతుము.

నన్నయకుబూర్వమునగల చాళుక్యరాజుల తెలుగు శాసనములలో గొన్నిటినిబట్టిచూడగా, నన్నయ తెలుగు రచననుబోలిన సంస్కృతభూయిష్టమున తెలుగురచన యాతనికి సుమారు రెండువందల యేండ్లక్రితమే యుండెనని తలంపదగియున్నను, అట్టి తైలి రాజాస్థానములందలి పండితకవులచే నాదరింపబడుచుండెనేగాని, జనసామాన్యమున వ్యాప్తిజెందియుండి లేదనికూడ మఱికొన్ని శాసనములనుబట్టి యూహించుట కవకాశము లేకపోలేదు. ఈశాసనములలోని పద్యములన్నియు దేశీయస్మృతములలోనేగాని సమకాలికములగు కన్నడశాసనములలోవలె సంస్కృతస్మృతములలో రచింపబడుచుండుటయు, గొన్నిటియందలి భాషప్రాకృత సంపర్కమును విశేషముగా జూపుచుండుటయు మఱియుక విశేషము. నన్నయకుబూర్వమున నీభాష కనుశాసనములేకపోవుట చేతన, అప్పటి శాసన

ములు గొన్నిటిలోమాత్రము నన్నయశిష్టకవితాభాషను బోలు భాష గానవచ్చినను, నప్పటి శిష్టులగు పండితకవులచే ప్రామాణికముగా గ్రహింపబడు నాభాషలో నుత్తమగ్రంథము లేమియుబయలు దేరి నట్లగుపడకపోవుట చేతన, నన్నయకు బూర్వకాలపు తెలుగుకవిత్వయంతయు శిష్టులయాచరమును బడయుజాలనిదియు సంస్కృతవిరళంబును సామాన్యజన వ్యవహారప్రచురంబుననున తెలుగు భాషలో నుండెడివినియు నిశ్చయింప దగియున్నది. అప్పటిదేశీయ కవులు చునమెరిగిన శాసనపద్యములను రచించిన శిష్టకవులవలెనే ద్విపద, తరువోజు, సీసము, గీతము మొదలగుదేశీయ స్మృతముల మూలముననే తమ రచనలను సాగించినను, వారు తమ వ్యవహార భాషలో నా మాకథలను, నాయాపద్యములలో పాడి యుండుచే గాని, శాసనకవులవలె ప్రాయబడుటకై రచించియుండురని తలంపుట కవకాశము కనబడదు. ఈదేశీయకవు లాకాలమునపాడిన తెలుగుపాటలు జనముఖిసములై యుండినవేగాని గ్రంథములై యుండెననియు మనయూహింపజాలము. ఇక వీ రాకాలమున వాడినభాష స్వరూపము చూచును తెలిసికొనవలయునన్నచో గొన్ని శాసనములలోని భాషకప్పు మఱియేవిధమున నాధారములేదుగాని, నన్నయాది శిష్టకవులసంస్కృతభూయిష్టరచనకును, మార్గకవుల మార్గకవిత్వకును భిన్నమైవదియు దేశికవుల కవశ్యావరణీయమని తరువాతికాలపు తైలికవులచే బేర్కొనబడినదియు, దేశిమార్గమునుబట్టి దేశీయముగా రచింపబడిన జానుకవిత్వములాధారంబైనదియునగు జానుతెనుగే తత్స్వరూపమును మనకు గొంతకాకైనను గోచరింప జేయుగల్గియుండునని తలంపవగును. జాను తెనుగు స్వరూపమిట్టిదని

పొల్కురికి సోమనాథకవి వృషాధిపతీతకమున మన
కిట్లు తెలిపియే యన్నాడుగదా!

“బలుపాడతోలు నీరయును

బాపసరుల్ గిలుపారుకన్ను వె

న్నెలతల నేడుకుత్తుకయు

నిడిన కీలుపుచేరు వల్లపూ

సలుగలతేనిలెంకవని

జాన తెనుంగున విన్నవించెదన్

లెపు మదిం దలిర్చ బసవా

బసవా బసవా వృషాధిపా.”

కాని నన్నయకు బూర్వమున గల దేశికవులజాను తెనుగు
న కీమాత్రము సంస్కారము నుండియుండదు. అది చాల
వఱకప్పుడు వ్యవహారమందున్న భావకు చేరికగలదై,
సంస్కృతదీర్ఘ సమాస విరళంబై నియమరహితంబై
యుండియుండును. అదేశికవులు తమభావముల నే ద్విప
దనో, సీసమునో, యవలంబించిపామునపుడు, భాషా
రూపములను, ఛందోనియమములను గూడ నాయా
పాట కనుకూలగునట్లుగా, వికృతినొందించి—అనగా
నాపాటలో గురువు కావలసినచోట ప్రాస్వాంతపదము
నైనను, దీర్ఘాంతముగా జేసియు, లేదా రెండుమాత్రులగు
మూలగుమూలిగియు, ప్రాస్వము కావలసినచోట దీర్ఘ
స్వరపదమునైనను ప్రాస్వాస్వముగా జేసియు, లేదా
ఆపదమునందలి యొకయక్షరమును సరిగా పలుక జూఱి
విడిచియు — యాయాస్మృతిమలలో పాడియుండు
టచే భాషావిషయమునగాని, ఛందోవిషయమునగాని,
వారికవిత; నియమబద్ధంబైన తరువాతికవుల జానుకవితను
జూలియుండునని తలంప నవకాశము లేదు. అవి ఇప్పటి
కు మైదపదములు, కుచ్చలకథ, బొబ్బిలిపాట మొదలగు
వానినిజూలియుండును. ఇప్పటి కుమైదపదములు స్త్రీల
పాటలు మొదలగునవి యాంధ్రజాతీయ సంప్రదాయాను
కూలములై వానికి పట్టుకొమ్మలేయెనను నియమబద్ధము
కావనుకారణమున శిష్టుల యాదరణము నెట్లు పొందలేం
డెనో, అట్లే యాకాలపు దేశికవితయు సంస్కృత
భాషాభిమానులగు శిష్టుల యాదరణమును బొందలేక పోవు
టచే, వ్రాతలోనికి దిగక, జనులముఖవ్యాపారముననే

పరంపరానుగతమై యుండి కాలక్రమమున నతరించినను
దాని స్వరూపచ్ఛాయమాత్ర మిట్టివలి పాటలలో గొంత
వఱకు గనబడుచున్నది.

నన్నయకు బూర్వికాలమును బయలుదేరిన దేశీ
యకవితా ప్రవాహమునందలి యొకపాయ మూలమూలల
బడి ముందుకు నెట్టుకొనుచు, మధ్యకాలమునంతంచుచు
మరల పొడనూపుచు నిప్పటివరకు నెట్టెట్టే ప్రవాహిం
చుచు వచ్చుచుండ, మఱియొకపాయ యాకాలముననే
దీనినుండి చీలి కొద్దికాలమే ప్రవాహించి తుదకు నన్నయ
కాలమున బయలుదేరిన శిష్టుకవితామహాప్రసంగిలో బడి
యంతరించి నట్లుగపడుచున్నది. అదియే నన్నయోడుడు
తుమారసంభవమున జేర్చొన్న మార్గకవితయని నాతలం
పు. ఈమార్గకవితను గూర్చి ప్రశంసించిన వాడొక్క
నన్నయోడుడు నాలెనే గనబడుచున్నాడు. “మునుమాగ్గ
కవిత లోకంబున నెలయగ” అను పద్యమునుబట్టి దేశిక
వితకు బూర్వము దేశమున నెలసియున్నది సంస్కృతకవి
తయేగదా యనుతలంపుతో ‘మార్గ కవితమునకు సంస్కృ
తమే యర్థమని తలంచినను, ఈతడు తిరునాత

“మార్గకుమార్గముదేశియ

మార్గము వదలంగ దమకు మదివదలక దు

రార్థార్థాపః పద్ధతనవగు

మార్గకవుల దలపనలతి మహి మకవులకున్.”

“అని దోషగ్రాహులగు కుకవివారాకులం బరిహారించిన”
రీతినబట్టి విచారింపగా నిందలి ‘మార్గము వదలంగదమకు
మదివదలక దుర్మార్గపదపద్ధతనవగు’ మార్గకవులు కేల
సంస్కృతభాషలో నుత్తమకవితనుజెప్పిన కవులుగారని
తోచుచున్నది అట్టిసత్కవులనింతకుబూర్వమే యీతడు
సంస్తుతిజేసియే యన్నాడు—మొడుడు.

“సురవగులంగ్రుంబునవచోమణి సంహతిఃబూజచేసేము
ద్దురుదళార విందులకుం దగపమృతిఃజేసే కొల్చి వి
స్త్రమితలం బురాణకవిసంఘమును త్తమమార్గసత్కవి
శ్వగులను దేశసత్కవులసంస్తుతిఃజేసేమనోముంబునన్”

ఇది దీతకు పురాణకవి సంఘమును—అనగా
వాల్మీకివ్యాసాదులను—ఈ త్తమమార్గ సత్కవీశ్వరులను—

అనగా కాలిదాస, భారవ్యుద్భట బాణాదులను, అనంత
రము నామముచే బేర్కొనని దేశికవులను సంస్తుతిచేసి
యిన్నాడు. ఈ పద్యమున బేర్కొనిన కాలిదాస
బాణాదుల నుత్తమమార్గ సత్క-వీశ్వరులని చెప్పుచు, నా
వెంటనే “మార్గమువదిలంగ దమకునుదివలక, దుర్మార్గ—
దుష్టమార్గ—పదనర్తులనదగు మార్గకవులను”—కుకవిసరా
కులని పరిపారింపజూచుటచే, నన్నెచోడునినృప్తిలో
నాకాలమున మార్గకవులు రెండు విధములుగా నుండినట్లు
స్పష్టమగుచున్నది. అందుమొదటివారు త్తమమార్గసత్క-
వీశ్వరులనుట నిశ్చయమే. రెండవవారు రెవరు అని ప్రశ్న.
వారెవరనగా, దేశభాషలలో కవితజెప్పవలచియు సం-
స్కృతభాషయందలి యభిమానమువలనను దేశభాషల
యందుగల నిరసనబుద్ధిచేతను నా “మార్గము” పదలుటకు
దమకుబుద్ధిపుట్టక, నా సంస్కృతముతోనే యించుక
దేశ్యమునుగలిపి కలగావుగనుచేసి, మల మాళభాషలో
నొక ప్రత్యేక సంప్రదాయముగా నిలిచియున్న “మణి
ప్రవాళ” వైలింటి భాషావైలిలో, రచింపగడంగిన
సంస్కృతకవులై యందురని తలంపవలెను. కావుననే
యిట్టివారే నన్నెచోడుని నృప్తిలో దుర్మార్గపదనర్తులన
దగు మార్గకవులైనారు! “దుర్మార్గపదనర్తులను పాతాం-
తరముగ్రహించినను తాత్పర్యం బొక్కటిమే యగును.
కావుననే వీరును సంస్కృతమునే ప్రధానముగాజేసికొని
యందలి సుప్తిజంతాదిరూపములతో దేశభాషాపదము
లను మధ్యమధ్యచేర్చి పద్యరచనచేయుటచే—మార్గకవులే
యని చెప్పవలసివచ్చినను, వీరుకాలిదాసాదులవలె మత్తయ
మార్గ సత్క-వీశ్వరులుగాక: “మర్గా (మార్గ) పదనర్తులన
దగు” మార్గకవులైనారు. వీరు ‘దేశిక కవులు’ గారు
‘మార్గకవులు’ నుత్తములగు సత్క-వీశ్వరులుగావు.
ఉభయశ్రేష్టులుగనుక నే “కుకవిసరాకు” లయిరి.

కృత్యాదిని నన్నెచోడుడు త్రిమూర్తులను, రవి
గణనాధవణ్ముఖిసరనగజాతభారతులను సురవరులను
బేర్కొని పూజచేసియు, జంగమ మల్లి కార్జున గురువర
జారవిందములకు దగసమ్మతి జేసికొల్పియు, వాల్మీకి
వేదవ్యాసాదిపురాణకవిసంఘమును, కాలిదాస బాణాదు
త్తమమార్గ సత్క-వీశ్వరులను గూడ బ్రత్యేకముగా

బేర్కొని సంస్తుతిచేసిన వాడయ్యును, దేశసత్కవుల
నొక్కరినైన బేర్కొనకయే యూరికసంస్తుతి మాత్రము
చేసియున్నాడు. ఈకారణముచే నతడిట్టి దేశికవులను
బేర్కొనుచు జెప్పినపద్యములు గ్రంథపాతముచే పోయి
నవని తలంచినవారు కొందఱులరు. కాని యాతనికాల
మున వైజేషీన యుత్తమమార్గ సత్క-వీశ్వరులను బోలిన
వారి నెవరి నాత డెఱింగియుండకపోవుటచేతను, దేశిక
కవులలో నట్టి ప్రసిద్ధిజెందినవారు లేకపోవుటచేతనే
యాతడు బేర్కొనలేదేమో యను సందేహము కలుగక
మానదు. నన్నిచోడుడు నన్నయకు దరువాతి కాలపు
వాడైనచో నాతని నెఱింగియుండరా యను ప్రశ్న
కలుగవచ్చునుగాని, యీతడు వైవమతాభిమాని యగు
టచేతనో; లేదా, రాజురేంద్రుని యనంతరము
కొంతకాలము వఱకు నన్నయరచించిన భారతమున
కంతగా వ్యాప్తికలుగక యది రాజమందిరమున నొక
మూల బడియుండుటచే నన్నయనుగూర్చి గాని, యా
తని భారతమును గూర్చిగాని దక్షిణదేశమున నున్న
నన్నెచోడున కంతగా దెలియక పోవుటచేతనో
బేర్కొనకపోయి యుండును. కాని రాజమహేంద్రవర
మున రాజురేంద్రుని తరువాతి చాళుక్యులకును చోళుల
కును గలిగిన సంబంధమునుబట్టి యాతని ప్రాత్యాహమున
జరిగిన భారతాంధ్రీకరణమును గూర్చి యీతడు విని
యుండునని మాత్రము మనఘాహింపవచ్చును. కావుననే
పురాణ కవిసంఘమునకు జెందిన వాల్మీకివ్యాసుల
ను, మార్గసత్క-వులను ప్రత్యేకముగా బేర్కొని దేశిక
కవులవిషయమై చెప్పవలసినవైనపుడు,

“ మును మార్గకవిత లోకం
బున వెలయగ దేశికవిత పుట్టిం చితెనుం
గునిలిపి రంద్రనివయం
బునఁ జనచాళుక్యరాజు మొదలుగఁబలువున్ ”

అని దేశికవిత అనగా దేశభాషలో శిష్టకవిత మొన్న
మొన్ననే చాళుక్యరాజును రాజురేంద్రుని ప్రాత్యాహ
మున నాంధ్రదేశమున పాడనూపెనదని చెప్పి, యంతటితో
నా ప్రసంగామును విడిచెను. కావున నుత్తమమార్గసత్క-పు
లగు కాలిదాసబాణాదులతో సమానముగా బేర్కొన

దగిన దేశసత్కవుల నప్పటి కాత డెఱుగకపోవుటచేతనే ప్రత్యేకముగా బేర్కొనలేదని తలంపదగియున్నది.

అట్లు త్రమమార్గ సత్కవిత్వరూపతోపాటు దేశ సత్కవులనుగూడ సంక్షుతించి, దుర్గా(ర్మా) గ్రపదవర్తలన దగు మార్గకవులం బరిహరించిన పదప నూత్నరుచిర కావ్యములను రచించురీతిని గూర్చి వన్నెచోడుడిట్లు చెప్పినాడు.

“ సరళముగాగ భావములు

జానుఁదెనుంగున నింపు పెంపుతో

బిరిగొనవర్ణ నతో ఘోషితి

పేర్కొన నరము లొత్తగిల్ల బం

ధురముగ త్రాఁగముతో మధు

మృగుత్వగ్రంభునఁ గందలింప న

క్షరములు సూక్ష్మలర్యులకుఁ

గర్జరసాయనలీలఁ గ్రాలఁగాక.

సీ. మృదువీతి నూత్న లింపదవింప మేలిల్లు

భావమ్మ నెలమి క్రీడావహుమగ

మెఱుఁగులు గన్నులు మిఱుమిట్లు వోవంగ

గాంతి సుధానూతి కాంతిజెనయ

వర్ణన లెల్లచో వర్ణనకెక్కంగ

రసములుడలుకొత్తి జా(రా)లువార

దేశమార్గంబులు దేశీయములుగాన

లంకారములఁ దానలంకరింప

నాదరించి విని సదరాతిశయమున

బుధులు నెమ్మనమున నిధులు నిలుప

వలనదేరచింపవరకవీత్వరునకు

నూత్నరుచిరకావ్యరత్న వీధి.

ఈపద్యములలోని యాలంకారికవిషయముల నేటుంచి భాషాశైలివిషయమున మనము ప్రత్యేకముగా గ్రహింప దగిన విషయములు రెండుగలవు.

అందు, సరళముగా భావములు “జానుదెనుంగున” నింపు పెంపుతో బిరిగొనునట్లు రచింపవలయుననుట మొదటిది “దేశమార్గంబులు దేశీయములుగాన్” రచింపవలయు ననుట రెండవది. ఐదుక చాళుక్యులు దేశికవిత్తుపుట్టించి

యంగ్రవిషయమున దెనుగు నిలిపిరని చెప్పుచు, మార్గ కవిత్వదలలేని దుర్మార్గపదవర్తలను కుకవివరాకలను పరి హరించినట్లే, యిచ్చట రుచిరకావ్యరత్నములను రచించు మార్గమునుగూర్చి చెప్పుచు, దేశికవు లలంపబించిన జాను దెనుంగే యుపాదేయమనియు, దేశమార్గములను-అనగా- దేశభాషాసంప్రదాయములను, మార్గకవితాసంప్రదాయ ములను గలిపి-లేదా దేశభాషలను, సంస్కృతభాషను గలిపి-కవిత చెప్పనపుడు ఆభాషను దేశీయముగానే చేయవలయును గాని, మార్గమును = సంస్కృత మును) ఎదిలంగ మదివదలక, కొంతదేశీయముతోగూడిన సంస్కృతముగా జేయుట యుక్తముకాదని నూచించి నాడు. ఇచ్చట యీతినియిట్లే విదియేయనియు, నీ దేశభాషలలో - ముఖ్యముగా నాంధ్రకన్నడములలో - నిప్పుడు మనమెఱింగిన శిష్టభాషలో తొలికవిత బయలు దేరుటకు బూర్వము తత్సమముగా జేయబడని సంస్కృత మతో గుచ్చియెత్తిన దేశభాషలో రచింపబడిన కవిత, మలయాళ భాషయందలి మణిప్రవాళశైలిని బోలినది కొంత బయలుదేరియుండుననియు, దానినిద్దేశించియే యీత డింతగా జెప్పిననియు, మనము నిశ్చయింపవచ్చు ను. తిక్కన నిర్వచనోత్తరరామాయణమున “జాత్యము గామి నొప్పయిన సంస్కృత మెప్పుడు జొన్న” నని ప్రత్యేకముగా డెలుగుభాషలో తర్సయముగా జేయ బడని సంస్కృతమును దీసికొనివచ్చి కలుపుట జాతీయము కాకపోవుటచే, తా నట్లెప్పుడును జొనుపదలంచుకొన లేదు-అని యొకప్రతిజ్ఞగా జెప్పటనుబట్టి కూడ చూడ గా, నట్లు తెలుగుసంస్కృతములను జొనిపి కవితజెప్పు సంప్రదాయమొకటి యంతకుబూర్వము దేశములో నొక కాలమున బ్రచారమందుండెననియు, నట్టికలయిక యా తని కిష్టములేకపోవుటచేతను, నంతకు బూర్వమే యాం గ్రదేశమున దీనియందనాదరము ప్రబలుటచేతను, దాని నాతడు పరిహరింపదలంచి అట్లు చెప్పెననియు నూహిం పదగియున్నది.

ఇక వన్నెచోడునకుండు పూర్వులగుకవు లెవరును దీనినిగూర్చి ప్రత్యేకముగా జెప్పియుండక పోవుటచే, నద్దానినిగూర్చి తెలిసికొనుట కాధారమేమియు లేదు.

కాని, రాజనరేంద్రుని ప్రోత్సాహమున నన్నయ భారతమును దెలిసింపబూనినపు డాయాస్థానముందలి పండిత ప్రవరులతో నీతనికి గలిగిన ఘోరిరణములకు భారతాంధ్రీకరణమున నెట్టి భాష ప్రయోగింపవలయును? అను విషయముగూడ నొక కారణమై యుండవచ్చునని యూహింపవగు. అప్పటి పండితులలో బలువురు సంస్కృతముం దభిమానము విశేషముగా గలవారగుటచే, సంస్కృతముననే తెనుగులపి మణిప్రవాళశైలిలో రచింపవలయునను వాదమును బలులు దేరదీసియుండుదురు. ఈ విషయమున కన్నడభాషాసంప్రదాయ సాదృశ్యమునుజూపి, యాంధ్రమున నట్లే దేశమార్గములను - దేశీయముగానే చేసి - రచించుటయే యుక్తమని యప్పటి పండితులకు నచ్చజెప్పబులలో నారాయణభట్టు నన్నయకువోడై నిలిచియుండును. కన్నడభాషలోగూడ నిట్టిసంప్రదాయ మొక కాలమున బ్రబలియుండగా, కన్నడకవులు నన్నయకుబూర్వమే యీ విషయమును జర్పించి తత్సమభావనే యవలంబింపవలయునని యనుశాసించి యుల్లెరచింపదొడగినారు. ఈ విషయము కన్నడభాషలో మొదటి లక్షణగ్రంథముగు 'కవిరాజమర్గా' మనందలి పీఠికాశ్లోకములను పరికిలించినచో మరకునున్యక్తముకాగోరు. ఆంధ్రమున మొట్టమొదట లక్షణగ్రంథమును రచించినకేతకయు, దన యాంధ్రభాషాధ్యయనమున నీక్రింది సీసపద్యమున తిక్కనార్యుని "జాత్యముగామిరొప్పయిన సంస్కృతమునెప్పుడు తెలుగున జోనుప" గూడదను నభిప్రాయమునే, యనుశాసనరూపమున దెలిపియున్నాడు.

“ృక్షేణదత్తాయ పక్షిభిఃపుత్రస్య

యనువిభక్తులు దే సుంగనకుఁజొరవు

అస్తిప్రయాతిగాయంతి భుంక్తేసంతి

నయతీస్మరతి యను క్రియలు సొరవు

గత్యాహునిత్యాప్రకాశ్యసంత్యజ్య నా

దనరుత్వాంతల్య బంతములు సొరవు

గంతుంపురీం రిపుంహాతుం సుతంపాతు

మనుతుమున్నంతంబులరయఁజొరవు

అపిదతుహివై న వానసునగభెక్కు-

ల్యాయంబులు చొరవెండు నాంద్రకవిక

వెరపదంబులతోడను దొరలినిల్చు

నవి తెనుంగును గావించు నభిమతముగ.”

ఇట్టి సంస్కృతరూపములను తెలుగుతో నొక కాలమున గలిపిచెప్పు నాచారముండుటచేతనే, ఆయాచారమును ఖండించు నిట్టి యనుశాసన మావశ్యకమైనది. మలయాళమున నిట్టి యనుశాసన మాదరింపబడకపోవుట చేతనే - అనగా సంస్కృతమునే ప్రధానముగా జేసి దానితో గొన్ని మలయాళ పదములను జేర్చి చెప్పెడు నాచారము ప్రబలగుటచేతనే - యందు మణిప్రవాళమున వైలి ప్రత్యేకముగా నేర్పడుట తలపించినది. అట్టి వైలి కుదాహరణముగా భాషానైషధముం ది యీ క్రింది పద్యమును జూపుచున్నాను.

“ఇాన్ అజ్ఞుచ్చన శవిలే పరిముచ్చగోష్ఠీం

నిద్రాచ్చలేన నిజవాస గృహంప్రజంత్యాః

యన్మేలు మజ్జరయిలుం కుభుర్కొంగ మేలుం

గూఢస్మితార్ద్రం ముడనే పతితః కటాక్షః”

ఇాన్ = నేన, అజ్ఞు = అక్కడకు, ఉచ్చశవిలే = పోయినప్పుడే; గోష్ఠీం = పరిముచ్చ, నిద్రాచ్చలేన, నిజవాస గృహం, ప్రజంత్యాః, (తస్యాః) కటాక్షః; అజ్జరయిలుం = ఆగదిలో, యన్మేలుం = నాపయినను, కుభుర్కొంగ మేలుం = చల్లనియామె ప్రసములపైనను, ముడనే = (తోడనే) వెంటనే, గూఢస్మితార్ద్రం యథాతథా, పతితః. అని యీపద్యాన్వయము. ఈవాక్యము నందలి కర్త క్రియ, అన్వయము, అంతయు సంస్కృత భాషాసంప్రదాయముసార మేయై యున్నది. మధ్య కొన్ని పదములు మాత్రమే మలయాళభాషకు సంబంధించినవి. “ఆలేడీ నన్ను చూడడంతోనే శ్రెండ్సుతో కాణవర్ సేవకమానేసి నిద్రవస్తుందినే ప్రిటెక్స్టు మీద నన్ను చూచి నవ్వుతూ తెడ్రూమ్ కేసీ వెల్లిపోయినది.” “అను నిట్టిరీతి గిరిశం తెలుగును దలపించుచున్నది పై మళయాళపద్యము. ఈ మణిప్రవాళశైలిలో న్రాయబడినకావ్యము లనేకము లిట్లే యున్నవి. కావు

ననే “భాషాసంస్కృతయోగ్యోగో మణిప్రవాళం” అని మలయాళలక్ష్యగ్రంథములలో మొదటివగు “లీలాతిలక” మొత్తేలీని నిర్వచించి దాని సంగీకరించుచున్నది. కన్న డాంధ్రదేశములలో గూడ సంస్కృతభాషకును సామ్య మతమునకును ప్రాబల్యము కలిగినను, అపభ్రంశములనితలంప బడినదేశభాషలలో నుత్తర కవితరచింపగూడదనువాదము ప్రబలుటచే, నీ భాషలలో కవితారచన చేయనొల్లని పండితులాదికాలమున నిట్టితైలీనే యవలంబించినను, నీదేశ ములలోమాత్ర మిట్టిరచన లంగీకరింపబడకపోవుటచే నవి వెంటనే యంతరించినవి. కాని దీనిస్వరూప మిట్టి దనియు, నీ భాషలోగూడ నొకప్పు డిట్టి రచన గల దనియు నూచించుటకోయన్నట్లు పాల్కురికి సోమన నృపాధిప శతకమున రెండుమూడు మచ్చుపద్యములను రచించి చూపియున్నాడు. అం దొకదాని నిచ్చట బొందుపరచుచున్నాను.

“అనయము జేతులందు భవ

దంప్రేసరోజయగం నమామి నె

మృనమున సంస్కరామి యను

మాటల నికా పరిపక్వరో మృహ

మృనును మణిప్రవాళమున

సంకననేయును భక్తలోక హృ

ద్వ్యజ విహారలోల బస

నా బసవా బసవా నృపాధిపా.

నన్నెచోడాదులకు నుమారు రెండుపందల యేండ్లకుబూర్వమున నిట్టి తైలీని ఖండించి, కన్నడ భాషతో సంస్కృతము గలిపి రచింపదగిన రీతిని గూర్చి నృపతుంగుడు తనకవిరాజమార్గమున దెలిపియు న్నాడు. అనగా తెలుగులో భారతమును నన్నయ రచిం పదొరకొనుటకు బూర్వము రెండుపందలయేండ్ల కాలము ననే కన్నడభాషలో నీవాదము పరిష్కరింపబడుటయు దానిననుసరించి పంపాదులు గ్రంథముల రచించుటయు జరిగినదన్నమాట. కన్నడభాషలో నవలంబింపబడిన యీపద్యతీనే, నారాయణభట్టు తోడ్పాడుతో నన్నయ రాజాస్థానమునందలి పండితులకు నచ్చజెప్పి, యనుసరిం చినవాడయ్యెను.

కవిరాజమార్గమునందలి వీతికనుబట్టి విచారింపగా నప్పుడు రూపుమానిపోయిన ప్రాచీనకావ్యములు - చాపది, గీతిక, అక్కర, కందము మొదలగు పద్యములతో గూడినవి ‘చెత్తాణం’ ‘జెదండ్’ యనుపేరబగునవి కొన్ని కలవనియు, నృపతుంగుని కాలమునకే ‘పటగన్నడమని’ (ప్రాచీనకన్నడము) చెప్పబడవగినభాషలో నవి రచింప బడియుండుననియు దెలియవచ్చుచున్నది. ఈ పటగన్న డము సంస్కృత భూయిష్కముగు శిష్టభాషవలె, సాతని దృష్టిలో నుభోదకముగాని, రసవంతముగాని కాకుండు టచే నద్దానినికావ్యములలో బ్రయోగింపనెంచుట “జర ద్వమా విషయసురతరసరసికత”న బోలి“విరసంకరమపు” ననియు జెప్పి ప్రాచీనభాషాప్రయోగము నీతడు నిరు త్సాహపఱచినాడనియు నీ క్రిందిపద్యములవలన స్పష్ట మగుచున్నది.

పటగన్నడస్వరూపం

పాడవిపతిగ (రవ) నెనెపే

అప్రదేయదు ఎడకరిసికబ్బిగర్హా (తె)నెయం

(పాడవసచురెనిట్టి)ను గెం(?)

ముడియొ(శ)మార్గెందునుడివపటగన్నడమం.

పటగన్నడదనిదె

దొరకొండిరెసాగయి ముగుం

పురాణకావ్యప్రయోగదోళ తత్కాలం

విర (సం)కరమపు దేసిగ

జరద్వమావిషయ సురతరసరసికతతో.

కవిరాజమార్గము. ర్క. ౫౦.

ఇట్లు ప్రాచీన కన్నడభాషా ప్రయోగము విరసముగా నెంచబడినపు డికచేయదగినదేమి యను ప్రశ్నకు, సమ సంస్కృతమును, మిశ్రముచేసి కావ్యములనురచింపవలయు నని సమాధానము చెప్పినాడు.

సమసంస్కృతమిత్రణాభ్యుపగమ

క. సమసంస్కృతం గళో(శ్)తి

(శ్)మనికారెకన్నడమ నతెదు పేతెంబుది దా

కామినియా నూనె

జేసుకు వేల కుటుంబములయందు ఉపయోగించబడుచున్నది

ఎందుకు?

కామినియా నూనె

వెంట్రుకలు ఊడిపోకుండా నాలుకపరచును

కామినియా నూనె

చుండును పోగొట్టును.

కామినియా నూనె

తలకు చల్లదనమును గలిగించును.

కామినియా నూనె

తలకు సంబంధించిన వ్యాధు లన్నిటిని వదులును. ఉభయముగా నున్న పుట్టెకు చల్లదనమును గలిగించును.

కామినియా నూనె

యందు వెంట్రుకలు పెరుగుట కవసరమైన విస్తువులు, మెదుకు కావలసిన అమూల్యవస్తువులు గలవు.

కామినియా నూనె మనోహరమైనట్టియు ఆహ్లాదకరమైన సువాసనగలది.

కామినియా నూనె శిరోజములకు ప్రాణము. ఇట్టి సుగుణము లుండుటవలననే వేలకొలది కుటుంబములందు కామినియా నూనె ఎక్కువగా వాడబడుచున్నది.

కామినియా నూనెను ఉపయోగించునట్టివారు గనుకనే దీనిని “శిరోజములకు ప్రాణ మని” నీని యందు గల లాభకారియైన సుగుణములను బట్టి తెలుపుచున్నారు.

బుడ్డి 1 కి ధర రు. 1. వి. పి. ఖర్చులు అ. 6. ప్రత్యేకము.

బుడ్లు 3 కి ధర రు. 2-10-0. వి. పి. ఖర్చులు 0-12-0. ప్రత్యేకము.

అత్తరులకు రాజైన

ఓ టో ది ల్ బ హా ర్ (రిజిస్టర్డు)

హిందూ దేశమున దంతటను యిది విరివిగా అమ్మబడుటనుబట్టియే దీనికి గల అసాధారణమైన శ్రేష్ఠత్వమును రుజువుచేయుచున్నది. కొన్ని బొట్లు చేతి దమాలపైన చల్లిన నీచుపువ్వులు, మల్లెపువ్వుల వాసనలై మనోహరమైన దీర్ఘ సువాసనను గలిగించుచున్నది.

1/2 టౌ. బుడ్డి 1 కి రు. 2. 1/4 టౌ. రు. 1-4-0. 1 టౌ. 0-12-0.

వి. పి. ఖర్చులు అణాలు 6 ప్రత్యేకము.

2 అణాలు తపాలబిళ్ళలు పంపిన కాంపిల్ బుడ్డి పంపబడును.

కామినియా నూనె ఓల్డ్ డిల్ బహారు సుప్రసిద్ధమైన స్టోరు లన్నిటియందును దొరుకును.

ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ ఆండ్ కెమికల్ కంపెనీ.

క తి య వా రు త్రే డింగు కంపెనీ

జగత్ప్రసిద్ధిగల సర్వజనాదరణీయమైన తలనూనెలు, అత్తరులు
మీరు కోరిన సువాసనలు మీకు లభించగలవు

మనోహరపరిమళము గల తలనూనెలు

కుసుమాల్ హాయిరాయిలు (రిజిస్టర్డు):-
తలనూనెలలో సాటిలేనిది. సంపన్నులు మెచ్చినది.
వెల సీసా 1 కి రు. 1-0-0

ఫ్లవోరోజ్ హాయిరాయిలు నెం. 777
(రిజిస్టర్డు):-గులాబీపువ్వులనిజసారభ మిందుగలదు.
రోజాపూవుల కాసక్తి గలవారి కామోద మొసగును.
వెల సీసా 1 కి రు. 0-14-0

కోకోనట్ హాయిరాయిలు నెం. 777
(రిజిస్టర్డు):-టెంకాయనూనె తలనూనె కుపయోగించునని ప్రతివానికిని తెలియును. కాని ఎట్లు సిద్ధముచేసినచో నది ప్రశస్తమో తెలియును. ఈ 777 నెం. రులో (రిజిస్టర్డు) చేసిన ఈ టెంకాయనూనె కుద్దిచేయబడి దుర్వాసనారహితముగా చేయబడి నూత్నమనాసనాసంకలితముగా జేయబడినది. అందుచే అందరిచే మెప్పునొందినది. వెల సీసా 0-14-0

పుష్పమాలతీ హాయిరాయిలు (రిజిస్టర్డు):- మాలతీ పుష్పసువాసనతో అతిమనోహరమై పృథ్వీయంజకమై యొప్పు తలనూనె యిది.
వెల సీసా 1 కి రు. 0-14-0

సువర్ణమాలా హాయిరాయిలు (రిజిస్టర్డు):-యిది సర్వజనాదరణీయమైన సుకుమార సువాసనగల తలనూనె.
వెల సీసా 1 కి రు. 0-9-0

సర్వజనాదరణీయమైన పుష్పముల అత్తరులు

ఆఫ్ మధుకర్ నెం. 777:-ఈ అత్తరునందుగల సాగైన పూలవాసనచే మోహితులై అనేకమంది యీ అత్తరును తమ యజ్ఞమానసారథిగా భావించుచున్నారు. ఒకసారి యుపయోగించినచో సర్వదా వరించినట్లుగును.
వెల 1 డ్రా. సీసా 1 కి 1-12-0 1 డ్రా. సీసా 1 కి 1-0-0

ఓల్డ్ కుసుమాల్ (రిజిస్టర్డు) పరిమళములం దిపూర్వచిత్రములు:-అప్పుడు కోసిన పూవులవాసన యీ అత్తరునందు కలదని సారథిప్రియు లందరును అంగీకరించిరి. సారా అరఖులతో చేర్చిన యివర అత్తరులను జూచి విసుగుచెందినవారి మనోభీష్టమునకు తగిన అత్తరు. నిది సుకుమారమైన నూత్నసారథిము వెదజల్లును.
వెల 1 డ్రా. సీసా రు. 2-0-0 1 డ్రా. సీసా రు. 1-0-0

నెం. 777 ఓల్డ్ జాస్మిన్, ఓల్డ్ పీనా, ఓల్డ్ రోజ్, ఓల్డ్ లిల్లిట్టాజం, ఓల్డ్ మస్కా, ఓల్డ్ నీగోలీ, ఓల్డ్ బకూల్, ఓల్డ్ సురంగి ప్రతిది వెల 1 డ్రా. సీసా 1 కి రు. 1-12-0 1 డ్రా. సీసా 1 కి రు. 1-0-0
పాకింగు పోస్టేజీ ప్రత్యేకము. రెండణాలుచీట్లు పంపినవారికి కోరిన అత్తరులలో ఒకమాదిరి సీసా లేక కోరిన తలనూనెలు ఏ రెంటినైనను మాదిరిసీసాలు ఉచితముగా పంపబడును.

నేడే వ్రాయుడు. దొంగమాదిరులను చూచి మోసపోకుడు. ఏనికిబదులుగా వేసినైనను అంగీకరించకుడు. ఘరానాగల బేషధముల దుకాణములన్నింటియందును దొరకును. లేదా,

కతియవారు త్రేడింగు కంపెనీ, బొంబాయి (నెం. 4)

కామినియా నూనె

పేసకు వేల కుటుంబములయందు ఉపయోగించబడుచున్నది
ఎందుకు?

కామినియా నూనె

వెంట్రుకలు పోషిపోవడా వాటంకపరచును

కామినియా నూనె

చుండును పోషిస్తును.

కామినియా నూనె

తలకు చల్లచనును గలిగించును.

కామినియా నూనె

తలకు సంబంధించిన వ్యాధులన్నిటిని వురుగును. ఉష్ణముగా నున్న పుట్టకు చల్లచనును గలిగించును.

కామినియా నూనె

యందు వెంట్రుకలు పెరుగుట కనసరమైన వస్తువులు, మెదుకు కావలసిన అమూల్యవస్తువులు గలవు.

కామినియా నూనె మనోహరమైనట్టియు ఆహ్లాదకరమైన సువాసనగలది.

కామినియా నూనె శిశోజములకు ప్రాణము. ఇట్టి సుగుణము లుండుటవలననే వేలకొలది కుటుంబములందు కామినియా నూనె ఎక్కువగా వాడబడుచున్నది.

కామినియా నూనెను ఉపయోగించునట్టివారు గనుకనే దీనిని “శిశోజములకు ప్రాణ మని” దీని యందు గల లాభకారియైన సుగుణములను బట్టి తెలుపుచున్నారు.

బుడ్డి 1 కి ధర రు. 1. వి. పి. ఖర్చులు అ. 6. ప్రత్యేకము.

బుడ్లు 3 కి ధర రు. 2-10-0. వి. పి. ఖర్చులు 0-12-0. ప్రత్యేకము.

అత్తరులకు రాజైన

ఓ టో ది ల్ బ హ్ ర్ (రిజిస్టరు)

హిందూ దేశముం దంతటను యిది విరివిగా అమ్ముబడుటనుబట్టియే దీనికి గల అసాధారణ మైన శ్రేష్ఠత్వమును రుజువుచేయుచున్నది. కొన్ని బొట్లు చేతి రుమాలపైన చల్లిన సీమపుష్పములు, మల్లెపుష్పముల వాసనవలె మనోహరమైన దీర్ఘ సువాసనను గలిగించుచున్నది.

1/2 బౌ. బుడ్డి 1 కి రు. 2. 1/4 బౌ. రు. 1-4-0. 1 డ్రా. 0-12-0.

వి. పి. ఖర్చులు అణాలు 6 ప్రత్యేకము.

2 అణాలు తపాలబిళ్ళలు పంపిన కాంపిత్ బుడ్డి పంపబడును.

కామినియా నూనె ఓటోదిల్ బహర్ సుప్రసిద్ధమైన స్టోరులన్నిటియందునుభోగమును.

అంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ ఆండ్ కెమికల్ కంపెనీ.

తపాలపెటె నెం. 2132 శ్రీ భాయి నెం. 2.

క తి య వా రు ప్రే డింగు కంపెనీ

జగత్ప్రసిద్ధిగల సర్వజనాదరణీయమైన తలనూనెలు, అత్తరులు
మీరు కోరిన సువాసనలు మీకు లభించుగలవు

మనోహరపరిమళము గల తలనూనెలు

కుసుమాల్ హెయిరాయిలు (రిజిస్టర్డ్):-
తలనూనెలలో సాటిలేనిది. సంపన్నులు మెచ్చినది.
వెల సీసా 1 కి రు. 1-0-0

ఫైర్ రోజ్ హెయిరాయిలు నెం. 777
(రిజిస్టర్డ్):-గులాబీపువ్వులనిజసౌరభ మిందుగలదు,
రోజాపూవుల కాసక్తి గలనారి కామోద మొసగును,
వెల సీసా 1 కి రు. 0-14-0

కోకోనట్ హెయిరాయిలు నెం. 777
(రిజిస్టర్డ్):-టెంకాయనూనె తలనూనె కుపయో
గించునని ప్రతినానికిని తెలియును. కాని ఎట్లు సిద్ధ
ముచేసినచో నది ప్రశస్తమో తెలియును. ఈ 777
నెం. రులో (రిజిస్టర్డ్) చేసిన ఈ టెంకాయనూనె
కుద్దిచేయబడి దుర్వాసనారహితముగా చేయబడి
నూత్నసువాసనాసంకలితముగా జేయబడినది. అం
దుచే అందరిచే మెప్పునొందినది. వెల సీసా 0-14-0

పుష్పమాలతీ హెయిరాయిలు (రిజిస్టర్డ్):- మాలతీ పుష్పసువాసనతో అతిమనోహరమై హృదయరంజక
మై యొగ్గు తలనూనె యిది.
వెల సీసా 1 కి రు. 0-14-0

సువర్ణమాలా హెయిరాయిలు (రిజిస్టర్డ్):-యిది సర్వజనాదరణీయమైన సుకుమార సువాసనగల తలనూనె.
వెల సీసా 1 కి రు. 0-9-0

సర్వజనాదరణీయమైన పుష్పముల అత్తరులు

ఆటో మధుకర్ నెం. 777:-ఈ అత్తరునందుగల సౌగంధ్య పూలవాసనచే మోహితులై అనేకమంది
యా అత్తరును తమ యశమానసౌరభముగా భావించుచున్నారు. ఒకసారి యుపయోగించినచో సర్వదా పరించిన
ట్లగును.
వెల ½ డౌ. సీసా 1 కి 1-12-0 ½ డౌ. సీసా 1 కి 1-0-0

ఓటో కుసుమాల్ (రిజిస్టర్డ్) పరిమళములం దిపూర్వప్రేమలు:-అప్పుడు కోసిన పూవులవాసన యీ అత్త
రునందు కలనని సౌరభప్రియు లందరును అంగీకరించిరి. సారా అరఖులతో చేర్చిన యితర అత్తరులను జూచి విషు
గుచేసినవారి మనోభీష్టమునకు తగిన అత్తరు. నిది సుకుమారమైన నూత్నసౌరభము వెదజల్లును.
వెల ½ డౌ. సీసా రు. 2-0-0 ½ డౌ. సీసా రు. 1-0-0

నెం. 777 ఓటో జాస్మిన్, ఓటో హీనా, ఓటో రోజ్, ఓటో లిల్లిబ్లాజం, ఓటో మస్క, ఓటో నీకాల్, ఓటో బకూల్, ఓటో సురంగి ప్రతిది వెల ½ డౌ. సీసా 1 కి రు. 1-12-0 ½ డౌ. సీసా 1 కి రు. 1-0-0
పాకింగు ప్యాకెట్ ప్రత్యేకము. రెండణాలుచీట్లు పంపినవారికి కోరిన అత్తరులలో ఒకమాదిరి సీసా లేక
కోరిన తలనూనెలు ఏ రెండినైనను మాదిరిసీసాలు ఉచితముగా పంపబడును.

నేడే వ్రాయుడు. దొంగమాదిరులను చూచి మోసపోకుడు. వీనికిబదులుగా వేసినైనను
అంగీకరించకుడు. ఘగ్గానాగల ఔషధముల దుకాణములన్నింటియందును దొరకును. లేదా,

కతియవారు ప్రేడింగు కంపెనీ, బొంబాయి (నెం. 4)

గమకాచిదనిగదితమా

ర్వమిదం బెరసల్కమాగదీ సక్క దదోత్.

ఇట్లు సమసంస్కృతమునే దేశభాషా గలుపవలయును గాని కేల సంస్కృత పదములను గలుపమాడదనుచు యాగమకోవిదిగదితమార్గముల. కన్నడభాషా వాక్యమున బ్రయోగింపగూడని సంస్కృతావ్యయములను గొన్నిటి నీక్రిందిపద్యమున దెలిపి వానికిలక్ష్యము నిచ్చియున్నాడు. అట్లు కలిపిన గరిడీయను మద్దెల నొక్క మారు వాయించుటవలన గలుగు జంబూకరధ్వని కలుగునుట.

“అహరహాచైచ్చిచ్చై

ర్మహుక్కుహుక్కు ప్రతిః పునఃపునఃరంత

ర్మహిరాదీహ ప్రాదు హో

సహసాదిగ శవ్యయంగ శసహాయంగత్.

బెరసిరకన్నడదోత్ బం

ధురమాగుడుకావ్యరవన పేట్టొడపిం

పరుమతరమక్కు మొత్తం

గరడెయ మద్దలైయ జంబూకరధ్వనిగళవోత్.

కేవలావ్యయప్రయోగదోష కైలత్వం

“బహిరంతరపవంగో

శహరహానాపరభృతం శులివరవంగో

సహసాతశమగోళిసిదు

వహోమనంగ శై నితస్తతం విరహిగళా.”

సంస్కృతావ్యయప్రయోగదోష

రాహిత్యప్రకార

“వినితసమసంస్కృతోదిత

పదంగళాశ్ ఫుదిదుబెరసి బరెకన్నడదోత్

మువసునపు తక్కువమతిశయ

మృనంగ సంగీతకాది మధురరవబోత్.”

ఇట్లు సమసంస్కృతముతోగలిపి చెప్పినది మృనంగసంగీత కాది మధురరవమును బోలియుండుననియు నట్లు చేసిన కావ్యబంధ మనింద్యమై సాగుగా నుండుననియు జెప్పి దేదోషభూయిష్టపద్యమును సంస్కరించి లక్ష్యము నిట్లు చూపుచున్నాడు.

నిర్దోష కైలత్వం

“బహిరద్యానాంతరదో

సహసాదిశయ త్తకోకిలోచ్చైచ్చిచ్చై

ముహురాకర్ణి నె పడెద

త్రిహర్షి శంకేచ్చనంతరంగ కైలత్వా.

నెట్టిరకన్నడంగళా

శగణితగుణవిదిత సంస్కృతోత్తక్రమముం

బగదొందుమాడి పేట్టొడ

సాగయిసుగుం కావ్యబంధమెందునునింద్యం.”

పిరప మిశ్రసమాసములుమాడ పరిహార్యములే యని చెప్పి లక్ష్యములను జూపినాడు.

“తత్రైసందా సక్కవము

నత్రైయదే కన్నడము మంసమాసోక్తిగళాశ్

కుటితుబెరసిదోడ విరసం

ముటుగున పాల్గెయపనిగళం బెరసిదవోత్.

అరసుకుమార ననాయత

తరకడగణ్డిం, (దెనోడి) కెళదిసమేతం,

పరిగతనగె యిందిదైకం

గురువాణ్ణగదిందమెఱి ముఖదావరెయం.”

సమాననిర్దోషలక్ష్యం

“నరపతితనయన నాయత

తరళాపాంగదోనోడి కెళదియరొడనాం

పరిగతిహాస్య దోళిదైకం

గురులజ్జాభరది నెఱి ముఖభరసిజుం”

అరసుకుమార, అతతతరకడగణ్ణు, కెళదిసమేతం, ముఖ దావరె మొదలగు మిశ్రసమాసములు ప్రయోగార్హములు గావనియివి ‘నరపతితనయ, అతతతరళాపాంగ, కెళదియ రొడ, ముఖభరసిజ, అని యిట్లుండవలెననియు తెలిపినాడు. ఇట్టివిషయములనే కేతనగూడ అంగభాషాభూషణమున నృశ్శేఖరతామోత్యాది పద్యములలో వ్యక్తము చేసియుండుటను గ్రహించియుంటిమిగాదా!

ఇట్టికవిరాజమాగ్ధసీతికనుబట్టిమాడగా, నన్నయకు సుమారు యెడల యేండ్లును బూర్వమే, యాకాల మందలి శిష్టకవులు సర్వజనసామాన్యముల దేశభాష నియమరహితంబగుట చేతనో, ప్రాతవడ్డమాటలతో గూడినవిగుటచేతనో, సంస్కృతమునెదుట యవి వారికి రుచింపకపోవుటచేతనో, విరసంతైన భాషగాఁడలంచి యది శిష్టకవితారచన కన్వయించి ఎదలివేసినందున, రాష్ట్రపూటచాళుక్యాది దేశీయప్రభువులు దేశభాషలను ప్రోత్సహింప దలచినపు డీపండిత కవులు దేశభాషా పదములను సంస్కృతముతో గలిపి యోగవిధమున దేశికవితను రచింపదొడంగెరినియు, ఇట్టికవిత సర్వజనావరణీయము కాకుండుటచే శిష్టులలోనే కొందఱు దీనినిఖండించి, సమ సంస్కృతప్రయోగపద్ధతిని వాడుకలోనికి దెచ్చిరనియు, నిదియే కన్నడకవులచే నాడఁబడి యుండగా, నన్నయకవి తెలుగుకవులుగూడ నీపద్ధతినే యాదరించి భార

తాద్యుద్ధింభములను రచించుటచే, నామణిప్రవాళ కవిత కన్నఁదాండ్రములలో సంతరించినను, మలయాళమున గూత్ర మే కారణముననో వాఙ్మయమున పాదుకొనియే యుండుట తెలుసించినదియు నానము నిశ్చయింపదగి యున్నది.

ఇట్టిపద్ధతి సంతరింపజేసియు, పండితుల యాదరమును బడయగల్గుటకు గానాది శిష్టకవియును నన్నయ దేశ్యమును స్పందిమిక్కిలి తత్సమబహుళంబగుభాషలో భారతమాష గది పనిలసినవాడయ్యెను ఇట్లాయాదేశకాల పృథివులనుబట్టి యాయాభాషావాఙ్మయములందలిరచనా పద్ధతులకున, వాఙ్మయ స్వరూపమునకును గల సంబంధమును విమర్శింపవలసి వచ్చినపుడు సన్నిహిత భాషల సీతిగత్యలక వాని సంప్రదాయములను దెలిసికొనవలసిన యావశ్యకత యెంతేనియు గానవచ్చుచున్నది.

నీతిగీతులు

శ్రీ విక్రమదేవ వర్మగార.

త్రువు శుష్కింప వాడును మనసు దాన

బుద్ధిబలవడుగంటుట పొనఁగూఁ గాన
జనుఁడు సుస్థముగా నిజతనువు నుంప
సర్వథా యత్న మొనరింప జనును గాదె?

జనుఁడు మితలేని బంగారుఁ దనగృహమున
గూర్చ సర్వదా చింతతోఁ గుందుచుండుఁ
గాని మృతినొందుతఱి జల్లిగవ్వవైన
బాళిఁ దనవెంటఁ గొనిపోవఁజాలఁ డకట!

ధనమునందును బ్రతుకునందును నరుండు
దనివిఁ గనఁ జెంతధనముఁబొందినను మఱియుఁ
బొందఁగోరును; శతవర్షము లిల మనిన
మఱియు మనియుండఁ గోరును మమతవలన.

అంత చనుటకంటెఁ గొంతదక్కుట మేలు
కు నృపనగరికంటె వనముమేలు
మానహానికంటె బ్రాణహానియె మేలు
పడవుఁగూడుకంటె బస్తు మేలు.

ధర్మనిరతుడు-కార్త్యాయిలు

తణి కెళ్ల పీఠభద్రుడుగారు

M, A., L. T., Oosmania U niversity, Hydrabad (Teccan)

కార్త్యాయిలు తన దేశీయులకు బోధించిన విషయములలో 'మహాపురుషులను గూర్చి చెప్పిన వాక్యములు భావగర్భితము లైనవి. ఏ దేశమందైనను ఉన్న తాదర్భము కల పురుషుని జీవితము పవిత్రమైనది. అట్టి జీవితచారి త్రమును నిజమయినబుద్ధితో వర్ణించిన గ్రంథ కర్త యుత్తమకవి. ప్రతిశతకుందును కొందఱు ఘనులుందురు. వారు సామాన్యమానవుల వలె నాహార నిద్రాభయములలో దృష్టిజెందక, ఉన్న తాళయములు కలిగి దేశోద్ధరణకై పాలుపడుచుందురు. వారే రాజ్యహరిపాలన మున కర్హులు. వారి ననుసరించుటచేతనే దేశ మునకు ముక్తి కలుగును. రాజ్యచక్రమును ద్రిష్టాటకు భుజబలము కలవాడు సమర్థుడు కాజాలడు. బుద్ధిబల మెవ్వనికి కలదో యతడే ప్రజలకు నాయకు డగును. శ్రీమంతు డయి సంతమాత్రమున సింహాసనాధిపత్యమునకు దగి నవాడని తలపవలదు. ధీమంతుడయినవాడే దేశ మునకు నిజమయిన చక్రవర్తి. అతడే సంఘమును క్లేశములనుండి తప్పించి, దేశక్షేమమును సమ కూర్చువాడు. అట్టి నాయకుని వెదకి కనుగొను టయే సంఘమున కదృష్టము. ఇట్టి నిజనాయ కుని తెలిసికొనుట కష్టమయిన పని. తెలిసిన తర్వాతను వాని యుపదేశము ననుసరించుట కష్టతరమైనది. ఇట్టిశూరులే సంఘచరిత్రకారు మైనను వెన్ను జూపరు. ఇట్టి మహానీయులు

లని చెప్పవచ్చును. వీరి చరిత్రయే దేశచరిత్ర యనదగును. కాని యొకడు గొప్ప మేధావి యయినంతమాత్రమున దేశచరిత్రయంతకును ఆయనయే కారకుడని చెప్పట హాస్యాస్పద మని చెప్పెడువారు లేకపోలేదు. దేశచరిత్ర యనునది మహానదీప్రవాహమనవచ్చును. ఎంత గొప్పవారయినను ప్రవాహముపైని బుడగల వంటివారని వాదించవచ్చును. అయినను చక్కగా నాలోచించితిమా వీరు చరిత్ర సృష్టికర్తలని జెప్పవగును. తమ దివ్యచక్షు పుతో దమదేశభవిష్యత్తును చూడగల్గి, యా యానందమును దాముగోలి, తమ మిత్రులకు రుచిచూపి, వారి కభినివేశము కలిగించి వారిని సంకల్పసిద్ధులుగా జేయగల మహా నీయులు లోకమందు లేకపోలేదు. దేశకష్టము లను, సంఘదురాచారములను వెలిసికొని, యంధకారములోబడి పశుప్రాయులవలె నున్న ప్రజలను, సరియగు బాటమీద ప్రవేశపెట్టి, వారు బెడరిపోకుండ ధైర్యమును పడేపడే పురికొల్పుచు, వారిని ధన్యులజేయువారే మహాపురుషులు. వీరే సేనాధిపతులు. వీరే శూరులు. ఎన్నికష్టములు కలిగినను పట్టిన పట్టు విడువరు. ఎట్టి చీకటి కమ్మినను లక్ష్య మును జూచుట మానరు. ఎట్టి గొప్ప సంగ్రామ మును జూచుట మానరు. ఎట్టి మహానీయులు

భిన్నరూపములతో సంచరించు చుందురు. దేవతగా బరిణమింపబడిన ఓడిను, మతకర్త యగు మహమ్మదు, కవీశ్వరుడగు షేక్స్పియరు, విద్వాంసు డగు జాన్సను, సేనాని యగు క్రాంవెల్లు, వీరిలో నందఱును మహావీరులు. వీరే లోకరక్షకులు. వీరే జగన్నాటకమందలి కథానాయకులు. వీరిని పూజించుటయే మన పరమావధి. వీరే లోకపరిపాలనాధికారము కలవారు.

“ఘనతలవానిని మెచ్చి, నానిని సేవించుటకంటె మానవులకు భాగ్యమేముండును? ఒక మహనీయుని భక్తితో నారాధించుటచే మనము పవిత్రులముకామా? సంపూర్ణవృద్ధులు ఈతో జూపబడి, సాష్టాంగప్రణామంబులతోగూడిన భక్తి-కేసయావచ్చుకొని సమర్పించుట— భగవద్రూపముల మనుష్యాకారమును మాచినంతనే తలచి నంతనే, అగ్నిహోత్రునదగు నావేశముకలుగుట— మానవ జీవితమందు దీనికంటె సధికమగునది కలదా? ఇది పోయి ప్రాణమును లేవరియ్యఁజేటి మహాశక్తియనుటకు సందేహింపనేల?”

ఒక యుగమందు మత సంస్కర్త. మఱి యొక యుగమందు యోధుడు. ఒకానొకప్పుడు కవిశేఖరుడు. మఱియొక సమయమున రాజ్యతంత్రజ్ఞుడు. కాని లోకచరిత్రలోని యన్ని భాగములందును నిట్టి వీరపూజ యేదో యొక రూపమును దాల్చియే యుండినది. అనగా మనుష్యజీవితము వీరపూజమీదనే యాధారపడి యున్నది. మనుష్యుడు ప్రపంచమందెంతకాలమును దాటి యంతకాలమును వీరపూజ నిలిచితిరును!

కార్లయిలుచే నుత్సాహముగా వర్ణింపబడిన యీ మహావీరుల సుగుణములు లెక్కింపదగినవి. వీరందఱును యధార్థప్రియులు; మానవత్తులు. మానవతమును గురించి కార్లయిలు చెప్పిన వాక్యములు చిత్రముగా నుండును. ఒకదిన మెవ్వరితోను మాటలాడక, యొకనరుడు మానము ధరించెనా, మఱునా డతడు బలమును నానందమును హెచ్చు, భిన్నత్యమును బొందినవా డగును. ఈమాన సామ్రాజ్యము బహువైశాల్యము కలది; మహాపురుషు లనదగు వీరలే దీని కధికత్తులు! “చక్క-ని పదములతో బాషించుట రజక మంటివా, మానము సువర్ణ మగునని ధారాశముగా జెప్పగలను.” ఒక మహావటవృక్ష మున్నదనుకొనుము. ఏనాడు విత్తనము వేయబడెనో, యెవరు నాటిరో యించుకయినను మనకు దెలిసినదా? తన జీవితకాలమందీవృక్షము నోరెఱుగిన ట్లుండి, సహస్రవర్షములు ప్రాణికోటికి నేవచేసినది. గండ్రగొడ్డలితో నరికి వేయబడినప్పుడు మూత్రము ఉరుము ఉరిమి నంత ధ్వని కల్గింనది. అప్పుడు బహుదూరము వఱకును ప్రజలందఱును ఈ మహావృక్షమెంత ఘనమైనదో గమనింపగలిగిరి. మఱి యొక యుద్ధాహారణము చూడవచ్చును. షేక్స్పియరుగవి నాటకములను రచించి, ఖండ ఖండములలో నిభాషాప్రియులకు జ్ఞానమిచ్చి, వారిని నాస్థాదమందు నోలలాడించి కవినమాట్టో అను బిరుదువహించి నిరంకుశప్రభువయి సాహిత్యలోకము నేలు

చున్నాడు. కాని యాతడు జన్మించినప్పటికి మహావ్యక్తిలోకమందు ప్రవేశించినదనినూచన లేవయినను కనుబడెనా? లేదు. కావుననే మహాపురుషులగువారు తాము ఘనుల మని పదేపదే చాటరు. తమ తమపద్ధతుల ప్రకారము తమతమ కార్యములను నెరవేర్చుచుండురు. కొంతకాలమునకు లోకులు వారి తత్త్వమును గ్రహించి వారికి దాస్యము చేయుదురు. వారి యందు మాటలాడుట కంటె యోజించుట, చేయుట యెక్కువ ప్రాముఖ్యము వహించి యుండును.

భాషించుట (నిర్ణీతమగు) కాలమనిచెప్పి తివా, మాన మూనుట (నిర్ణయాతీత మగు) అనంతలోక మని చెప్పవచ్చును. మఱియొక మాట. ఈమహాశయిలలో నింకొక వింతగుణమున్నది. వారు ఘనులయినను, అల్పుల మని తలతురు. తా మున్నతపదవి నొందితిమని యెన్నడును వాదించకు. కార్లయిలు మహాశయినిచే చెప్పబడిన యీవాక్యము వాస్తవమని చెప్పవచ్చును. ఏలయన లోకములో నద్భుత కృత్యములు జేయగల్గిన మహానీయు నెవ్వరి నయిన మనము చూచినప్పుడు 'ఆహా! అతడు మహాశ్శుడు, దేవసమానుడు, అపతారపురుషుడు' అని మనము తాహముతో పలుకుచుండుట కలదు. కాని మనమాతని నమీపించి మాటలాడితిమా సృష్టియంతటికంటెను గొప్పవాడయినను, తా నేమి చెప్పను. 'అయ్యాతమవలెనే నేను మనుష్యమాత్రుడను. నన్ను గీటితివారక్తము రాగలదు సుమా?' షరిపూర్ణులగువా

రెన్నటికిని ఈ విధముననే ప్రవర్తింతురు. సామాన్యముగా నసంపూర్ణులు షరిపూర్ణులమని విష్టవీగుటయును, షరిపూర్ణులగువారు అసంపూర్ణులమని భావించుటయును లోకమందు చూచుచుంటిమి. అజ్ఞానులమని తలచువారే షరిపూర్ణులు సుమాయని కార్లయిలు నొక్కి చెప్పును. వీరు సంపూర్ణులు కనుకనే వీరినిగూర్చి దివినుండి భూలోకమునకు దిగి వచ్చిన దేవదూతలని చెప్పవచ్చును.

"ప్రపంచమును 'భగవద్ధర్మగణము' మహాగ్రంథమును. శతాబ్దములును వానిలోజరిగిన ప్రపంచచరిత్రయును, ఆ సహాగ్రంథములోని వేర్వేర్ధ్యములుగా భావింపుము. మహాపురుషులనదగువారు ఆయా మధ్యయములలో సారభూయిష్టమును ముఖ్యవాక్యములేయని నమ్ముము!"

అనగా నీ మహాత్ములు జగదుద్ధరణమునకై షరమేశ్వరుడు భూలోకమందు దవతరించి తాల్చిన రూపములని వర్ణింపవచ్చును. ఈ భావమే భగవానుడు శ్రీకృష్ణుడు పురాతనకాలమున గీతావాక్యములయందు దిమిడ్చియుండెను :

"సర్వార్థులను రక్షించుటకొఱకును, దుర్మార్థులను శిక్షించుటకొఱకును, ధర్మమును ప్రతిష్ఠాపనముచేయుటకొఱకును, ముగయుగమందును సేవతరించుచుండెదను."

వీరభూజయుడగు కార్లయిలు మహాశయినకు గల విశ్వాస మెట్టిదన : వీరపూజురూప నాధారపడని శాస్త్రమే లేదు. దేశచరిత్రలను గ్రంథములనేకములు దినదినమును ప్రచురింపబడుచున్నవి. వీని విషయమయి విద్వాంసులు ప్రాచీనకాలమునాటి గ్రంథములను రాజకీయ సరేబంధములగు లేఖలను జాగరూకతతో

చేయవలెను. ఇదికాక ఆయా కాలముల దే మహాశూరులు తమ తేజస్సుతో ప్రకాశించిరో వారిని వెదకి, వారిచరిత్రలను విపులముగా జెప్పి వారియూదర్శములను వారి సుఖదాఃఖములను వర్ణించి, వారివలన జేయబడిన లోకసేవ విస్తృతముగా జూపవలెను. అసగా దేశచరిత్రకును(History) ఒక్కపురుషునిజీవిత చరిత్రకును (Biography) భేద ముండకూడదు. చరిత్రకారుడు తత్వజ్ఞుని కావలెను. మఱి యొకటి: నాటకములను రచించు కవీశ్వరుని కేళక్తి కలదో యదికూడ నుండవలెను. ఇట్లు కార్ల యిలు మహాశయుడు సూచించుచు సుగుణములను గలిగిన చరిత్రకర్త దొరకుట దుర్లభము. చరిత్ర యీవిధమున వ్రాయబడలేదు. దీనిని బట్టి తేలినసారాంశ మిది. కార్లయిలు మహాశయుని యొక్కయు, ఆధునిక చరిత్రకారుల యొక్కయు దృక్కోణములు వేరు. వీరుతొకిక సాంప్రదాయకులు. అతడు వైదికపద్ధతి నవలంబించినవాడు. అనేకత్వముతోనిండియుండిన ప్రపంచములోనుండి యేకత్వమును గ్రహింపుమని బోధించు నీతిబోధకుడు. ఆద్యంతముల నెడి కట్టుబాట్లలోనున్న మనలను, ఆద్యంత రహితమగు దివ్యపదార్థ మేదికలదో దాని సారమును గ్రోలుమని ప్రచారముచేయు మత సంస్కర్త.

దేశచరిత్రనుండి సాహిత్యమునకు మన దృష్టి మరల్చితిమా కార్లయిలు పద్ధతి దేనియందయినను ఒక్కటి యేయని స్పష్టమగును. అతడు గొప్పవిమర్శకుడేకాని విమర్శకులసాధా

రణభక్తి నవలంబించినవాడు కాడు. గ్రంథ మేదయిన నతడు పరీక్షించునపుడు, ఒక్క ప్రశ్నమును దనలో దాను వేసికొనును. దానికి ప్రత్యుత్తర మెక్కడయినను దొరకునా యని మూలమూలల వెదకుచుండును. కవి యథార్థపరత్వము కలవాడా కాడా, అతని వాక్యములు హృదయాంత రాశము నుండి చొచ్చికొనివచ్చినవా కావా, లేక యది లోకమును మోసగించుటకు పూతపూయబడిన రిత్తవాక్యములా, ఇదియే ముఖ్యమయిన ప్రశ్న. అందుచేతనే ప్రేమరహితమగు కావ్య మెన్నటికి రసవంతము కాజాలదు. ఇట్లీదేశములో డాంటే యను గొప్పకవివరు డుండెను. అత డొక యుత్తమ ప్రబంధమును వ్రాసెను. అతడు లోకమంతకును సరిపోయినవా డెట్లా యెను? దేశదేశములకుబోయి చాటుకొనుట వలన కాదు సుమా!

“భయంకర గు న్నిప్పుకణములతోనిండిన కాలిమి లో ఖనిజ మెట్లుకరగబడునో యట్లే యాతరిహృదయము, లోపలను ఉడికిఉడికి తుదకు కావ్యరూపమై పైకి ఉబికినది.”

మహమ్మదీయులకు పవిత్రగ్రంథ మగు ఖురాన్ అత్యంత గౌరవము సంపాదించుటకు కారణము గ్రంథకారుని యథార్థపరత్వమే యని కార్లయిలు సూచించుచున్నాడు.

“ఏలయన, ఏదయినను మానవహృదయములో నుండి పైకివచ్చినా, యది యితరులహృదయములలోనికి జేరితీరును. నిజమగుదానిని నీర్ఘృతితో జెప్పుట గొప్ప తమ. * ఇంతకుమించినవి, విద్యాధికుల యాక్షులును వైమెముగులును, తుచ్ఛములు.”

కవిత్వ మనునది మనము కోరినప్పుడు తెచ్చి, యిష్టము లేనప్పుడు త్రోసిపారవేయ బడునది కాదు. అది కవియొక్క శరీరములోని శరీరమయి ప్రాణములోని ప్రాణమయి యుండును. పదములలోని సారస్యమును గూర్చి విమర్శకులు చెప్పెదరుకాని యీ సారస్యము కవిత్వరుని హృదయసారస్యమే యని తలపవలెను. కవిజీవితమందే తత్త్వము కలదో యదియే కావ్యమనబడును. కావున

“పదములనుబట్టి (పద్యములనుబట్టి) కవి మనిషిలువ బడువాడు క్రియలో కవియయియుండవలెను. వీరశిఖా మణుల పరాక్రమమునుగూర్చి ప్రబంధమును రచియింప నెంచిన కవి తన జీవితమును శౌర్యపరాక్రమలతో నిండిన ప్రబంధముగా తేసియుండవలెను”

కావున కవిత్వము పవిత్ర మైనది. కవి లోకోపకారి. కావ్యమందును, కవిత్వరునియందును కార్లయిలునకు గల యుత్సాహ మెంత మిక్కిలైతమో, అతడు పేక్కియరునందు జూపిన భక్తియే వేనోళ్ల జాలుగలదు.

“అతడు (పేక్కియరు) మనము నేటివఱకు నంపా దింపగల్గిన విషయములలో మహోన్నతమైనది. అంగ్లేయులారా, మీ ఇండియా సామ్రాజ్యమును వదలిపెట్టెదరా, లేక పేక్కియరును వదలెదరా, అను నొకకత్తిప్రశ్న వేయబడెనుకొనుము. నిజముగా నిది కష్టతరమైన ప్రశ్న మే యగును. రాజకీయోద్యోగులు తమ రాజకీయ భావలో నుచితమగు ప్రశ్నోత్తరమిచ్చెరుగాక! మనకు తోచినట్లు మనము మాత్రము జవాబియ్యక యెందుకొర కుండవలెను. ఇండియా రాజ్య ముండనీ, లేకపోనీ పేక్కియరు సామ్రాజ్యమునుమాత్రము విడిచి జీవంప జాలము. ఇండియా సామ్రాజ్య మెప్పుడో యొకనాడు పోవలినదే. కాని యీ పేక్కియరు మాత్రము పాడు.

అతడెల్లయుగములందును మనతో నేయుండును. అతనిని వదిలియుండజాలము!”

ఈవిధమున కార్లయిలు తన దేశీయులకు ప్రతి గ్రంథమందును తత్త్వమును బోధించుచుండెను. మనుష్యుడైహిక సుఖముతో దృష్టి జెందక యుత్తరలోకమునుగూర్చి యోచించుచుండవలెననియు, ధనసేవ మాని దైవసేవ మొదలిడవలెననియు నాతడు వేనోళ్ల చాటుచుండెను. ఇదియే యాతని సం దేశము. నరుడు సర్వకాలములందును కృషి నల్పుచుండవలెను. బుద్ధితోగాని, చేతితోగాని కృషి చేయువానికి సం దేహము లెప్పుడును కలుగవు. ఇట్లు తమ కార్యములను నిర్విఘ్నముగా నిర్వర్తించుటకు ముఖ్యమగునది యొకటికలదు. పురాణ పురుషుని జీవచారిత్రమే మనకు ముఖ్యాధారము. వీరపురుషుని సేవయే మనకు సకల విధముల జయము సమకూర్చునది. ‘ధర్మాభిలాష, కృషి నల్పుట, వీరపూజ’ ఈమూడు మాటలలోను కార్లయిలు మహాశయుని బోధన యంతయు నిమిడియున్నది. ఈసందేశమునే ప్రతి గ్రంథమందును ఏదో యొకతీరున కార్లయిలుబోధించి యున్నాడు. తన యాశయములందు నితడు మోందవశాస్త్రజ్ఞులతో బోల్చదగి యున్నాడని చెప్పగలము. మహాజ్ఞాను లందఱివలెను కార్లయిలున్నతదృష్టికలవాడు. సాధారణశాస్త్ర వేత్తకు, వేదాంతశాస్త్రము, దేశచరిత్ర, జీవచారిత్రము, కావ్యము ఈ నాల్గును వేర్వేరు పద్ధతులు కలవిగా నున్నవి. వేదాంతి యనువాడు ప్రత్యేకముగా నొకపురుషునిగురించి

వివరమును జెప్పక మనుష్యజీవితమునుగూర్చి యు, ప్రకృతి పురుషులనుగూర్చియు, లోకతత్త్వమునుగూర్చియు పామరుల కర్థముగాని వాక్యములతో వాదించుచుండును. దేశచరిత్రను రచించుచు గ్రంథకర్త రాజకీయరంగమందు దేశములకు జరిగిన విషయములను మాత్రమే వర్ణించును జీవచరిత్ర వ్రాయబూనిన పండితుడు మహాపురుషుని జీవితమును దీసి యాతని యాశములను, జయజయములను వివరించును. కవీశ్వరుడన్ననో సృష్టిలోని వస్తువులను ఉత్ప్రేక్షాద్యలంకారములతో వర్ణించి, వానిని రసపూరితములజేసి చిన్నపదార్థములను విశిష్ట విగాన, విశిష్టవ్యక్తులను స్వాభావికముల గాను మనకు జూపును. ఇటుల నీ నాల్గు శాస్త్రములును ప్రత్యేక శాఖలుగా నుండినను, కార్ల యిలునకుమాత్ర మవి యన్నియు సమానమే. వాని యాదర్శము లొక్కటియే కనుక పద్ధతులలో వ్యత్యాస మవసరము లేదు. “దేశచరిత్ర యనగా లెక్కలేని మహాపురుషుల జీవచరిత్రల సారమని యెంచుము.” అని కార్ల యిలు తటచు చెప్పును. “దేశచరిత్ర యనగా సనుభవముతో గూడిన (నిదర్శనములతో నిండిన) వేదాంతశాస్త్రమే యని భావింపవలెను” అని యాతడు మఱియొకచోట చెప్పును. ‘దేశచరిత్ర’యందు ప్రత్యేకపురుషులును, లేక, దేశములును, వారివారికి జరిగిన స్నేహవైరములును చర్చింపబడును. వేదాంతశాస్త్రమందు మనుష్యజీవితమునుగూర్చిన చర్చ యున్నను ప్రత్యేకవ్యక్తులతో నిమిత్తము

లేదు. ఈ రెండును మిళితము చేయబడినపు డాగ్రంథము ‘కావ్య’ మనబడును. ‘ధర్మమే జయించును’ అని వేదాంతి పొడిమాటలతో జెప్పవచ్చును. సత్యాభిలాషుడగు హరిశ్చంద్రుడను మహాపురుషుని నొకనిని నిర్మించి, వేదాంత వాక్యమునకునిదర్శనము జూపి, వాక్యములను రసపుష్టిజేసి పద్యరూపమున గాని, నాటకరూపమునగాని యానందము నిచ్చుచు ధర్మమును బోధించువాడు కవి. మఱియు చరిత్రకారుడు, ఇంగ్లండు జర్మనీ దేశములకు జరిగిన యుద్ధములను గాని, నెపోలియను చక్రవర్తి జయజయములను గాని వివరించును. విజయనగరములోని క్షత్రియులకును, బాబ్బిలిలోని వెలమవారికిని మనస్ఫర్థులుండెననియు, గోల కొండ నవాబుగారి సైన్యమును, ఫ్రెంచివారి సైన్యమును వచ్చెననియును, బాబ్బిలికోట నాశనమైపోయెననియును చరిత్రకారుడు పొడిమాటలతో వ్రాయును కవీశ్వరు డయినచో, బాబ్బిలివీరుల మహాశౌర్యమును, మల్లమ్మ దేవి మహాశోకమును, వర్ణించి మనహృదయ మాలిన్యమును బోగొట్టి, మనుష్యజీవితమును గూర్చిన బోధనలను జేయగలుగును. కాని, కార్ల యిలునకు మాత్రము ఈ నాల్గింటిలోను భేదములు లేవు. కావ్య మనగా జీవచరిత్ర యని కార్ల యిలు చెప్పును. కవీశ్వరుని జీవిత మేగ్రంథమందు వర్ణింపబడలేదో యది కావ్యమే కాదు. ఒక మహాపురుషునిచరిత్ర వర్ణింపబడినచో నది పద్యమైనను, గద్యమైనను, మహాగ్రంథమని యెంచదగదు. వీధిలో బాట

మీద నడచువానికి, ఒక మనుష్యునికిని మఱి యొక మనుష్యునికిని, ఒక యింటికిని మఱి యొక యింటికిని, భేదము స్పష్టముగా దెలియును. ఎత్తయిన కొండమీద గూర్చుండి క్రిందికి చూచువానికి, మనుష్యునికిని మనుష్యునికిని, ఇంటికిని ఇంటికిని, భేదము కానరాదు. సామాన్యముగా భౌతిక శాస్త్రమునకును, మతమునకును వైరముండును. భౌతిక దృష్టితో జూడని పదార్థమును నమ్మనిని శాస్త్రజ్ఞుడు ప్రతిము బూనినవ్వడు ఆతడు దైవమును జూచుటెట్లు? కాని యసాధారణ భౌతిక శాస్త్రజ్ఞు డగు జగదీశచంద్రబోసునకు శాస్త్ర

మునకును మతమునకును భేదము లేదు. రెండును ఒక్కవిషయమునే సూచించును : అనేకత్వముతో నిండియున్న సృష్టిలోని యేకత్వమును గ్రహింపుమని ఈలాగున ఉన్నత దృష్టికల కార్లయిలునకు శాస్త్రములందలి భేదము లగపడవు. అన్నియు నొక్కతత్త్వమునే బోధించును. వాని సారమిది :

“మానవుడా, పరమేశ్వరుని జూడుము. అట్లు చూచుట కొక్కటియే సాధనమున్నది. అతని యాకాగములగు మహాపురుషుల ననుసరింపుము. వారి యదుగు జాడలయందు నడుపుము. వారియాదర్శములను తెలిసికొనుము. ధన్యడవుకాగలవు. లేదా నీకుముక్తిలేదు!”

కుపితచాలనము

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు, యం. ఏ.

ప్రేమనపు నాయదే పటియలైనది నెట్టెలు పడ్డదేమి నీ

పుపుటద అల్ల లో నొలికిపోయెను తేనెలు నేమి తేటి కాల్

తవలిన నొక్కులయ్యెను వృథా పనిలేనిక్రుధాతిరేకితః

చివురుల యెట్టుకెంపులను జెక్కెదు నీకను గోసలం జెలీ!

ఏనిట నీదురాకకుఁ బ్రతీక్షయొనర్చుచుఁ గూరుచుంటి గ్రీ

ష్మానిలమట్లు రంయిమని సాగెదు వచ్చెదు పోయె దింతలో

మానిని! చెమ్మలేని నవమల్లిక చిట్టచిటారుకొమ్మ పూ

వైనది నాదుగుండె పొగలైనది వాడియువత్తలై నదిః.

దూసినకత్తి నావిధుర ధూసనవైఖరి నేగుచున్న నీ

యా సాగసైనమైచివర లద్దకమైనవి నాయెడందలో

భాసురగాత్రి! నీకుపితపద్ధతి కే శిశిరాలసానిల

శ్రీసరణంబులే! జలదరించెను తాపిత వేగితమ్ములై.

రివ్వన్మక్రావ్వెదుళ్ల పొదరేగిన సవ్వడిచివ్వరేగదో
జవ్వని! చిమ్మచీకటులు చాదెదు వేడిమిమూర్పు కోతలో
'ద్రెవ్విన నాదునాన లగుదెంచిన సూత్రము లింతలింతలై
క్రువ్వగరావు ముళ్లకు త్సరుభ్రచలద్దు)గమోఘ ఖడ్గికా!

దూకిన ఖడ్గవైఖరి, విధూతహుతాశన శేఖరస్థమా
లాకృతి, కోపితాసితమహాభుజగీ పరిణామముగ్ర వ
ర్షాకృత వైల్యమేఘపరిపత్సరుషస్థితి పాలవెన్నెల
ప్రాకిన నీదుమైఁ గళలురాచిన వేమిటికే వధూనికా!

ఓసి విచిత్రమోహని! ముహూర్ముహూర్థవృథా కృతాస్మదీ
యాసమవాంఛితమ్ముల కహా! యధిదేవతవయ్యె దేలనే
నాసాద భావవాటికలనాటిన యీరములందు నీవు నే
నై సరితూగుచుంటిమికదా యిది త్రెంచగరాని బందమై.

నవనవసోగ యెర్రనితనంబులు, సంజలు, క్రొంజిపుళ్ల మే
ళ్లపు పనకూడు కట్టిన యెయ్యారివి! నీ కుపితారుణానన
చ్చవి నవమామకీన పరిసర్పితభావశిఖా సమానమై
యపుర! కదాచిదస్మదుభయప్రణుతైక్యము సంభవించెడిక.

నాయెదలో విచిత్రపరిణామముకన్నవి నీమనోధ్రకో
పాయతచాలనోద్ధత విభామదనోగ్ర శిఖాగ్రసంహతుల్
కాయజవహ్ని లేఖ తలకట్లయి వేసవివేగులక గళత్
ప్రాయపుదీపకాంతి వరవళ్లయి యెఱ్ఱని పూపుదుమ్ములై.

ఏనొకభావవీధిఁ జరియించెడు రాజతవల్లి దేహ హం
సీ నత కూజితంబువలెఁ జిన్నరిపాలమొగిల్ జగామెఱుం
గూనిన తెల్లచాఱవలె నూరక సన్నని చిన్నిపాటలో
నీనిలువెల్లనొ విలసనీకృత మాన్మథ మంజలించెడక.

ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి పాఠభేదములు

వజ్రుల చినసీతారామస్వామిశాస్త్రిగారు

Junior Lecturer in Telugu, Oriental Research Institute, University of Madras.

విచక్షణులారా !

ఆంధ్రవర్ణకారికావళితో జోడింపబడిన యాంధ్ర శబ్దచింతామణిని నా రచింపబడుచున్న యాంధ్ర వ్యాకరణమునకు మూలముగఁ జేసికొని యదానిని నా రచించు వివరణములతోను, సవరణములతోను, న్యూన విషయపూరణములతోను విపులీకరింపవలెనని యాగ్రంథ ద్వయము నిపుడు మున్ముందుగ జోడించుచున్నాను. ఆగ్రంథము పూర్తియగుటకుఁ గొంతకాలము పట్టునని తుఁచి యదానిని సంబంధించిన కొన్ని విషయము లాంధ్ర లోకమున కప్పుడప్పుడు వ్యాసరూపమున విన్నవించు కొనుచుండఁ దలంచితిని.

బాలసరస్వతీయములోని చింతామణికిని, నప్పకవీ యములోని చింతామణికిని కాలభేదము లగపడుచున్నవి. అహోబలపండితుఁడుగాని, యప్పకవీయ సంస్కర్త లగు నధునాతనాంధ్రమహాకీయులుగాని యావిషయము నంత గాఁ జర్చించి యుండలేదు. అక్కారణమున మున్ముందు గఁదద్విమర్శనము చేయుట యావశ్యక మని తలంచి యీ క్రిందిరీతిని దద్విషయమును విమర్శించుచున్నాను.

ఆంధ్రశబ్దచింతామణిపరిచ్ఛేదము లయిదింటిలోను మొదటి సంజ్ఞాసంధిపరిచ్ఛేదములు రెండిటికి మాత్రమే కాక నూర్వప్పకవి వ్రాసిన యప్పకవీయమున వివరణముప లభింపగుచున్నది. చింతామణి యొకపరిచ్ఛేదములకును బాలసరస్వతివ్రాసిన తెలుగుటీక పూర్వముగ లభించుచు న్నది. “పాఠభేదాస్తుబహవో దృశ్యంతే పుస్తకద్వయే.” అని యహోబలపండితుఁడు చెప్పినట్లే యప్పకవీయస్థ చింతామణికారికలకును, బాలసరస్వతీయస్థ చింతామణి కారికలకును నారెండు పరిచ్ఛేదములందును ననేక పాఠభేద ములు వెలయుచున్నవని పైని వ్రాసియున్నాను.

క్రీ. శే. ఘటాంగు రావుబహద్దరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు తమ యాంధ్రకవులచరిత్రమున వ్రాసినరీతిని బాలసరస్వతిగాని, యాకాలపువారు వేటాకరుగాని యాంధ్రశబ్దచింతామణిని రచించియుండుటయే నిజమైనయెడల బాలసరస్వతికన్న నలువది యేడేండ్లు మాత్రమే తర్వాతివాఁడగు నప్పకవీశ దొరకిన మాతృక యన్ని పాఠభేదములతోనుండుట యసంభవ మని యొప్పురి కేనితోఁచకమానదుగదా! మరియు నీజముగా నాంధ్రశబ్ద చింతామణి నన్నయభట్టారకుని కాలమునాటి రచియింపబడినట్లేనని యట్లనేకములగు పాఠభేదములు గల్గినవనియు విమర్శకులకుఁ దోచకమానదుగదా!

అప్పకవీయపు సంజ్ఞాసంధిపరిచ్ఛేదముల భాగము మాత్రమే యుపలబ్ధమగుచుండుటచే నారెండుపరిచ్ఛేదములలోని పాఠభేదములు మాత్రమే చూపఁదగియున్నను నప్పకవీయపీఠికనబట్టిచూచినను, సం. 11 చింతామణికారి కలనుబట్టిచూచినను గొఱవడిన యనుపలబ్ధములయందున్న యప్పకవి మాతృకలోని చూడపరిచ్ఛేదములందుఁగూడ ననేకములగు పాఠభేదము లుండియుండునని యూహించుట కవకాశము గల్గుచున్నది.

బాలసరస్వతీయస్థాంధ్రశబ్దచింతామణిలో సంజ్ఞా సంస్కరణంతెహలంత క్రియాపరిచ్ఛేదము లయి దగవడుచున్నవి. “ముందు బృందారకభాష నశేష విద్యా జుజాసను డగు శబ్దకాసనుండు సంక్షేపంబుగాఁ గూర్చిన యాంధ్ర వ్యాకరణమునందలి సంజ్ఞాసంధి తత్త్వచదేశ్య క్రియాపరిచ్ఛేదంబు లైదురుం దెనుఁగఁ బలుకుల నేను విస్తరించి భాషాపరిచ్ఛేదంబును వర్ణ పరిచ్ఛేదంబును వశి ప్రాసపరిచ్ఛేదంబును బహుపరిచ్ఛేదంబును సంధిపరిచ్ఛేదంబును దత్త్వపరిచ్ఛేదంబును దేశ్యపరిచ్ఛేదంబును గ్రియా

పరిచ్ఛేదంబున నను నాయంబుల నెనిమిదిగా నెలకూచి బాల సరస్వతి సకలభాషాకవిమహాపాధ్యాయప్రణీతాంధ్ర వ్యాఖ్యాన గ్రంథం బాధారంబుగా రచియింపఁబూని" (అప్పకవీయము ౧ ఆశ్వా. ౧౦౩) అను నప్పకవి వాక్యములబట్టి యాతనికిదొరకిన చింతామణిలో బాలసరస్వతిమాతృకలోని యజంతి పాలితపరిచ్ఛేదములకు మాఱుగఁ దత్సమదేశ్యపరిచ్ఛేదములున్నట్లు విశదమగుచున్నది. దీనినిబట్టి యజంతిపాలంత పరిచ్ఛేదములలోని తత్సమశబ్దసంబంధినూత్రముల నేర్చి కూర్చి తత్సమపరిచ్ఛేదముగను, నారెండిటిలోఁగల దేశ్యశబ్దసంబంధినూత్రముల నేర్చి కూర్చి దేశ్యపరిచ్ఛేదముగను నెవ్వరేని మార్చిరని స్ఫురింపకమానదు. ఉపలబ్ధమగుచున్న యప్పకవీయ గ్రంథభాగములో నున్న సంజ్ఞాసంధి పరిచ్ఛేదముల నాతఁడు భాషావర్ణ సంధి పరిచ్ఛేదములను మూఁటినిగా విభాగించి మార్చినవిషయము వెనుక నుదాహరించిన రీతిని స్పష్టముగా వక్కాణించియుండుటచేతఁ బయిని వ్రాసిన యజంతిపాలంతపరిచ్ఛేదముల నట్లు మార్చి యావిషయమును వక్కాణింపక కప్పిపుచ్చెననిచెప్పటం సాహసమనిపించును. అట్లయినను నాతఁడు పైని వ్రాసినరీతిని బాలసరస్వతీయము నొకచేతఁ బట్టుకొనియే తనగ్రంథమును వ్రాయుచుండియుఁ దనమాతృకకును, బాలసరస్వతి మాతృకకును ననేకఫలములందుఁ గల పాఠభేదములను గుఱించిగాని పెక్కుఫలములలోఁ దార్కాణియున్న నూత్రముల వరుసనుగుఱించిగాని తనగ్రంథమున నుద్ఘాటించుకొనుట మాత్రము శంకాస్పదమగుచున్నది.

ఇంక బాలసరస్వతీయము నేఁటికిని బ్రచురింపఁబడకుండుటచేత నయ్యది యిటీవల నెవ్వరిచేతనైనఁ దార్కాణియియుండఁ గూడదాయని సందేహించుట కవకాశములేదు. ఈవఱకు లభించుచున్న బాలసరస్వతీయపు మాతృకలన్నిటియందు మూలమగు నాంధ్రశబ్దచింతామణియొక్క నూత్రములను, వానివరుసయు నేకరీతి నే వెలయుచున్నవి. మఱియు నప్పకవికి సమీపకాలము వాడగు నహోబలపండితుఁడు చేసిన కవిశిరోభూషణ వ్యాఖ్యానమునందలి యాంధ్రశబ్దచింతామణి నూత్రములను, వానివరుసయు నిపుడు దొరకుచున్న బాలసరస్వ

తీయ టీకయొక్క పుస్తకములలో నున్నరీతి నే యున్నవిగాని యిందుకేని వ్యత్యాసములేదు. వేయేల! అహోబలపండితుఁడ కనేక బాలసరస్వతీయటికామాతృకలు లభించినట్లును, నింకను బాలసరస్వతీకరలిఖిత మాతృకనైతము లభించియున్నట్లును నాతని కవిశిరోభూషణమునందలి "అత ఏకాస్త్ర"మహర్షిమహద్యంప్రాయక" (పాలంబక" అనునది ఛందోభంగముచేయుపాఠము)నిత్యప్రయోగలక్ష్యైతత్, దృశ్యమతీతవిరంయజ్ఞాత్వాశబ్దః ప్రయోక్తఆర్ష సమః" ఇతివ్యతిర్ఘ్నస్తకే సరస్వతీకరలిఖిత ఏవ శబ్దానుశాసనప్రణీతత్వేన పద్యం స్థితమ్" (అహోబలపండితీయము. 119 పుట) అనుగ్రంథములన స్పష్టపడుచుండుటచేత నహోబలపండితీయములోని చింతామణి, బాలసరస్వతి గ్రహించిన చింతామణి మాతృకకు నభిన్నముగ నే యున్నదనుటకు సందేహములేదు.

కాఁగా, బాలసరస్వతి చింతామణి మాతృకకును నప్పకవి చింతామణి మాతృకకును గల పాఠభేదములును, నూత్రముల వరుసలోని భేదములును వారికిఁ బూర్వమే సంభవించియుండుటగాని, వారి యిరువురలో నొకరిచేతఁ గల్పింపఁబడి యుండుటగాని జరిగియుండవలెననకతీరదు. రెండుమాతృకలకును నధికపాఠ, పాఠభేదాది భేదములుండుటయేగాక పరిచ్ఛేదములవిభాగములోను, నూత్రముల యానుభూతిలోనుగూడఁ జాల వ్యత్యాసములుగలవు. వీనిలోఁ గొన్ని యధికపాఠములును, గొన్ని పాఠభేదములును, నూత్రముల వరుసలోని భేదమును, బరిచ్ఛేదవిభాగములోని భేదమును నప్పకవితే గల్పింపఁబడినవే యని చెప్పక తప్పదు. ఈ విషయము ముందు విశదీకరింపఁబడును. మఱొకవింత! అహోబలపండితునకు దొరకిన యప్పకవీయమాతృకలో లేని చింతామణి నూత్రములను వాని పద్యవివరణములును, నిప్పటి యప్పకవీయములోఁ బ్రవేశించెనాయని యహోబల పండితీయములోని "సర్వత్రాజ్యతాగ్ర్యమితి నూత్రంతు తత్సస్తకే నదృశ్యతేషవ" (అహోబలపండితీయము ౧౨౫ పుట) అనువాక్యము వలన విశదమగుచున్నది. ఇప్పటి యప్పకవీయములోని సంధిపరిచ్ఛేదమునందలి చింతామణికారికల పట్టికలో "సర్వత్రాజ్యతాగ్ర్యం

క్షేయం యస్య ద్రుతప్రకృతికేభ్యః, లుక్ సంక్షేపేనాచి
ద్రుతస్యసర్వత్ర లుక్ సమానేషు” అను కారిక మూడవది
గా నుదాహరింపబడియున్నది. మఱియు నక్కారిక
వివరణసందర్భములోఁగూడ నుదాహరింపబడియున్నది.
ఆకారికలోని నూత్రములకు “ఉ. ఆరయచైకృతోక్తులఁ
బదాదులయందు యకార ముండ దా, తీరున.....”
అను మొదలగు పద్యగద్యముల (౪౨—౫౦)వివరణము
గూడ నగపడుచున్నది. దీనినిబట్టి వీరినెవ్వరేని యహో
బు పండితునకుఁ దర్వాత నప్పకవీయమునఁ బ్రక్షిప్తము
లుచేసిరనిగాని, యహోబుపండితుఁ డప్పకవీయమును
సరిగఁజూచుకొనక యట్లు వ్రాసెననిగాని యంగీకరింపక
తీరదుగదా !

అప్పకవి తన చింతామణి మాతృకపరిచ్ఛేదము
లన్నిటియందునుగల కారికలమొత్తముసంఖ్య యెనుబడి
రెండని యీ క్రిందిరీతిని జెప్పియున్నాఁడు :

క. “ఇల నెనుబడిరెండార్యలు

గలుగు పరిచ్ఛేద పంచకంబునఁ దగునీ

విలసిత్ ఫక్తిమతంగా

చలవిప్రునివలన నీదు సదనముఁ జేరుకొ.”

అప్పకవీయము (౧ ఆ ౫౪ ప.)

.....

క. “ఆ విప్రు నతిథిఁగా సరి

భావించి భుజింపఁబెట్టి భాషించు నెడకొ

దా విశ్వక్సేయస్సను

నీవదనము సదును నెడటి దిది యన నతఁడున్.”

క. “నన్నయభట్టియములో

నెన్నఁగఁ బ్రథమార్యగాదె; యీ పాత్రములో

నున్నవి యవి యెనుబడిరెం

డన్న మహాద్భుతముఁబొంది యపుడెల్ల రకుకొ.”

(అప్పకవీయము, ౧ ఆ. ౬౬, ౬౭ ప.)

ఇపుడుపలబడుచున్న యప్పకవీయ మాతృకల
లోను, ముద్రితాప్పకవీయపు స్తకములలోనుగల భాషావర్ణ
సంధిపరిచ్ఛేదములు మూడిటియందును నున్న శ్లోకముల
సంఖ్య నలుపది నాలు గయియున్నది. (భాషాపరిచ్ఛేదము

లోనివి, ౬ + సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదములోనివి, ౨౦ + సంఘ
పరిచ్ఛేదములోనివి, ౧౮ = కలిసి (౪౪) నలుపది నాలు
గగుచున్నవి.) ఇందువెనుక నుదాహరించిన వివాదస్థుగు
“సర్వత్రాజ్యత్కార్యమ్.....” అను శ్లోకముచేరియే
యున్నది. “శాస్త్ర మపారుమమాద్యమ్.....”
అను శ్లోకము చేరియుండలేదు. ఇక నప్పకవి గ్రంథాది
ని బ్రతిజ్ఞ చేసిన యెనిమిది పరిచ్ఛేదములకుఁ గౌరవజీయ
నుపలబ్ధములయియున్న తత్సనుదేశ్య క్రియాపరిచ్ఛేదము
లనెడి మూడిటిలోను ముప్పుదెనిమిది శ్లోకములు మాత్ర
మే యుండవలసియున్నది. బాలసరస్వతీయమందలి
చింతామణిలోని యజంత హలంత క్రియాపరిచ్ఛేదముల
శ్లోకము లేఁబడియెనిమిదైయున్నవి. ఈయేఁబడియెనిమి
దిటిలోఁ జేరిననూత్రములుగాని, వానివిషయముగల
నూత్రములుగాని నుమారు రెండుకారికల పరిమితిమాత్ర
మే గల్గియున్నవి. “.....అయిగవుగాదేశస్తాః;
క్రమేన సర్వత్రపత్రమయోర్యా.” 9. “వాస్యా త్వ
చిద్రకాః నాదిగత స్యాద్యవర్గసరళస్య.....” 10.
[వర్గ పరిచ్ఛేదము]; “కవిభల్లటైః క్రియాణాం నామ్నాం
చోల్లాప ఇవ్యతే హ్యేషు, ప్రగమైకవచనమాత్రే వికృ
తా నాంతాదయోషికధ్యంతే,” “వికృతిపదే తాబోరసి...
.....” (సంధిపరిచ్ఛేదము) అనునవిమాత్రమే యప్పక
వీయములోని యుపలబ్ధపరిచ్ఛేదములలోఁ జేరియున్నవి.
కాఁగా రమారవి పదునెనిమిది శ్లోకములు బాలసర
స్వతీయమాతృకలోని యజంత హలంత క్రియాపరిచ్ఛే
దములలో నున్నవి యప్పకవి మాతృకలోని తత్సనుదేశ్య
క్రియాపరిచ్ఛేదములలో లోపించినవని విశదమగుచున్నది.
కాని యట్టి మూడు పరిచ్ఛేదములును లభింపమిం
జేసి యేయేకారిక లాతని మాతృకలో లేవో, వానివిషయ
ములు వేఱువిధమునఁ జేర్చఁబడెనో, లేదో గ్రహింపవల
పడకున్నది. బాలసరస్వతీయమాతృకలో లెని పెక్కు
విషయముల నూత్రములతోనున్న యుపలబ్ధపరిచ్ఛేద
ములు విషయబహుళములయి యుండఁగా, గొఱుడిన
పరిచ్ఛేదములు బాలసరస్వతీయ మాతృకకంటె విషయ
హైన్యముతో నుండుననుట మిక్కిలి యాశ్చర్యము నొద
వించుచున్నది. విషయ హైన్యమన నింతింతగాదు. గ్రంథ
ములో మూడవభాగము తగ్గియుండుట!

ఇక బాలసరస్వతీయ మాతృకలలోఁ జింతామణి కాక తనబడియెనిమిది యగపడుచున్నది. వానిలో “సర్వత్రాజ్యతాగ్ర్యమ్” ఇత్యాది శ్లోకము చేరియేయున్నది వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. ‘శాస్త్ర’ మపారుచు మాద్యః మిత్యాదికారిక చేరలేదు. అద్దానిని మూలములో జేర్చిన నావిశ్వవారి టికగల పుస్తకములో నెనుబడితో మ్మిదికారిక ఉన్నది. అహోబలపండితుఁడు బాలసరస్వతిమాతృక నీ యనుసరించినవాఁడుగాన నాతని గ్రంథము నందును నా యెఱుపడియెనిమిది కారికలకే వ్యాఖ్య చేయఁబడినది. మఱియుఁ బై విషయముల నెల్ల నహోబలపతి తన వ్యాఖ్యానముఖమున నీక్రిందితీవిజేడికరించుచున్నాఁడు.

“మత్స్యేంద్రనామ సిద్ధేంద్ర మహిమ్నా సిద్ధతాంగతః,
జగ్రాహ వ్యాకృతిం తస్మాత్ కవి ర్బాలసరస్వతీ,
ఎలకాచి కులాంభోధి తరద్రాకానిశాకరః,
సనుస్తకవితాడణో వత్సరే కీలకాహ్వయే,
తత్రపంచరీచ్ఛేదా శ్శబ్దకాస్త్రే నిమంతితాః,
ఆర్యాఖ్యపద్యైః ప్రత్యంఖ్యా సమ్మితాస్యాదగైరజైః,
మతంగశైల విప్రేంద్రా దన్యద్వ్యాకృతి పుస్తకమ్,
కామనూర్యప్రకవి నా గృహీతం తత్రపద్యతాః,
పాఠభేదాస్తు బహవో దృశ్యంతే పుస్తకద్వయే,
మయా త్రాయ సరస్వత్యాః పుస్తకం పరిగృహ్యతే.
అపార్వ పుస్తకారూఢ పాఠభేదా ద్యదుద్ధితమ్,
మయా సంగృహ్యతే రూపం త దస్మాగ్గర్భశక్తితః.
(అహోబలపండితుఁడు. 4-5 పుటలు)

ఇక నువలబడుచున్న పరిచ్ఛేదములలోఁ గల పాఠభేదములు మాత్రమే విమర్శింపవలసియున్నది. అద్దాని కన్న మున్నగు వేటొక చిన్నవిషయమును విమర్శించుచున్నాను. పాఠభేదవిమర్శనమునకన్న నీ విషయము ముందుగ విమర్శించుటయే యావశ్యకమునగుటచే నట్లు చేయుచున్నాను.

“ఆర్యాఖ్యపద్యైః” అని యహోబల పండితుఁడును, “ఇల నెనుబడిరెండార్యులు”, “ప్రథమార్యగాదె” అని యప్పకవియుఁ జింతామణికారిక లార్యావృత్తము లనియు నందలి మొదటిశ్లోకమార్యయే యనియుఁ జెప్పి

యున్నారు. బాలసరస్వతీయు “విశ్వశ్రేయః కావ్యమ్...” అనుశ్లోకమునకుఁ దీక గ్రాయనారంభించి “ఈ ఆర్య నాలుగునూత్రాలు” అని వ్రాసియున్నాఁడు. నిజమారయఁగాఁ జింతామణి (బాలసరస్వతి మాతృక) యంతటిలోను సామాన్యార్యశ్లోకములు నాలుగునూత్రమే కనఁబడుచున్నవి. తక్కినవెల్ల గీత్యుద్గీతులనెకి యార్యానికే వములై యున్నవి. అప్పకవి మాతృకలోని యధికపాఠములలో వేటొక యార్థవి నాః స్థమై యున్నది. మఱియు బాల సరస్వతిమాతృకలోని యొక యుద్గీతి యప్పకవీయ పాఠములో సామాన్యార్యగా మఱినది. ఎనుబడి యెనిమిదిగాని, యప్పకవి యధికపాఠములనుబట్టి యంతకన్న నధికసంఖ్యగాని గల చింతామణి శ్లోకములలో నయిదాటు మాత్రమే సామాన్యార్యలై యుండఁ దక్కినవెల్ల గీత్యుద్గీతులే—ఆందును నధికసంఖ్య (ఎనుబదిఁజైత్ర) గీతులే—యైయుండ గ్రంథమెల్ల సామాన్యముగ నాద్యలని వ్యవహరించుట యుక్తము కాదుగదా!

ఈసంవర్ణమున నార్యాభేదముల లక్షణములను జూపుట యావశ్యకమని తలఁచి వాని నీక్రిందితీ మనాహరించుచున్నాను.

“లక్ష్యైతత్ప్రప్రగణా, గోపేతాభివతి నేహవిషమేజః
వష్టోఽయం నలఘువా, ప్రథమేర్థే నియతి మార్యయాః
వష్టేన్వితీయలాన్వే, పరకేముక్తిలాచ్చపయతిపదనియః
చరమేర్థపంచమకే, తస్మాదిహభవతివష్టోః” (వృత్త రత్నాకరము. ఆర్యాప్రకరణము. ౧, ౨ శ్లోకములు.)

“ఆర్యాప్రథమదశోక్తం, యది కథమపి లక్షణంభవేదుభయోః, దశయోః కృతయతిశోభాం, తాం గీతింగీతవాన్భుజంగతః. ఆర్యాద్వితీయకేర్థే యద్గదితలక్షణం తత్స్యాత్, యద్యుభయోరపిదశయో, రుపగీతింతాంమునిర్భూతే, ఆర్యా శకలద్వితీయం వ్యత్యయరచితకంభవేద్యస్యాః, సోద్గీతిః కిలగదితా, తస్వన్యత్వీంశ భేదసంయుక్తా” ఆర్యా పూర్వార్థంయది, గురుణైకేనాధికేననిధనేయుక్తమ్, ఇతిరత్నద్వన్నిభిలం యదీయ ముదితేయ మార్యాగీతిః. (దశంయదీయముదితేయ మార్యాగీతిః’ అని భీశోధనీ వ్యాఖ్యాపాఠము)

(పుత్రత్నకరము-గీతిప్రకరణము. ౧-౨-౩-
౪ శ్లోకములు.)

నిడు చతుర్భుతాగణములు నొక గురువును
బూర్వార్థమునందును, నాలు చతుర్భుతాగణములు
నొకగురువును, బంచమవక్షగణములనడుచు నొకలఘువును
నుత్తరార్థమునందును గల శ్లోకము సామాన్యార్థ్య.
అట్టియార్థయొక్క పూర్వార్థలక్షణముతోనే పూర్వోత్త
రార్థములు రెండును నున్న శ్లోకమునకు గీతియని
పేరు. ఆర్యయొక్క యుత్తరార్థలక్షణమే పూర్వోత్త
రార్థములు రెంటునుగల శ్లోక ముపగీతియనబడును. ఆర్య
యొక్క యుత్తరార్థలక్షణముపూర్వార్థమునందును, బూ
ర్వార్థలక్షణము ఉత్తరార్థమునందునుగల శ్లోక ముద్గీతియన
బడును. ఆర్యశ్లోక పూర్వోత్తరార్థములు రెంటును నొ
క్కొక్కగురువు నెక్కువగానిల్చినశ్లోక మార్యాగీతి యని
పించుకొననని కొందఱ యభిప్రాయము. (ఇదియే సిద్ధాం
తము.) ఆర్యయొక్క పూర్వార్థమునమాత్ర మొక్కగురు
వధికముగానుండునట్లు చెప్పిన శ్లోక మార్యాగీతి యని
మఱికొందఱ యభిప్రాయము. ప్రథమ తృతీయపాదములు
పూర్వోత్తరార్థములందలి మొదటి మూడేగణములతో
పదచ్ఛేదము నందినచో బహ్యగ్య యనబడును. అట్లు
కానిది విపులార్థ యనబడును. విస్తరభీతి నాశ్లోక
ముల్ల నిట వ్రాయలేదు.

పయిలక్షణములనుబట్టి చింతామణిశ్లోకముల ఛంద
స్సును బరిశీలించగా నీక్రింద నుదాహరించిన పట్టికలోని
పదిశ్లోకములు తప్ప జింతామణిలోని తక్కిన శ్లోకము
లెల్ల గీతిశ్లోకములై యున్నవి.

చింతామణిలోని సామాన్యార్థములు

1. “బౌపవిభక్తిక సంజ్ఞా వర్ణాః...” (సంధి-80)
2. “నిత్యందారాదేళ్ళ” (అజంత-49)
3. “అనుతాంస్త్రియం సమానామ్” (అజంత-52)
4. “ప్రథమైకవచనతుల్యమ్ ...” (హలంత-54)

చింతామణిలోని యుద్గీతులు

1. “అద్యప్రకృతిః ప్రకృతిః, ఇచ్ఛద్యే ఏషాతయో
ర్వికృతిః...” (సంజ్ఞ-5)

(అహోబల పండితీయమునను, వావిళ్ల రామ
స్వామిశాస్త్రిలు & సన్సవారి పుస్తకమునందు
ను “ఏషాతయోర్భవే ద్వికృతిః” అని పాఠాం
తరముండుటచేత నాపక్షమున నిదియు గీతి
యే యగుచున్నది. ఉద్గీతికానేరదు.)

2. “ద్వివిధాదిదుదేహోల్లోఽనో వక్రతమానను స్వా
రా” (సంజ్ఞ-7)

(“వక్రతమావధాప్యను స్వారౌ” అని యహో
బల పండితీయపుకవీయములలోఁ బాఠాం
తర మగపడుచుండుటచే నిదియు నీపక్షమున
గీతియే యగుచున్నది. ఉద్గీతికానేరదు.)

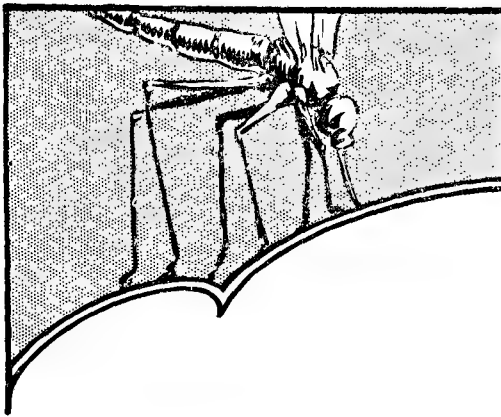
3. “నుమ్చోతః పరుషాణాం, గసడవవాః స్మ్యః
పదాద్వంద్యే, సామానాధికరణ్యే, మానంతానాం టు
గా గమోఽచిన్యాత్.” (సంధి. 28 శ్లో.)

(“ప్రథమలుగపిద్వియల్లోఽర్థ్యే” కస్య సస్యత్ర
లుకాసమానేషు, హేమోక్తేః పరుషాణాం.
గసడవవాస్మ్యః పదాద్వంద్యే” అని యప్ప
కవీయములో వ్యత్యాసముగాఁ బాఠాంతర
మున్నది. ఈపక్షమున నిది సామాన్యార్థ్య
యగుచున్నది. ఉద్గీతికానేరదు.) ఇక నిర్వి
వాదములగు నుద్గీతు లీక్రిందివిమాత్రమే.

4. “కేషాంచి దుదంతానామ్...” (అజంత-51)
5. “ఆత్మన ఇరునంతానామ్...” (హలంత-56)
6. “ద్విగుకర్మధారయా... ..” (హలంత-69)

పయి నుదాహరించిన పదిశ్లోకములును, ముందు
విమర్శింపఁబోవు మఱికా శ్లోకమునదప్పఁ దక్కిన చిం
తామణి శ్లోకములెల్ల నెనుబడికఁ బైఁగా గీతిశ్లోకములై
యొయున్నవి. సామాన్యార్థ్యశ్లోకములు నిర్వివాదము
లైనవి నాల్గమాత్రమే యున్నవి. ఇట్టిసిద్ధిలో గంధమెల్ల
సామాన్యముగా నార్యులని వ్రాయుట సరికాదుగదా!

అహోబలపండితుడు చింతామణికారికలు పై
గీతి నార్యులని వ్రాసియు, “విశ్వక్సేయః కావ్యమిత్యాది
నూత్రవ్యాఖ్యానావసరమున మాత్రము “సర్వాణి

మలేరియావలన గలుగు
బలహీనతను శానటోజెన్ వలన
జయించుడు.

ఒక ప్రఖ్యాతిగాంచిన డాక్టర్ హెచ్.
హెల్లియూ. ఎస్. అనువైద్యుడు యిటుల వ్రాసి
యున్నాడు:—

“శానటోజెన్ మలేరియాజ్వరనంతరము కలుగు
బలహీనతను తొలగించుటలో యత్యంతమైనది.”

క్విన్సెన్ న లేరియాను తొలగించుచుగాని జ్వరము
యొక్క బలహీనతను తొలగించజాలదు.

మీ బలమును మరల సంపాదించుకొన బడువార్గము
సరియైన బలవర్ధకాహారము భుజించుటయే. ఇట్టి యాహారము
శానటోజెన్ యొక్కటిమాత్రమే.

శానటోజెన్ నగు బలమును కలుగజేయు పదార్థములు
చేరియుండి, రక్తమును తక్కువే నృద్ధిచేయుగలిగి
యున్నది.

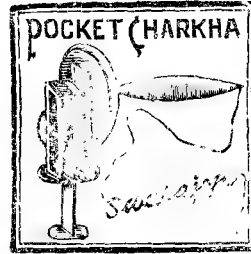
నేటినుండియే శానటోజెన్ నేనించుటకు ప్రారంభించుడు.
(8)

SANATOGEN

నిజమైన బలవర్ధకాహారము.

జేబునం దిముడు చరఖా

స్వరాజ్యమును పొందుటకు ముఖ్యపరికర మగు
చరఖాను హిందూదేశీయనందున్న 700000 గ్రామము
లందును ఉపయోగించి, మామను పనికి పరచుచున్నది.

ఈ జేబునం దిముడు చరఖా
దీర్ఘ కాలపరిక్షచే కనుగొన
బడినది. ఇట్టి అన్ని మాది
రీలగు ఇది ప్రధానస్థాన మా
క్రమించుచున్నది పనివారు,
ముగుసలులు, పురుషులు,
స్త్రీలు హర్షున్నప్పుడును
నడుచుచున్నప్పుడును ములభముగా దీనిపై నూలు వడుక
వీలుగలను. దీనియొక్క బరువు 10 ఘటములుమాత్రమే.
అయితే దీనిచే నడుకబడునట్టి నూలు మామూలు పెద్ద
చరఖానుకంటెను మించిపోవుచున్నది. దీనిని ప్రతి
నోటును ప్రవేశ పెట్టుటకై 1-కి ధర రూ. 1 నొప్పాననే
యివ్వబడును. 3కి ఆర్డరు ఒకేసారిపంపిన శుపాలా
శిర్షులు యితరఖర్చులు యినాం 6కి ఒకేసారి ఆర్డరు
పంపిన ఒక చరఖా యినాముగా పంపబడును. తర్వాత
ఈ దిగువవివరమునకు గ్రాహకులెవ.

NAVAJIVAN BHANDAR,
P. B. 533, CALCUTTA.

త్యాగరాజస్వామి చరిత్రము

ఇది అగ్రగ్రంథమాలలోని ఆరో
పుస్తకము. దీని అగ్రధ దేశములో పేరుగన్న
హరిదాసులో నొకరిగు శ్రీ వసుమత్తి కృష్ణ
మూర్తితాత్త్రిగారు రచించినారు శ్రీ
రామభక్తాగ్రేసరు డయిన త్యాగబ్రహ్మం
చరిత్రాన్ని ఇందు గ్రంథకర్త సరసంగా వర్ణిం
చారు. అక్కడక్కడ త్యాగరాజకృతులను
చక్కని వాటిని, ఇందులో చేర్చారు. పద్యాలు
చదవుతూ సుఖము నడుమ కృతులు పాడు
తూంటే కలిగే ఆనందం అనిరూప్యం.

కొనుసైజు పుటలు ౨౦౦, వెల అ. ౧౦.

అంచెకూలి కొనువారిజే.

ఆంధ్రగ్రంథమాల,

మీ జీవితపర్యంతము మీ శిరోజములను కాపాడుకొనుడు

శిరోజములు మిక్కిలి సున్నితమైనవి. వాటిని మీరు సరిగా పోషించిన అది చక్కగా పెరిగి, అందముగా మండును. లేనిచో వాటిని అలక్ష్యముచేసినట్టి చిన్నములు ప్రారంభమగును. మీ శిరోజములు యే విషయమునందైనను ఆశాభంగమును గలిగించిన వాటిని భయపరచునట్టి అపాయము లన్నిటినుండి రక్షింపును.

సు సా మ

ప్రాద్దేశమునందు శిరోజముల నభివృద్ధిపరచునది

కొన్నియేండ్లనుండి వాటిని లక్ష్యముచేసి యుండినను, లేక సరిగా వాటిని పోషించకయుండి నను మీ శిరోజముల కిది తప్పక ఆరోగ్యము నొసగును. గడచిన 50 సంవత్సరములనుండి దేశమందంతటను వాడుకలో నున్నది.

ప్రతివోటను అమ్మబడుచున్నది.

P. SETT & Co.,
Perfumers, Calcutta.

లీవరు వ్యాధికి ఆమోఘమైన చికిత్స

మాదిరి బొంబాయిలు బయలుదేరినవి.

మోసపోకుడు.

వీరి బొంబాయిరాజము అనేకమంది ప్రజలచేతను, గొప్పగొప్ప డాక్టర్లచేతను, ఆమోదింపబడి

వేలకువేలుయొగ్గతాపత్రములు సాందియున్నది. గొప్ప గొప్ప డాక్టర్లుగూడ నివారణచేసిన

లీవరు వ్యాధులను వీరు అతి జయప్రదముగా గ్యారంటీగా నివారణచేయుచున్నారు.

ఎచ్చటను యీ లీవరువ్యాధికి తగిన బొంబాయి లేకపోవుటచే వీరి బొంబాయినే అనేకమంది డాక్టర్లు ప్రతి దినము పోష్టద్వారా తెప్పించుకొనుదు, వారి వారి గోగులకు వాడి వారి సంతృప్తుల దెలిపియున్నారు.

మరా:—మా బొంబాయిను చూచి అనేక మాదిరిబొంబాయిలు బయలుదేరినవి, గాన మోసపోకుండగలందులకై ప్రజలను హెచ్చరించుచున్నాము.

అన్నిచోట్లను వీరి బొంబాయిరాజములనమ్ముటకు పలుకుబడిగల ఏజెంట్లు గావలయును. వివరములకు;

విజయనగరవాస్తవ్యులగు;

డాక్టర్ జమ్మి వెంకట రమణయ్యగారు,

లీవరు అండ్ స్ప్రింగువ్యాధులకు ప్రత్యేకవైద్యులు.

గ్రంథేన్మిత్రా పద్యాన్యార్యాగీతివృత్తాని-లక్ష్యైతత్సప్త
గణా గోపేతాభినతి సేవావిషమేజః, “ఇత్యాది సామా
న్యలక్షణాత్, ‘త్రివ్యంశకేషు పాదో దశమో రాద్యేషు
దృశ్యతే యస్యాః, పశ్యంతి నామ తస్యా శ్చందో విద్ధిస్య
మాఖ్యాతమ్’ ఇతి విశేషలక్షణాచ్చ, ‘ఆర్యాద్యర్థ సమా
గీతి రితి ఘోషనూత్రాచ్చ, గురులఘుప్రమాణనిశ్చయాది
తత్త్వస్పృహంసంతు స్మృతరత్నాకరే తద్వ్యాఖ్యానే
లలితే ప్రవృత్త్యమ్” (అహోబల పండితీయము, ౬-౭ పుట
౬) అని యిట్లు వ్రాసియున్నాడు. దీనినిబట్టి యహో
బలపతి చింతామణిశ్లోకము లార్యాగీతులనెడి యార్యా
శ్లోకవిశేషము లని చెప్పెనో, లేక గీతిపధ్యార్యావిశే
షములని చెప్పెనో? యను సందేహము పాఠకులకుఁ బొడ
మక చూసదుగదా! ఇంకఁ జింతామణిశ్లోకములలో
నొకటియు నార్యాగీతిశ్లోకము లేదనుట యెల్లరకును
విదితమేగదా! ఇంకఁ జింతామణిశ్లోకములెల్లఁ బధ్యా
ర్యాగీతిశ్లోకములు గావు. “దు ము పు ల విః.....
(అజంత, ౩౨ శ్లో)” “ద్విగు కర్మధారయో తత్పురుష
..... (హలంత, ౬౯ శ్లో)” అను మొదలగు విభులాశ్లోక
భేదములుగూడఁ జింతామణిలో ననేకములు గలవు.
ఆర్యాభేదములలో నేడియైనను బభ్యగాని విభులగాని
కాకతీరదు. కాఁగా సామాన్యార్యకుఁ బధ్యాభేదము
విశేషము కానేరదు. ‘సామాన్యార్యకు గీతిభేదములు
విశేషములు కానోపును. ఆర్యులు జాతు లగుటచే
వృత్తము లనిపించుకొనవు. కొందఱు వ్యాఖ్యాతల
తోపాటుగ నహోబలపతి యట్లు వాడుట సరికాదు.
కాఁగా నీసందర్భమున నహోబలపండితుఁడు వృత్తరత్నా
కర సిగళనూత్రాదులను జింతామణికారికలనడకను నూల
దృష్టినిమాత్రమే చూచి యట్లు వ్రాసెననియు, నాఁచందో
గ్రంథములలోని యార్యాభేదముల లక్షణములను జింతా
మణి కారికలనడకను సాకల్యముగా నూత్ముదృష్టిని బరి
శీలిం? యుండి లేదనియుఁ జెప్పకతీరదు.

ఇంక నహోబలపండితుని వాక్యములోని “ఆర్యా
గీతివృత్తాని” అనుదాని కార్యాశ్లోకములును, గీతిశ్లోకము
లును ననియర్థమనియు, గీత్యుపగీత్యుద్గీత్యార్యాగీతులు
నాల్గును గీతిప్రకరణములోనివే యగుటచేత వానినెల్ల

గీతులని యాతఁడు వాడియుండెననియు నభిప్రాయవర్ణ
నము చేయుట కవకాశ మగపడుచున్నది. కాని
‘ఆర్యాగీతి, గీతి’ అనునవి ప్రత్యేకముగా వేర్వేలు జాతి
శ్లోకములకు సంజ్ఞలై యుండునపుడు వైరితిని వ్యవహ
రించుట సరికాదుగదా! మఱియు, నా వాక్యములోని
‘సర్వాణి’ అనుపదముయొక్క స్వారస్యముచేతఁ జింతా
మణిలోని శ్లోకములెల్ల నొక్కవిధముగల శ్లోకములేయని
గ్రంథకర్తయభిప్రాయము స్ఫురింపకమానదు. మఱియు
నీయహోబలపండితుఁడు “ఆర్యాఖ్యుపద్యై ప్రశ్నంఖ్యా
సమ్మతాస్యాదంతైర్లజైః” అని యిట్లు చెప్పిన చింతామణి
లోని యొకబదియొనిమిది శ్లోకములును నేకవిధముగల యా
ర్యలే యనువాక్యము విరుద్ధము కాకతీరదు.

“గీతి చతుష్టయ మిత్రం ప్రత్యేకం షోడశ ప్రకా
రం స్యాత్ సాకల్యే నార్యాణామశీతిరేవ భేదాః
స్మః” (దీచే గీతులెల్లఁబధ్యార్యలే కావలయుననెడి
వృత్తరత్నాకర ధీశోధ నీ వ్యాఖ్యి పరాస్తమగు
చున్నది). అను ఛందశ్శాస్త్ర సప్రదాయము
చొప్పున గీతిభేదములెల్ల నార్యాభేదములే యగుటచేత
వాని నార్య లని వ్యవహరింపనగుననియు, “నార్యా
భేదము లగు గీతిశ్లోకములు” అను నర్థమును బయి
యహోబలపండితుని “ఆర్యాగీతివృత్తాని” అనుదానిచే
గ్రహింపనగుననియు నిటులఁ జెప్పనగు నాయని యాలో
చింపవలసియున్నది. గీతులెల్ల నార్యాభేదములే యైనను
గీత్యుపగీత్యాది సంజ్ఞలతోను “గీతిపధ్యార్య, గీతి విభు
లార్య” అను మొదలగు సంజ్ఞలతోనుమాత్రమే వాడుట
సంప్రదాయముగాని, ప్రత్యేకశ్లోకములకు సంజ్ఞలై
యన్న “ఆర్యాగీతి” “గీత్యార్య” అను మొదలగు
గీతులను వ్యవహరించుట యుచ్చుటను నగపడకున్నది.
తుదికిఁ బ్రత్యేకముగ గీతులను బేర్కొనునపు డార్య లను
టగూడ ఛందశ్శాస్త్ర సప్రదాయము కాదు.

ఈ సందర్భమును, సంబంధించిన దగుటచేత
నీ క్రింది పాఠభేదము ముందుగ నిచట విమర్శింపఁ
బడచున్నది. అప్పకవీయమున మాత్రమే యగపడు
చున్న యీ క్రిందిశ్లోకము వేర్వేలు పుస్తకములలో
వేర్వేలు విధముగ నగపడుచున్నది. ఒక్కొక్కపాఠమున

నొక్కొకవిధముగ ననుపపత్తికన్పట్టుచున్నది. మీఁదు మిక్కిలిగ నీ స్తోక మప్పకవి మాతృకలోనిది మాత్రమే యయి యుండఁగా నీ పాఠములలో నేదియు నప్పకవీయ వివరణమునకు సరిపడియుండలేదు.

(ఎ) “శుభవర్ణా శుభశబ్దా

యేచ శుభగణాస్త నీవ కావ్యాదౌ;

గ్రాహ్యో పురాస్త్ర రసగిరి

రుద్రేవ్య కచటూ మాతృకానింద్యాః”.

(అప్పకవీయము)

మ-రా-శ్రీ, రాపుసాహేలు గిడుగు వెంకట రామమూర్తిపంతులవారు పరిష్కరించిన వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అందు సమ్యవారి ౧౯౨౨ సంవత్సరపు ముద్రణపుఁ బుస్తకము. ౨ ఆశ్వాసము, ౧౪ స్తో. ౪౫ పుట, ౧౧౫ పుట.

(బి) “.....రుద్రేవ్యకచటతపామాతృకానింద్యాః”

(౧౧౧ పుట.) (అప్ప)

“.....రుద్రేవ్యకచటతపానింద్యాః”

(౩౯ పుట.) (అప్ప)

I “పమ్మి యరుణాచలశైలిగారి ౧౯౦౨ సంవత్సరపు ముద్రణము పుస్తకము. ఇది నాసాంత పుస్తకము.

II యద్దవపూడి సంజీవయ్యగారి ౧౯౦౨ సంవత్సరపు ముద్రణపుఁ బుస్తకము.

(సి) “.....రుద్రేవ్యకచటతపానింద్యాః”

I అహోబలపండితీయము. ౧౬౪ పుట.

II ద్వితింత్రిణీ సీతారామకవిగారి వికృతివివేక టీక ౧౯ పుట.)

పైచింతామణి స్తోకము నీక్రిందిరీతి నధర్వణుఁడు పూరించియున్నాఁడు :

స్తో. తృతీయాచ్చతృతీయోష్టా తృతీయేసరశాస్త్రయః; షోడశ వ్యంజనం చాపి షష్టస్థాసేన యుజ్యతే.

(వికృతివివేకము-సంజ్ఞ ౨౯ నూ.)

పైవాని (అప్పకవి) నధర్వణకారికావళి పూర్తిగ జూరకకున్నను, నందలి కారికలు పండిత పరంపరా పాఠా

యాము మూలమున లభించియుండెనని మున్నగు విమర్శించు దాని కీసందర్భమును సహాయపడఁగలదు.) నప్పకవి యీ క్రిందిరీతిని బయి చింతామణిసూత్రపు వివరణము సందర్భమున నాంధ్రీకరించియున్నాఁడు

క. ఆదిస్వరమును బ్రథమై

కాదశ షష్టార్ణములు కకారాదులలో

నాదట దంత్యోష్మము లిడ

రాదు పురరర్తు గిరి హస్తానములన్.

క. మూడవతావున మొదలిటి

మూడుసరళస్వరములును మూడవస్వరమున్

మూడవ యూష్మాక్షరమును

గూడదు కదియింప నెట్టి మాళకు నైన్.

తే.గీ. వ్యంజనాహ్వయమున నొప్పు వ్రాలలోన

షోడశాక్షర మాటనచోట నిలిపి

మప్పురంబునఁ దనుఁ జంపవచ్చినట్టి

చెడుగునకునైనఁ బద్యంబు నుడుగవలదు.

(ఎ గుర్తు పుస్తకము)

పయి మూడుపద్యములలో నీ క్రింది యొక్క చోటమాత్రమే (బి) గుఱుతు పుస్తకములలోఁ బాఠభేద మగపడుచున్నది.

“.....౧ ఆదటపంత్యోష్మము లిడరాదు . . .”

పయిచింతామణి స్తోకపాఠభేదములలో ‘మీఁదరుతు గల పుస్తకములోని పాఠము పక్షమున నీస్తోకము చింతామణిలో సాధారణమున యధికతమసంఖ్య గలిగి యున్న గీతియేయగుచున్నది. కాని యీపాఠ మప్పకవ్యం గీకృత మాతృకలోని దనుటకు వలకుపడదని యాతని యీసందర్భములోని యాంధ్రీకరణ పద్యములవలన సువ్యక్తమగుచున్నది. “ఆదటపంత్యోష్మము”లను నప్పకవియొక్క పయి యాంధ్రీకరణమునుబట్టి యీచింతామణి సూత్రములోఁ దక్కినయక్షరములతోపాటు తకారముండవలె నని యంగీకరింపక తప్పదు. అట్టితకార ముండు శీర్షిక బడియుండనందున నాపాఠ మప్పకవి గృహీతమాతృక లోనిది కాదని చెప్పవలసియున్నది.

ఇంక 'వి' గర్భగల పుస్తకములలో, "మాతృకా" శబ్దముటితపాతము ఛందోభంగదోషదూషిత మగుటచే నది లేఖకపాతకాదిభ్రష్టప్రమాగకృతమనుటకు సందియములేదు. ఇంక "అకచటతపానింద్యాః" అను పాతమును గ్రహింతున్న నదియు నప్పకవ్యంగీకృత మాతృకలోని దనుటకు వీలుపడకున్నది. పై సూత్రములలోని తత్త్వోస్థాన నింద్యాక్షరములకు లక్ష్యములు మాఘబలో నప్పకవి కంఠోక్తముగ హకారమును జేర్చునును రెండలక్ష్యముల నీక్రిందిరితిని నాసందర్భమునఁ జూపియున్నాడు:

"వేములవాడ భీమకవి పదునొకండవచోట హకారంబు నిలిపి.....ఉ. చక్కదనంబు దీవియగు సాహిణిమారఁడు....." (462-ప).

"ఎడనల్లి పర్వతన్న పంచమస్థానమును హకారమునుగూర్చి..... "కం. అంగజసంహారండగు... .." (468-ప)

పై రీతి నప్పకవితేఁ జూపఁబడిన హకారోదాహరణములు సందర్భశూన్యములయి యసంగతములు కాకుండుటకయి మీఁదిలక్షణములలోఁ జింతామణిశ్లోకమునఁ గాకున్నను నప్పకవి వివరణములోనైన హకారనింగ్యత చెప్పఁబడియుండి తీరవలెనుగాదా! పై యప్పకవి వివరణములో నట్టి హకారనింగ్యత లేనందునఁ జింతామణి సూత్రములోని హకారమును వీడినపాత మప్పకవిమాతృకలోని దనుట యెంతమాత్రమును బాసంగదుగాదా! పరిశీలింపఁగా నప్పకవీయమున నీ సందర్భమునం దీ క్రిందిరీతి నార్యగఁ బయిల్లొక ముండకతీరదని యప్పకవీయాంధ్రీకరణపద్ధతులవలనను, నాతని యుదాహరణములవలనను విశేషమగుచున్నది.

శ్లో. "శుభసర్వ శుభశబ్దా యేవ శుభగణాస్తయేవ కావ్యాదౌ, గ్రాహ్యః పురాస్త్ర రసగి రుద్రే వ్యకచటతహానింద్యాః"

ఇంక నీసందర్భమును బాగుగ విమర్శించునపు డీ యప్పకవి మాతృకాపాతము నైతము చింతామణి కర్తృభి నైతము కాదేమో యని సంధిహింపవలసియున్నది.

ఛందోగ్రంథములం దల్లెడలను దృతీయాదిస్థానములలోన కచటతతోపాటు 'తప' వర్ణములుగూడ నీ క్రిందిరితిని నిందింపఁబడుచు వచ్చుచున్నవి.

క. అకచటతపయశ్చలనిమిది, ప్రకటితగిరిబుతుల మూటఁ బదునొక్కింటఁ, వికటముగఁబెట్టి పద్యము, నకవులు సత్ప్రభులిడ రశుభకర మగుటఁ.

(కులక్షణసారము-110)

క. పురశర రసగిరుద్రుల, నరయనకచటతవలిడుట యనుచితము య్యక్షరములును రసభజంబులుఁ బరిహరణీయంబు లాదిఁ బంకజనాభా. (అనంతమాత్యుని ఛందోదర్పణము-1 ఆశ్వా-25 పద్యము).

మఱియు నప్పకవీయమున నీయఁబడియున్న లక్ష్యములయొద్ద నప్పకవిత్రాసిన వాక్యములలోఁ జేర్చినఁబడకున్నను నా లక్ష్యములలో నీక్రింది మూఁడుపద్యములందుఁ బకారము దుష్టస్థానములలోఁ బ్రయుక్తమై యున్నది.

"నెల్లారి తిరుమలయ్య ఆటవనోటఁ నకారంబు నిలిపి తనగుట్టుమును దొంగిలించిన శ్రీపతి రాజు పోతరాజును నేడుదినములకుం జూపఁదిట్టి చాటుధార.

చ. హయనుది సీత పోత వనుధాధిపుఁ డారయ రావణుండు....." (ఆప్ప. 2 ఆశ్వా. 467 పద్యము)

ఏలూరిమంత్రి యొడవచోటఁ గకారము నిలిపి

శ్రీశైలముం ద్రోచిన.....

చ. మునుసాకశేల రావణుండు....." (465-ప)

"తెనాలీరామకృష్ణయ్య పంచమస్థానంబునఁ గకారంబును సప్తమంబున దకారంబును గూర్చి చెప్పిన పద్యము,

క. బసవనకుం బుట్టినప్పుడె పసరము గోవింద రాజు..... (ఆప్పకవీ. 2-ఆ. 470-ప)

పయి సందర్భమునుబట్టి పకారముగూడఁ బయి సూత్రములోఁ జేరియుండఁదగిన దని విశేషమగుచుండుట చేతను, వైనిజూపిన యనేకమాతృకలలోఁ బకారఘటిత పాతము లగపడుచుండుటచేతను, నందుఁ బకారస్థితి సంగీ

కరింపనగునని తోచుచున్నది. ఇట్లు తపలు రెండిటిని బై నూత్రములో నిలిపి “అకచటతహానింద్యాః” అను పాత మంగీకరించునపుడు వెనుక నుదాహరించిన యప్పు కవీశ్వరుని పద్యములలోని “అదట దంత్యోవ్యయము లిడ, రాదు.....” అను పాతాభరము సమూలక మగును. మఱియు నందలి ‘అదట’ అను ప్యర్థ పదమును దీసివేసి “అదులు దంత్యోవ్యయము లిడ, రాదు.....” అని సంభ్యాతనుబట్టి సవరించినచో నర్థసందేహముదీరి మఱింత యుక్తముగా నుండును అట్ల యినను బయినవ్రాసినరీతి సప్తకవీయమాతృకలో నాతని యాంధ్రీకరణమునుబట్టియు, నాతడిచ్చిన లక్ష్యములనుబ ట్టియు, హకారఘటిత పాతమె యుండెనని యంగీకరింపక తీరదని యీవఱకు వ్రాసియేయున్నాను. కాఁగా, సప్త కవ్యాంధ్రీకరణముమేయ నుగు “అకచటతహానింద్యాః” అను పాతమునుగాని, వైనివ్రాసినరీతిని బకారమేళనావ శ్యోకతనుబట్టి “అకచటపహానింద్యాః” అను పాతమును గాని యంగీకరింపలసి యున్నదని లేలచున్నది. చిం తామణిన్యూనవిషయపూరణమాత్రపరమగు వికృతివివేక మునందలి పయి నుదాహరించిన కారికలోఁ దకారము చెప్పఁబడియుండుటచేతన, బై నుదాహరించినరీతిని బకారఘటితపాతమును యుక్తమగుటచేతను బై పాతద్వయము లోను బకారఘటిత పాతమె చింతామణి ప్రయుక్తమే మోయని తోచుచున్నది. ఇంకఁ దకారఘటిత పాతప త్నమునందును, చింతామణి నూత్రములోఁ దకారము తృతీ యాది స్థానపంచకమున దుప్త మని లేలచుండఁగా మన్మథ స్థానమున మాత్రమే దుప్తమని సవరించుటయి యధ ర్వాకారికలోఁ దకారము చెప్పఁబడియుండుటచేత నయ్యది పురుక్షము కానేరదనియుఁ బకారఘటిత పాత పక్షమునఁ దకారమునకు మన్మథస్థానములలోని ప్రసిద్ధ మగు నింద్యత చెప్పఁబడకుండుట లోపముకానట్లే తకారఘటిత పాతపక్షమునందును బ్రసిద్ధమగు పకారనింద్యత చెప్పఁబడకుండుట యొక లోపముకానేరదనియు వాదించుట కవకాశములేకపోలేదు. కాని యీ వాదము నందుఁ దకారపునర్దుక్తివారణసంభర్షమున మన్మథస్థాన ములలోఁ దకారప్రయోగము నింద్యముకాదను నియమము

నధర్వాకాప్రామాణ్యమున నంగీకరించుచు నాపక్షమునందుఁ బకారనింద్యత చెప్పఁబడని లోపము మన్మథస్థాన తకారనింద్యతను జెప్పని లోపమునంటిదేయనుట యుక్త మై యుండఁజాలదు.

చింతామణిలోని న్యూనవిషయములను బూరించెడి వికృతివివేకమున నిట్టికారిక యుండుటంబట్టియే యట్టి పూరణమునకు మూల ముండదు “శుభవర్ణాః..... అకచటపహానింద్యాః” అను మొదఁగు ఛందోవిషయక శ్లోకములు బాలసరస్వతీయమాతృకలో లేకున్నను బ్రక్షిప్తములుకావనియు, నధర్వాకాచార్యుల నాటికే చింతామణిలోఁ జేరియున్నవనియు సిద్ధాంతితమగుచున్నది. కృత్యాదిప్రయోజ్యవర్గగణాదివిషయమును స్థానాంతరములందుఁ బ్రసిద్ధముగా నింద్యములైయున్న “అకచట పహల” విషయమును జెప్పకయే యధర్వాకాచార్యులు “తృతీయోన్య తృతీయోన్య.....” అను మొదఁగు కారికను జెప్పియుండెనని యెవ్వరును జెప్ప సాహసింప లేరుగదా! చింతామణి న్యాకరణగ్రంథ మగుటచేత నందలి యా ఛందోవిషయకశ్లోకములు ప్రక్షిప్తములయి యుండునని భ్రమించి వై యధర్వాకారికావలీ సంబంధ మునెఱుంగని లేఖపాతకాదులు పై “శుభవర్ణాః శుభశ బ్దాః” అని మున్నగు కారికలను వ్రాయకవిడిచిన మాతృ కలు బాలసరస్వతికి లభించి యుండవచ్చునని యూహింప వలసియున్నది. వైని వ్రాసినరీతిను చింతామణిధర్వాకారికల సంబంధమును బాగుగఁ బరిశీలింపలేక ద్వితింత్రి ణీ సీతారామకవిగారు పై యధర్వాకారికల కర్థము వ్రా యునపుడు “తృతీయః = మూడవదియైన, అచ్చు = అకారమును..... సరళాః = సరళవర్ణములైన కచలును...” అని యిరీతిగ వ్రాయుట కేవలము ప్రామాదికమునుట లో నెవ్వరును విప్రతిపన్నులుకాఁజాలరని నానమ్మకము.

పయివిషయములను బాగుగ గమనింపని లేఖక పాతకాదు లేవ్వరో పై చింతామణిసూత్రములో వారి కప్రసిద్ధమగు హకారముండుటయొక, బ్రసిద్ధ మగు తకారము లేకుండుటయొక జ్ఞాపి భ్రమించియుఁ దక్కిన పరుషములతోపాటుగఁ దకార ముండవలెనని తలంచియుఁ బై చింతామణి సూత్రమును “అకచటతహా

నింద్యా” అని సవరించి యుండవచ్చును. ఈ శ్లోక మప్పకవీయములోనిది మాత్రమే యగుటచేతను నప్పకవి లక్ష్యములలో పకారమును గంక్షోక్తముగాఁ జేర్చినకుండుటచేతను నిబేలికా రంధరి పకారమును దీసివేసి శ్లోకపూరణమునకయి మాతృకాశబ్దమును జేర్చి “అకచటత మాతృకానింద్యా” అను గీతిశ్లోకపాఠమును గల్పించియుండవచ్చును. మఱికొందఁ తాపాఠములలోఁ బ్రసిద్ధపకారము లేకుండుట సరికాదని తలచి ఛందోభంగమును జూచుకొనక “అకచటతపా మాతృకానింద్యా” అను పాఠమును గల్పించియుండవచ్చును. ఇట్టి పలికారట్టి ఛందోభంగమును గ్రహించియుఁ దకారము పునరుక్తమని తలచియు నప్పకవియిచ్చిన లక్ష్యములలో పకారము కంక్షోక్తముగాఁ జేర్చినఁబడి పకార మట్లు చేర్చినఁబడకుండుట నరసియు తపఃనువిడిచి పకారమునుజేర్చి “అకచటత మాతృకానింద్యా” అను పాఠమును గల్పించియుండవచ్చును.

బాగుగఁ బరిశీలించినయెడలఁ బైని వ్రాసిన “అకచటత మాతృకానింద్యా” అను నీపాఠమే యపు

కవ్యంగీకృతచింతామణి మాతృకలో నుండియుండె నని చెప్పుట యుక్తముగ నగపడుచున్నది. ఈ పాఠము నకు విరుద్ధమైయున్న “అడట దంత్యోష్మములు” అను నప్పకవి వివరణపద్యభాగమున “అడట దంత్యోష్మమును” అని సంభాష్యముగ సవరించినచో నట్టి విరోధము వారింపఁబడుటయేగాక యప్పకవీయమునఁ బకార ముదాహరణవాక్యములలోఁ జేర్చినఁబడకుండుటయు సమూలకము కాఁగలదు. అట్లయినను “ప”కార నింద్యత సగల పుంసోల్కణగంక్ష ప్రతిపాదిత మగుటచేత వానికి మూలముగఁ జింతామణిలోఁ గాని వికృతిరీతకమునఁ గాని యుండియుండునని తలచి మైత్రీ నీపాఠము చింతామణ్యభిప్రేతము కాదేమోయని వ్రాయఁబడెను.

తాళపత్రమాతృక లిట్టి లేఖక పాఠకారుల భ్రమ ప్రమాద సాహసాది కృతములఁ పాఠాంతరములచేఁ గలుగింపఁజేయుచున్నట్లుచేత నాంధ్రవాఙ్మయమునందలి గ్రంథ కృత్ప్రయక్త పాఠములను గ్రహించుట దుష్కరమగుచున్నదని విమర్శకమహాశయులు గ్రహింతురుగాక!

ఉత్తరా విలాసము

(శ్రీమతి సీరము సుభద్రయాంబ గారు

విజయుని కూర్చినందనుఁడు పెన్నుని ముద్దుల మేనయల్లుఁడు
ప్రిజగములందుఁ బేర్వడిన ధీఁడు, శూరుఁడు, మేటి పీరుఁడు
గజనమసుందరుఁడు గుణగణ్యుఁడునైన మనీయకాంతుని
నిజముగఁ గూలఁజేసితివె నిష్కరుణం గరుణానిధీ, విధి!

సంగరరంగ నిర్దళిత శాత్రవచండచమూసమూహ, యో
మంగళదేహ నిఁ బతిగ మామకభాగ్యముచేతఁ బొంది యు
ప్పొంగుచునుంటి; నింతటనె పోయెదవంచును నేనెఱుంగ; నీ
సంగతినాకు లోకమున శాశ్వతమంచుఁ దలంచితిం జుమీ.

పలువురు ముట్టడించినను బాహుబలంబును శౌర్యసారమున్
సులలిత శస్త్రకౌశలముఁ జూపఱ కదృతరీతిఁ దోఁపఁగా
నలఘుపరాక్రమస్ఫురణ నందఱకుం దగ్గ నన్నిరూపులై
చెలఁగుచుఁ బోరి యాయలఁతచే నిపు డొందితె పెద్దనిద్దురక?

అరిబల మత్యమ్మగుచు సమ్మెయి జట్టునుగ్రమ్మి యమ్ములన్
బిరబిరఁ గ్రుమ్మరింపఁగను బీరము వీడక నీవు వైరులన్
మరణముపాలు చేయఁగను మార్తులు నిల్వఁగలేక తాము ప
ల్వరొకటిగాఁగఁ గూడి యనిలో నినుఁ గూల్చిరి మాయదారులై.

ధర్మరణంబునందు నినుఁ దాఁకఁగ శక్యమె శూలికైన? దు
ష్కర్మలు పాతకంబునకు జంకక ప్రాణము మీఁది యాశ నీ
ధర్మము చేతనుండి తొలుతం బడఁగొట్టిరి; తేపు వారి నీ
కూర్మి పితల్ వధించెదరు ఘోరరణంబున దారుణంబుగన్.

ప్రోడలు, గాఢవిక్రములు, పోటుమగల్, బలు, లొక్కబాలు బల్
దాడికి నాఁగలేక మది ధైర్యముతప్పి, త్రపావీసినై,
పాడి తొలంగి, కృత్రిమపుఁ బద్ధతిఁ బైఁబడి చంపిరన్న యా
వాడుక వైరు లొంద, ననవద్యయశంబును నీవు పొందితే?

శారదచంద్రచంద్రికల చాయ హసించుచు నీయశశ్రవణల్
ధారుణి నెల్ల వెల్లఁగను, దావకవైరుల దుర్యశశ్చటల్
నూతె గుహంతరాశములఁ; దూఱును వారి హృదంతరంబులన్
కౌరవవాహినీభయద గాండివము క్తశరప్రకాండముల్.

తల్లులు, దండ్రు లన్నలును, దమ్ములు, నీకయి తల్లడిల్లఁగా
వల్లభ, ఏటి నిద్ర యిది? వారిని నన్నును శించిపోవ నీ
యుల్లసుదెట్టలొప్పె? మును పోర్వపు మమ్ము తుణంబు వీడఁగాఁ;
గల్గిరి ధాతె యీగతి నకాలమృతిన్. ఘటియించె నీకయో?

ఉత్తర, నీయనుంగు సతి, యుత్తలమొందుచునుండ, శించి లో
కోత్తర, పోదె నాకమున? కోరిచి యెట్లు భరింతు ప్రాణముల్?
చిత్తజహాప, త్వచ్చరణ సేవ యొనర్పఁగ, వెంట నేనును
నవ్వును; జేకొనంగదె యనాథను నాథ, దయాసనాథతన్.

వేలుపు వీట నచ్చరలు వచ్చిన కన్నుల నిన్ను మెచ్చుచున్
లోలతఁ జేర, నన్ను మది లోనఁ దలంచెదపో, తలంపవో?
యేల పరిభ్రమించుట? మనీశ్వర! పార్థుని పట్టివంచుఁ దా
నాలలనా శిరోమణుల యాశల నూర్వశి మాన్వకుండునే?

౧

మాపెరటరుగు మాంచివిశాలంగానున్నా, చాలా పొడుగ్గానున్నా వుంటుంది. తెల్ల వారేసరికి యింట్లోవున్న రెండు కుటుంబాల వాళ్ల మున్నూ కూడా మొహాలు కడుక్కోడాని కక్కడ చేరుకుంటాం. కలిసీమెలిసీ వుండడంచేత, మాకూమాకూ అరమరాభ్యంతరా లేవు. ఆపక్క వాళ్ల కాఫీ పాయింట్-ఈ పక్క మాకాఫీపాయింట్. కాఫీ డబ్బాలు, పంచదార డబ్బాలు, కప్పలు, సానల్లు మొదలైన సామగ్రిలతో 7 గంటలయేసరికి చీడీఅంతా చిన్న కాఫీహాలులేల్లాగ తయారవుతుంది. మొహాలు కడుక్కోడానికి ప్రారంభించింది మొదలు కాఫీతాగేనేవరకూ మాపెరటరుగు పెళ్లివారి విడిదిలాగ కలకల్లాడుతూ, చెరువొడ్డుచెట్టులాగ కిలకిల్లాడుతూ మహా సందడిగా వుంటుంది. నిజంగా శోభంలే అదే కదండీ? ఒక్క కుటుంబమే కానీయండి, రెండుకుటుంబాలే కానీయండి. ఆడవాళ్లే కానీయండి- మొగవాళ్లే కానీయండి; మూతులు పొడిగించుకొని, ముహాలు ముడుచుకొని, ముక్కులు బిగించుకొని, మూసివాయి నపు ముత్తయిదువుల్లాగ మాటాడుకోక అలకలూ, కోపాలూ, ద్వేషాలు పెట్టుక్కుచుంటే ఆకొంపకి శోభేమిటి? దిక్కుమాలిన శోభ. మావాళ్లంతా పానకాల భీమేశ్వరస్వాములు. నిత్యం కాఫీపుచ్చుకొంటూ వుంటారు.

కథలు, నవ్వులు, హాస్యాలు, పకపకలు, చకచకలు వీటితో క్రమంగా కాఫీల దగ్గర కూర్చుండేసరికి పువ్వులు కోసుకోడానికి, పాట వ్వ హాజరవుతూ వుంటుంది రోజూ మావాళ్లకి పాటలు చెపుతూవుండడంచేత మగవాళ్లమతా అవ్వకి పాటవ్వని పేరుపెట్టేం. అవ్వ వచ్చేసరికి ఆడవాళ్లంతాచుట్టూ మూగుతారు. ఒక్కొక్కచరణం అవ్వచెప్తూవుంటే వెనకాల వీళ్లంతా యేకరుపు పెడుతూవుంటారు. బియ్యెలు ప్యాసయి, ట్రయినింగయిన పెద్దపెద్ద మొగవాళ్లకంటే నాకా అవ్వే బాగా నచ్చింది. నేనే వో డైరెక్టర్నో, మినిష్టర్నో అయివుంటే అవ్వని వో ట్రయినింగు స్కూలికి హేడ్ మేస్తరుగా వేసేనుందును. ఏమంటారా? మా నాన్నికి నిండా నాలుగేళ్లైనా లేవా! దానికూడా ఆ పాట లొచ్చే శాయి.

“ఆకల్లేతను లోకంతెలియక

అత్తిత్తయితిని కుత్నా!”

అని గెంతుతూ పాడుతూ వుంటుంది.

రెండుపూటలూ మావంటలుకూడా పెరటరుగుమీదే. వంటిళ్లు నట్టిళ్లు లేక్కాదు ను మండీ! సదుపాయంగా వుంటుందని. మాది బ్రహ్మాండమైనంత యిల్లు; గొప్పనాలుగిళ్ల భవంతి. ఇదంతా మాపెరటరుగు తాలూకు పుద్దయగాధ. రాత్రిళ్ళభోగట్రా కూడా వినవలసిందే. వంటలూ భోజనాలూ అయింతరవాత

ఆకక్క వెంకమ్మగారూ, ఈ ప్రక్క మా ఆవిడ అరుగు కడగడానికి ప్రారంభిస్తారు. వీళ్ళు చాదస్తం బంగారంగానూ, అది కడగడంకాదు. చూసేవాళ్ళకి ప్రాణాలు విసిగిపోతాయి. వీళ్ళిద్దరికి రోజూ కాంపిటిషనే; ఎవరు చాలాసేపు కడుగుతే వాళ్ళంత ఆచారవంతులూ, అంత శుభివంతులూ! ఆపోటీవేరులో నల్లబిందె, దుక్కచెంబూ, చీపురుకట్టా పట్టుకొని, తరుచుగా మా ఆవిడే గెలుస్తూవుంటుంది. వెంకమ్మ గారికి విజయకాంక్ష వుందిగాని, కాస్త కాలం గడచిన మనిషా-మా ఆవిడతో సమానంగా నిలువలేదు. భోజనాలుచేసి తాంబూలాలు వేసుకుంటూ మేమంతా వోమారు పెరట్లోకి వస్తాం. నవ్వుకుంటూవుంటాం. వెంకమ్మగారితో పోటీనందడేకాని, మా ఆవిడ నానంగతి, మానాన్ని సంగతి ఆలోచించదు. చీపురుకట్ట విడిచిపెట్టడవంటూ వుంటేనా పక్కలెయ్యడానికి? పక్కలేస్తేనేకాని మానాన్ని పడుకోదు. అదిపడుకుంటేనే కాని నారాత జరగదు. ఏం చెయ్యమన్నారు చెప్పండి! రోజూ కూకలేస్తూవుంటాను; కసురుతూవుంటాను. నయాన్నీ భయాన్నీ చెప్పతూ వుంటాను. అయ్యా! మొగుడుముండా కొడుకన్న జ్ఞానం వాళ్ళకి పుట్టాలికాని చెపుతే ఎస్తుందిటండీ? ఆలాగని కేవలం అద్దాన్నం కాదుసుమండీ! కాస్త చెప్తే వింటుంది. వింటుందికాని పంత మెక్కువ. ఆపంతమేనా వట్టి మొండిపంకం కాదు. కాదుకాని ఏంలాభం? నాకు రాతా కోత జరగనీదు. కోపం తెప్పిస్తుంది. ఒక్క

క్కనాడు అమాంతంగావెళ్లి ఆచేతులోవున్న చీపురుకట్ట లాక్కొని, ఆనల్లబిందె, దుక్కచెంబూ కిందపడేట్టుక్క తాపుతన్నీ-జుత్తోట్టుగోని లోపలి కీడ్చుకొద్దామన్నంత విరాళం పుడుతూవుంటుంది. నాది మాచెడ్డ పెరికోపం లెండి! అయితేనేమి? యుద్ధంలో గెలిచిన చీపురుకట్టా, దుక్కచెంబూ వొకచేతా-నల్లబిందె వొకచేతా పట్టుకొని-పైటకొంగుతో బిగించికట్టిన నడుంకట్టుతోనూ, వంగికడగడం చేత మొహంమీదికి జారిన ముంగుర్లతోనూ, భుజంమీదనుండి ముందుకు వేలాడుతూవున్న తాచుపాంలాంటి జటతోనూ-ఆయాసపడ్డం వల్ల కలిగిన ఎగూర్పులూ, నిట్టూర్పులతోనూ-చిరునవ్వులు నవ్వుకుంటూ పిల్లనాడిస్తూవున్న నాడగ్గరకువచ్చి “పాపం మీపని కాలస్యమయి పోయింది కాబోలు! ఇదిగో వచ్చేశాను; కోంపడకండి” అంటుంది. ఆస్వరూపం చూసేసరికి, ఆమాటలు వినేసరికి - దిక్కుచూలిన కోపం—ఇంతకోపం ఏమయిపోతుందో మహా మ్యాయమయి పోతుంది. గుండె నీరైపోతుంది; కడుపు చెరువై పోతుంది. వెట్టి మొహం వొకటి పుట్టుకొస్తుంది. నేం చెప్పేనుకానండీ? కాస్త చెపుతే వింటుంది. ఉన్న గట్టి చిక్కదొక్కటే. కొత్తచీపురు పట్టుకుందీఅంటే గొరకైతేనేకాని విడిచి పెట్టదు. రోజుకో చీపురు. పట్టవాసంలో చీపురు కానీ. కిందటి నెల్లో కేవలం చీపుళ్ళకీ, ముగ్గుకీ 0-14-6 అయిందంటే నమ్ముతారా? ఎవడితో చెప్పకోడం? చెపుతే వెక్కిరించేవాళ్లేకాని అయ్యా అనేవాళ్లేరు.

ఇదంతా సామాన్యంగా నిత్యం జరుగు తూపున్న వ్యవహారం. 'అయం విశేషః' అన్న ట్లు ఒకనా డో చిత్రమైన నాటకం జరిగింది. ఆ నాటకానికి రంగస్థలం మాపెరటకగు. ప్రధాన పాత్రలు మాఅవిడానూ, వెంకమ్మగారున్నా. నాటకకథాబీజం మానల్ల బిందే, దుక్క-చెంబు. ఇంక కథ వినండి. రాత్రి మేంపుభయులం భోం చేస్తూవుండగా ఎవరో స్నేహితులువచ్చి నా కోసం వీధిచావిట్లో కూర్చున్నారని తెలిసింది అందుచే త్వరలో నే భోంచేసి—“పెద్దమను ష్యులు వచ్చారు; వెళ్లి మాటాడాలి; పిల్ల నాడిం చడానికి వీలేదు; నువ్వుమాత్రం ఇవాళకట్టే విజృంభించక కాస్త పెదరాళే తెములు కొమ్మా” అని మరీమరీచెప్పి సావిట్లోకి వచ్చాను. స్నేహితులతో మాట్లాడ్డానికి ప్రారంభించాను. ఇంట్లో మానాన్ని యేడుపు ప్రారంభించింది. భోంచేసి మాఅవిడ యథా విధిగా వెంకమ్మగారితో యుద్ధం ప్రారం భించింది. పావుగంట టయింది; అరగంటయింది; గంటయింది. మానాన్ని యేడవడం మానదు- మాఅవిడ కడగడం మానదు. ఎంత అమాయ కుడికేనా అలాంటప్పుడు కోపంవస్తుందా రాదా చెప్పండి! ఏంగ్రహచారమోకాని అన్ని విష యాల్లోనూ ఆడవాళ్లమనసు మెత్తగానే వుం టుందగాని పిల్లలు కడుపులు పొంగిపోయేటట్టు యేడుస్తూవుంటే ఎవరిపిల్లలోఅన్నట్లు నిర్ల క్ష్యంగా పనిచేసుకుంటూ వూరుకుంటారు. ఇది ఆడవాళ్లలో సామాన్యంగావుండే అవగుణం. మావొదినగారికి ఓవేలు విడచిన మేనమామ

తాలూకు సవితన్నగారి కుమార్తెండేది. ఆవి ణ్ణిచెప్పండి నిజంగా పిల్లల్ని ఆడరించడంలో. మాగొప్పయిల్లాలు; కిక్కురుమన్ను చేచ్చిదాడు.

స్నేహితులతో మాటాడుతున్నానన్న మాటేకాని, నాదృష్టంతా యిటువేపే వుంది. లోపట రవరవ మండుకొస్తూంది కోపం. నేను పరధ్యాన్నంగా వుండడం కనిపెట్టే కాబోలు పెద్దమనుషులు లేచి సెలవుపుచ్చు కొన్నారు. చిత్తమని నేనూ లేచినాను. ఎలా లేచానో, యెలాపెరట్లోకి వచ్చానో నన్న డక్కండి. నాది వెట్టికోపమని చెప్పేవు న్నాను. ఆ వెట్టికోపంతో వాళ్లు తెలియ కుండావచ్చి మా ఆవిడవీపుమీ దేమో దెబ్బ వేశాంట. నిజంగా వేశేపుటాను లెండి. లేకపోతే అంతకోపం వచ్చి వుండదు. చీపురు తటాలున కిందపారేసి, వీపు తడుము కుంటూ, నా వేపు మొహం తిప్పి కొరకొర చూసింది. కాస్తగట్టిగా వేసుంటానేమో పా పం నొప్పెట్టింది కాబోలు కళ్లంట వీళ్లుకూడా వచ్చాయి. అది చూసేనరికి నాకూ కళ్లంట నీళ్లోచ్చాయి. గుండె దేవుకు పోయింది. మించా చెయ్యివిసిరేశాను. ఏం లాభం? మా నాన్ని వొక్కమారే యేడుపు మానేసి, మా యిద్దరినీ మిడుతూమిడుతూ చూడ్డం ప్రారం భించింది. “గుంటముండా! ఇప్పుడు నీ కడుపు నిండిందా? ఇళిహాయిగా పడుకుందుగాని రా” అంటూ మాఅవిడ వొక్కవిసురుతో గుభీమని పెరటి తలుపులువేసి పిల్లని తీసింది. తలుపు పక్కనేవున్న నా కప్పుడు కపాలమోక్షం కావ

లిసిందే. కాని కొంచెంలో తప్పిపోయింది. ఇహ నే నట్టేనే పక్కడ వుండడం వుభయులకూ ఊమంకాదని భావించినటువంటివాడనై సావిట్టోకి వచ్చేశాను. చుట్టకాచుస్తూ వోలరగంట నేపు ఈజీచెరుమీద కాలక్షేపం చేశాను. చుట్టయిపోయింది. ఇహ తమలపాకులు చుట్టి మృందామా, వీధిలోకి వెళ్లి కిల్లి తెచ్చుకొని గుప్తచప్ గా పూరుకుందామా అన్న సందిగ్ధం లో పడ్డాది మనస్సు. పడ్డాదికాని కొంచెంలోనే మళ్లా సర్దుకుంది. ఈకోపాలూ తాపాలూ ఎందుకు! రాజీ చేసుకుందామనే నిశ్చయం చేసుకున్నాను. దీర్ఘకోపం వుండకూడదు చూడండి! ఏవో పొరపాట్లు వస్తాయి మరి! సర్దుకోకపోతే యెలాగ? ఆవుద్దేశంతోటే లోపలికి వచ్చాను. నేను వచ్చేసరికి పరువులు వేశేశున్నాయి. పెరటితలుపులుకూడా వేశేశేవున్నాయి. లాం తరు ఖణిగా వెలుగుతుంది. తల్లిపిల్లా పడుకున్నారు. ముందరి తలుపులు గడియపెట్టేసి, దీపం తగ్గించి మంచం కాస్తదగ్గరగా యీడ్చుకొని కాళ్లు దులుపుకొని పెద్దమనిషిలా పడుకున్నాను. “ఏయ్! ఇదిగో! చూడూ! తమల పాకులు చుట్టావ్?” అన్నాను. పలక లేదు. దాహంవేస్తున్నాది మంచినీళ్లు కావాలన్నాను. సపోటాపళ్లు ముగ్గేయేమో చూడమన్నాను. మీనాన్న కుత్తరం రాశావా కవరు తెచ్చానన్నాను. ఇవాళేమోగాని కాళ్లు పీకుతున్నాయన్నాను. కొంత నేపు దగ్గేను. కొంత నేపు కూనాగాలు తీశాను. ఎన్ని చేసివా నాశపభిష లేమీ పనికొచ్చాయి కావు. ఇహ రాజీ కుదర

డం అసాధ్యమనే తోచింది. అందుచే మన ఖర్మాన్ని మనూ హాయిగా పడుకోవడమే అత్యుత్తమ మనుకొని దీపం ఆరిపేశాను. ఆరి పేశానుగాని నిద్రపట్టడం యెలాగ? దొంగనిద్ర అభినయిస్తూ కదలకుండా గంటలకొలసీ పడుకోవడంలో ఆశవాళ్లకున్న నేర్పు మనకుండదు. మనస్సులోవున్న యీ బాధకు తోడుగా వైని దోమ బాధకూడా అఖండంగా బాధిస్తుంది. “ఇదిగో! చూడూ! దోమలు కరి చేస్తున్నాయి. పిల్ల కేమేనా కప్పేవా? లేదా” అని గంభీరముగా గద్దించి యడిగేను. అడగడమే కాకుండా స్వయంగా లేచి చేత్తో తడిమి చూశాను. పిల్లక్కప్పలేదు. “ఇదిగో! చూడూ! పిల్లక్కప్పకుండా పశువులా పడుకున్నావ్! లే! కప్ప! లేచావా? ఏం? చూడూ! ఏమిటి! ఇదుగో!” అని తట్టిలేపేను. ఇదుగో అన్నా లేదు; అదుగో అన్నా లేదు. ఇహ నట్టే తాపత్రయం పడ్డం మన కంత పొరుషంకాదనుకొని యథాప్రకారం తిష్ట వేశాను. మూడురోజుల్లా కాగిజామన్నా మాటాడకూడదని శపథం చేసుకున్నాను.

౨

ఎలాగో తెల్లవారింది. యథాక్రమంగా అంతా పెరటగుమీద చేరుకున్నారు. రాజీనామా వ్యవహారంలో పడి రాత్రి చాలానేపు నిద్రలేకపోవడంచేత నాకింకా తెలివి రాలేదు. నవ్వులో, హాస్యాలో, పాటలో, పద్యాలో నాకు రోజూ తెలివి తెప్పిస్తుండడం మామూలు. ఆ వేళ మాత్రం ఆలాక్కాదు. “అయ్యో!

అయ్యో దుక్క-చెంబే? దుక్క-చెంబే? నల్ల బిందే? నల్ల బిందే. ఎంత దారుణం? ఎంత దారుణం?" అన్నమాటలు నన్ను నిద్రమంచనుండి గుభీమని లేవదీశాయి. చెవిని బడగానే అవి వెంకమ్మగారి మాటలని పోల్చేశాను. తలాపు దిక్కున పరుపుకింద వున్న చుట్టా అగ్గిపెట్టి తీసి చుట్టముట్టించి పెరట్లోకి వచ్చాను. "దుక్కలాంటి చెంబే కూతరా" అని వెంకమ్మగారు బుగ్గలు నొక్కుకొని వింతపడుతున్నారు. "గమ్మిడిగింజ లాంటి బిందే అమ్మా!" అని పాటవ్వ గుండె బాదుకొంటుంది. "నన్ను చంపేస్తారు కాబోలు?" అంటూ బిక్కమొహంవేసి మా ఆవిడ బల్లిలాగ గోడకంటుకుపోయింది. "మా ఆయనో చెప్పక గుప్తచప్తగా వూరుకో వోవోవిడా" అని కాఫీపొయ్యి పూతూ మొహం యెత్తి పొగచే కళ్లు మిటకరిస్తూ వొకావిడ సలహా చెబుతుంది. అలాంటి రసగంధాయంలో నేను రంగస్థలం ప్రవేశించాను. నన్ను చూస్తూనే అంతా తెల్లపోయారు. ఎవరిపనులు వారు చేసుకుంటూ నిశ్శబ్దంగా వూరుకున్నారు. మా ఆవిడి కరచరణాలాడ్డంలేదు. ఎవరేనా భోగట్టాచెప్తారేమో అని కాస్త పస్తాయించి చూశాను. ఎవరూ మాటాడరు. చుట్టయిపోయింది. పుల్లనోట్లో పెట్టుకొన్నాను. మా ఆవిడ కాఫీ పొయ్యిదగ్గర మెల్లిగా చేరుకుంది. 'నల్ల బిందే దుక్క-చెంబూ అంటున్నా రేమిటి భోగట్టా' అని అడగడానికి వీల్లేకుండా, మూడురోజుల్లాకా మాటాడనని రాత్రి ఘోరమైన శపథం చేసుకున్నాను. అలాంటి విషమావస్థలో మానా

న్ని యేమూల్నుంచో చేతు లూపుకుంటూ, బా జ్జాడించుకొంటూ పరుగెత్తు కొచ్చి, "నాన్నా లూ, నాన్నా లూ! అమ్మ బిందేను తెంబూనూ ఎత్తలో పాలీబిందంవీ! తూతేలా?" అని చెప్పింది. అక్కడ పున్న వాళ్లంతా ఆ మాటలువిని నవ్వుకున్నారు. చెప్పేసిందని మానాన్నిని ముద్దుతిట్లు తిట్టేరు. "వెంకమ్మ గారూ! బిందేనూ చెంబూనూ ఎలాపోయింటాయండీ? చూశారా? దీని అజాగ్రత్త! ఇహ నీజన్మానికి దీనికి బుద్ధిరాదండీ!" అని యింకా నేనేమో చెప్తూవుండగానే, వెంకమ్మగారా రడ్డొచ్చి, "మీరాట్టే తొందరపడకండి ఎక్కడో వుంటాయి. ఏమవుతాయివుండక? ఇంకా చిన్నతనమా! సంసారం. జాగ్రత్త అప్పుడే యెలా తెలుస్తాయి? మాకాలంలో ఈయీడుకింకా మాకన్నం తినివిస్తూవుండేది మాలమ్మ." అన్నారు. నేను విసుక్కుంటూ, "బేసమ్మా! బాగానేవుంది. దీనికూడా అన్నం తినిపించనీయండీ! నా కభ్యంతరం లేదు. బిందెమాటా చెంబుమాటా ఏమిటా లోచిస్తారు? వున్నట్టా? పోయినట్టా? కొంప తీసి రాత్రి ఇంట్లో పెట్టడం మరిచిపోయి ఆతా మనంమీద తలుపులు వేసేసుకొని పడుకొంది కాబోలు? పెరట్లో మరిచిపోతే మరిదొరికే దేమిటి వెంకమ్మగారూ! ఉత్తపశువు! పశువు! చీ? అని పళ్లు పటపట కొరికేను. నాకు కోపం వస్తే చేతులు వొణుకుతాయి. ఆవొణకడంలో నాలిగ్గీసుకుందా మనుకుంటూవున్న పుల్ల కింద పడిపోయింది. మరో పుల్లకోసం ఇటూ అటూ

చూశాను. మా ఆవిణ్ణి తన్నడానికి చూస్తున్నానని వెంకమ్మగారు మొదలైన వారంతా అనుమానంపడి, 'లోపలికి వెళ్లిపో' అని సంజ్ఞలు ప్రారంభించారు. మా ఆవిడ మాత్రం కాఫీ పోయి దగ్గరనుండి కదలలేదు. నాలుగ్గిసుకోడానికి బద్దతెమ్మందామా అనుకుంటూ శపథం జ్ఞాపకంవచ్చి నేనే లేచాను. నేను లేవడం వాళ్ల అనుమానానికి మరింత కారణ మయింది. అందుచే మరింత గాబరాపడ్డారు. మా ఆవిడికి వొళ్లువొణకడం ప్రారంభించింది. లేచి అరుక్కొననువున్న కర్రలమోపుదగ్గరకు వెళ్లి వోకర్ర తీశాను. దాని బద్దతీసి నాలుగ్గిసుకుండామని నావుద్దేశం. నేనాకర్రతీసి తియ్యడంలో అంతాగొల్లు మన్నారు. మా ఆవిడి కప్పుడే గం గా దేవి ప్రత్యక్షమయింది. "కర్రపడియండి! కర్రపడియండి! వొద్దువొద్దు" అని వెంకమ్మగారు నాకడ్డంగా వొస్తున్నారు. "అడ్డుకోకండి పిన్నీ! అడ్డుకోకండి! చంపేసియండి! నన్ను చంపేసియండి" అని మా ఆవిడ యేడుస్తూ అంటూంది. నాఖర్కాన్ని నేనుబద్ద తీసుకొని ఏమిటీ హడావిడని తిరిగిచూసేసరికి,

ఫార్మీ నాటకపుస్తేజిలాగ రంగమంతా అత్యద్భుతంగా మారిపోయింది. చంద్రమతిని సరికేయడానికి సిద్ధపడ్డప్పుడు హరిశ్చంద్రుడికి పార్వతి పరమేశ్వర్లు ప్రత్యక్షమయినట్లు-వెంకమ్మగారి గుమ్మంలో మానల్లబిందె దుక్కచెంబూనాకు ప్రత్యక్షమయినాయి. నాకత్యద్భుతమనిపించింది. మా ఆవిడ తెల్లపోయి వెరిమొహంవేసింది. వెంకమ్మగారు మొదలైన వారంతా గుసగుస నవ్వుకుంటున్నారు. రాత్రి మా ఆవిడ ప్రణయకోపంచేత-ప్రణయ కోపం కాదు—ప్రళయకోపంచేత - వెరల్లో మరిచిపోయిన నల్లబిందె దుక్కచెంబూనీసి దాచి వెంకమ్మగారే యిలాంటి తమాషా చేశారని బుద్ధిమంతుణ్ణి కాబట్టి వెంటనే పోల్చిశాను. కింద ధుమ ధుమ లాడుతూ నిశ్శబ్దంగానున్న మాపెరటరుగు, ఇప్పుడు పకపకలు, చకచకలూ, చప్పట్లూ, హాస్యాలు నవ్వులూ—ట! కావలసింత కలకలం పుట్టింది. మొహం బాగా వికసించి మా ఆవిడ కూడా నవ్వు ప్రారంభించింది నేనూ వోమారు నవ్వుకున్నాను. ఇహ నేముంది?

మా చందాదారులకు

మా కార్యాలయమునకు వ్రాయు ఉత్తరములు మొదలయినవానియందు తమ 'చందాదారు' సంఖ్య వ్రాయవలెను. లేకున్న ప్రత్యుత్తరములు మొదలయిన పనులను జరుపజాలము. చందాదారుల సంఖ్య భారతి కవరుకాగితముపై తమ విలాసమునకు ముందున్నది. చందాదారులకు భారతి ౧౦-వ తేది లోపల అందకపోయిన యెడల వెంటనే తపాలువారికిని, మా కార్యాలయమునకును తెలుప గోరెదము

మేనేజరు, 'భా ర తి.'

౧

చంపకమా! వనీకకులునల్పిన చేతలచేత వారిఁ గో
 పింపకుమా! కడుం బడలితేనియు నీ కెవరమ్మసాటి? — నె
 య్యంపునుడుల్ గ్రహింపవో, అనన్యసువర్ణ సుసారభంబుల
 న్నింపిన ధాతప్రైగినియు నిక సృజించినవాఁడు గావునక.

౨

రమణీయంబగు సుందరత్వము, ననర్ఘ్యంబైన సౌరభ్యబం
 ధము, లోకోత్సవదాయి పూజ్యగుణము న్నా కుండఁ జమ్మించుగ
 ర్వమునుం జెందకు మెంతకాలమె యిటుల్ భాసిల్లుటల్, వృద్ధభా
 వమునుం జెందవో? వృంతము న్నిడువవో? వాతాహతింగూలవో?

౩

పువ్వులు నొవ్వకుండ రసముంగొనునేరుపు నభ్యసించె దా
 నెవ్వరికే నలభ్యమగు హృద్యమధుస్వర మాలపించుఁ గ్రొం
 బువ్వులఁగాని చేర దలిపోతము దుగ్ధణ మేమిచూచి నీ
 వవ్వలి మోమునేసెద వయారె రసజ్ఞత లేదో? సంపెంగా!

౪

అన్ని కుజంబులవలెనీ-పున్నావని పాదుఁ గూడ నొనరింపని నా
 కు న్నవ్య కుసుమగంధ-ప్రోన్నతి సిగ్గు గలిగించి తోసంపెంగా!

౫

ఎంతసువర్ణముగల ధన-వంతుండవైన నిద్ది యేమిపని? పాపము: పొ
 ర్లింతలు పెట్టెడి మధుకరసంతతి కన్నుగవ దుమ్ముఁ జల్లఁగ నీవుక.

౬

ఆరసిచూడఁ జిత్త మనయంబును గర్కశమే; సుసారభో
దారతయెప్పులే; దొరులఁదారసిలుం దను సంగ్రహించినం
గ్రూరత రాఘు; మిట్టిదగు కూళను హేమమెఱింగికూడ నా
చేరులనే యదేమిటికొ పెట్టిరి నీకు నరల్ సువర్ణమా !

౭

నీ పరీక్షాశంబున దేమిదాఁపటికమొ ? ఆహరించి మరుత్పశ్యతోహరుడు
విందు పెట్టు స్వబంధుల కందఱకును-దవ్వునున్న వారికి ఘ్రాణతర్పణముగ.

౮

కలదు డాబు నరిగ నీకుఁ గాంచనాఖ్య-కూటికా? గుడ్డకా? యెందుకు ఫలరహిత
మింత యొకరికిఁ బెట్టఁ దానింత తినఁగ-లేనిసిరియేల ? కాల్పుటకేని తగునె ?

౯

ఎందు నీకు ముఖప్రీత్యిందు నాన-మొడు, కాకున్న నొయ్యారిమెలఁత మొగము
కనులఁ బడఁగనె నిలువెల్ల ననుచుఁజేల? సంపెఁగా! యింతలో నెంతజాణవై తి.

౧౦

తలదాఁచుకొని నెలంతల-తలఁదలఁగిననేమి నీవు, తలకొని నీ చెం
తలఁ దారు వింటి కుట్టుఁడెతలగామై తెల్పె నీ కతల గంధఫలీ !

(అడవి పువ్వులు)

అనగనగా ఓడారు (అంతమాత్రాన్ని ఇది పట్టకథా కాదు, బాతుకథా కాదు!) ఆ ఊళ్లో ఓయిల్లుంది. మరెక్కడా ఉండడానికి వీల్లేక, లోగడ చాలా ఊళ్లకి పేరు పోయినట్టే ఆ ఊరికిగుడా పోవడంచేతనున్నా, రాబోయే జనాభాల్లెక్కల సందర్భాలలాంటి వాట్ల వల్ల ఇంటి నెంబర్లు మారుగుడు కావడంచేతనున్నా, బోలెడు పాత రికార్డు దులిపితే గాని ఆ ఊరి యొక్క వెనకటిపేరు తేలదు; బోలెడు ఇతర ఒడిసుట్లు పడితేగాని ఆయిల్లున్న బాగాయొక్క నయినం తేలదు. అందుకని తబిసీల్లు గురించి నన్ను ఆట్టే రొకాయించక ఎందుకన్నానో అన్నాను, ఇల్లాపోసిండి ఈ తభాకి. ఆయింటి యజమాని ఒకాయనే అనికొందరూ, ఇంట్లో ఉండేజనం యావద్విశిష్టం యజమాన్లే అని మరికొందరూ పట్టింపులు పోయేవారు. పోసీ మనం ఏదోకాడికి రాజీకి దిగి ఒకాయనే అని ఒప్పుకుండాం ఆయనకేనా ఏదో సంజ్ఞ ఉంటే తప్ప వ్యవహరించడం కష్టం గనక, ఆయన్ని “సుభర్త” అంటాం. ఇంటావిడగార్ని అప్పుడు సుభార్య అనిన్నీ, వారి కుమారుణ్ణి “సుపు త్రుడు” అనిన్నీ పిలవచ్చు. ఇంటివారంతా కుడా అఖండజ్ఞానులైనప్పుడు, పేర్లు మంచిగా ఉండడంలో చెడుగుపమీ లేదు. సుభర్తగారి తల్లి ఉంది. ఆవిణ్ణి—వ్యాకరణంసిఖాకోసిరిగాని

“సుబామ్మ” అంటే తప్ప సుపుత్రుడు కొంప పీకేస్తాడు.

ఒకనాడు, (ఎప్పుడూ అంటే, వెనక. అంత కంఠే అడగద్దు: మనివి చేశా గా!) పొద్దుటివేళ ఆయింటికి ఉన్న ఒకానొక సావిడిలాంటి మెల్లా లోకి ఒక ముసీలిస్వాములారు వెళ్లి కుర్చీమీద కూర్చుని, మోచేతులు కుర్చీచేతులికి టెక్కించి అరిచేతుల్లో గడ్డం ఆనుకుని, కళ్లు మూసుకుని ధ్యానం దాటిపోయి సమాధిలోపడిపోయాడు. సుభర్త యింటోలేడు. అది అతడు కాఫీకి వెళ్లే తైము. అతడు సకృత్తుగా ఇంట్లో కాఫీపుచ్చు గున్నా, విధిగా బయట కతికితీరతాడు. అతని మహిమవల్ల అతనికి ప్రతీ కాఫీహోటల్లోనూ కాతాయే. ఎదేనా పాత కాఫీహోటల్లో తను ఇవ్వదేలిన బాకీ మొత్తం బాగా ముదరబారి నప్పుడు, ఆయన ఆశ్రేణికి వెళ్లడం మానెయ్య వలసిన అవసరం వస్తూండబట్టి, ప్రతీకొత్త కాఫీ హోటల్లోనూ వారిదే. శ్రీసుపుత్రుడు ఇల్లట పల్లుడు. అతని అత్తారి కుటుంబంలో ఎవరికో మందిప్పించుగోడానికి వారంతా స్వగ్రామం నించి పట్నం వెళుతూ అతణ్ణి విడిచిపెట్టలేక కూడగట్టుకెళ్లడంవల్ల అతడు ప్రస్తుతం పట్నం లో ఉన్నాడు. సుబామ్మగారు తనకొడుకుతో గాని, కోడలితో గాని కాలయాపన కోసం మాటాతిట్టూ ఆడుకుంటూ మహాధ్వజాయంగా

ఉపన్యాసం ఉరిమేటప్పడు గాని కనిపించదు. మొత్తంమీద అప్పుడు ఇంట్లో సుభార్య ఒకరే ఉంటా. కొంతనేపటికి ఆవిడ మెల్లా లోకివచ్చి ఒకగ్లాసూ, పప్పుగిన్నీ, చమ్పావగై రాలు చప్పుడు కాకుండా స్వాములారిదగ్గర పెట్టి లోపలికి వెళ్లింది. స్వాములారు, చుట్టుచక్కల అయ్యే అలికిడికుడా చెవిని పట్టి యోగంలో ఉంటూన్నప్పటికీ, తన దివ్యజ్ఞానమహిమవల్ల, కాఫీ పరికరాలు తన సాన్నిధ్యానికి అరుగు తెంచడం పోల్చాడు. తక్షణమే కళ్లువిప్పి, వేళ్ల సంధులు బెట్టించి, ఆవలించి చిటికేసి, గొంతుక బాగుపడే నిమిత్తం దీర్ఘంగా నకి లించి, గుటకేసి, 'నారాయణ' అనుకొని, ఆయన గ్లాసులో ఉన్న పాలుపోసి ఆ పప్పు గిన్నెలో ఆయొక్క క్షీరకషాయసమ్మేళన మహోత్సవవైభవం చేతులారా జరుపుతూ, కల్లారా చూస్తూన్నాడు. నవనవోదయం దాలుస్తూ, నకలకశ్యలహరమై ఒప్పేటటువంటి ఏతత్కాఫీద్రావకగంధం వారి నాసికాగ్రాన్ని డిక్కునేసరికి, వారికినోరూరి, నాలికజలడి, వాధారప్రవహించేటంత పనీ జరిగింది. కాని సుభార్యగారు క్షణానికోమాటు ఊహూ ఎగ మీలుస్తూండడం, నిరంతరం ఊహూ చీత్తూం డడంకుడా స్వాములారికి ఇంట్లోంచి విని పిస్తున్నాయేమో, ఇంతా ముస్తాబుచేసుకుని తయారైన వారియొక్క లెక్కరుదేవి వేపం తినేసి వెనక్కి వెనక్కి అణగారడం మొదలెట్టింది: అయినానరే, ఆవిడదుఃఖానికి కారణం ఏమిటో గమనించితీరాలనేబుద్ధి ఆయన్ని వదల

కుండా పట్టుకోడంవల్ల, ఆయన, తనికి కావలి సిన పంచదార ఇక్కనే ఉన్నట్టు చూసీకుడా, అడిగి అడగనట్టు—“అమ్మా! కాస్త పంచదార!” అని “ఒహో, ఇక్కడ పెట్టేశారా! మరి తేనక్కర్లేదు, తల్లీ!” అన్నాడు (మహా అక్కడికి, తనుకేకేసిన దరిమిలానే అది తనకంట పడ్డట్టు!) ఇట్లాంటి అర్థకుసి పరామర్శ తనికి నచ్చకగావును, సుభార్య తన మూగనోంలేనే ఉండిపోయింది. దాంతోటి స్వాములారు తప్ప కుండా ఎదో కమామీషు ఉండనుకుని, ఒక చిన్న ‘తనలో’ (అనగా స్వగతం) ప్రారంభించారు: “క్షీరం బ్రహ్మ, చక్కెర స్రక్యతి, కషాయం జీవుడు. కాఫీద్రావకం స్వయంగా సృజన గావించుకునే భక్తికోటికి ఆయొక్క స్రక్యతి జీవబ్రహ్మైక్యవిషయబోధ ప్రత్యక్షం గా సిద్ధిస్తుందిగదా. తిన్నగాచూస్తే త్రింతా తత్వమే. అదే నీవు” అని.

ఈ వాక్యాలతోటి, సుభార్య సావిడి తలుపు దగ్గరికొచ్చి, “నాయనా, ఒక్కరవ్వ వడ్డించమన్నారాండి?” అని కనుక్కుంది.

స్వా.—ఉన్నదమ్మా. మరి అవసరం లేదు. అయితే అమ్మా, తమరు భత్యంవింటూం టారుగదా, దుఃఖంలో ఉన్నారే! సుఖానికి గర్వించరాదనీ, దుఃఖానికి ఏడవకూడదనీ, నిన్నటి ప్రసంగంబోనేగా అయ్యగారూ నేనూ ముచ్చటించాం! ద్వంద్వాలయెడ నమభావం ఉండద్దూ, తల్లీ!

సుభా—నిజమేనండి. నేనూ విన్నా. కాని, స్వంతవ్యాపారం వచ్చినప్పుడు తత్వం హూమ్ కాకీ అవుతుంది.

స్వా—అయ్యగారు వీధులో కెళ్లి ఎంత నేపైంది?

సుభా—ఇప్పుడు డిప్పుడే. ఆయన వెళ్లిన అరగంటకి మీగొచ్చారు. మొహం కడుక్కుంటూనే వారు నన్ను కాఫీ కాచమన్నారు. నాకు చెయ్యి ఊరుకోక, చేతులో పని చేసే సుగుని కాస్తానండి అన్నాను. అంటే ఆయన, 'పోనీ వద్దు, కాఫీహూతులికి వెళ్లి పుచ్చు గుంటాలే, స్వాములారు వస్తేమాత్రం కాదు' అని నాతో చెప్పేసేసేసి, చక్కా పోయారు. ఇక రావాలి.

స్వా—వారేమన్నా ఆగ్రహం దాల్చి వెళ్లడంవల్లగానీ తమరు చింతిల్లటం లేదుకదా!

సుభా—కాదండి. మావాడు పట్టంనించి ఉత్తరం రాల్చాడు. వాకూ బయటికి వెళ్లగానే వచ్చింది.

సాం—ఏం? అంతా షేమమేకదా?

సుభా—మీదయవల్ల.

స్వా—ధననష్టం ఏమన్నా వచ్చిందా?

సుభా—అల్లాంటి దిప్పుడు స్మరించడానికే నీలు లేదండి.

స్వా—మరేమిటమ్మా! ఏముంది ఉత్తరంలో? అబ్బాయిపరీక్ష పేలిపోయిందా? మీ దావా పరాయిపటం అయిందా?

సుభా—అవేమీ కాదండి! పొరుగింటా రబ్బాయిచేత ఉత్తరం చదివించాను.

స్వా—చెప్పవమ్మా, తల్లీ!

సుభా—దేశదేశాలూ మాకున్న కీర్తి నాశనం అయిపోయిందిటండీ, బాబుగారూ! మాయింటివాటాలో అద్దెకి తగులడ్డ చచ్చి నాడి వల్లనండి నాయనా! (అని బరుమని కుసిల్లుతుంది)

స్వా—అన్ని దేశాల్లోనూ ఏకకాల మందే పోయిందా? ఉండు, ఉండవమ్మా. తమాయించు. ఎదీ, ఆ ఉత్తరం!

సుభా—(లోపలి కెళ్లి తెచ్చి), ఇదుగోనండి.

స్వా—బాబుగా రొచ్చి చదివేస్తే బాగుండును, నాకు ఆనదు. అరుగో! చిరంజీవ! రండి!

అనేసరికి, సుభర్త, అప్పుడే కొండలు పిండికొట్టి దండయాత్రనించి వచ్చే శీవితో ఇంటికొచ్చాడు. స్వాములారు ఉత్తరం ఆయన చేతికిచ్చాడు. మెల్లాలో ఉన్న మరోకుర్చీ మీద సుభర్త కూలబడి ఉత్తరం చదువుకున్నాడు. చదువుకుని, కుర్చీలో పెక్కి బరిగి, కళ్లుమూసుకుని,

సుభా—స్వామీ! ఓటి చెప్తాను వినండి. ఇవి న్యాయానికి రోజులుకావండి.

స్వా—కావు, నాయ్నా! బడితి బాజాకి రోజులు!

సుభా—నేను ఓగొప్పపొరపాటుచేశాను.

స్వా—(ఎదో తెలియక) చిత్తం. అల్లాగే మరీ! పొరపాటూ, పొరపాటున్న రా? ఏమిటండి?

సుభ—నాయింట్లావాటా ఓడికి అద్దె కిచ్చాను. ఆ రేళ్లనించి వాడు లుచ్చా అని కని పెట్టలేకపోయాను. మావాడు, దెబ్బతో గ్రహించాడు.

స్వా—ఎవడా అద్దెవాడు?

సుభ—ఉన్నాడులండి, మీ రెరుగరు. విషధరం!

స్వా—ఏంజేళా డిప్పడు?

సుభ—నన్నూ, నావాళ్లనిన్నీ పత్రికలో నున్నూ, ఏకేసీనిన్నీ, దేశదేశాలనున్నూ, నాకీర్తి డాగుచేశాడు.

స్వా—మీ జాతకప్రభావంబట్టి మీకు దేశదేశాలా కీర్తి ఉండడంలో అబ్బరం లేదు. కాని, ఎప్పుడూ మీరు నాతో చెప్పనే లేదే ఆమాటా! ఆ ఉత్తరంలో ఇదేనా మీవాడు రాసింది? చదవండి.

సుభ—(చదువుతాడు) “నాన్న గారికి.- అంతాజేమం. మనింటో ఉన్న విషధరం మంచివాడని భ్రమించకండి. అతడు పయో ముఖివ్యాఘ్రము.

స్వా—ఇక్కడ రెండు సాతనమాన భాగానికి వివాహం జరిగినట్టుంది. కానీండి.

సుభ—(చదువును) నాడు తొమ్మిది నెలలకిందట మనకి జరిగిన ఘర్షణ యావత్తూ ఫలానాపత్రికలో రాసేసి, దేశదేశాలా మన

కున్న కీర్తి వాడు నాశనం చేశాడు. ఇంకా నయమే. కొన్ని కొన్ని లోగుట్టు సంగతులు ఎక్కించాడు కాడు, మరీ చిక్కుగా ఉండేది. ఈపాటి ఆవ్యక్తిని ఇటోంచి గెంటెయ్యండి. బెంగపెట్టుకోకండి. తగిన సమాధానం నేను రాస్తాను.”

స్వా—ఆపత్రిక ఏముటో, అసలు ఆసంగతి ఏముటో, మీ పేరెట్టి ఉందోలేదో, ప్రపంచ కపురీతో చూసుకోవద్దూ నాయ్నూ!

సుభ—ఇంకా సంశయం ఎందుకయ్యా, మావాడు రాసింతరవాతా? మావాడిసూక్ష్మ బుద్ధి మీ రెరుగరు. (సుభార్యకేసి తిరిగి) ఒసే, మనకీర్తి నాశనం అయిపోయిందిట! మనకీర్తి ఉన్న ప్రతిమూలకీ వెళ్లి వాడు మన్నీ యాగీ పెడుతున్నాడుట! (అని వాపోతాడు.)

సుభ—భడవా చట్రం అండీ, భడవా చట్రం! ఆ రేళ్లనించి కళ్లు పొరగమ్మి కానలేక పోయాం.

స్వా—ఆపత్రిక ఓసారి తెండి, నాయనా!

సుభ రక్తకుర్చీమీంచి చివాల్న లేచి, వీధు లోకి ఒక్క గంతేశాడు. ఆమట్టున అతడు వీధులో ఈమూలనుంచి ఆమూలకి ఉప్పట్లాట లోకి మల్లే గాల్చి కవ్వించి, కనపడ్డ ప్రతివాణ్ణి జబ్బట్టుగుని ఆపి, (స్త్రీలమీద ఆయన చెయ్యి చేసుకోలేదుట, అందువల్ల ఆయన కొందరి కంటె ధీరుడే!) నిలేసి:

సుభ—విన్నా రా?

ప్రతివాడు—లేదండి.

సుధ—ఫీ! ఇంకా వినకపోడం ఏమిటి, మీ మొహం!

ప్ర—రామరామ! నాకు భాత్తిగా తెలియదండీ.

సుధ—తెలియక పోడం ఏమిటి! మాయింటోనున్నా, అద్దెకున్న లుచ్చా, మీ మీదరాసేసి, దేశదేశాల్లోనున్నా మా కీర్తి తుడిచేశాడు.

ప్ర—ఎక్కడండీ, రాస్తా?

సుధ—ఫలానా ప్రతిలో, తెలిసిందా?

ప్ర—సరేలేం. తెలిసింది. చదువుతాం, జబ్బు వాదిలిపెట్టండి.

అన్నతంవాతే వాళ్లని విడుదలచేస్తూ, ఈరిగిగా కొంతకాలం స్వవిషయప్రచారం ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా ప్రచారం చేసుకుని, అక్కణ్ణించి ఫలానాప్రతికలుండే రెండుమూడు చోట్లకి ఎగడి ప్రయత్నించినమీదట అవిప్రతి చోటా నిండుకోడం విని, మళ్లీ హలోలమ్మణా అంటూ అద్దెవ్వాడైన విషధరం దగ్గరికేవచ్చి,

సుధ— (చిరునవ్వుతో) అయితే చూడండి! మీరు తొమ్మిది నెల్ల కిందట ఎదో రాశార్థ. ఆప్రతిక ఓమాటు ఇల్లా యివ్వండి, వేరేప నుంది.

వి—తమకు ఏ నెలది కావాలి? తొమ్మిది నెల్లా, ముందెడు నీట్లీ అంటే ఏమిటి తెలిసేది?

సుధ—సరేలేవయ్యో, మహా! వెటకారంమాటలూ నువ్వానూ!

అని యింట్లోకి దూకేసి, కుర్చీలో జార్ల పడి కూచుని, ఆయన ఆ ఉత్తరం మళ్లీ గొణుక్కుని, తొమ్మిది నెల్ల సంగతి బోధచేసుకుని, మళ్లీ సద్రున విషధరం దగ్గరవాలి,

సుధ—ఈ నెలప్రతిక ఇవ్వండి, పోనీ!

వి—చిత్తం. (అని లేచి వెళ్లి పట్టుగొచ్చి, యిచ్చాడు.)

ప్రతిక విషధరం చేతులోంచి లాక్కుని, సుధర్త తూటాలాగ నిష్క్రమించి, మళ్లీ వెనకటి కుర్చీమీదే ఆనుకుని, కొన్ని పేజీలు ఇట్టే అని, ఒకవ్యాసంతీసి, అది తనమీదే ఆనుకుని, ఆవ్యాసంలో భార్యభర్తలకి ఉన్న పేర్లు తనికీ తనభార్యకీ అనుకుని, అందులో మరొక పేరు వ్యాసకర్తదే అనుకుని నిష్ఠాంతపోయి, “నా మీదే నర్రోయ్!” అని ఒక్క రావణా కేకేసి వెనక్కి ఘూర్చిలిపోయాడు. “చిలకా గోరింకల్లాంటి వాళ్లకి ఎంతోచ్చిందాడీ! రామచంద్ర!” అంటూ సుభార్యగారొచ్చి, “ఫరవాలేదు లేండి. లేవండి. ఎవరివల్ల అబద్ధం ఉంటే వారే కొడుతుంది. ఆకుంక తక్కినవాళ్ల మర్యాదలుమాత్రం ఉంచాడనా మీ ఊహ? చిగురంటా చూడండి” అంది. సుధర్త, “ఆరి, లుచ్చా!” అంటూ నిమ్మణంగాలేచి, “మా అమ్మని పిల్వవమ్మా!” అన్నాడు పిల్వకుండానే, సుబామ్మ వచ్చింది. ఆవిణ్ణిచూసి, “నాకూ నాభార్యకీ ఇద్దరికీ చోరో రాక్షస ప్లేరూపెట్టి, తను మంచిపే రెట్టుకుని, మమ్మొన్ని విషధరం ఏకేశా డమ్మోయ్!” అంటూ సుధర్త దీర్ఘాలు తీశాడు.

సుభా—అయ్యో! అయ్యో! వీడికేవచ్చింద్రోయ్! (అని యేడ్చి, ఏడుపు ఆపుగుని) ఓ చాపపట్రా కోడలా! (అని, చాప వేసి తరవాత) చాపమీద కుదిమట్టంగా కూచుని, హైరానలేకుండా ఏడవరా నాయూ!

అన్నతరవాత, అంతా చాపమీద నర్దుకొని గోల మొదలెట్టారు. స్వాములారు కాఫీ చల్లారపోస్తూనే ఉన్నాడు.

సుభ—అమ్మా! నీమీదా రాసినట్టే నమ్మోయ్! నువ్వు రాక్షసిత్వల్లివిగా మరి!

సుభా—నామీదా! ఓరి వీడి మొహం పొక్కా! నేనెంజేశానా ముసిలిపీచుగునీ! వీడి ప్రజ్ఞ తగలేసిరిగదరా, వీడి ప్రజ్ఞ తగ లేయ్యూ! తనూ, పిల్లలు గలవాడుగదా, ఇంటిగుట్టు తన కెందుకమ్మా, అడిగేవాళ్లు లేకగానీ!

సుభ—(కొంచెం సమాళించుగుని) ఎదో పరిత తగులడ్డాడుకదా! ఉన్న ఊళ్లో మెతుకుల్లేక, పొట్ట చేత్తో బట్టుగుని, బస్తీకి యెగడి వచ్చాడు. లేనివాణ్ణి రక్షించడమే రక్షించడం. ఇరణాగతరక్షణానికి మనం పేరుపడి ఉన్నాం. ఈవ్యక్తి తలదాచుకుంటానని నాయ్ంటో జాగా అడుగుతున్నాడు, గయ్యడికి మల్లే. పోసిగదా, అని చెప్పి వీణ్ణి నేను జేరి దీప్తినిగదా, చివరికి వీడు నాకే సంగనామాలు పెడుతున్నాడే! తెగతిని, తిన్న యింటికి వాసాలు లెక్కిట్టి, ఊడగొట్టి పట్టుకుపోయే బాపతు! సంకరజాతి ఫండాలుడు, తల్లి తోడూ లేదు.

స్వా—ఆయన మియింటో ఊరికేటండి ఉంటా? ఊరికేజేరి ఇదోలా!

సుభ—అబ్బే! అద్దెకే!

స్వా—అంతేగద! అద్దెకి సున్నా చుడు తూంటాడా ఏమిటి?

సుభా—ఏమాటకామాటే అనాలి. అద్దె తిన్న గానే యిచ్చేసేసేస్తారండి. అయితే మాత్రం, నాకు రాక్షసప్పేరు పెడతాడా? ఇదా వీడిమర్యాదా! (అని మల్లీ మొదణ్ణించి రాగా లెడుంది).

స్వా—ఆరాత మీమీదే అని ఋజువు లేండేటండి?

సుభామ్మ — నిశ్చేతరాయుల్లలాంటి వాళ్లకి రాక్షసప్పేరు అంటించేసిన తరవాత ఇహనేముందయ్యూ! నువ్వు నాకు మల్లేనే చాదస్తపుటుంటలా ఉన్నావ్!

సుభ—ఊరుకోండి, స్వామీ! స్వప్నంగా తెలుస్తూంటేనే!

ఇల్లా గోల చెయ్యడం నించి వీధంటపోయే వాళ్లు లోపలికి నస్తూంపడంవల్ల చిన్న తీర్థం ఏర్పాటైంది. స్వాములారు అప్పడప్పడు ఊడు కుంటూ కాస్తకాస్త కాఫీ కతుకుతూ కుర్చీలోనే కూర్చున్నాడు. విషధరం, సంగతి చూప త్తూ మిటూ తనవాటాలోనే గదిలో ఉన్నాడు. సుభర్తలేచి, జనాన్ని ఎల్లానో పాయ చేసుగుని, వీధులోకి వెళ్లడానికి దారి నిర్ధారించేసి స్వాము లారితో,

సుభ—స్వాములారూ! ఇంకా చూస్తావే?

స్వా—కళ్లుండబట్టి, నాయూ!

సుభ—అదికాదోయ్! నువ్వు కాఫీస్వాము గారవని విషధరం నిన్ను పేషన్లో రూపిం చేశాడు. నువ్వు మాకుమల్లే ఇదవాలి, వాణ్ణి ఏదోకాస్త గడమాయించాలి. ఇల్లా ఊరికే కాఫీ పీలుస్తూకూచుంటే ఏమయినట్టా! నువ్వు బొత్తిగా కంగారుపడుతూన్నట్టు లేదే?

స్వా—ఎక్కడో ఓపంక్తి నీ కన్వయిస్తే, రాసి ఉన్నదంతా నీమీదే అనుకుని నువ్వు ఏడుస్తూ, కడంవాళ్లని కుడా ఏడవమనా, నాయ్నా! (అని కాఫీ తాగుతాడు).

సుభ—అల్లాయితే, నేను విషధరందగ్గరి కెళ్లి వాణ్ని నాలుగూ అడగాలి, నువ్వు కుడా వస్తావా రావా?

స్వా—కాఫీ తాగనీడి, నాయ్నా, మీ రిచ్చిందేగా!

సుభ—అల్లాయితే, ఏడు!

అని సుభర్తబక్కడూ విషధరం దగ్గరికి వెళ్లపోతూంటే, ఇంటివనట పోగుపడ్డ జనంలో ఇద్దరు కొట్టుగుంటూడడం గమనించి, ఆగి పోయాడు వాల్లిదగ్గో ఒకడు పింఛను ఇనస్పై క్టరు; రెండోవాడు ఉద్యోగంచేస్తూన్న ఇనస్పై క్టరు.

పింఛనువాడు—ఆ గాత నామీదే!

కడంవాడు—ఛీ! నామీదే! మనోవర్తి వాడవ్; నీలో ఏముంది రాయడానికి!

పిం—అందులో తాగుడువిషయం లేదు గనక, ఆ రాత నన్ను గురించే!

కడం—ప్రీవ్యసనం గురించి ఉందిగనక అక్షరాలా నామీదే! నీమీద ఎల్లా అవుతుంది, నీశార్థం!

పిం—బంచాల మాట ఉందిగనక నా మీదే!

కడం—చిల్లర బాకీలు సంగతి లేదుగనక నామీదే!

పిం—అవతతవకగా ఉందిగనక అచ్చం గా నామీదే!

ఈదెబ్బలాట చూసేసరికి సుభర్త కొంత విచారం తగ్గి, స్వాములారితో,

సుభ—చూశావా, స్వాములారూ! నువ్వు ఇంకా దొడ్డిదార్నె ఉన్నావ్! వాళ్లు ఎంతో సూక్ష్మబుద్ధి ప్రయోగించి తమసంగతి ఎక్కడెక్కడ రాసిఉందో అల్లా కనిపెట్టుగుంటూంటే, నీ కామాత్రం బుద్ధే లేదే!

స్వా—నోరు కట్టేయ్ నాయ్నా, నోరు కట్టేయ్! నువ్వు ఏంమాట్లాడు తున్నావో నువ్వెరగవ్! (అని కాఫీ తాగుతాడు.)

సుభ—(జనంకేసి తిరిగి, అవతలకి నడుస్తూ) అల్లాయితే పోనీ మీరంతా రండయ్యా! వాడి దగ్గరి కెళ్లి ఈసంగతి కనుక్కుందాం!

అని విషధరం వాటాలోకి నడిచాడు, జనం కుడా అక్కడికి కదిలారు.

సుభ—ఏమయ్యోయ్! విషధరంగారు! మీకు మాగృహం నచ్చకపోతే ఖాళీ చెయ్యండి. అంతేగాని, మావాటా బాగు

తేదీ అక్కడ అక్కడ అసడం ఏగొప్పనీ
మీరిచ్చే అద్దెట్టులికి, నేను ఎక్కడలేని
హంగులూ తేస్తూ కూర్చోలేను.

వి—మీవాటా నాకు వచ్చింది. దీన్ని
గురించి యాగీ నేను ఎక్కడా చెయ్యలేదు.
నాకు హంగులు అవసరం లేదు.

సుభ—ఎమో, ఉన్న సంగ తదీ!

వి—ఎదీ? సమాధానం చెప్పండి! ఇంత
మందిని ఎందుకూ పిల్చుగొచ్చారు?

సుభ—నువ్వు నామీద రాతలు రాయ
గలవ్, రాకునప్పేరెట్టి?

(అని చేతు లాడిస్తూ వివధరంమీదికి
వదలారు.)

వి—నీమీద ఎవరయ్యా రాసింది!

సుభ—నువ్వే! నువ్వెప్పుడు రాసినా
ఎవడిమీదో చెబ్బ!

వి—నీమీద, నే రాశానా? ఏం గర్వంగా
ఉంది నీవనీ! నువ్వు మహారాజువనా, గొప్ప
అయ్యాలు నీలో ముద్దకట్టిపోయి ఉన్నాయనా,
నువ్వు అధర్మప్రాయుడవనా, పోనీ, నువ్వే
మీన్నా రాండుటెబిల్ కాన్ఫరెన్సుకి వెళ్లి
వచ్చావనా?

సుభ—ఓ కాఫీహాలుట్లో గుండెటిబల్ల
దగ్గర కొంతమంది ఎరగనివాళ్లతో చేరి కాఫీ
కాగొచ్చాను.

వి—రాసిందంతా ఏమి గురించే?

సుభ—

వి—అడుతా నిజమే?

సుభ—ఓ.

వి—అయితే నీకు కోపం ఎందుకూ?

సుభ—నిజం అంటే, అదంతా నిజమూ
కాదు. కొంత అబద్ధం.

వి—అబద్ధం అయితే అసలు నీ
కెందుకూ?

సుభ—ఇంకా వాదిస్తా వేమిటా నా
తోటి, కొంతనిజం, కొంతఅబద్ధం గుచ్చెత్తి నా
మీద రాసీ?

ఈసమయానికి స్వాములారు కాఫీ
పూర్తిచేసి వచ్చి,

స్వా—ప్రపంచకపురీ తే అంత, నాయనా,
ఆయన్ని ఏంజెయ్యమన్నావ్!

సుభ—నిజం అయితేమాత్రం వీ జెవ
డయ్యా, నా సంగతి రాయడానికి! నిజమైన
సంగతులు బోలెడు మనం కష్టపడ్డం
లేదూ?

స్వా—అవును, నాయనా. నిజంఅయినా
సరే, అసభ్యం అయితే మాట్లాడకూడదు, నా
కేం అని మాట్లాడితే ఛీఛీప్రయోగంచేస్తారు.
నిజం అయినాసరే రాజకీయరీత్యా బేళాననం
అయితే మాట్లాడనియ్యరట. నాకేం అని
మాట్లాడితే లాటీప్రయోగం చేస్తారు.

సుభ—సరే, అహోరించారుగాని మీరు
వాక్కండి, వాక్కాయి లాగ. ప్రతి సన్యాసి
నీనుగూ నాయంటో జెయ్యవమనూ, క్షేత్ర

పక్షం వాదించడమూకూ, నాలో భోలెడు మంచలక్షణాలు ఉంటూంటే అవి తీసుకురాయ కూడదు వీడూ? నన్ను వచ్చి అడిగితే నే చెప్పనూ?

సుభ—ఒరేయి, స్వాములారూ! నువ్వు లేచిపో! నాగడప తొక్కకు!

స్వా—చిత్తం. హామియ్య! తత్వం నీలో జీర్ణించిందిగా! సెలవు.

(అని వెళ్లిపోతాడు.)

వి—తమయొక్క మంచలక్షణాలు తమరి నోటంటగాని జనానికి తెలియడంలేదు. సరే, ఇది మీ మొదటి మంచలక్షణం కావున.

సుభ—లోట్లు పట్టుకు ఏడుస్తావేనాకుట్లు మీదకుగవాలినట్టా! పాకీపని చెయ్యడం అనుకున్నావురా, రాయడం అంటేనూ!

వి—చిత్తం. అతటి అదృష్టంపడితే జన్మ తరించినట్టే అని మహాత్ముని చెప్పలేదా?

సుభ—నన్నేడిపించి నువ్వు నవ్వుకోడ మా నీ ప్రజ్ఞ?

వి—స్వతసిద్ధం, శారీరకం అయినలోట్లు చూస్తే జాలి. స్వార్జితం, మానసికం అయిన లోట్లు చూస్తే సరదా.

సుభ—ఇహ నామీద రాశావంటే, జాగ్రత్త.

వి—నీమీద ఎన్నడూ రాయను, మనుష్యులమీద రాస్తాను.

సుభ—అసలు నాకు కోపం వచ్చిందంటే, మనిషినిగాను.

వి—కోపం రానప్పడూ అంతేలా కనపడుతున్నారు. పోనీ, కీర్తినష్టానికి దావాతెచ్చు గోండి! (అని దగ్గరికెళ్లి గట్టిగా అంటాడు.)

స్వా—ముందు మాట, కీర్తి ఉన్నతరవాళేగా, నష్టం రావడానికి!

సుభ—ఒరేయి! విషం! మీదమీద కొస్తావురా! పొగరుపోతురకం! నన్ను కొట్టబోతావుట్రా! పైగా నన్ను డిఫరేంట్ తెచ్చుకో ముట్టావురా, భడవా! అయితే నాయిల్లుఖాళీ చెయ్యి! తక్షణం! ఈ ఊల్లో నీకు ఇల్లు ఎవడి స్టాడో చూస్తాను!

వి—చిత్తం.

విషధరం ఆయిల్లు తక్షణం ఖాళీచేశాడు. అతనికి ఇంకోయిల్లు ఇప్పించినాయన్ని చూస్తే కుడా సుభర్తకి కోపం. లోగడ సుభర్త విషధరం దగ్గరకూచుని, “మీదగ్గర చాలా ‘విట్టి’ ఉందండీ!” అని స్తోత్రాలు చేసేవాడు. ఇప్పుడు అతను రాసింది విమర్శించుతూంటాడు. సహజం! అతడు ఒకనాడు గ్రంథవిమర్శ చేస్తూ (చాలా మూలం తెలియకుండా కనివెళ్లబుచ్చుకుని తద్వారా ఒకవిధమైన జొన్నత్యం సంపాదించాలని కొందరు విమర్శకులు సంపాదించే పడికట్టు విమర్శకుప్పెలు సుభర్త కుడా కొన్ని జాగ్రత్త చేశాడు!) ఒకప్రదర్శన గ్రంథంలో “త్రాణా, రసం లేందే!” అని తీర్మానించాడు. (విమర్శ ప్రపంచంలో అతని తీర్మానం వినేవాళ్లులేరు మరి; ఎన్నింటికని ఇదవం.) మర్నాడు, ఆగ్రంథం రాసింది విష

ధరం పేరింటిగాడైన మరొకాయన అని రు కాలేదు. తక్కిన అంతా డేమం. స్వాము తెలిసి, ఆయనదగ్గరికి వెళ్లి, “అయ్యా! ఆ లారు మరోచోట కాఫీ తాగుతూనే ఉన్నాడు. గ్రంథం మీదే అని లోగడ ఎరగను. వాడి ఈముక్కలు నాలుగు చదువుకుని, ఇది ననుకున్నాను. మీదని తెలిస్తే నేను దాన్ని మళ్ళీ “నామీదేనర్రోయ్!” అని ఘూర్ణిల్లే మెచ్చుకునే ఉందను” అని సెలవిచ్చాడు. సుభర్తలుగనక ఎవరేనా ఉంటే ఉండవచ్చు. సుభర్త ఇల్లాగ్గా తనప్రజ్ఞ వాడుతున్నాడు. వారు లేచింతరవాత, వారికి నమోన్నమః. సుపుత్రుడు రాయదల్చిన సమాధానం తయారా

క్రొ క్రి ల*

నెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారు R. A.

పరమసుఖభరితమ్మ, యో పరభృతమ్మ-మరల వచ్చిన నిను వింటి మురియుచుంటి;
గోకిలా పిట్టవందనో లేక తిరుగు లాడు-కేవలధ్వనివని యందునో నిను ?

కుహుకుహూ యని రెట్టింపుకొన్న నీదు-కేక వనముల వినఁబడె నాకుఁ గొండ నుండి కొండకుఁ బోయినట్లుండె నొక్క-తఱినె యయ్యది దవ్వను దాపు నగుచు.

క్రొన్ననలఁ గూర్చి పండ్లను గూర్చి వనుల-తోడ నచ్చికబుచ్చికలాడుకొఱకె వచ్చియును జిన్ననాటి నా ముచ్చటులను-జ్ఞప్తికిం దెచ్చుచుంటివి నాకు నీవు.

ఆనుదికిఁ గడుఁ బ్రేమ గలట్టి చుట్ట-మా పికను స్వాగతమ్ము ముమ్మాటి కిపుడు; నాకు నేటికిం బిట్టపుగాక కనుల-కగపడనిదానపు ధ్వని వత్యదృభతమపు.

చిన్ననాటఁ దోటల నేను విన్నయట్టి-దానవే యాదువుగద యాధ్వని నను మును వేయి దెసలను గనునట్లు చేయుచుండె-బాదలయందు వృక్షములందుఁ జదలునందు.

నిన్నుఁ గనుఁగొను నాశతో నేఁ బలుమఱు-నడపులం దోఁటలం దిరుగాడినాడ; నేను వాంఛించుటే తప్ప నెప్పటికిని-దొరక కాశవై ప్రేమవై పరఁగితివు!

ఇప్పటికి నీదు పాట నా కిప్పమె యిల-పైని వెలికిలం బన్నుండి దాని విందుఁ గడచి చనిన యట్టి యల బంగారు వంటి-వయసు క్రమ్మఱ వచ్చినట్లయినవఱకు.

మేము మెలఁగుచు నున్న యీ భూమి యపుడు-నీవు నివసింపఁ దగినట్టి దేవతా; శేశమై మిథ్య యైసరితిగను మగుడఁ-గనఁబడును ధన్యజన్మంబు గలుగు పులుఁగ !

కోమిటియుక్తి

బి. జ్ఞానాంబ

ఒక అడవిలో ఒక పెద్దపులి. ఆ పెద్దపులికి ఒక నక్క-మంత్రి. పెద్దపులి రోజూ మాంసం వేటాడి తెచ్చి తాను కొంటిని నక్కకు కొంత పెడుతూఉండేది. ఒకరోజు బాత్రిగా అహారం దొరకలేదు. పెద్దపులి, నక్క ఆకలితో నక నక లాడుతూ దోవలో పొంచున్నవి. ఇలా ఉండగా ఒకకోమిటిశెట్టి వడలమ్ముకోడానికి పొరుగుారికి వెళ్లుతూ వాటి కెదురుపడ్డాడు. అతన్ని చూస్తూనే నక్క యీలలు వేసింది. పెద్దపులి గర్జిస్తూ అతనిమీదికి దూకింది. పాపం, కోమిటిశెట్టి కంగారుపడి,

“నాదొక మనవిఉంది. దేవరవారు చిత్త గించాలి” అన్నాడు చేతులు జోడించుకొని.

“సరే. త్వరగాకానీ.” అన్నది పులి ఆగ్రహంతో.

“ఈ గంజలో కావలసినన్ని వడలున్నవి. దేవరవారు వాటిని తినిచూచి రుచిగాలేకుంటే తర్వాత నన్ను భక్షించండి.”

పెద్దపులి వడలన్నీ తిని వచ్చిమాంసం కంటే పదోరెట్లు బాగుండడంవల్ల చాలా సంతోషించి,

“సెట్టి! నీవు తెచ్చిన వడలు చాలా పసం దుగా ఉన్నవి. కాబట్టి నిన్ను రక్షించాను. ప్రతిరోజూ ఇదేమాదిరి వడలు తీసుకొనిరా. ఆ గుహలో వెండి బంగారం చండిగా దాచి వుంచాను. నీకు కావలసినంత తెచ్చుకో” అన్నది. అప్పటినుంచి ప్రతినిత్యం వడలు తీసు కొనివెళ్లి వెండి బంగారం తెచ్చుకోవడం సెట్టికి మామూలయింది. ఇలా ఒక నెల రోజులు గడిచినవి. వడలరుచి మరిగి పెద్దపులి వేటాడడము మానుకోవడంవల్ల నక్కకు తిండి దొరకలేదు. దినదినానికి కృశించిపోవడం మొదలెట్టింది. ఇక ఆలస్యంచేస్తే బతకడం కష్టమనుకొని పులివద్దకు వెళ్లి నక్క

“మహాప్రభో! తామిమధ్య దాసునిపై దయతప్పినట్లున్నారు. అయినా పరవాలేదు.

నలినవారు చల్లగావుంటే మేము నున్నగా ఉంటాము. మాకంతోచాలా. కాని ఆ కోమటి వాడినిమాత్రం నమ్మవద్దు. వాడు మహాచెడ్డ టక్కరి. రేపటినినం వడల్లో విరుంపెట్టుకొని వచ్చి మిమ్మల్ని చంపి వేడీ బంగారం అంతా ఒకేసారి దోచుకొని వెళ్లడానికి నాడు ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు." అన్నది.

"అయితే ఇందుకు ఉపాయ మేమిటో నీవే చెప్పు." అన్నది పెద్దపులి కొంచెం ఆలోచిస్తూ.

"వాడు రేపటినినంవడలుతెస్తూనే ముందు నాకు తినబెట్టండి. తిన్నతర్వాత నేను యథా ప్రకారంగా ఉంటినా సరే. లేకుంటే మీరు వాటిని తాకనద్దు."

నుఱునాడు మామూలు మేరకు శెట్టి వడలు తెస్తూనే నక్కను తినమని చెప్పింది పులి. నక్కచోక్కలు పూడేటట్టు తిని కింద పడి విలివిలి తన్నుకొని ఊపిరి బిగపట్టింది. అదిచూచి పెద్దపులి మహాకోపంతో ఎగిరి సెట్టి జట్టు పట్టుకొని,

"కోమటి వెనవా! నీజీవితం ఇంతటితో ఆఖరు. నీ కడపటికోరిక ఏమిటో చెప్పుకో" అని గర్జించింది. సెట్టికి నక్క చేసినతంతూ బోధపడినది. అతడు చప్పన ఆలోచించుకొని:

"మహాప్రభో! మానాయన చనిపో యేటప్పుడు నక్కతోలు కాస్త జంభ్యానికి తగిలించుకోమని చెప్పేడు. అది చాలాకాల మునుండి దొరికక యిప్పుడు దొరికింది. కా బట్టి తమసొవైతే కాస్తచర్మం కోసుకొని జంభ్యానికి తగిలించుకుంటాను." అన్నాడు. పులి సరే అనింది. సెట్టి పేనాక తితో చురుకు పుట్టేటట్టు నక్కచర్మం పరిపర కోయసాగేడు. నక్కనొప్పికి భరించలేక 'బతుకు జీవుడా' అని పరుగెత్తింది. సెట్టి పకపక నవ్వుతూ,

"పులిరాజా! ఈమధ్య సరిగా తిండి దొరికక పోవడంవల్ల నక్క యీ సొంతు చేసి నది. దేవరవా రదిగ్రహించలేక నాపైన నిష్కారణంగా కోప్పడ్డారు. ఇకసొంపు." అని తిరిగిచూడకుండా ఇంటికి వెళ్లేడు. కథనూడా కంఠికి వెళ్లింది.

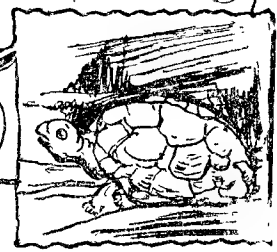
మా వ్యాస కర్తలకు

వ్యాసములు చిన్నసైజు కాగితములపై ఒకవైపున మాత్రమే విశిష్టరములతో బంతులు దూరదూరముగా, దిద్దుబాట్లు లేకుండా, తిన్నగా వ్రాసి వర్ణక్రమమునను తప్పులు లేకుండా చూచుకొని పంప వేడికోలు. లేకున్న ముద్రణకార్యములయందు మిగుల కష్టము కలుగుటయే కాక తప్పులుకూడ నిలిచిపోవునని మనవి.

సంపాదకుడు, 'భారతి'.

తాబేటిబావా

ఒక అడవిలో ఒక పాడుగుంట ఉండేది. దానిలో ఒక తాబేలు ఉండేది. ఆపక్కనే ఒక చెట్టుమీద రెండుకొంగలుండేవి. ఆకొంగలకూ తాబేలకూ చాలా స్నేహం. ఇట్లా ఉండగా పన్నెండేళ్ల కరువొచ్చింది. వానలేక లోకం అంతటా నీరెండిపోయింది. తాబేలున్న గుంటలో నీరు కూడా నిరదయింది. అది చూసి కొంగలు 'మేము నీరుండే వరో వోటికి పోతా' అన్నవి. తాబేలు 'అన్నా, నాగతే మిక్కిలన్నా తీసుకొపోండి' అన్నది. కొంగలు ఒక సన్నకట్టను తెచ్చి తాబేలును ఆక్కరను నోటితో పట్టుకోమన్నవి.

తాబేలు పట్టుకోగానే కొంగలు ఆక్కరను చెర్రాకవైపు ముక్కుతో పట్టుకొని ఎగిరి

పోయాయి. ఇది చూడడానికి ఒకవీరగా ఉండేది. ఆకలిగొన్న ఓనక్క యీవీరగా జూచి తాబేటిని ఎట్లయినా తినేయాలని ఆలోచించి 'ఇటువైపు అటువైపు ఉండే ఆత్మెటి వారు మా మామ లేకాని, నడచు వేలాడుతుండే నల్లటాత డెనరో' అని తాబేలు విశేషంగా అరిచింది. అదివిని 'నక్కబావా, నక్కబావా! నేగదా తాబేటి బావను' అని తాబేలు అన్నది అతినడంతో తేక్రిందబోర్ల పడిపోయింది. కక్క పరుగెత్తి దగ్గరకువచ్చి దాన్ని కాలితో తొక్కి పట్టి పండ్లతో మెరుక్కొని తినడానికి చూచింది. ఎంతసేపటికీ సాధ్యకాలేదు. పైసోచిప్ప ఉండడంచేత. తాబేలు తప్పించుకోవాలని ఒక యుక్తి పన్ని, 'నక్కబావా, నక్కబావా! ఇట్లా ఎంతసేపు కష్టపడ్డా లాభం లేదు. నన్ను తీసుకొపోయి కిళ్లలో నానబెట్టినానంటే తుంలలో దూది వలె నాని పోతాను. మెత్తగా మింగేయ నచ్చు' అన్నది. నక్క దానియుక్తి శిశువుకోలేకదాన్ని ఆ దగ్గర నీగునిండా ఉండే ఓగుంటకు తీసుకోగొయి నీళ్లల్లోపెట్టి కాలితో తొక్కి పెట్టి కొని విలుచుచుంది. కొంతసేపు అయిన తర్వాత నక్క 'తాబేటిబావా! తాబేటి బావా, నానినావా' అని అడిగింది.

"ఇది చూడడానికి వీరగా ఉండేది."

‘అంతా నానినాను గాని బావగారి బంగారుపాదాలకిందమాత్రం నాన లేదు.’ అని తాబేలుఅన్నది. నక్క కొంచెం కాలువైకెత్తింది. తిన్నగా తాబేలు తప్పించుకొని దూరంగా పోయి నీళ్లపైకితేలే ‘ఓయ్ నక్క బావా, నక్క బావా, నానినాను చూచావా’ అని వెక్కిరించింది. ‘ఓస్ నీ తస్సకొయ్యా! నక్కజిత్తు లన్నీ నాదగ్గరేఉంటే తప్పించుకొని ఎలా పోయినావే తాబేలా!’ అని నోట్లో వేలుపెట్టుకొని వచ్చినదోవ నేటిపోయింది నక్క. కథా కంచికి పోయింది; మనం ఇంటికి వచ్చాము.

‘ఓయ్ నక్కబావా,.....అని వెక్కిరించింది.’

‘ముసలమ్మ’

ఎండ్లూరు-మైనంపాడు

చు. వీ. రా.

వంగులు తాలుకాలో ఎండ్లూరు అంటూ ఒక ఊరుంది. దాని పొలిమేర మీదనే మైనంపాడనే మఠో ఊరుంది. పూర్వం ఒక నియోగి బ్రాహ్మణికి ఎండ్లూరిలో అక్కగారిల్లా, మైనంపాళ్లో మామగారిల్లా ఉండేవి. ఏదో పనిమీద పదిరోజులుగా మామగారింట్లో ఉంటూన్న ఆ బ్రాహ్మణికరోజున, పాచి పెత్తనం పదిఘంటా అయిన తర్వాత, స్నానం జేసి బాగా నామాలు తీర్చికూర్చున్నాడు. ఉన్నట్టుండి అక్కగార్ని చూడల్సే బుద్ధి పుట్టింది. ఆపశంగా లేచి అత్తగారితో, మామ గారితో చెప్పి బయలుదేరాడు ఎండ్లూరికి. అప్పుడు భార్యఅంది ‘ఏమండీ! భోంచేసి

వెళ్లండి. ఇప్పటికే చాల యెండబడ్డది. పడ మటి గాలికూడా కొట్తోంది’ అని. “ఎందుకూ, రెండునిమిషాల్లో వెళ్లనూ” అంటూ గొడుగు చేతపుచ్చుకొని బయలుదేరి వెళ్లాడు. మధ్య దాల్లో కరణంగారు కనిపించడంచేత ఆయనతో మాట్లాడుతూ నిలబడి ఒకగంట ఆలస్యం చేశాడు. అంచేత మైనంపాడు చేరేటప్పటికి బాగా రెండు రూము లయింది.

ఆ బ్రాహ్మణి బావగారు అతన్ని చూచి నములుతూన్న తాంబూలాన్ని మ్రొగి “ఓహో! బావగారే! ఎప్పుడూ రావటం... ఎక్కణ్ణుంచి” అంటూ అరుగుమీద చాప వేస్తూ “ఏమేవ్! చుట్టంవచ్చాడు.” అని

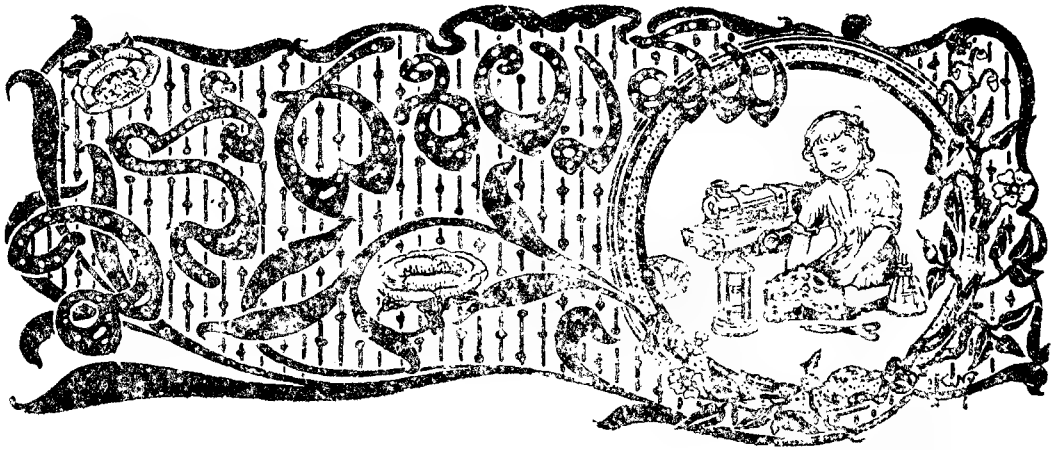
భార్యకు తెలిపాడు. ఆమె కాళ్లకు నీళ్లిచ్చింది ఆయన కడుక్కున్నాడు. ముగ్గురూ కుశల ప్రశ్నలతో, జవాబులతో, ఆకబుర్ల కబుర్లతో ఒకరింటి గడిపారు.

పాపం! ఆ బ్రాహ్మణి తీర్చి దిద్దిన బాట్టు చూచుటచేత భోంచేసి యుండడని భార్య భర్త లిరువురిలో ఒకరికీ అనుమానమైనా కలగలేదు. అదీగాక రెండు జాములు తిరిగి నాస్థిమంతులు భోంచేయ్యకుండా వుంటారని యెవరనుకుంటారు? మఱీ అత్తగారింటనుంచి రావడం. అంచేత ఆమె అతని యెత్తలేదు వారి ద్వరిలో ఒకరూనూ. ఎంత అక్కలయినా తాను నియోగిబిడ్డగదా! అంచేత అతడూ చెప్పలేదు తాను భోంచేయలేదని. ఇంతలో బావగారు తమలపాకుల తబుకును ముందుకు జరుపుచూ 'వేసుకోండి' అని అన్నాడు. వేసుకోనా? వద్దా? అను సందేహాన్ని నిమిషంలో త్రోసేసి, వేసుకొన్నందవల్ల నష్టంలేదనీ, మఱీ ఆకలికి కొంచెము ఉపశమనంగా ఉంటుందనీ ఆ బ్రాహ్మణుడు తాంబూలం వేసుకొన్నాడు. కొంతసేపటికి ఆకలి మళ్లీ కనిపించింది. వారా-ఆప్రస్తావనే చేశేట్టు కనిపించలే. వారడగంటే తనంతట తా నెలాచెప్పటం. ఇవ్వనీ యోచించి యెలాగైనా తిరిగి మైనం పాడు అప్పుడే వెళ్లాల్సని నిశ్చయించుకొని "బావగారూ! నేనీకవెళ్తాను" అని అన్నాడు.

వారుండమంటం, అతడు కాదంటం కొంతసేపు జరిగింది. ఎలాగయితేనేం తానా సాయంకాలమే తనభార్యను వంగోలుకు పిల్చు

కల్లాననీ, ఆరోజు తప్పితే యిక రెండుమూడు మాసాలవరకు వీల్లేదనీ, తీరుగా తాను పది పట్టెండు రోజుల్లో వస్తాననీ, సచ్చ చెప్పి యింటి దారి బట్టాడు. కడుపు, కాళ్ళూ మాడుచూ అతను రెండుగంటల కిల్లుచేరాడు. "ఏం! ఇంత యెండలోనే తిరిగి వచ్చారు?... చల్లబడ్డానికే బయలుదేరక పోయారా?... అంతా బాగున్నారా? కనకాం ఏమంటుంది?... కిష్టాయి మిమ్మన్నిగుర్తుపట్టి కొత్తలేకుండా దగ్గర కొచ్చాడా?... "యిలాంటి ప్రశ్నలు తప్ప తనకు కావలసిన ప్రశ్న అత్త, మామ, భార్య, బావమరదులూ వీరిలో ఒకరినుంచికూడా వచ్చిందికాదని అతను నొచ్చుకొన్నాడు. కానీ, వారి ప్రశ్నలకేవో సమాధానాలు చెప్తూ, వసారాలో ఉన్నమంచం వాల్చుకొని పండు కొన్నాడు. వా రందరూ మండేడు ఎండవల్ల అలసి పండుకొన్నాడని అనుకొన్నారగాని మండేడు ఆకలిచే అని అనుకోలేదు. అసలు అలా అనుకోడానికి అవకాశమేదీ? అక్కగా రింటికి వెళ్లినవారు భోంచేయకే అపరాధ్లా మైనా, తిరిగివస్తారని యెవరనుకుంటారు?— అందునూ అంత యెండలో? దానికి తోడుగా నీటుగా నామాలూ; భోంచేసిన గుర్తుగా అంత కంటే తాంబూలపుచిహ్నాలు—

పాపం! ఆ బ్రాహ్మణికి వెంటనే నిద్ర పట్టింది. సాయంత్రం ఆరింటికి కాబోలు మెలకువ వచ్చింది. ఆకలి అప్పుడే తీరుగా కనిపించింది. అప్పుడత డో ఎత్తుగడవేశాడు. వెంటనే మేలుకొలుపులు పాడ్డం ఆరంభించాడు.

ఉద్యులపలక

డా. సునీల్ హాచారి గారు

ఇది రెండు స్తంభములపై నిలిచి రెండుకొనల
యందును క్రిందికిని మీదికిని ఊగెడి పలక.
దీనిపై రెండుకొనల యందును ఇద్దరు బిడ్డలు
కూర్చుండి ఒకరు మార్చి యొకరు క్రిందికిని
మీదికిని పోవుచుందురు. వారు ఊగునపుడు
ఈ పలక యొక్క త్రాసును బోలియుండును. ఈ
పలకను అట్టతో చేయుటను గుఱించి చెప్పెదను.

ఈ పలకయందు మూడుముఖ్యభాగములు
కలవు. అవి: ౧. అరుగు, ౨. స్తంభములు, ౩.
ఊగెడిపలక.

అది విని అతని బావమరది “ఏం! బావ
గారూ! యిప్పుడే తెల్లవారినదనుకొన్నారా
ఏమిటి” అని హాస్యం చేసాడు. అతడన్నాడు
“అది కాదోయ్! తెల్లవారితేనేం. అస్తమించి
తేనేం. పరగడుపున గదా మేలుకొలుపులు
పాడాలింది, అని పాడుతున్నాను.” అని. అం
దరూ యిది విన్నార్లు. నిజం కనుకొన్నారు.

౧. అరుగు

అ, ఆ, ఇ, ఈ అను ఒక పెద్దఅట్టను
౨౨" X ౧౨" వైశాల్యము గలదానిని దీసికొని
దాని నాలుగు అంచులయందును ౨" వెడల్పు
గలభాగములను గుర్తించికోయవలెను. (చిత్రము
౧.) అప్పుడు అట్టయొక్క నాలుగుమూలలందు
క, క, క, క అను రెండు డంగుళముల చతురము
లేర్పడును. అవి అరుగుయొక్క ప్రక్కలను
వంచినపిదప, వాటిని మూలలందు చేర్చిపట్టు
కొనుటకు ఉపయోగించును. అ, ఆ, ఇ, ఈ అను

లోలోన నవ్వుకొన్నాను. కాని భార్యవెంటనే
పంటచేసింది. గుప్తచిహ్నలాక్షక ఆప్రభావమును
ఆతురతలతో భోంచేశాడు.....

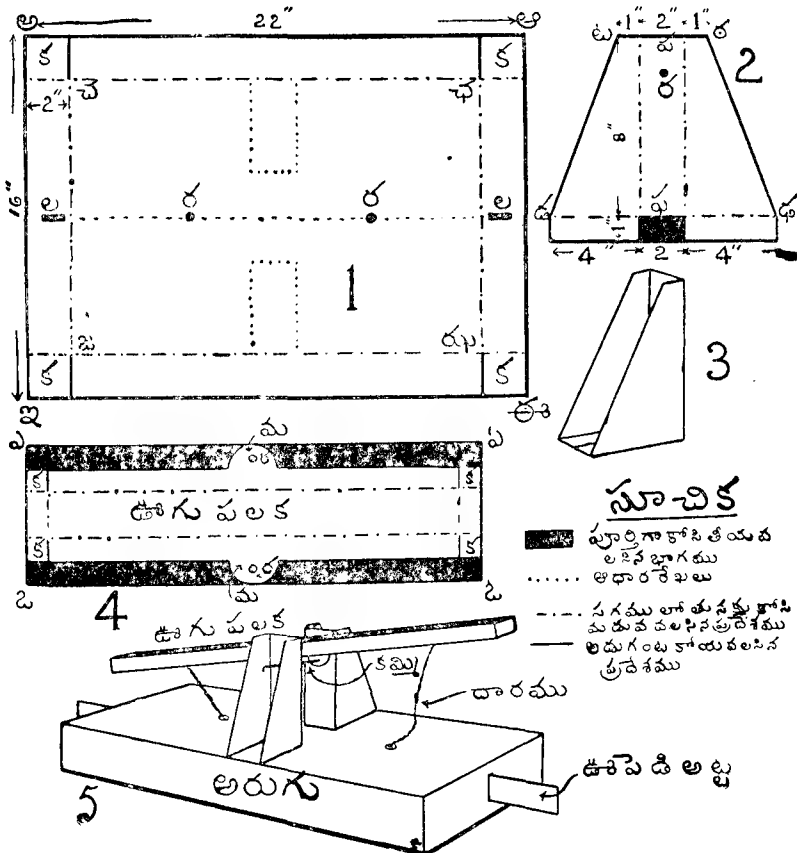
అది మొదలు “ఎండ్లూరు మైనంపాడు
అయిందా?” అంటే “భోజనంలేక పస్తా?”
అని అర్థం వచ్చింది.

అట్టయొక్క మధ్య గల ల, ల అను రేఖపై ల,ల అను రెండుసంపలను, ర, ర అను రెండు రంధ్రములను చిత్రమునందు చూపిన రీతిని చేయవలెను. పిమ్మట చ, ఛ, జ, ఝ అను మధ్య భాగమునకు చుట్టును గుర్తించబడిన రెండుగుళముల వెడల్పు క్రక్కలను క్రిందికి వంచి మూల లందు క, క, క, క లను తునుకల నతికించి అరుగును పూర్తిచేయవలెను. అట్టను పంచుట, కోయుట మొదలగువిషయములందు సూచిక యందు జూపినరీతిని ఆయా రేఖాతీతు ననుస

రించి కోయవలెను. పూర్తిచేయబడిన అరుగు చిత్రము ౫ నందు చూడవలసివచ్చింది.

౨. స్తంభములు

చిత్రము 3 నందు జూపబడినట్టి స్తంభములు రెండు కావలెను. చిత్రము ౨ నందు జూపబడినరీతిని రెండుఅట్టలను కత్తిరించవలెను. కొలతలు చిత్రమునందే కలవు. అట్టయొక్క వైయంచు ట, ౪౪" పొడవును, క్రిందియొచ్చు డ, డ ౧౦" పొడవును, ఎత్తు ప, ప ౫"

ఉండువలెను. డ, ధ కు క్రింద ఒక అంగుళము వెడల్పున అతికించుటకు గాను అట్టను వదల వలెను. ట, ఠ అను అంచునకు ఒక అంగుళము క్రిందుగా ర అను రంధ్రమును చేయవలెను. పైరీతిని రెండుఅట్టలను సిద్ధపఱచుకొనవలెను.

3. ఊగెడిపలక (చిత్రము ౪)

౨౦" X ౬" వైశాల్యము గల అట్టను ౨, ౩, ౪, ౫ దీసికొని దాని పొడవు అంచులు రెంటి యందును ఒక్కొక్క అంగుళము వెడల్పుస్థలములను గుర్తించవలెను. వాటియందు నడుమ రెండర్ధవలయములను మ, మ గుర్తించి తక్కిన భాగములను (నల్లని పూతగల భాగము) కత్తిరించి తీసివేయవలెను. మిగిలిన అట్టయందు నాలుగంచులయందును అంగుళము వెడల్పుగల స్థలమును గుర్తించి అరుగునకు కోసినరీతిని కోయవలెను. నాలుగు ప్రక్కలను పెనుకకు వంచి మూలలందు గల క, క, క, క లతో నతికించవలెను. మ, మ అను అర్ధవలయములందు ర ర అను రంధ్రములను చేయవలెను.

భాగముల నమర్చుట

మొదట చిత్రము ౧ యందు జూపబడిన అట్టతో జేసిన అరుగుపై మధ్యభాగమున చిత్ర

ము 3 నందు జూపబడిన స్తంభములను చిత్రము ౫ నందు జూపినరీతిని అతికించవలెను. తర్వాత స్తంభములమధ్య ఊగెడిపలకను పెట్టి, స్తంభములందును, పలకయొక్క అర్ధవలయములందును గల ర అను రంధ్రములగుండా నొక కమ్మిని దూర్చి పలకను స్తంభములపై త్రాసువలె ఆడునట్లు అమర్చవలెను. పిమ్మట కమ్మి కిరుస్తక్కలను సుమారు మూడేసి అంగుళముల దూరమున రెండుదారములను కట్టవలెను. అరుగుయొక్క వెడల్పుప్రక్కలందు చేయబడిన ల, ల అను సందులగుండా ౩" వెడల్పును అరుగుయొక్క పొడవునకన్న నెక్కువ పొడవునుగల (సుమారు ౨౦" పొడవు) అట్ట ముక్కను దూర్చవలెను. పలకకు కట్టిన దారములను అరుగునందు జేయబడిన రంధ్రములగుండా క్రిందికి దీసికొని, అరుగునందు దూర్చబడిన అట్టకు కట్టవలెను. ఈ అట్టను ముందు పెనుకలకు లాగుటవలన పలక క్రిందికిని మీదికిని ఊగుచుండును. ఉయ్యాలపలకయొక్క రెండుకొనల యందును రెండు కర్పూర (Celluloid) బొమ్మలను కూర్చుండ బెట్టిన మెడల అందముగా నుండును.

[All Rights Reserved.]

పుష్పిక

పుష్పిక

తలనూనెలో రాణివంటిది

పుష్పిక

పుష్పికవలన కలుగు మనోహరమైన
సువాసనలన మీరు నూతనవికాసమును
బొంది సువాసనలతో గూడిన పుష్పికవన
మీరు విహరించుచున్నటుల తలంపగలరు.

పుష్పిక మెదడుకు చల్లదనమునిచ్చి
జ్ఞాపకశక్తిని నృదిపరచి, వెండ్రుకలు నెర
యుటను మాన్చి, పొడు గెదుగునటుల
చేయును. ఒకపర్యాయము నాడిన మీకే
తెలియగలదు

వెల నీనా 1-కి 0-12-0 అణాలు.

పోస్టేజి ప్యాకింగ్ ప్రత్యేకము.

నూతన, స్వచ్ఛమైన వనమూలికలు, పేటెంట్ యావనములు, అన్ని
విధములైన నైద్యపరికరములు సర్వకాలములందును దొరుకును. నైద్యశాల
లకు, వైద్యులకు ఆసుపత్రులకు ప్రత్యేక తగ్గింపుగల కివ్వబడును.

ఫోటో కమిషన్లను దానికి వలయు సామగ్రిని మావద్ద
దొరుకును.

SHIVA SHANKAR & Co.,

161/1, Harrison Road, Calcutta.

వి చి త్ర త ర జ్యో తి ష ము

జాతకమున్నాసరే, లేకున్నాసరే, పుత్రులు, బంగారు, చిన్నపు, పెళ్ళి, పట్ల పేర్లు, ప్రాసినా "ప్రశ్న" యని ప్రాసినా
ప్రశ్నయు, జవాబునువచ్చును. రు. 1. సంరక్షణము నెలవారీ రు. 2. శివతారా రు. 5. హోలై నెలవారీ రు. 25.

(శ్రీ) మేధా అప్రెహజిక్ బ్యూటీ, కాశీబుగ్గ, గంజాం.

శ్రీ లక్ష్మీ జ్యాలయరి కంపెనీ
మాన్యు ఫాక్చరింగు జ్యాలయలర్సు
అందు డైమండు వర్తకులు, బెజవాడ.

నవరసు బంగారమునకు చాద పెంజీకి మేలైనమణులకు సుప్రసిద్ధమైనస్థము.

ప్రావైటరు:—ఎర్నేని లక్ష్మీనారాయణ చౌదరి.

మిక్కిలి ఆనందముగా నుండుడు.

ఎట్టి లోషములేక మచ్చలేని సీమకమలములచే తయారొనర్పబడిన నగలను ధరించి మిక్కిలి ఆనందముగా నుండుడు. అవి మీకు లాభములను, సుగుణములను తప్పక గలిగించును. దీప్తాయువును, ఆరోగ్యమును, ఐశ్వర్యమును నొసగుచున్నవి.

ప్రవీణులైన శిల్పులచే అప్పటమైన వెండితో తయారొనర్పబడిన వెండి సామానులచే మీ గృహముల నలంకరించిన అవి వెండిపనివారి చతురతయొక్క బొన్నత్యమును ప్రదర్శించుట మీ కగపడుచు. చక్కని బరువును, పరస్పరసంబంధానుగుణమును, అమోఘమైన పనితనమును గలిగియుండును. మీ గృహములకు సౌందర్యమును శౌరవమును గలిగించును.

మాకు గల 36 సంవత్సరముల అనుభవమును మీ రుపయోగించుకొని, అందుచే లాభమును పొందుడు.

సురాష్ మల్ లల్లూభాయి అండ్ కో.,

సీమకమలముల వర్తకులు, నగల వర్తకులు,

వెండి సామానుల తయారుచేయువారు

313, ఎస్ప్లనేడ్, మద్రాసు.

ప్రాంచి:—రాకు ఫోర్టు గేట్,

విజన్సీ:—ఇర్విన్ బిల్డింగ్స్,

తిరుచినాపల్లి.

కాకినాడ.

ఆర్కి-మెడీస్ చరిత్రము

జి. వి. రాఘవరావుగారు, B. A.

మన భరతిఖండమునకు దిగునను 'అహోద్యోపము' న్నట్లే ఇ-లీదేశమునకు దక్షిణాగ్రమున 'సిగిలీ' ద్యోపమున్నది. పూర్వకాలమునం దాద్యోపము ద్యోపాధిమాల, గొప్పదేవాలయములు గల పెద్దపట్టణములతో నలరారుచుండెను. పన్నని చేలతోను, నానావిధఫలముల నిచ్చు పృథ్వీభూమిలతోను నిండి యాద్యోప మొక యుద్యానవనమువలె చూచుట కెంతో రమ్యముగా నుండును.

ఆర్కి-మెడీస్

ఆద్యోపమునందు 'అట్నూ' యను నొక గొప్ప అగ్నిపర్వతమున్నది. దానిశిఖరమునుండి పొగయును, ఆవిరియును తలుచుగా పైకెగయుచుండును. ఒకప్పుడు కరగిన తాలతోనిండి పుహగ్నిమయమైన 'లానా' ప్రవాహము ఆపర్వతశృంగమునుండి ఘోరముగా వెడలి ఆప్రాంతముంతయు భస్మీభూతము గావించివైచును. భూకంపములవలె తలుచుగా నెగపడును. 1908 సంవత్సరమున గొప్ప భూకంపము గల్గి 'మెసీనా' యనుపట్టణము ధ్వంసమైనది. ఈమధ్యను గూడ ఇట్టి ప్రమాదము సంభవించినది.

ఆద్యోపమునకు తొలుత గ్రీకుదేశమునుండి బహు జనులు వలసవచ్చి యందు నివసించుచుండిరి. అందలి నగరము లన్నిటిలో 'పైరామ్యూసు' నగరము ప్రాచీన చరిత్రయందు మిగిల ప్రసిద్ధమైనది. ఇపు డాపట్టణము నందు ఇరువదియైదువేలమంది జనులైన లేరు. కాని పూర్వ మొకప్పుడు మాడులతలమందికి తక్కువకాకుండ నివసించుచుండిరి.

ఇప్పటికి రెండువేల రెండువందల సంవత్సరములకు పూర్వము ఆనగరమునందు 'ఆర్కి-మెడీస్' అను పేరుగల మహానీయుడు నివసించుచుండెను. అతడు చాలసంపన్నుడు; బుద్ధిమంతుడు; ఆదేశమునేలుచుండిన 'హీరో' మహారాజునికి దగ్గరబంధువు. వావివరసలకు వారు బానిసులును; గాఢస్నేహపాత్రబంధులు. మహారాజు కుమారుడగు 'గేలో'యను బాలుడు 'ఆర్కి-మెడీస్'నకు ముఖ్యశిష్యుడు.

శ్రీమంతుడును, రాజబంధువునైన 'ఆర్కి-మెడీస్' భోగపరాయణుడైన పక్షమున వేటలాడుచునో, వేడుకలు చూచుచునో, విహరించుచునో కాలముగడపి పేరులేకుండ పోయియుండును. కాని అత చట్టివిలాసపురుషుడు కాదు. అతనిమనస్సు ప్రకృతియందును, సత్యమునందును లీనమైయుండెను. ప్రకృతిఃకర్మలను పరిశీలించి, వాని విధానములను గమనించి, సత్యముల నారాజి నూత్రీకరించుట యం దాతనికి ప్రీతి యత్వధికము. విశ్వమునం దెప్పుడెప్పుడు నేమిజరిగినను అది యేదో యొకపద్ధతిని, నియమకమున అనుసరించి జరుగుననియును, ఆసౌఖ్యము భేదించి యాపద్ధతి తేలిసికొనిన పక్షమున ప్రకృతికి మనము దాసులముగాక యజమానులమై యేలవచ్చుననియు నాతడు విశ్వసించెను.

క్రీస్తుపూర్వము 287 సంవత్సరమునం దాతడు జననము నొందెను. అతనిబాల్యమునందు దేశములో ఘోర

యుద్ధములు జరుగుచుండెను. సారవంతమైన సిసిలీదీవులము లోనికి మొదటగ్రీకులు వలసవచ్చిరి. వారిపై తమకుధికారము నెఱపవలెనని రోమునులు దండెత్తినవచ్చిరి. ఆదీవులము తమకు కావలెనని కార్తేజీనియును పోరాడదొడగిరి. హీరోసుహారాజు సమయానుకూలముగ రోమునులతో జేరి కార్తేజీనియునులను పరాజితులచేసి వెడలగొట్టెను.

పిమ్మట దేశమున శాంతి నిలిచెను. వర్తకవ్యాపారము లభివృద్ధిచెందెను. తొండరలులేక దేశాధిపుడు నెమ్మదిగా నేబదివందత్సరములు రాజ్యపాలెను. సిసిలీదీవులవాసులు పెద్దపెద్దమోడలనేకము తయారుచేసి, ఇటలీమొదలగు సమీపదేశములతోను, స్పెయిను మొదలగు దూరదేశములతోను వర్తకవ్యాపారములు సాగించి ధనికులగుచుండిరి.

ఆర్కిమెడిస్ విశేషకాలము నౌకాస్థానములయందే గడపుచుండెను. అచట వడంగులు, కమ్మలు, లోనగు యాంత్రముల పనిపాటులు దీక్షతోచూచుచు, వారికి తెలియుని ముఖపులు చెప్పుచు నడచివారి నందరిని సంతోషాశ్చర్యపరచుట చేయుచుండెను.

మీట (LEVER)

నౌకాస్థానములో పదిమంది మనుష్యులైన కదల్పలేని పెద్దద్రాములు, రాళ్లు, లోనగు గొప్పబరువులను నిశువుగల యినుప గునపములతో నొకరిద్దరు మనుష్యులు మీటించి, పైకితేల్చి ముఖపుగా దొర్లించుకొని పోవుచుండుట ఆర్కిమెడిస్ తమిడుగా చూచుచుండెను. ఇట్టి గునపములతో మీటించినంతమాత్రముచేత పదిమంది మనుష్యులకు లేనింతకీ ఒకనితెట్లు వచ్చెనని యాతడు యోచింప సాగెను. ఇందుకుగూర్చి పెక్కుపరిశోధనలు చేసెను. ఎన్నోతెక్కలు కట్టెను. ఎత్తి లేల్చవలసిన బరువునకు గునపమునుకొనెడి యాధారము సమీపమైన గునపపునిడుపు వృద్ధియైన కొలది ముఖపు అధికమగుచుండునని యాతడు తెలిసికొనెను. తగినంతపొడవును, మందమును, దృఢతనుగల గునపమును, అది యానుట కొక తగిన యాధారమున, కావలసిన దూరమున నిలుచుటకు

తగిన యవకాశమును ఉండినపుడును ఒక్కమనుష్యుడీధూగోళము నంతను అసలీలగ మీదకు మీటించివేయుగలడని యతడు గుఱించి చూపెను.

స్క్రూసాధనము (THE SCREW)

ఈ సాధనముచేత బరువులను అనాయాసముగా లాగవచ్చును. ఈ సమత్కాగము శ్రత్యక్షముగా చూపుటకు అతడొకసారి సముద్రతీరమున నిమగ్నమీద పెద్దదోనె నిలిపి, దానిమీద పూటుగా సరకువేయించి, అపైని ముకమ్మల నెక్కించెను. పిమ్మట రాజసమ్మఖమున నందరియెదుటను అదోనెను ఆర్కిమెడిస్ స్క్రూసాధనముచేత ముఖపుగా నీడ్చిందివేసెను. ఇంత సమయము జరచును దోనెలోపలనున్నను, నీటిపై తేలి యానునట్లే దోనె ఇసుకపైగూడ మలభముగా సాగిపోవుట చూచి యెల్లరు నచ్చుతపడి యతనిని ప్రశంసించిరి.

ఇట్టి స్క్రూసాధనముచేత పల్లమునుండి మెరకకు కరుకూడ తోడవచ్చును.

‘ఆర్కిమెడిస్’ స్ఫూత్రము

(PRINCIPLE OF ARCHIMEDES)

వీనియన్నింటింటే ముఖ్యమైనదియూ, భూమిమీద నీతనిపేరు శాశ్వతముగా నిలిసినదియునైన ముఖ్య సూత్రముకటి గలదు. అనూత్రము నిర్వచింపక పూర్వము దానితో సంబంధించిన రమ్యకథయొకటి చెప్పవలసి యున్నది.

ఆదీవులము నేనున్న హీరోసుహారాజు తన యిష్టదైవమునకు బంగారముతో కిరీటముచేయించి సమర్పించునని మ్రొక్కుకొనెను. మ్రొక్కుబడి తీర్చుకొనుటకు అతడు బంగారపు పనివానిని పిలిపించి తగినబంగారము తూచియిచ్చి కిరీటము చేయుమని నెలవిచ్చెను. వారికొన్నిదినములకు పనివాడు కిరీటమును తయారుచేసి తీసుకొనివచ్చెను. రాజు కిరీటమును తూపించి చూచుకొనెను. తూకము సరిపోయెను.

కాని పనివాడు కొంత బంగారము తక్కువరించి, వెండికలిపి, మోసముచేసి కిరీటము తయారుచేసెనని

రాజునకు తెలియచ్చెను. అతడు బహుయోగ్యుడు. తగినరాజువు దొరకినగాని పనివాడు దొంగయని నిర్ణయించుటెట్లు? ఏమిచేయుటకును తోచక దేశాధిపుడు ఆర్కిమెడిస్ నకు కబురంపి విలిపించి కిరీటమునుచూపి “ఇందులో బంగారమే ఉన్నదా? వెండియేమైన కలితీ ఉన్నదా? నిజము కనిపెట్టిచెప్పనలెను” అని నియమించెను.

ఆర్కిమెడిస్ కిరీటము నందుకొని బహువిధముల పరీక్షించిచూచెను. ఎట్లు, వన్ని సరిపోయినట్లగపడెను. నిజము కనిపెట్టుటకు సులభమైనమార్గము తెలియక అతడు బహుకాలము యోజించెను. తుదకు అతడు రెండుదీమ్మలు తయారుచేయించెను. ఒకటి మేలిమి బంగారుదిమ్మె. రెండవది వెండిదిమ్మె. రెండును పొడుగు, వెడల్పు, మందము ననువీక్షయములందు సరిసమానముగా నుండెను. తూచినపుడు వెండిదిమ్మెకంటె బంగారుదిమ్మె ముదురు రంగు రెట్లు ఎక్కువ తూగెను.

“ఇప్పుడీ కిరీటమును కరగించి దిమ్మెగా పోయించి దీని ఘనమాన మెంతో నిర్ణయింతము. అంతేఘనమానము గల శుద్ధస్వర్ణ మెంతోతూగునో చూతము. రెండును ఒకటే అయినయెడల కలితీలేను. లేనిపక్షమున కలితీ ఉన్నదని నిశ్చయింపవలెను.” అని యత డొకప్పుడను కొనెనుగాని మధ్యలు మూటగట్టుచు వెంతోసోగసుగా నున్న యాకిరీటమును కరగించి చేడకొట్టుట కాతని ననుసంపన్నులేదు. ఎట్లును కరగించి పాడుచేయక ఆగ్రాగు ననేముండనిచ్చి దొంగతనమును పట్టులెనని యతడు నిశ్చయించుకొనెను. “ఈ కిరీటముయొక్క ఘనమానము (Volume) ఎంతో నిరూపింపగలిగిన పక్షమున కను సాలి ౭గాచేసినాడో లేదో సులభముగా తెలిసిపోవును. కిరీటము కరగించకుండ దానిఘనమానము నిరూపించు నుపాయముకనిపెట్టవలెను. అది యెట్లు సాధ్యపడును?” అని యత డదేపనిగ యోజించుచుండెను.

అత డేదైనసమస్య నందుకొనినకరువాత దానిని వూర్తిచేసినదాక విడుచు స్వభావముగలవాడు కాదు. అని ధ్యాన మన్యాయత్తముగాకుండ ఆసమస్యయందే నిగుడ్డపై యుండెడిది. విష్ణు ములేమైన రాజుచినను

రానిచ్చువాడుకాదు. చేతితో చిన్నచీపురుపుల్లగాని, కొబ్బరియినెగాని పట్టుకొని బూడిచిలోనో యిసుకలోనో అరకెలుచేయుచు, గీతలు గీయుచు నత డదేపనిగ లెక్కలు కట్టుచుండెను. అధ్యంగస్నానము చేయులోపున నూనెపట్టించిన కాలుచేతులమీద గోళ్లతో గీతలు గీచి గుణించుచుండెను.

ఒకనాడతడు వేరొకగృహమున స్నానము చేయుచుండగా మెఱపుమెఱసినట్లతని కొకయుపాయము స్ఫురించెను. ఆకాయములో నాదేశపు జనులు పెద్దగోలెములో నీళ్లుచుకొని అందులోనే స్నానముచేయుట ఆచారమై యుండెను. గోలె మైదారడుగులు ఎత్తుగలిగి యుండెను. గోలెములో నీరధికమయినపుడు పొర్లిన నీరు గోలెము క్రింది తొట్టెలో పడుచుండెను.

ఆనాడు స్నానార్థ మతడు వచ్చుసరికి గోలెము నిండ తొణకుచు నీళ్లుండెను. అత డందులో దిగుచుండగా గోలెములోని నీరుపొర్లి క్రిందినున్న తొట్టెలో కొంతపడెను. తలనిండ మునిగి స్నానముచేసి యత డీవలకు వచ్చిచూడగా గోలెములో నీరుతగ్గి అంచులకు దిగున కొంతలోతున నగపడెను. గోలెములో నీరుతగ్గి యుండుటకు కారణమేమి? అతని శరీరమందుగోలె ప్రవేశించి ఆరణకు నందుగోలెనున్న కొంతనీటిని పైకి నెట్టివేసింది. గోలెములో నప్పుడిక చోటులేక కొంతనీరు పైకిపోయినది. ఎంతనీరు పారిపోయినది? అతనిశరీరమంత అనగా అతనిశరీరముయొక్క ఘనమాన మెంత గలదో అంతే ఘనమానముగల నీరు క్రింది తొట్టెలోనికి తరుముకొట్టుబడినది. తొట్టెలో పొర్లి పడిన నీటిమానమే అతని శరీరముయొక్క ఘనమానమని చెప్పవచ్చునుగాదా! ఈలాగే కిరీటముయొక్క ఘనమానముకూడ సులభముగా నిర్ణయింపవచ్చునే! కరగించి దిమ్మెతోసి పాడుచేయునక్కరలేదే!

ఈ కిరీటసమస్యపై కేంద్రీకరింపబడిన ధ్యానము గలవాడుగుచేత నాయహాత్మ్యుడు వైవిధ్యమున నాలోచించుకొనుచు, బాహ్యప్రపంచమును మఱచి, తాను చేయుచున్న స్నానము మాటమఱచి యొడలు తుడుచుకొనుట మఱచి, తాను వినుచున్న డను సంగతికూడ మఱచి

“తెలిసింది! తెలిసిందండోయ్! తెలిసిపోయింది! ఆసంగతి నాకింక బోధపడింది!” అని గావు కేకలు వేయుచు పిచ్చివానివలె నత డింటికి పరుగుతెత్తెను.

ఇంటిలో నతడొకపాత్రనిండ నీరునింపి, రాజ కిరీటునున కొక సన్ననిత్రాడుగట్టి యాపాత్రలోమెల్ల గా దానిని జారవిడిచి నీటిలో పూర్తిగా మంచి పైకెత్తెను. పాత్రలోనీరు తగ్గిఅంచుకుకొంత దిగువనండెను. పిమ్మట కొలిచి కొంతనీరు పాత్రలోబోసి, అంచులవఱకు యథా ప్రకారముగా నింపెను. మరల కొల్చిపోసిన నీరంతో, పైకిపడిపోయిన నీరును అంతే. అనగా కిరీటుముయొక్క ఘనమానమంతో, అంతే ఘనమానముగల నీరుపోసి పాత్ర యొప్పటివలె నింపబడినది. ఇందువలన కిరీటుముయొక్క ఘనమానము సుళువుగా తేలినది.

పిమ్మట, ఈ కిరీటుమంతే తూనికగల శుద్ధ సునర్ణమును, రజతమును తెప్పించి వేర్వేరుగా రెండు దిమ్మెలు పోయించెను. ఇట్లుచేయుటచేత సమానగరిమ గల వస్తువులు మూడు తయారయినవి. ౧ కిరీటము, ౨. బంగారు దిమ్మె, ౩ వెండిదిమ్మె. అటు తరువాత నతడు తనజలపాత్రతెచ్చి వీటిని ఒకొక్కటిగా నందలి నీటిలో ముంచియెత్తి ఘనమానములు నిరూపించెను. మేల్పిబంగారుదిమ్మెయొక్క ఘనమానముకంటె వెండి దిమ్మె ఘనమానము సుమారు రెండు రెట్లండెను. కిరీటుముయొక్క ఘనమానమున్నో మేల్పిబంగారు దిమ్మె ఘనమానమునకంటె అధికముగాను, వెండిదిమ్మెఘనమాన మునకు తక్కువగాను ఉండెను. ఇందువలన కిరీటము కేవలము మేలిమిబంగారము కాదనియు, అందుకొంత వెండికల గలుపు కలదనియు స్పష్టమయ్యింది. కనుసాటి దగాచేసి నట్లు ఋజువునైనది. కాని ఎంత తస్కరించివాడో స్పష్టముగా తెలియలేదు. అదిగూడ నిశ్చయింపవలెను గదా!

అదిగూడ తేల్పుటకు అతడు వేర్వేరు పాళ్లలో వెండియు బంగారమునుకలిపి, యీకిరీటుమంతి తూనికగల దిమ్మెలు అనేకముగా చేయించెను. పిదప నొకొక్క దిమ్మెకు త్రాడుగట్టి, తన జలపాత్రములో మంచి యొత్తుచు, వాటివాటి ఘనమానములు కనుగొనుచువచ్చెను.

తుదకీ కిరీటుంత ఘనమానమేగలదిమ్మెయొకటి యతని చేతికివచ్చెను. అదిమ్మెలో వెండిబంగారులు లేపాళ్లలో కలపబడినవో అపాళ్లలోనే కిరీటుములో గూడ వెండి బంగారములు కలిపినట్లు తెల్లమయ్యెను.

ఇట్లా పరిశోధకుని బుద్ధికుశలతచేతను, నిరంతర పరిశ్రమచేతను బంగారపు పనివాడుచేసిన మోసమంతయు వెల్లడియ్యెను. హీరోమహాంజు ఆమేధాశాలియొక్క నూత్నుబుద్ధిని, పరిశ్రమను మిగల కొనియాడెను. పిమ్మట పనివానిని పిలిపించి యడుగగా వాడు తననేరము నొప్పు కొని తాను హరించిన బంగారము నిచ్చివేసి కొంతకాలము చెఱసాలలో శిక్ష ననుభవించెను.

అంతటితో తనకృషి విడువక ఆర్కిమెడిస్ ప్రకృతిరహస్యమును నింకను తెలిసికొనుటకు పెక్కు పదార్థముతో బహువిధపరిశోధనలు చేయుచునే యుండెను. కొన్నిటిని నీటిలో మంచి తూచెను. పిమ్మట వెలుపలకు తీసి చూచెను. తూనికలో తప్పక భేదముగ పడుచువచ్చెను. పదార్థములు గాలిలో పెక్కువగానూ, నీటిలో తక్కువగాను తూగుచూడటకు కారణ మేమయియుండును? నీటిలోతూనిక ఎంతతగ్గును? ఈసంగతుల నూత్రపద్ధతిని తెలుపలేమా? అని యోజించుచు నామహానుభావుడు పెక్కుప్రయోగములు చేసెను. ఆతని పరిశోధన ఫలితములను చక్కగా ఋజువు చేయు గల రెండుప్రయోగముల నిట వర్ణించుచున్నాము.

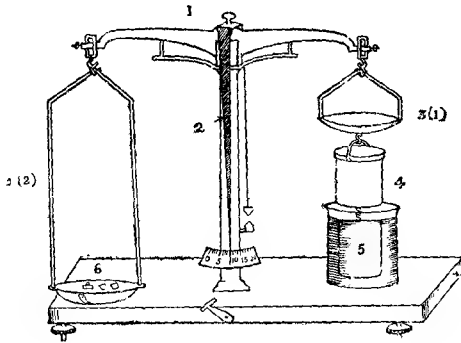
ఈప్రక్క నిల్చుములో:—

గొ—అనునది ఒక ఇత్తడిగొట్టము. చిన్నజంటి కొట్టమువలె నున్నది. దానికి మీదను క్రిందను కూడ కొక్కెము లురుర్పబడియున్నవి.

ఎ—ఋనుది ఇత్తడి వర్తలము (Cylinder). అనగా స్తంభమువలె గుండ్రముగానుండు గట్టికడ్డిముక్క. దీనికిని మీదిభాగమున కొక్కెము రుర్పబడియున్నది.

విశేషించి ‘గొ’ అను గొట్టములో ‘ఎ’ అను వర్తలము సరిగా పట్టిపోవును. గొనుక గొట్టపులోపలి మానమును (Internal volume) వర్తలపు వైమానమును

(External volume of the cylinder) ఒక్కటే యగును.

1=త్ర. (త్రాసు)

2=ము. (ముల్లు)

3=సి. (కొక్కెము గల సిబ్బి)

4=సి. (కొక్కెము లేని సిబ్బి)

5=కొ. (గొట్టము)

6=జ. (జలపాత్రము)

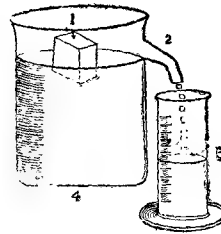
6=గు. (గుండ్లు)

త్రాసు సిబ్బులలో కొక్కెముగల-సి1 గుండుకు గల-సిబ్బి మధ్యను కొక్కెమునకు-గొట్టముమీద నున్న కొక్కెముతగిలించ వలెను. దానికి వర్తులపు కొక్కెము తగిలించ వలెను. పిమ్మట త్రాసు రెండవ సిబ్బి—సి2—లో గుండ్లు వేసి గొట్టమును, వర్తులమును సరిగా తూచవలెను.

పిమ్మట 'జ' అను జలపాత్రను తెచ్చి వర్తులమొక్కటి మాత్రము పూర్తిగా నీటిలో మునిగియుండునట్లు గొట్టముదిగువ నుంచవలెను. ఇప్పుడేమి యగుచున్నది? మనము క్రొత్తగా గుండ్లు వేచులేదు. రెండవతట్టు సిబ్బిలోనుండి ఏమియు తీసివేయలేదు. అయినను యాసిబ్బి—సి1—కొక్కెము గల్గి గొట్టము-వర్తులము తగిల్చినసిబ్బి—గొట్టముతోనూ, వర్తులముతోనూగూడ మీదికి తేలిపోవుచున్నది? ఈ తట్టుబరువు తగ్గినట్లు కనబడుచున్నది. ఎంతతగ్గినది? అది తెలిసికొనుటకు మనము రెండవతట్టు సి2—సిబ్బిలో క్రొత్తగా గుండ్లు వేయ నక్కరలేదు. ఈతట్టు సి1 సిబ్బిక్రిందనున్న కాలీగొట్టమునిండ నీళ్లుపోసి చూతము. ఇప్పుడో త్రాసు మల్లు సరిగా నున్నది. వర్తులమును నీటిలో పూర్తిగా ముంచి తూచినపుడు దాని బరువుతగ్గినది. దానిసరిమానముగల నీరు దాని

మీది కాలీగొట్టములో పోసినపుడు తూనిక సరిపోవుచున్నది.

ఇందులకు సేమి తేలుచున్నదనగా:— ఏదైన ఒక నస్తువును నీటిలో ముంచి తూచిన పక్షమున దానిబరువు కొంతతగ్గును. ఎంతతగ్గుననగా దాని సరిమానముగల నీటి బరువు మేరకు తగ్గును. ఇదే ఆర్కిమెడిస్ సూత్రము. "ఏదేనియొకనస్తువును నీటిలో ముంచి తూచినపుడు, ఆనస్తువుతో సరిమానము గల నీటిబరువు మేరకు ఆనస్తువు బరువుతగ్గును." నీటిలో మునిగిడి పదార్థముల సంగతి పైనిచూచినాము. నీటిలో తేలిడి పదార్థముల సంగతి పరిశీలింశము.

4=జ.—అనునది యొక జల పాత్ర. దానికి మీదిభాగమున బారీగొమ్మునుంచి '2=కొ' అను కొమ్ము ఉన్నది. ఈ కొమ్ము నుండి నీరు వచ్చుచున్నపుడు క్రింద పడిపోతుండు పట్టియుందుటకు '3=చి' అనుచిన్న పాత్ర యొకటి

ప్రక్కనే ఉన్నది.

1=క—అనునది కట్ట లేక కొయ్యముక్క.

'జ' అను జలపాత్రలో కొమ్మువలకు నీళ్లుపోయ వలెను. మరియొక్క చుక్కపడిన పక్షమున కొమ్ము వెంబడినిపైకిపోవునంతవరకుపాత్రనిండనీళ్లుపోయవలెను. పిమ్మట జలసహితముగా పెద్దపాత్రను సరిగా తూచి ఆ తూనికను గ్రాసియుండుకొవలెను. తరువాత చిన్న పాత్రను కొమ్ముక్రింద నుంచవలెను.

అవెరుక 'క' అనుకట్ట లేక కొయ్య ముక్కను పెద్దపాత్రలోని నీటిలో వదులవలెను. ఆక్షణమందే జల పాత్రలోని నీరు కొంతపార్శి కొమ్మువెంబడిని చిన్న పాత్రలో బడును.

ఇప్పుడు కట్టముక్కతోగూడ జలపాత్రను మరి యొకనూరు తూచిచూడవలెను. మొదటి తూనికకును రెండవ తూనికకును స్వతంత్రమేమియు నగుపడదు.

జలపాత్రలో కొత్తగా కట్టముక్కును పడవేసి నాము, అందులన పాత్రలో నీగు కొంతపైకివెడలి కొమ్ము ద్వారా చిన్న పాత్రలో పడినది. అయినను తూనికలో భేదము లేదు. అలాగా కొమ్ముముక్కు ఎంత తూగునో, దానివలన పైకి నెట్టివేయబడిన నీరుకూడ అంశేతూగును. ఇందువలన మనము శేర్మ్యకొసన దేయనగా:—వీధైన నొకనస్తువు నీటిలో తేలినపు డది తనయంత బరువుగల నీటినే పైకి నెట్టును.

‘ఫిజిక్స్’ (Physics) అనబడు పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రములో జలాదిద్రవపదార్థగర్భములను వివరించు సందర్భమున నీనూత్రమయొక్క ప్రాముఖ్యము వివరముగా తెలుపబడును. ధూమ్యకర్షణముచేత వస్తువులకు గరిమ లేక బరువు వ్రగ్గును. ద్రవపదార్థములందలి యణువులు గలిగించెడి యూర్ధ్వపు టొత్తిడిచేత అందు బడిన వస్తువులు బగవుత్పత్తి మీదకి తేలజూచుచుండును. ఒత్తిడి బల మెక్కువై వస్తువుబరువు తక్కువయినపుడు అది మీదకి తేలిపోవును. బరువెక్కువై, ఒత్తిడిబలము తగ్గినపు డది మునుగును. ద్రవపదార్థముల శక్తులనుగూర్చి యతఃజాక గొప్పగ్రంథము వ్రాసెను.

ఆర్కిమెడిస్ ఇంకను అనేక ప్రయోగములు చేసి గోళవర్తులకు గల ఘనమానసంబంధము నిరూపించెను. ఏదేని యొకగోళమును అనగా బంతివంటి గుండ్రని పదార్థమును గైకొని దానిఘనమానమును తెలిసికొని, ఆగోళయంత వ్యాసమేగల వర్తులపాత్రను, అంశేయెత్తు గల దానిని, కాళీగానున్న దానిని గైకొని దాని లోపలి ఘనమానమునకూడ నిర్ధారణచేసినపక్షమున పాత్ర ఘనమానములో గోళఘనమానము మూడింట రెండు పాళ్లుండునని స్పష్టముకాగలదు.

పైరాక్యూజు ముట్టడి:

ఆర్కిమెడిస్ నగరసంరక్షకు డగుట

సిసిలీదీప్తమునకు తొలుత గ్రీకులు వలసవచ్చి సముద్రతీరమున పైరాక్యూజునగరము కట్టెరిని పైని చెప్పి యుంటిమి. కావున నీవు ముగ్ధునవుడు గ్రీకులే ఒధిక సంఖ్యాకులై యుండిరి. ఇటీవల హీరోమహారాజుగారి

సర్వసేవలకు ‘హిస్పాక్రేటస్’ అను గ్రీకుయోధుడు అది పతియై యుండెను వీరికి కార్తీశీనియనులపై నభిమానమున, గోమనులపై ప్రబలవిద్వేషమును కల్గియుండెను. ఒకప్పుడీ గ్రీకుయోధుడు గోమను సేనాపతియైన ‘మాక్సలస్’ అను వీరవరునిపై కొన్ని యనత్యంత ప్రకటనములు గావించెను. ఆవార్త లబధములని మాక్సలస్ ఎంతచెప్పినను వినువారు లేకుండిరి. అందుకు మాక్సలస్ మిక్కిలి కోపించి పైరాక్యూజు ప్రజలకు గట్టిగా బుద్ధిచెప్ప నిశ్చయించెను. ఆనగరమును అడకతైరలో చెక్కవలె నొక్క మర్కటలు చేయదలచి గోమను సేనాపతి, సముద్రము మీద నౌకలతోను, ధూమిమీద సేనలతోను ఏకకాలమున ముట్టడి చేయుటకు ప్రబలసన్నాహములు చేసెను. పెద్దనౌకల నెనిమిదింటిని చేర్చి కట్టించి వాటిమీద విశామైన వేదికయొకటి నిర్మించి, దానిపై విశేషయాకారముగల గొప్పయంత్రసాధనము నత డయర్పించెను. ఈయంత్రముచేసే సూక్ష్మజుకోటమీద శతవర్షముగరియించి ధ్వంసముచేసినదిని ప్రగల్భములు ప్రకటించుచు చరుచుడి నౌకలుగల ప్రబలదళమును తాను స్వయముగా నడిపించుకొనివచ్చి యొకప్రక్క సముద్రముమీదనుండి గోమను సేనాపతి యాపురమును ముట్టడించెను. అటుధూమిమీదనున్న నో ‘అప్పియస్’ అను గోమనుయోధుడు గొప్పకాల్బలములను, అశ్వికదళములను నడిపించుకొని వచ్చి యాపురము రెండవప్రక్కను ముట్టడించెను.

ఇవిగదమున ప్రపంచనౌకాబలముతో మాక్సలస్ ఒకప్రక్కను మహానీతి వీరభలు విరాజితమైన సేనతో అప్పియస్ రెండవప్రక్కను న హోత్సాహముతో విడిసి పైరాక్యూజు పౌరులకు మహాభయము గలిగించిరి. ఆయా ర్కటముచూచి హీరోమహారాజు కలగిన మదితో కర్తవ్యము నిశ్చయింపనేరక ఆర్కిమెడిస్ నకు కబురంపి, పిలిపించి “ఈనగరము రక్షించుభారము నీది. నీ సేనాసంపత్తి, నీగణితశాస్త్రనిజ్ఞానము ఇప్పుడుకదా లోకమునకు తెలియవలసిన వస్తువు. మమ్ము సేనగరమును నీవే రక్షించుకోవలెను. నీయంత్రసాధనములచేత నీధూమం డలమును నీవొక్కడనే మోటించవచ్చునని చెప్పితివి. ఈశత్రుసేనలు నీకొకలెక్కయ? గుడిమింగు వానికి

లింగ మెంతో? అనుచు నగరపరక్షాభారమంతయు మహారాజు యంత్రాన్నిమీద విడిచిపెట్టెను. పురవాసు లందరును అతడు చెప్పిన పనులు శిరసావహించి చేయ నలయుననిపాడ శాసించెను.

పైరెమ్యూజు నగరమందలి నౌకాశ్రమములో నిర్భయముగా నిలిచిన శత్రునౌకల వైఖరి యంతయు నార్కిమెడిస్ జాగ్రత్తగా పరిశీలించెను అటుభూమి మీద నిలిచిన శత్రుసేనల సంగతులన్నియు హడ నతకు గనుపించెను. వాటిని విధ్వంసముచేయగల మోటులు, కొక్కెములు, కప్పలు, ఎడిసెలు, మొదలగు యంత్రము లనేకములు కల్పించి నగరపరక్షాభారములను సన్నాహములు పూర్తిచేసెను.

యద్ధమారంభమైనది. వీణాయంత్రమునుండి రోను నులుకొట్టపై శరవర్షము కురియించిరి. ఆర్కిమెడిస్ తాను తయారుచేసియుంచిన యొకయంత్రములు నిట్లుద్రిప్పెను. అంతలో నోహో! ఆశ్చర్యమేమని చెప్పొచ్చును? పదిపైట్లు భారముగల మోకలియొకటి యఖండత్వరతో నీవీణాయంత్రముపై గుభాలునుని వచ్చిపడెను. మరియొక్కనిముషములో నంతరాయి మఱియొకటివచ్చి పడు గులాగున పడెను. ఇంకొకటి, వేరొకటి పిడుగులవలె గుల్మిగుల్మియుని వచ్చి పడిపోవుచుండెను. ఎడమలే కుండ గండశిల లీరేతిని మహాధ్వనితో శత్రుస్థులట్లు పడు చుండ వీణాయంత్రము, యంత్రకేదక, నౌకలెనిమిదియు సమూలముగ కుండపెంకులలాగున ముక్కముక్కలయి స్వరూపనాశనయిపోయెను. ఏపన్నాగముచేత మార్సె ల్ నేనాపతి పైరెమ్యూజుదుగ్గము నవలీలగ శత్రువుచే నుకొందునను నుత్సాహముతో నుండెనో, ఆ యంత్రరాజము రెండు గడియలలో ముక్తమురై రూపు మాసిపోయెను. ఇదేమిచిత్రమని రోమును నేనాపతి యక్కజపతి చూచుచుండగా నంతలో నదృశ్యమైన కొక్కెమొకటి రాక్షసిలాగున ప్రవండుబలకేగములతో నాకాశమార్గము నవచ్చి గ్రద్ద కొడిపిల్లను తన్నుకొనిపోయినట్లు ఒక నౌకను పొదివిగ్రచ్చిపట్టి యంతరాళమున కెత్తి యుట్టూతలూగించి అందలి నావికులప్రాణము లక్కడనే యెగిరి పోవునట్లు ఆకాశముమీదనుండి యెత్తికొట్టెను. ఆదెబ్బ

తో నౌకపట్టును, అతుకులును సడలిపోయి సముద్రమున బశిమునుగుచు తేలుచు ముక్కలు చెక్కలునై పోయెను. అంతలో మరియొక కొక్కె మిట్టై బయల్పడి వేరొకనౌకను పొదివిపట్టి పైకెత్తి యూపి యాడిచి యూకించి దూరముగా విసర్జిపైచెను. ఆనౌక సమీపపర్యంతమేపై నెక్కడనోపడి ధ్వంసమయ్యెను “ఇట్టినిత లెప్పుడును కనివినియెఱుగము. ఏమి యాచిత్రమని మార్సెల్స్ దిగ్గజువెంచి ఆత్మరక్షార్థము నౌకల మారముగా కొనిపొండని యాజ్ఞాపించెను.

నావికులు నౌకల లంగరులెత్తి మారముగ నడిపింప శొచ్చిరి. అయినను శిలాపాతభయము తప్పవని డెను

అటు భూమిప్రక్క విడిసిన కేగుడ తాలవానచే నుగ్గుచూచుచుచుండెను. ఆసేనగూడ మామున పోవలయునని నేనాపతి యాజ్ఞాపించెను. దూరముగాతొలగి పోవచ్చుచున్నను శిలాపాతభయము మాత్రము తగ్గలేదు. కొలలోపలినుండి యొకత్రాడుగాని, వెదుగుగడకాని, కొయ్యకాని పైకగపడుపరికి రోమున నైనికుల గుండెలు పీచుపీచును చుండెను. అట్టి దేదైన కంటపడుపరికి “అన్మయో! చచ్చినాము! అదేకోనుటొకపన్నాగము! మాప్రాణములయొడి! దయ్యములూపన నచ్చి పడుచున్నది” అనుకొనుచు రోమును లవలిపోవుచుండెరి.

అప్పుడు మార్సెల్స్ నేనా పతిగొందగు యోధులతో మంత్రాలోచనచేసెను. సేనలు దూరముగాపోవుచున్నను, కొలలోపలి యంత్రజాలము అంగుళతగినట్లే నడుపబడు చున్నందున సేనలున్న కొలనే తాలవాన గురియుచుండెను. దేగలవలె కొక్కెము లిట్టై బయల్పడి నౌకల నవలీలగ తన్నుకొని పోవుచునే యుండెను. ఇట్టి యంత్రములు దూమున కనుకూలించుచుగాని దగ్గరనుండు సేనలను కాపింపజాలవు. “కావున మనము కొలగోడలపైబడి లగ్గులుపట్టుకము”అని రోమునుయోధులు నిశ్చయించుకొనిరి. పిమ్మట నౌక నాటిరాత్రి యాప్రకార మే వచ్చి గోలగోడలపై పడిరి.

ఆర్కిమెడిసున కింతమాత్రము తెలియకపోలేదు. రోమునుల యుత్తులకు తగినట్లే అతని యంత్రజాలము

నడువజొచ్చెను. శిలావర్షము మరింత తీవ్రమయ్యెను. రోమను సైనికుల తలలు పగిలి నెత్తురుకడలై పారుచుండెను. గింజుకొనుటకైన నెడములేకుండ రోమను యోధులు తారున నచ్చుచుండిరి.

మహాయోధుల విశేషము. కోటగోడ లోపల పైకి కానరాని చిన్నచిన్నరంగ్రము లనేకములుండెను. ఈ రంగ్రములనండి ఎట్టి తేళ్ల పంటి కుటుపతూపులు వేల కొలది దారుణముగా వెడలి రోమనుసేనలను నేలకుగోలకు తెచ్చుచుండెను. ఈ యలుగులు గ్రుచ్చుకొని చావక మిగిలిన వారు మిక్కిలి గూతుపడుచు “అబ్బబ్బ! ఎట్టితేళ్లవలె నీబాణములు మాప్రాణముల కక్కడ దాపులించినవో! దేవుడా!” అని యేడ్చుచుండిరి. ఈ “యెట్టితేళ్ల” బాధలకోర్కవక, సమీపమున నిలువజాలకను రోమనుసేనలు కోటలగల్గు పట్టు ప్రయత్నము చాలించి దూరముగా పోవలసివచ్చెను.

అటు రోమనునౌకలపై మహాశిలలు పడుగులకంటె బెడదములైపడి తుప్పుమరు చేయుచువచ్చెను. రాకాసులవంటి కొక్కెములు నౌకల ననలీలగబట్టి బంతులలాగున నెగురవైచుచు నాటలాడుచుండ గానికీ ప్రతి విధానమెటుగకనుక, క్రవ్యముతోచకను, రోమనులు ఇంద్రజిత్తుని యుద్ధమానాటి రాష్ట్రసైనికులవలె తడబడుచు దైర్యము గోల్పోవుచుండిరి ఆర్మీ-మెజీన్ తో యుద్ధము చేయుటయని వాగలకెవ్వరికి తోచకుండెను. దేవతలతోనో, రాక్షసులతోనో, విశాసములతోనో వారికి యుద్ధము పొసగినట్లుండెను.

“అమావశకై స-పన్నుడైన యీశాస్త్రజ్ఞుని పోరిలో సాధించుట సాధ్యమా? అబ్బబ్బ! ఎంతవాడు ఆర్మీ-మెజీన్? దేవాంతకుడు! కమ్మగా తిని, కడుపులో చిల్లకడలకుండ నీడపట్టు కుర్చీమీద కూర్చొని లెక్కలకట్టుచు, నీయంత్రభూతములను పుట్టించి మన మీద ప్రయోగముచేయుచున్నాడు! అవి మనలను చుట్టి మల్లాడి పీకికొని తినుచున్నవి! పృథ్వీదేవత తలవీరియ బోసుకొని మనసేనలపై తాండవమాడుచున్నది! వీని యంతప్రజ్ఞ మనకొంప తీయుచున్నది! ఏమియు చేతగాక మనము చేతులు నులుపుకొనుచు నూరక చూచుచు

నుండవలసినదేనా? కానిమ్ము, మాతము. ఇట్టివగరమును ఎంతకాల మితడొక్కడును సంగ్రహింపగలకు?” అని విత్తిర్గించుచు మార్సెలస్ సేనాని తన నౌకలను సేనలను బహుదూరము గొనిపోయెను గాని మట్టడి మాత్రము మానలేదు.

ఒకటి రెండు మూడు సంవత్సరము లిట్లు గడచెను. రోమనులకును సైరామ్యజు యోధులకును మధ్యమధ్య చిన్నప్రారాబములు మాత్రము జరుగుచుండెను. ఒకనాడు కొండదరు రోమనుయోధులు సైరామ్యజు యోధులతో పోరాడజిత్తులై పట్టునడిచి, వారిని కోటలోనికి ఖయిదీలుగ తీసుకొనివెళ్లగా మార్సెలస్ సేనాని విశేషధన మిచ్చి తన యోధులను విడిపించి తెచ్చుకొనెను. ఖయిదీలైన కోటరహస్యములు కొన్ని రోమను సేనాపతులకు తెలియవచ్చెను. ఒక బురుజులో శత్రుసేనలు అనాగూ సముగా ప్రవేశించుటకు వీలుకలదను బాతినీ రోమనుసేనలకు తెలిసినది.

పిమ్మట నొకనాడు సైరామ్యజు పురవాసులు వగరములో గొప్ప యుత్సవముచేసుకొని ఇష్టమృష్టము లారగించి సుధారాసవము కుత్తుకబంటి త్రాగి మైకముచేత నొడళ్లు చుఱచి హాయిగా నిద్రించుచుండిరి. యంత్రపాలకులు, ద్వారపాలకులు—వీరువారు సేల? ఎల్లవారు తెగత్రాగి యదేపనిగ నిద్రపోవుచుండిరి. గస్తీవాండు కూడ తప్పత్రాగి పడిరి. నాటిరాత్రి ఆర్మీ-మెజీన్ పట్టుపడలించుకొని సైరామ్యజునగరము మధ్యదేవత వశమైనది. ఆరాత్రి కల్లుసమస్తము గట్లు తెగి సైరామ్యజుపురమును ముంచివేసినది. ఈ యుద్ధనలో సంతయు మునిగిపోయినది.

ఆర్మీ-మెజీన్ ప్రభావమున కతీతమైంది మధ్యప్రభావము. దానియెదుట నిలువకగిన సామర్థ్యము మరిదేని కున్నది? ఈ సంగతి కనిపెట్టి నాడు మార్సెలస్. ఇక చెప్పుట కేమున్నది. ఇదే మంచి సమయ మనకున్నాడు. చీనుచిటు కురునకుండ చేసెత్తురుగాకుండ సేనలతో నతడు చల్లగా కోటలో భారబడినాడు. చెదలపుట్టలై నెక్కడచాచినను తామెయై రోమనుసైనికు లాపురము నాక్రమించి వేసిరి.

**Bengal Chemical &
Pharmaceutical Works, Ltd.,
CALCUTTA.**

న
ప
పైకి
టి
రు
కేర
ంత
సిక్కి
మే
దా!
గా
కము
నము
లలో
తను
డును
మతి

చీరకాలమునుండి బాధించుచున్న మూత్రవ్యాధులకును గళ
(గనేరియా) వ్యాధికిని క్రొత్తగాకనిపెట్టబడిన
దివ్యోషధము.

గ నో కి ల్ల ర్ (రిజిస్టర్డ్)

ఈ యాషధము శ్రేష్ఠతము. ఇంగ్లీషు మందులను దేశీయములగునాషధములను పుచ్చుకొనినను గుణము కలుగనియడలను, యింజక్షనులనులను వాక్సినులనులనుగూడ లాభము లేకపోయినయడలను కడపటిప్రయత్నముగా మా గనోకిల్లరునుగూడ పుచ్చుకొనిమాడుదు. పెక్కుయేండ్లనుండియున్నను లేక క్రొత్తగా కలిగినను ఏరకము శగసంకటమైనను మరెట్టి మూత్రవ్యాధులైనను స్త్రీలకైనను పురుషులకైనను గనోకిల్లరు తప్పక కుదుర్చును. మూత్రము రూరీగా వెడలును. మూత్రముపోవుచున్నపుడును కలుగునుంట తగ్గిపోవును. మూత్రనాళము నందలి వాపు తీసిపోవును. శగవ్యాధి (గనోకోకసు) వలన మూత్రము బొట్టుగా పడుట, మేహరోగమువలన మూత్ర ద్వారమునుండిపోవు తెలుపు, యూరెత్తితిసు, ప్రాస్తాటిటిసు, సిస్టిటిసు, లుకోరియా, మున్నగువ్యాధులన్నియును స్త్రీలకును పురుషులకునుగూడ గనోకిల్లరువలన కుదురును. పీర్యము (సెమసు) పోవుట, స్త్రీలు గర్భినతులుగా నున్నపుడు కలుగు మూత్రవ్యాధులు మున్నగునవిగూడ దీనివలన కుదురును. 50 మూత్రలుగల సీసా ఖరీదు రు. 3-0-0 వీ. పి. చార్జీ ప్రత్యేకము. ఒక్కసారి 3 సీసాలు తెప్పించుకొనిన వీ. పి. చార్జీ మేమే భరించెదము.

అడను:—డాక్టర్ డి. యన్. జసాని, 137 కికావీధి, గులాబ్ వాడీ, బొంబాయి 4.
Tel. Add. "GONOKILLER" Dr. D. N. JASAN1, I37 Kika Street, Gulalvadi, Bomday, 4.
మద్రాసు సిటీ ఏజెంట్లు దాదా అండు కంపెనీ, 52, నైనియప్పనాయకవీధి, మద్రాసు.

స్వల్పధర ! ఫల మధికిము !! పూర్తి తృప్తి!!

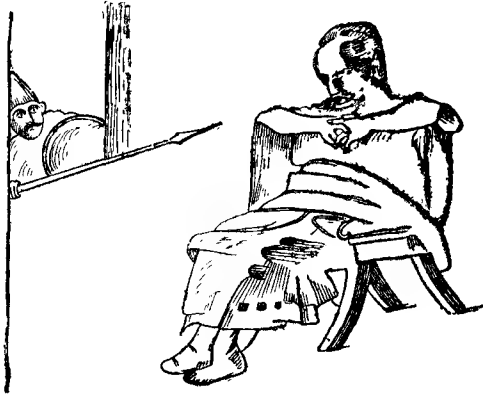
100 కి 100 గురు సంతృప్తిచెందియున్నారు
లోకమయహరకస్తూరిమాత్రలు

సిల్లిలుమొదలు ముసలివారివరకు అందరి మందము, మలబద్ధము, పడినెము, దగ్గు, గూరలు, శీతలముచే కాళ్ళలాగుట, కడుపుబ్బరము, కడుపునొప్పి, పక్కలయందునొప్పి, ఆహారజీర్ణకాలమంగు తెలనొప్పి, చలిద్వరము, జ్వరము, ప్లేగు, ఇన్ ఫ్లూయెంజా ఇంకను అనేకవ్యాధులను గుణపరచును. స్త్రీలు ప్రసవించినాడు, స్నానమునాడు (కస్తూరికి బదులుగా) ఈ మాత్రలు 4-5 ను, 2-3 తమ లపాకులలో నమలి మ్రింగవలెను. సాంక్రామికరోగులతో నుండవలసినవారు, దినము 1-2 మాత్రలు నేవించిన ఆరోగ్యదృఢాంగు లగుదురు. ఈమాత్రలసీసాతోగల అనుపానప్రమును చూడుడు. 300 మూత్రలు గల సీసా 1 కి 4 అణాలవంతున ప్రతిషువులోపలను దొరకును. పోస్టుమాలకముగా 6 సీసాలు రు. 1-8-0, 12 సీసాలు రు. 2-12-0, 25 సీసాలు రు. 5-3 0.

సారస్వతానవం:—మెదడుకు బలమును కలిగించి, జ్ఞాపకశక్తిని పుద్ధిచేయును గావున, మెదడు దుర్బలమువలన గలిగియుండు సమస్తవ్యాధులను పరిహరించి నరములకు మంచిత్రాణము, రక్తవృద్ధిని కలుగజేయును. సంగీతపాఠశాల కంఠస్వరమునకు మృదుమధురత్వము నిచ్చును. పాడను పాడను ఉత్సాహము నింపును. బలహీనలైన స్త్రీలకు నెత్తినడుము (నెత్తినోరు చాల మెత్తిగా వుండుటవలన) మాట్లాడును నడువనుకాని పిల్లలకు సంజీవనంబిడి. 6 బెన్సుల సీసా 1 కి రు. 1-0-0. పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము.

శ్రీ సీతారాఘవ వైద్యశాల, మైసూరు.

• కల్లుడు పైనలో పడి కొట్టుకొనిపోలేదు ఆర్కి-
మెడీన్. ఏదో సమస్యనుగూర్చి యేకాగ్రచిత్తుడై తీవ్రము
గా యోచించుచున్నాడు. అప్పుడీకొత్త రోమనుభటు డా
యింట ప్రవేశించినాడు. “ఏమరునీవని వాడు ప్రశ్న చేసి
నాడు. “ఉండ-చెవుతాన. ఈ లెక్కలేలనీ” అన్నా

డు ఆర్కిమెడీన్. “అబ్బో నీకింత గీర్వాణమా?”
అనుచు నాయుర్భటుడు తక్షణమాత్రాని చంపెను.

ఉగ్రమేధావి ఆర్కిమెడీన్. ఇంకను బ్రతికి
యన్నయెడల తనగుట్టు బట్టబడుచేయక మానడని

భయపడి ప్రకృతిదేవత యాయుర్భటు నీతని చంప
బుపినదికావలయును. కాకున్న నామహాత్ముని కిట్టి
దుర్మరణము ప్రాప్తించుటకు హేతువేమి?

ఈమేధావికొత్త పురమంతయు వెతికించుచు
న్నాడు రోమనుసేనాపతి. ఈ దుర్మరణవార్త విని
మిగుల పరితపించినాడు. ఇతనియెడ తనకుగల గౌరవా
ధిక్యముచేత నీతని కుటుంబస్థులకున, బంధువులకున, వారి
యాస్తులకును ఏమియపాయము చేయకూడదని భటులకు
సుగ్రీవాజ్ఞ కావించినాడు. నగరసమీపమునం దతని
శరీరము భూస్థాపితము గావించి సమాధి గట్టించిరి. దాని
మీద స్మారకచిహ్నముగా నొకవర్తులపాత్రమును అందు
లో సరిగాపట్టినగోళమును ప్రతిష్ఠించిరి. ఇట్టివర్తులపు
ఘనమానములో నిట్టిగోళపు ఘనమానము మూడింట
రెండు పాళ్లుండునని తనసామర్థ్యముచేత నింతకుముందే
నిరూపించిన గణకశిరోమణికి-గణితశాస్త్ర విషయముల
ప్రయోగించి ప్రకృతి ధర్మరహస్యముల నెన్నిటితో
భేదించిన యీమహామేధావి కీస్మారకచిహ్నము ప్రతి
ష్ఠించుట మిగుల సమంజసమేకదా!

చాటుపద్యములు

క్రితపల్లి సూర్యరావుగారు

కనుగీట నౌకవం జిటుక్కుమననౌ కాలంబులోఁ జూచిన

న్వినిన భావనము చేసిన భనము సంవిద్రూపముం బుట్టెడు
మునుముందు న్వెనువెంటఁ గాంక్ష యదిపో మోసంబు గావించు నె
మ్మనము స్మితము! కాంక్షలో మనము లో మర్మంబు యోజింపుమా.

వికమ నిరర్థకంబులగు పెక్కుకలస్వనముల్ వచింతు వో
విక నొక రెండుమాసములు ప్రేయసితై యవి యర్థవంతమై
నకలఱుతు ప్రపూర్ణముగ సాగునవైనను మాటకారివై
కక వికలాడె దిట్టై కలకాలము వర్ధిల మాటరాదునూ.

అదియొక పెద్దగాదు పలుకాడంగ నేర్పుట మాటమాత్రలోఁ
గుదురును గాని నిష్ఠనినఁ గోయని మారుఁడు మేనుపూనఁడే;
విదురుఁడు విల్లుపట్టుగతి విశ్వము నింతకు మించియేఁచు, వ
ల్వదు మిము మీయథాస్థితుల వర్ధిలఁజూచుట మాకు శ్రేయమా.

వేసవి నాసచేతఁ దనవేయికరంబులఁ బీల్చి పిప్పిగాఁ
జేసి గ్రహించి సారమును జిత్రకరుం డిమిడించుకోఁగలే
కానవపాయితీఁ బదియంతలు గ్రక్కెడు భద్ర మాప్తుఁడా
త్రాసునఁ దూచినట్టులు మితంబుగఁ దించును మేనుఁ బెంచుమా.

చల్ల నిరసంబు గొంచు నుష్ణకరుడయ్యె-భానుఁడతితాపహరియై పద్మవైరి
శీతకరుడయ్యె బేరువాసి యదియంతె-గాని తత్త్వంబులో మార్పుగలుగలేదు.

చదువఁగలేదొ శాస్త్రములు చల్పఁగలేదొ మహార్థభాష్యముం
గుదురుపలేదొ దుష్కపుల కుత్సితగర్వము పణ్యతంబులఁ
మెదలకయుండఁ గట్టి బలిమి న్నిలుపండె స్వభావపద్ధతి
స్మృదటియత్నిదు శంకరునిఁ బూర్వకపు ల్నుతియింప రేలొకో.

ఆదిమభాష్యకాశుఁడును నాదిగురుండును నాది శంకరుం
డాదిమహాత్తోద్ధరణహారికువాదమదేభసింహ మా
యాదికపీండ్రతుల్యుఁడును నద్వయవాదియు నట్టివానిగ్రం
థాదిని బేరుకోరు కవు లచ్చెరువయ్యెడు నింతకాలముకా.

ఇది యద్వైతులలోన నె-మొదలిటినుండియును లోపముగ నున్నది కూ
డదు గురు వందన నిస్పృహ-మదిమొంతటి కావ్యమైన నఱగొఱతయగుకా.

భక్తిప్రపత్తులాలని-సూక్తంబులఁ బాడమునెట్టి శూన్యన కైనకా
వాక్తరుణీమణి యాతని-వ్యక్తప్రతిభాన్వితుని నవశ్యము చేయుకా.

శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరాయుడు

జన్మమున ఆరాధ్యుడు; కర్మమున వైశ్యుడు. బ్రాహ్మణహృదయము. ఉత్త్రీయవాక్కు. వ్యవసాయమున గర్వకుడు. సంఘ సేవయందుఁ గింకరుడు. ఆంధ్రవాఙ్మయమున గృహిచేసి నాడు. ఆంగ్లముఁ జదివినాడు. సంస్కృతము

శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు

నభ్యసించినాడు. నాట్యరంగమున విహరించి నాడు. వర్తకసరళిలో పాండిత్యము కుదిరినది. అహంతతో, ఆడంబరముతో, పటాటోపముతో పరిధవముతో, ధనసమార్జనతృప్తితో, దర్పముతో జీవనమునందలి ప్రథమపాదము ప్రారంభమైనది. తానే లోక మనుకున్నాడు.

దృష్టాదృష్టములకుఁ బెనఁగులాట పోనఁ గినది. నాగేశ్వరరాయని దైవము బాంబాయి చేర్చినది. కాలము పరిపాకము చెందినది. దృష్టము మఱుంగెనది. అదృష్టరేఖ మొలచినది. ఆ మొలకయే “అమృతాంజనము”. దాన “ఆంధ్రప్రతిక” ప్రథమించినది. అంజనముతో “ఆంధ్ర” పంచెమువేసి పరచివడినది. అంజనము సాగరములను లంఘించి ఖండాల తరముల విహరించినది. “ఆంధ్ర” తెలుఁగు నీమ వదలలేక పామరత్వమునఁ బ్రాచు లాడుచున్నది. అంజనమున కున్న చుటుకు “ఆంధ్ర” కెక్కడిది? దానికి గుణము ప్రధానము; దీనికి భాషయే ప్రధానము. దానికి పైసా సంపాదనము పరమోద్దేశ్యము; దీనికి జన్మ దేశసమారాధనము పరాకాష్ఠ. నేడు అంజనము నేఱుఁగని మానవమాత్రుఁడు లేడు. దానికిఁ బ్రచారములేని ప్రదేశము లేదు. “ఆంధ్ర” నేఱుఁగని ఆంధ్రుఁడు లేడు. దానిని జేబట్టనివాఁ డక్షరాస్యుఁ డగు నాంధ్రుఁడు గాఁడు. ఈ యుభయమునకు రెండుపుష్కరములు గడచినవి.

అంజనము నాగేశ్వరరాయని ఖ్యాతికి గారణమా? — నాగేశ్వరుని కృపి అంజన వ్యాప్తికి గారణమా? — సమాధానము ఆయనగ్రహచక్రము చెప్పగలదు.

నూనూగుమీసాల నూత్నయౌవనమున బొంబాయి కేగిన నాగేశ్వరుడు పలితశిరస్సుండై పట్నము చేరినాడు. ఆయన ఆంధ్ర పత్రికాకార్యస్థానము 'ముసాఫర్ ఖానా' యై నది. దానధార జాల్మొన్నది; వఱదలు గట్టి నది; వట్టోడినది. కులగోత్రము లడుగలేదు. 'విద్యార్థిని', 'బీదను' అని చెవినిఁబడిన తత్త్వము నెలచందా మంజూరు చేసినాడు.

అన్నదానసమాజములకే కాదు, ఆంధ్ర గ్రంథాలయములకే కాదు, గోరక్షణ శాలలకే కాదు, ఘోషాసుశ్రుతిలకే కాదు, పండిత సత్కారములకే కాదు, పాఠశాలలకే కాదు, అనాథశరణాలయములకే కాదు, ఆగంతుక యాచకులకే కాదు, సప్తాహములకే కాదు, సవనతంత్రములకే కాదు, నాట్యసమాజము లకే కాదు, సవీనగ్రంథకర్తలకే కాదు, తాత్కాలికోద్రిక్తపత్రికాసంపాదకు లకే కాదు, తాలింఖానాలకే కాదు. గుళ్లకు, గోపురాలకు, పెండ్లిండ్లకు ప్రయాణపు ఖర్చులకు, నియోగపు బిచ్చగాండ్రకు, నిరంతరఋణయాచకులకు, పండితులకు పరమశుంథలకు, వేదాంతులకు, వెకలిన్నాసులకు, సోమరిపోతులకు, పోదాలకు, ఒకరికే మిటి? — అడిగినవానికి లే దనలేదు; ఆదరించి వానిని బామ్మనలేదు. వివేక్షలేదు, వినియో

గము గూర్చిన ప్రశ్నలేదు. కర్రెన్నోటోకు లేని చెల్లుబడి "కా-నా" చీటికి గలిగినది. ఆయనకు విశ్వాసపాత్రములు గాని వారు కొలదిమంది. ఆయనను వంచింపనివారును కొలదిమందియే. కన్నపుదొంగలకు ఖజానా అప్పగించి కార్బారు సాగించునేర్పరి. దాన మాయనకు నిత్యవినోదము; ఉపకార మాతని కొకవిలాసము. దాక్షిణ్యమునకు బెట్టినది పేరు. మోమోడని గడియయుండదు. వేనరుక పడని తుణ ముండదు. ఈగిపట్టున పరేంగితజ్ఞత పరారీ చిత్తగింపవలసినదే. అధికారానధికార తారతమ్యమునకు జోటుండదు. ఆవితరణశీల మునకు మహారాజులుగూడ కనుబామ లెగర వేసినారు. ఆవినయసంపత్తికి ఆత్మద్రష్టుల సైతము వెఱగందినారు. లౌకికమున అలౌకి కుడు; కార్యసాధనమున కాముకుడు; రక్తి ననుభోగించిన విరక్తుడు; లాలసత్వమున పడ్డస్థాయి నందిన నిర్లిప్తుడు; వదాన్యతయందు వర్తకుడు. ఆంధ్ర దేశమందలి ప్రజాహితకరో ద్యమముల నన్నింటి నొక్కమాటుగ నాపోశ నము బట్టనుంకించు నగస్త్యుడు. వినయమున విజృంభణము చూపినాడు; తలచినదానిని దలపెట్టినాడు, తలపెట్టిన వానిని బెక్కింటిని సాధించినాడు. "భారతి"ని బ్రతిష్ఠించినాడు; "ఆంధ్రవిజ్ఞానసర్వస్వము"నకు బ్రాహ్మణిగా డు. ఆయన అగ్రాసనాధిపత్యము వహించి సభలు నిర్వహింపని ఆంధ్రసంస్థ లింకను కడమ యున్నవా? ఊరేగినాడు, పట్టనమేగినాడు, లోకమేగినాడు, తెలుగునాట మోగినాడు.

భక్తికి మిగిలిన రక్తి, రక్తికి మించిన యుక్తి, యుక్తిని నిర్వహింపఁ గల శక్తి— ప్రకటించినాడు.

* * * *

లోకమునఁ దన్నఁ గాంచినాడు. “భగవద్గీత”ను ప్రమాణముగ వరించినాడు. కర్మయోగముతో జ్ఞానయోగమును మేళవించి పారాయణము చేసినాడు. నిరాడంబరుడైనాడు. నైతికమున ధార్మికత్వము దర్శించినాడు. కారగారవాసమునఁ గర్మయోగమునకు శాంతిచేసినాడు; జ్ఞానయోగమునకు మంగళాచరణము చేసినాడు;—అనుష్ఠాతయయినాడు.

* * * *

ఆతని ఆర్జనము లోకముకొఱకు; ఆతని జీవనము పరహితార్థము. ఆయన దాతృత్వము ‘ఓ’ యని పలుకని ‘ఆంధ్రదేశస్థధార్మికప్రతిష్ఠాపనము లెన్నియున్నవి? ‘కా-నా’ ఉపకృతి ప్రతిఫలింపని బీదవిద్యార్థుల ముఖము లెన్నిగలవు? ఆతని సార్థకసమ్మానమును గీర్తింపని గ్రంథములు నేడెన్ని యుండును? ఆర్జనమును

మిగిలిన దానములు చేసినాడు. కోట్లుగడించి నాడు; కొల్లలిచ్చినాడు; సాంఖ్యయోగజిజ్ఞాసలోబడని సన్యాసి యైనాడు. శేషించినది? అజరామరమైన విఖ్యాతి. తన దాన మంతయు సంగీతమువలె సద్యఃఫలకారియైనది. ఆ దాన మహిమకు దృష్టాంతముగ నొక్కప్రతిష్ఠాపన వెలయు నేని శాశ్వతప్రయోజన కారి కాఁగలదు.

* * * *

తనమతము, తనసర్వస్వము విశ్వజనని సాన్నిధ్యమే యని నమ్మినాడు; నమ్మినట్లు చరించినాడు; సమర్పించుకొన్నాడు. ఉదాహరణభూతుడైనాడు; భోగియై, త్యాగియై, యోగి యైనాడు.

కృతార్థుడు! మహాయోగజాతకుడు!! “జరయు, మృతియులేని జనునట్లు ప్రాజ్ఞుడు. ధనము విద్య గూర్చు దలఁపవలయు; ధర్మ మాచరింపఁదగు మృత్యుచే దల-పట్టి యీడ్వఁ బడిన నాడు వోలె.”

అనిన తిక్కననుడి ఈ మహామహుని యెడ సార్థకతఁ జెందిన దని అనుసంధితును.

తవ్వదాస్యతకుఁ గైమోడ్తును.

౧

అది కరుణాస్వరూప; మఖలావని యచ్చటనే వసింపగా
మదివడు; దానిదర్శనమే మాన్యము; మానవకోటికెల్ల సం
పదయది; అట్టులయ్యు కడుపారగ గన్నయపత్వమే కటా!
యిది జనయ్యిరియంచు గరువించుటే నే డొకదోస మయ్యెడిన్.

౨

నీనిశ్వాసపరీమళానిలములో నిద్రాణతన్ జెందితిన్
నీనైర్మల్య విముగ్ధహాసచులలో నిశ్చేచ్ఛతం జెందితిన్
నీనిష్ఠుదవిలోచనప్రభలలో నీరూపతం జెందితిన్
నీనిర్మిదతనూవికాసములలో నిశ్శేచతం జెందితిన్.

౩

చలువలజమ్ము నీనయనశాంతతలో ప్రభవించు నెట్టిజీ
రలు శతవృద్ధుడౌ నొకతిరస్కృతభిక్షుకు నూర్పుగాలుల,
ట్లలఘుపవిత్రమైన సవనావనిబుట్టు సజ్జనాదముల్
వలె, హృదయమ్ముజీల్చుకొని పర్వులువారు దిగంతరంబున్.

౪

నవ్వులు పువ్వులై కురియు నాళ్లవి దృష్టికి దాపుదప్పగా
జివ్వన ప్రాణసంచయము జీల్చు హిమాద్రితుషారపుంజదుల్
రివ్వని లోకమెల్ల బధిరీకృతముం బొనరించు గాడుపుల్
నెవ్వగ నేస్పి జాలివడు నీదువిషాదపుగీతి విన్నిచేన్.

౫

నీనిట్టూరుపుగాడుపు ల్విడుచు నగ్నిజ్వాలలేమో! వియ
ద్యానోద్వేగ దిశాదిశాంత బహుళవ్యాధూతధారాకణో
ల్లానారణ్యములన్ ధరాస్థలిని రాల్చున్ నేడు తల్లీ! సహ
స్రానేకాశనివర్గము ల్దుమికె నీరావంబులై మాపయిన్.

మలయాళ దేశమున తిరువంజిక్కల మను పట్టణమున సుమారు ౧౦౦౦ సంవత్సరము లకు పూర్వము ప్రభవ సం॥ మాఘ శుద్ధ ద్వాదశీ గురువారమున పునర్వసునక్షత్రమున కులశేఖరుడు జనన మొందినట్లు తెలియుచు న్నది. ఈయన శ్రీ మహావిష్ణువు యొక్క కొస్తుభావతారమని వాడుక. ఏది యెట్లున్న నది ప్రాచీనసాంప్రదాయకుల సమ్మతము.

కులశేఖరుడు తిరువాన్కూరు రాష్ట్రపు విశుద్ధచరిత్రులగు చేరరాజుల వంశీయుడు. ఈనాటికిని తిరువాన్కూరు ప్రభువులు వారి పవిత్రాచారములను నిలబెట్టియున్నారు. నేటి కిని ఆ ప్రభువులు తమరాజ్యమును శ్రీ అనంతపద్మనాభస్వామివారి పేర నేలుచుంట యు స్వామివారి ప్రసిద్ధాలయమున కనుదినము పాదచారులయిపోయి స్వామిని సేవించుటయు, సంవత్సరాంతమున తమరాష్ట్ర ప్రభుత్వనివే దికను స్వామివారికి ప్రసాదించుటయు నాచారముగ నున్నది.

కులశేఖరుని తండ్రి దృఢవ్రతుడు. ఈ తడు చిరకాలమువరకు సంతానహీనుడగుటచే శ్రీమన్నారాయణుని గూర్చి యొసరించిన నిరంతరప్రార్థనలవలనను, తపస్సువలనను, కులశేఖరుడు జనన మొందెను. కులశేఖరునికి వేదశాస్త్రములయందు ప్రవేశము కల్పిం పబడెను. యుద్ధసంబంధ మగు విద్యాశిక్షణ

మును పొందెను. అన్నిటికంటె నెక్కుడుగ బాల్యముననే ఇతనికి భగవద్భావము, ఈశ్వర భక్తి బీజములు హృదయమున నాటుకొను టచే, సకలమానవప్రపంచమునుద్బోధింపజేయు శక్తి గలిగిన పవిత్రత, భక్తి ఫలించెను. ఇతనికి వయస్సురాగానే తండ్రి, రాజ్యస్వీకారార్హత గలిగినదని సంతోషించి ఇతనిరాజ్యాభిషి క్తునిజేసి, తాను తన జీవితమందలి యంత్య దశను భగవదారాధనకు వినియోగింప నెంచి పూర్వచక్రవర్తులవలె అరణ్యములకు జనెను.

కులశేఖరు డచిరకాలముననే సత్పరిపాలకుడన్న కీర్తి బడసెను. అతని భవిష్యజీవితమున రానుండిన ఆధ్యాత్మికవిజయమునకు బూర్వము, ఐహికవిజయము లసంఖ్యాకము లుగ గలిగినవి. అతడు చేరరాజ్యమునకేకాక, పాండ్యచోళరాజ్యములకును ప్రభువామెను. అతని ప్రజారంజకౌదార్య పాలనమున, పాలితులు రామరాజ్యమున నుండినట్లు భావించిరి. కాని కులశేఖరుని యాంతరమానసికాపేక్షలు, ఈ రాజ్యచిహ్నములచేతను వైభవములచేతను సంతృప్తిని బడయకుండెను.

క్రమక్రమముగా నీతని హృదయమందాత్మావబోధ ముదయించి, యభివృద్ధిచెందిన కొలదిని, ఈ ప్రాపంచికసుఖములపయి విముఖత గలిగెను. తనజీవితమున వీనికంటె నుత్తమమైనదీ పొందదగిన దున్నట్లు గోచరించెను.

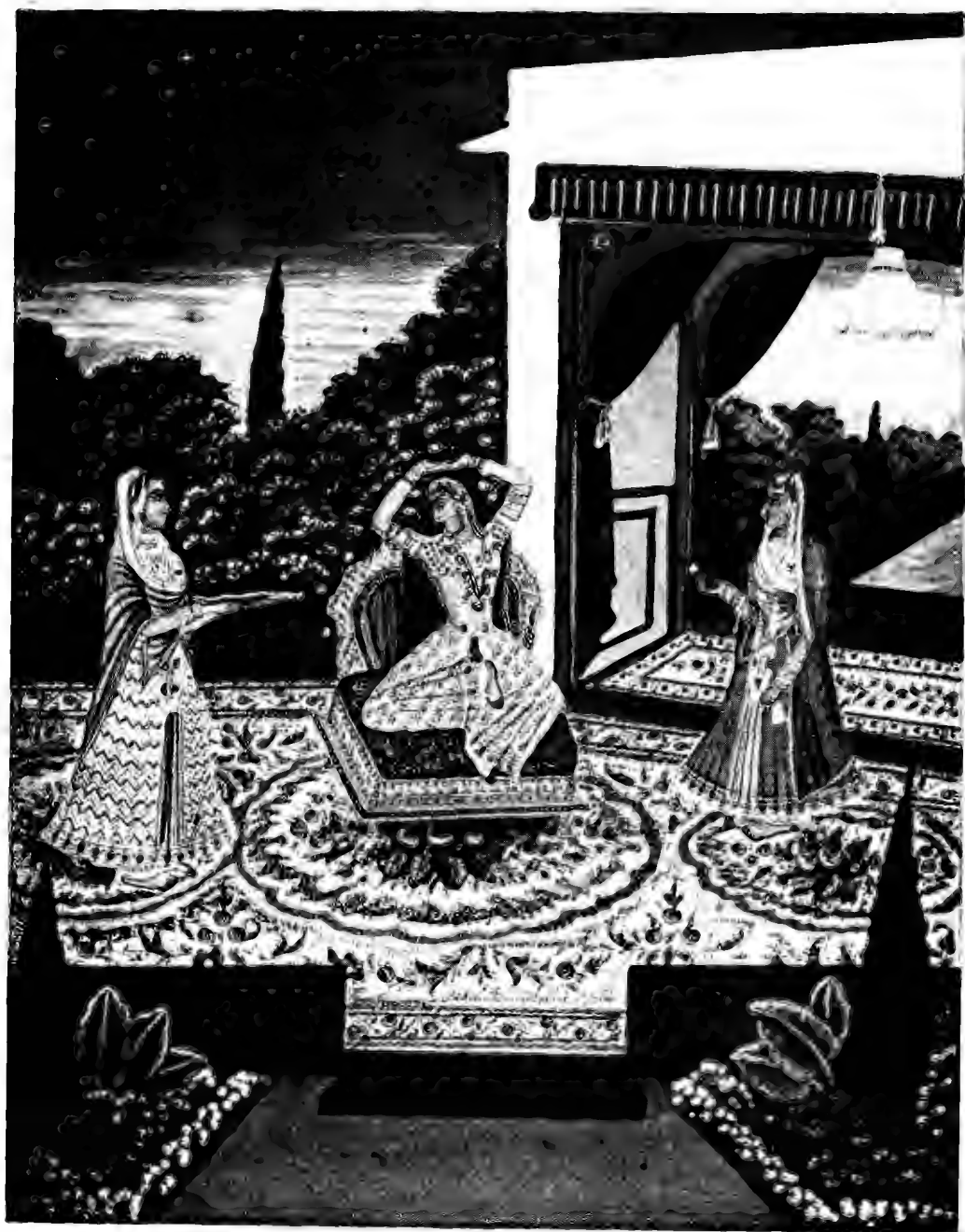
బంధుమిత్రవైభములను త్యజించి, సకల జీవులకును కడపటి శరణ్యమగు నీశ్వరుని పాదపద్మముల నన్నిధిని బడయఁ నిచ్చుగించెను.

‘నన్ను రాజు నొనర్చినది రాజులకధి రాజగు వాని పాదపద్మములను కిరీటముగాని, మనుష్యులచే నా శిరమున నుంచబడిన కిరీటముగాను’ అని తటచుగా చెప్పచుండువాడు. తన రాజ్యమును విడిచి, ఇది రంగమని గణుతి కెక్కిన శ్రీ రంగమునుజేరి, యచ్చట శ్రీరంగ నాథుని సేవించి, అచట నుండిన బహుమంది భక్తులలో తా నొకడై తనజీవితమున శేషించిన దినములను, ఆధ్యాత్మికచింతతో గడప గోరుచుండెను. కొన్ని సమయములందు శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామివారి సాన్నిధ్యమున నుండ గోరి తిరుపతి ట్టేత్రమునకు పోబోవును; ప్రతి ట్టేత్రమును జూడగోరును. ప్రతిస్థలమునను నివసించ నాసక్తుడగును; ప్రతిదేవతను సేవించ నుద్దేశించును.

ఇట్టి పరిస్థితులలో రాజయొక్క మనో వృత్తిని రాజ్యవిషయములందే లగ్నమగు నట్లు చేయుటకును, రాజ్యముయొక్క పారం పరికప్రతిష్ఠను నిలువబెట్టుటకును మంత్రులకు కష్టకార్యమయ్యెను. ఈశ్వరభక్తి, ఐహిక కనిర పేక్షమనమున చక్కగా నాటినవి. “ధర్మము మీద గాని, ధనరాసులమీదగాని, కామ ఫలములైన యనుభవములమీదగాని, నా హృదయము నెప్పుడును నుంచలేదు. పూర్వ జన్మకృతములను బట్టి నిర్మితమయినమార్గమున జీవితమెట్లు జరిగినను నాకు నొరతసమే. కాని

ప్రభువా ! అనేకజన్మసరంపరలందును, నాచిత్త మన్యాయత్తముగాకుండ భవత్పాదపంకేజాయత్త మగునట్లు వర మనుగ్రహింపుము. ఇది యే నా కోరిక”యని కీర్తించువాడు.

ఇతడు భక్తులన్న నెక్కువ ప్రేమతో నాదరించువాడు. రాజసభ యంతయు, భక్తులచేతను, ఋషులచేతను నిడిపోయెను. ఈశ్వరవిషయమై వాడుచేయు ప్రసంగముల సత్యంతశ్రద్ధాభక్తులతో విని మురియువాడు. ముఖ్యముగా రామాయణపఠనమునం దాసక్తి గలిగియుండెను. రాజపురోహితుడు పఠించు నప్పుడు తన్మయతజెంది కథానందర్పలమునను సరించి యానందమును, సంతోషమును వెలి పుచ్చువాడు. ఒకనాటి పాఠమున ప్రస్తావనశ మున కుబ్రాహ్మణు డిట్లు చెప్పెను. “పదు నాలుగువేలమంది రక్కసులు క్రూరహస్త్యులై యపవిత్రహృదయములతో నచట నిలువబడి యుండగా సకలసద్గుణాకరు డగు రాము డొక్కడు వారి నెల్లదుర్మొనగలడు?” “రాము డొక్కడు వారి నెల్లదుర్మొన గలడు”అను వాక్య మాతని హృదయమందు ప్రతిధ్వనించెను అంతట కులశేఖరు డుదేకపూరితుడై కూర్చుండినస్థలమునుండి దిగ్గునలేచి రామ సహాయార్థమై సత్వరముగ నడవవలసినదని సేనల కాజ్ఞయిచ్చెను. ఈ వింతచూచి పురో హితుడు వెంటనే కొన్ని పుటలు దాటించి, మరియొక కథపట్టునకు నాతని హృదయము నాకర్షించెను. అప్పు డతని హృదయమున జనించిన సంతసమునకు మేరలేదు. నాటినుంచి

రుపభరీ రస రంగభరీ కలతోకలా సో కామ బహువే,
 సీలముచూపి ఉగోజి గురే కరతా సిర్గచూడు కలంగి చూపే,
 భువన అంగ ఉమంగ భోతికా మలాజన అంతర ఆసే,
 దీపగ రాగకి రాగన సోదీ బరాడీ యే పు జిహ్వా నామ కహావే.

[బయ్యపుర చిత్రము; ఆనాన్ బహువార్య] గోవిందరావు చతుర్విధముగా యాదునాటిది.]

రామాయణపాఠమున పురోహితుడు జాగ
మాకుడై యుండెను. కులశేఖరుని మానసికో
ద్రేక మింత చుటుకుగా నుండినది.

రాజహృదయమందలి యీమార్పున కిసు
మంతయైనను ప్రధానులు సంకటపడక రాజు
నదా వైష్ణవుల సద్గోష్ఠిని కాలముగడుపుచు
నాముష్మికచింత శ్రుతిమించి రాగమున బడు
టెఱిగి యాతని భిన్నప్రవృత్తికి వారే కారకు
లని నిశ్చయించి వారిని నిందింపసాగిరి. వీరి
సాంగత్యమునుండి తప్పింప ప్రయత్నించిరి.
కాని రాజదివరకే రాజ్యమునువీడి శ్రీరంగ
మునకు బోవ ప్రయత్నించు చుండెను. ఇట్టి
స్థితిలో రాజు తమకుగాడని తలచిరి.

రాజు శ్రీరంగప్రయాణసన్నాహమున
నుండునంత, పదిమంది వైష్ణవభక్తు లాతనికి
సంఘముగా నెదురగుచు గావించిరి. అంత
టితో రాజనాటికి ప్రయాణసన్నాహమును
విరమించి వారిని రాజమర్యాదల ననుసరించి
యుచితరీతిని ఆదరించుచు వారిగోష్ఠిని నేవ
యందును, కాలక్షేపము చేసెను.

దినములు గడచినకొలదిని నిదియంతయు
మంత్రుల కసహ్యముగ వోచినది. రాజమందిర
ములు, నిర్వాపరులును, భోజనప్రియులు నగు
నీవైష్ణవభక్తబృందముచే చీమలపుట్టలవలె వెల్లి
విరియుచుండెను. రాజగృహములలోని యంత
ర్భాగములలోనికి గూడ ధారాళముగా పోవు
సభికారము వీరికి కల్గి యుండెను. ఒక్క శ్రీ
వైష్ణవభక్తునిభజించుట అరవై వేలవత్సరములు,

భగవంతుని నేవించుటకంటె నుత్కృష్టమైన
దను ప్రాచీనసూత్రమునే రాజనుష్ఠించు చుం
డెను. మంత్రులెమిచేయవలె ననుసందిగ్ధస్థితిలో
నుండిరి. ఒకవేళ వీరిని వెడలగొట్టిన, రాజు
కూడ తమకంత్యనమస్కారముచేసి వారిననున
రించునేమోయని భయపడుచుండిరి. రాజుండ
వలెనని గోరినచో, ఈ యగణితములైన
భక్తబృందముల కభికార మివ్వవలసియుండెను.
ఇట్లు యోచించుచుండిన మంత్రులకొక కృత్రి
మసాధనము మనసున తట్టెను. శ్రీ వైష్ణవ
భక్తుల ప్రవర్తనకు నేదేని యొకకళంక
మాపాదింపజేసి, వారిని రాజదృష్టిలో హ్రాస్వ
పరుప నుద్దేశించిరి. శ్రీరామవిగ్రహము నలంక
రించుచుండిన యొక నగ కనబడకుండినట్లును,
దానిని వీరిలో నెవరో యొకరు సంగ్రహించి
నట్లును ఒకవదంతి రాజమందిరమున నొక
నాటి ప్రాతఃకాలమున బయలుదేరదీసిరి. దీని
విషయమై రాజునకు నివేదించిరి రాజెంత
మాత్రమును నమ్మలేదు. మంత్రుల కృత్రిమ
మును పసి పట్టెను. ఎట్టి భగవద్భక్తునికైనను
చౌర్యముచేయవలెనను సంకల్పమే కలుగద
నియు, అట్టియెడ నాకార్య మెట్లు చేయనగు
ననియు ప్రకటించెను. తన ప్రకటనయొక్క
సత్యనిరూపణము చేయగోరి యొకభాండమున
విషసర్పము నొకదాని నునిచి తనవద్దకుగొని
రావలసినదిగ నాజ్ఞాపించెను. “మదీయమిత్రు
లు శ్రీ వైష్ణవభక్తులు యథార్థముగా పవి
త్రులై, నిరపరాధులైనచో నేను సర్పదష్టు
డను గాకుందును” అని చెప్పచు నాభాండము

లోనికి తన హస్తమును బోనిచ్చెను. సర్పము భీతిలి ప్రక్కకొదిగియుండెను. ఈ విధమున రాజు మంత్రుల కపటోద్దేశమును బయల్పరచి భక్తులను మన్నించెను. ప్రధానులును తా మొనరించిన యీ దుర్మార్గమును సాకల్యముగ నివేదించి క్షంతవ్యులయిరి.

రాజునక రాజ్యమున నుండగోరలేదు. యుక్తవయస్కుడగు తనకుమారుని పట్టాభిషిక్తునిజేసి తాను తనకుమార్తెతో గూడ శ్రీరంగమునకు జనెను. తనపుత్రికను శ్రీరంగనాథునికి సమర్పించి తానుబహువత్సరములచ్చటనే కాలము గడపెను. అనేకక్షేత్రములను దర్శించి కృతార్థులనుజెందెను. ౬౭ వ ప్రాయమువరకును జీవించి తనయంత్యుదిన

మందు మన్నూరుకోవెలయందు రాజగోపాల స్వామివారి సాన్నిధ్యమున నుండెను.

భగవదైక్యమును బొంది ఈశ్వరునియందు గలిగిన దృఢభక్తిపరాయణతవలన కులశ్శ్రీభర పెరుమాళ్ అను బిరుదము ఇతనికి సార్థకమైనది. ౧౦౩ శ్లోకములతోనుండిన ‘పెరుమాళ్ తిరుమొళ్ళి’యను ద్రవిడప్రబంధమును, “ముకుందమాలా” స్తోత్రమును అనునవి యీకులశ్శ్రీభరుని రచనములు.

ఈ స్తోత్రములు ఈరాజురి యొక్క గాఢ మైనయీశ్వరభక్తిని ప్రేరేపించుచున్నవి. నేటికిని దక్షిణహిందూస్థానమున ననేక వైష్ణవ గృహములందు ప్రతి యుదయమునను, సాయంత్రమునను ఈస్తోత్రములు పఠింపబడుచున్నవి.

శిథిలాంధ్ర విభవము—పెద్దాపురముకోట అవ్వారి నుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు

పదుమూడు బురుజుల ప్రాకారమున నామమునకు మాత్రము మూడు బురుజులుండె హనుమాన్ బురుజుమాత్ర మునాటి పెనుతొల కట్టడంబులతోడఁ గానిసించె తాలు దీయంగ ధారావర్షములు గరంచెడి యొక్కబురుజునఁ జెముడుగమ్మె శిల్పముల్ చెదరిన శ్రీ విష్ణువిగ్రహంబులతోడ కొనతోక బురుజు వడియె వైభవంబు సమస్తంబు వదలఁ గాన-కటకటా కమ్ముకొనియెను గచ్చపాదలు విభవమే యున్నఁ బొద లిట్లు పెరుంగఁగలవె?-వత్సవాయి జగపతుల ప్రాంగణముల.

యుద్ధరక్తంబుల నోలలాడిన శూరభటవలెంసంబుల వంశజులును
రాజకార్యంబుల యోజన లెఱిగిన జాణలౌ వక్తల సంతతులును
శత్రు భేదోపాయసరణు లెఱిగిన గూఢచారుల కులంకూరములును
జయలక్ష్మి వరియింప నైన్యమున్ నడిపిన దండనాయకులకుఁ బిండదులును

బీదతనములతో నన్న పేదలగుచు-కూరనారల నిపు డమ్ముకొనుచునుండి
రకట మూలపురుషుల శౌర్యములు మఱచి-ప్రాతపెద్దాపురము కోట ప్రక్క-లందు.

పోతుటీగ దూఱగలేని తాతిగోడ-యావరణ మసూర్యంపశ్య లడుగులిడిన
కుట్టిమంబులును గాక ఘూక భీక-రంబులైయుండె పెద్దాపురంబులోన.

నగరప్రవేశ మందగరానిపండైన శాత్రువుల్ మఱచిన స్థలము లివ్వ
రాజదర్శన మనర్హులైనవేళల సుకవుల్ నిరీక్షించుచోటు లివ్వ
శౌర్యధుర్యుడు తిమ్మజగఁగతి వాహ్యాళి వెడలిన సువిశాలవీధు లివ్వ
రాజభాషినులు సోరణగండ్లనుండి క్షే గన్నులఁగాంచిన తెన్ను లివ్వ
అనుచు నానావిశేషకల్పనల నీడు-వాసిగలవార్తలను వల్లవేసికొనుచు
దూర దేశముపొండు లెంతో తపింతు-ప్రాతపెద్దాపురంబ! నీప్రాంతమందు.

పదునెనమండ్రు మన్నెదొరల్ బలంబుతో బలసియుండెడి జగఁపతుల తీవి
పదునెనిమిది పెద్దపరగణాలను బరిపాలించు క్షత్రియ ప్రభువిభవము
పెద్దాపురం బనుపేరుకు హేతువై పరఁగు పెద్దారెడ్డి ప్రాభవంబు
తోమ్మిదిమూర మహమ్మదీయుఁడు రిపువిదళనం బొనరించు విస్మయంబు
నీడు సరిహద్దులోఁ బాద మూఁడునంత-గుప్పగుప్పన స్మృతితోవఁ గప్పచుండు
ప్రాతపెద్దాపురంబ! నీప్రాతవిభవ-మాంధ్రులప్రతిష్ఠ కాలంబ మైనకతన.

పెద్దాపురము కోటలోని మఱి

కాలము తీటిపోయిరి జగత్పతులై యలవత్సవాయి భూ
పాలురు వీరిప్రాపు నెడఁబొసియు నూడలతోడ వేళ్లు పా
తాళముదాఁక నాటుకొన ధాత్రిని వీడఁగఁజాలనట్లు నీ
వేలొకా! చేయుచుండు తప మీస్థలమం దిట మఱివృక్షమా?

చని రిట నిన్ను వేసిన విశాంపతు లెల్లరు కన్నులార నిఁ
గనుఁగొనురాణివాసము సుఖంబుగ స్వర్గములోన నుండె నీ
కనఁదగు నీడలక నిలిచి కత్తులు ద్రిప్పెడి జోడు లెల్లరుఁ
గనులకు దూరమైరి యెది గన్గొననుంటివో! మఱివృక్షమా!

ఆలోకంబు నలంకరించిరి స్వకీయాలోక సామగ్రిచే
శీలాచారయుతుల్ నృపుల్ జగఁపతుల్ చెల్వేది నీ విచ్చటక
గాలమ్ము గడపంగఁ జొచ్చితి మహాకాశాధ్వయాత్రాచణ
వ్యాలోలాంచల శాఖలక దివిజరాజ్యం బందుకోరాదొకో!

రూపుమాసిన వ్యక్తి

శ్రీమతి కుమారి కూచిమంచి వెంకటరమణమ్మగారు

(H. G. WELLS నుండి ఎత్తివ్రాసినది)

నా పూర్వపు పేరు 'జానకి నాథుడు'. ఇప్పుడు ఇంకా వాడిని నేనెందుకు కాదో ముందు ముందు, మీకే తెలుస్తుంది. పేరుమాత్రం ఇంకా అదే. వ్యక్తిత్వము మాత్రం అద్భుత్యం అయింది. తత్త్వమంతా మారిపోయింది. ఈనాటికిమాడా నాదురదృష్టవేత నేను "వాఙ్మయప్రబోధ" పత్రికకు నాటకవిమర్శకుడు గానే ఉన్నా. కొంచెం కాలములో నేనేమవుతానో నాకే తెలియదు. మనస్సంతా అల్లకల్లోలం, అయోమయం గాఉంది. వీలైనంతవరకు చెప్పనిలసిన విషయమును, స్పష్టంగా విశదపరుస్తా. ఈ చెప్పడంలో మీకు నే నిచ్చే శ్రమ కాస్తభరించాలి. ఒకవ్యక్తి తన వ్యక్తిత్వం కోల్పోతుండేటప్పుడు, తాను పూర్వము ఎట్టివాడో అనే స్మృతిపోతూఉండేటప్పుడు, తనచెప్పవలసినవిషయాలు చెప్పడం ఎంతకష్టమో మీకే ఊహించాలి. అయితే కథాభాగంలోనికి దిగితే బాగా చెప్పగలనని నమ్మకం.

ఇంతకుముందు వ్రాసే వ్రాశెల్లో, 'నేను నేనని సర్వసామాన్య ఉపయోగించడానికి లబ్ధించి ఉండేవాడిని. ఈకథలోమాత్రం అనేకసార్లు 'నే ననేకబంధం వస్తుంది; నేననే వ్యక్తి లేకపోయినా నేను నాటకవిమర్శకుడనైన నాటకండీ, దేశంలో వెలుగుడిన నాటకములను చదివి, విమర్శించి, ప్రసర్జనాల్నిచూచి, దినదినము పత్రికలకు వ్రాస్తున్నప్పటినుంచే, నావ్యక్తిత్వంలో మార్పుకలిగింది. అహంకారంచెత్తమాత్రం కాదు ఆశేబం ఉపయోగించింది.

నిజంగా నాపూర్వజీవనము, ఆవ్యక్తినిగుఱించి, తిలచుకుంటే దుఃఖం వస్తుంది. అప్పుడు నేను చాలా మంచి వాడనే. ఒక విధమయిన బిడియము. బాగా చదువుకున్నా. రూపసిని. లలితకళలంటే ప్రేమ. సూత్రసంగా వ్యక్తిమనుచుండే యావనదేశలో కలుగు హాయి ననుభవించేవాడిని. ప్రేమలత కూడా అప్పుడే

హృదయంలో ప్రారంభించింది పూవులువేయడం. నా ప్రేమదేవత 'సూనా'కుమారి శోభనాంగి; పశ్చాత్తరం వలె నవనవలాడుచు, వికసిస్తూన్న ఆమె మధురాకృతి ఎల్లప్పుడు నన్ను అమరుణ్ణి చేసింది. మంచి విద్యావతి. నన్ను గాఢంగా ప్రేమించింది. ఆప్రేమతరంగాల్లో మేమిద్దరమును ఊలలాడుతుండేవాళ్లము. ముందువచ్చే దుస్థితి నాకేమీ లీలవలె కూడ స్ఫురింపలేదు దినము మే మాడారిలోనున్న గ్రంథాలయంలో కలుసుకొంటూ ఉండేవాళ్లం. గ్రంథాలయంపై నాసహనకు విశేషమైన ఆసక్తి. అనేకవిషయాలగురించి, ఎల్లప్పుడు మేము మాట్లాడుతూ ఉండేవారం. మాభవిష్యజ్ఞీవనం గూర్చి అనేక ఆలోచనలు చేస్తుండేవాళ్లం. ఇట్లాకొంతకాలం జరిగింది.

నాజీవితంలో ఘోరవిపత్తును కలిగించిన దినము వచ్చింది. ఒకరోజు గ్రంథాలయంలోనుంచి బైటకువస్తుండగా, నాన్నేహితుడు పద్మకుమారు డెనురయ్యేడు. నన్ను చూడడానికి వచ్చే డిక్కడకు.

'ఏమి జానకీ నీకోసాన్నే వస్తున్నా' అన్నాడు. అప్పుడే పద్మకుమారుడు రసవంతమైన ఫలహారంచేసేడు. అతి ఉత్సాహంగా ఉన్నాడు. వెంటనే తన ఆఫీసుకు తీసుకొనిపోయి కుర్చీలో కూలవేసేడు. వీరునాతీసి పన్ను ని మూడు కాగితపు ముక్కలుతీసి నాచేతిలోపెట్టి "లక్ష్మీవారం, శుక్రవారం 'మనోరంజనీ' కాలకు, శని వారం 'కృష్ణకళా'మందిరానికి పోవడానికిమూడు టికెట్లు" అన్నాడు.

నేనేమో చెప్పడానికి ప్రారంభించేసరికి ఆమె 'నీకేమీ పనిలేదు, బాగా చదివేవు' అంటూ, కొన్ని వ్రాతప్రతులుగానుండే నాటకాలు నాచేతిలో నుంచెను.

"నేను వీని నేమిచేయాలి, విమర్శించాల్సి? అని మెల్లగా అన్నాను.

“ఏవో ఒకటి చేస్తూ” అన్నాడు.

“కాని నాకు చేతకాదే, నాజన్మంలో ఎప్పుడు నాటకానికి వెళ్లలేదే, ఎట్లా విమర్శించను?”

“మరీయించి, మాపత్రికకు కావసినదే అది. నూతనంగా ఉన్న మనస్సే విమర్శించాలి. ఇదివరకు నాటకం అంటే ఏమిటో తెలియకుండా ఉన్న వారెట్లా నాటకాన్ని ఆనందిస్తారో కావాలి. మాపత్రిక సజీవమైనదని నీకు తెలుసా?”

నేనింకా ఏమో చెప్పబోతుంటే తనగది తలుపు తీసి, నన్ను బైటకు నెట్టి, ‘రామమూర్తి నడగవోయ్, అతనంతా నీకు బోధపరుస్తాడు’ అని తలుపువేసెను. వెంటనే తలుపుతీసి, ‘ఇదిగో ఈ వేళ్ళకు టిక్కెట్టుని టిక్కెట్టిచ్చేడు.

నాకు వాదంఅంటే ఇష్టంలేదు. పద్మకుమారుడు చెప్పినట్లే నాటకవిమర్శకుణ్ణి కానిశ్చయించుకున్నా. నాటకానికి వెళ్లడానికి అట్టే లు లేదు. 8.30 అయింది. వెంటనే బసకుపోయి, దుస్తులుమార్చి, కారెక్కి నాటకశాలకు వెళ్ళేను.

ఆనాటిలో ప్రారంభం అయింది నాజీవితంలో పతనం.

అతొలినాటిరాత్రి నాకు కలిగిన అనుభవాల్లో ముఖ్యమైనదాన్ని ఒకటిచెప్తా. నటకుల అభినయం నాలో విశేషసంచలనం కలిగించింది. క్రమంగా నాలో ఘోరమైన మార్పుకలగడానికి కూడా కారణం ఇదే. నాకు మొట్టమొదట కలిగిన భావం ఆశ్చర్యం, భయం కూడాను. ఆ అభినయం అంతా బహు అసహజంగా ఉండెను. చిన్నప్పటినుండి నాటకాలకు వెళ్లడం నుంచి, అనేకమంది ప్రేక్షకులు ఆ అసహజత్వానికి ఆల నాటవుతారు. ఆ చోద్యంగా ఉండే అభినయం, కళ్లు తిప్పడం, చేతులు ఆపించడం, ముఖం చిట్టించడం, ఆ నడక, పిచ్చి పిచ్చి ఉచ్చారణ, ఒయ్యారంగా నడవడానికి ప్రయత్నించి, గార్దభంలాగ తయారవడం- ఇవిన్నీ నాకుక్రాంత. ఇదివరకు నేనెప్పుడు నాటకానికి వెళ్లలేదని చెప్పేగా. ఆదుర్భరమయ్యే అరువులు, పెద

మెలు చప్పరించడం, అసందర్భభావస్థైర్యకరణ- ఇవన్నీ నాకు అమృతం కలిగించేయి.

నాప్రకృతిలో ఉండే ప్రత్యేకలక్షణంచేత ఈ అభినయం నాయందు ఘనమైనమార్పు కలిగించింది.

రంగస్థలంమీద ఉన్న వారు మానవలక్షణాల్ని వ్యక్తపర్చడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారో, సృష్టిలో మరే వర్గంలోచేరివారివలె ప్రవర్తిస్తున్నారో నిశ్చయించలేక పోయా. రాజువేషం వేసిన నాని మాటలలోనున్న కృత్రిమతీవి, అసమంజసమైన శబ్దాలు నాలో నేదో చెప్పడానికి వీలులేనటువంటి భావాన్ని కలిగించినవి.

ప్రేక్షకులవైపు అనేకమార్లు నేనుండేసలంసుంచి తిరిగిచూచా, చాలా ఆశ్చర్యంతో. నాటకప్రదర్శనాల సిద్ధి మార్చడానికి ప్రయత్నం చేయాలని నిశ్చయించా. నాటకాంతం కాగా ఇంటికివెళ్ళేను. ఉదయాన్నే నేనొక విమర్శవాసేను. పద్మకుమారుడు విశేషంగా సంతోషించేడు.

నాటకంనుంచి వచ్చి నిద్రపోగానే, కలలురావడానికి ప్రారంభించేయి. కళ్లుపెద్దవిచేసి చూచేవాళ్లు, గుండెబాదుకొనేవాళ్లు, బాధకరంగా నవ్వేవాళ్లు, నిస్సృపాచేత నవ్వేవాళ్లు, గుభేలున నేలను పడేవారు, అసందర్భంగా, ముద్దుగా నవ్వేవాళ్లు వచ్చేవారు ఆ స్వప్నంలో; అట్లాంటినటకులను చూచేవాణ్ణి.

తొలినాడురాత్రి నిద్రపోయి, ఉదయంకాగానే మేల్కొన్నా. కాలకృత్యాలు తీర్చుకున్న తరువాత త్వరంచేసుకుందామని, కత్తికోసాన్ని వెతికేను. కనబడలేదు. వెంటనే నేననుకోకుండానే, నోటినుంచి ‘అహా ఎచ్చటనున్నదోకదే,’ అనేమాటలు వచ్చేయి. ఎడమచేయి ముందుకు అభినయంగావిసిరి, నాటకాల్లోచేసే మాదిరిగానే, కుడిచేత్తో సాట్టపట్టుకున్నా. ఇదంతా అనుకోకుండానే జరిగింది. ఆశ్చర్యంవేసింది. ఈనూతన లక్షణంచూడగానే నా కీవంత గలిగింది.

మొదటి రోజులలో ప్రతినాయంకాలం సహసాని కలుసుకునేవాణ్ణి. ఈ నాక్రాంతగావచ్చిన పనిని

గురించి మాట్లాడేవాళ్లం. కాని ఈనూతన ఉద్యోగమే నా దుస్థితికి కారణం. అనాటినుంచి దినమూ నాటకానికి వెళ్లుతుండేవాణ్ణి. క్రమంగా నా ప్రకృతిలోకూడా మార్పు వచ్చింది. నా ప్రేయసి కలుసుకునే టప్పుడు నాటకాల్లో మాదిరి ఆమె చేయవట్టుకోవడం, నడవడం, ఆవిధంగానే భుజంమీద, వీపుమీద, అసహజంగా ఉండేనవ్వతో చేయివేసి తట్టడం, పెద్దపెద్ద మాటలతో ఆమెను పిలవడం మొదలుపెట్టాను. నా క్రొత్త వైఖరిమాలి వింతపడ్డది. ఆఫీసులో కూడ! ఎవరితోనైనా మాట్లాడే టప్పుడు మూలమీద వేలుపెట్టుకోవడం, మాటమాటకు 'అహా!' అనడం, తలతిప్పడం, కూడా కలిగేయి. ఇతరలతో వ్యవహరించేప్పుడుకూడా నటకుడిలాగే ప్రవర్తించా. ఏంచేయను?

నే చేస్తున్నది తప్పని తెలుసు, అసందర్భమనీ వికృతమనీకూడా. కారణంకూడా తెలుసు. నానాడీ సమాహం అభినయవృత్త్యంచేత కలిగే తీవ్రమైన ఆయాస్నాన్ని భరించలేకపోయింది. నానాడీ సంపుటి అతి మృదువయింది. ఈ ఎడతెగకుండా ఉండే అభినయవృత్త్యం, నా ప్రవర్తనాన్ని మార్చేసింది. నా ప్రకృతిమీద అచ్చుగుద్దెట్లయింది ఆకృతిమ అభినయం అంతా.

నా సహజస్వక్రిత్యం క్రమంగా పోయింది. నాట్యంగమనే కారాగారంలో తయారైన ఒక కృత్రిమ నీర్జీవపు నూతనస్వక్రిత్యం వచ్చి ఆవేశించింది నన్ను. ఉద్యోగం మానేద్దాం అనుకున్నా. కాని పడ్డకుమారుడు వినలేదు.

ఇంతకన్నా దుర్భరమయిన విషయం, నా ముద్దుల సహన నాయందు పూర్వప్రేమ చూపించడంలేదు. ఆమెలో మార్చే నాకు దుర్భరం. ఇదివరకు మేమెంత హాయిగా కలుసుకుని స్లలాపము లాడేవాళ్లమో అదంతా పోవడం ప్రారంభించింది. ఆమె నన్ను అసహ్యించుకుంటుందనికూడా తెలుసు. నేచేస్తూన్నవన్నీ నాకు తెలుసును. ఆమె వాటిని ఎంతగా అసహ్యించుకుంటుందో తెలుసు. నా బాధ ఎవరికి తెలుసు. కాని ఆకృతిమత్వం నుంచి ముక్తి లేకపోయింది ఇంకా నాకు.

ఒకనాడు, ఆదినము నాకు బాగా జష్టిఉంది, గంధాలయం వెనుకనుండే ఉద్యానవనంలోనికి వెళ్లా. ఆదినం రోజుకన్నా ముందు పోయాను అచ్చటకు. నే వెళ్ళేసరికి ఒక పాదదగ్గర ఉండే కచ్చీమీద కాలిమీద కాలువేసుకొని కుడిచేతిమీద శిరస్సువాల్చి తీవ్రంగా ఏదో ఆలోచిస్తుంది-ఆస్పృశ్యమాధుర్యం ఎప్పుటికీ మరుపురాదు. కాని నాట్యాభినయమహామారిచే కబళింపబడిన ఈయన దృష్టపు నానికి అది లభింపదు మరెన్నడు ఈజన్మాన్ని.

వెనకనే వెళ్లి నాటకాల్లో మాదిరిగా భుజమెత్తి 'మన్మనోహరీ' అని అసహజమైన కంఠంతో అన్నా. హృదయంలో ఉన్నప్రేమ సహజం ఐనమాటల్లో పైకి రాదు. పరాత్పరు డేరుకు నా బాధ.

వెంటనే మళ్లి పడి సహన తేచి "జానకి, అనేక దినాల్నించి చూస్తున్నా. నేను ప్రేమించే సహజమైన స్వక్రితేదు. నీకు వెళ్లి ఎత్తినదా లేక ఏమైనా జబ్బు చేసినదా? పూర్వంలా నీమాటలుగాని, ప్రవర్తనగాని లేదు. ఇంతటితో మనప్రేమ సమాప్తమయింది. ఈ నీ నూతన స్వక్రితినీ ప్రేమించను" అని గర్లకంగా ఉన్న కంఠంతో చెప్పి బాష్పాలతో నిండిన కళ్లతో ఒక్కసారి నన్ను చూచి గిరుక్కున తిరిగి తోటనిడిచి పోయింది.

'సహనా, సహనా' అని అని పిల్చాను బాధ పొందుతుండే హృదయముతో. నిశ్చలం! దుర్భరం! జీవితం అంతా ఇంక ఎడతెగని ఎడారి. ఆమె విడిచిన కుర్చీలో నే కూర్చుని 'మోకాళ్లలో తలకెట్టి ఏడ్చా. బాల్యం దాటినతరువాత ఆంధ్ర వెక్కి-వెక్కి ఎప్పుడూ ఏడవలేదు. ఆ నిమిషములే మధురం, కష్టతరం కూడా.

శిరువాత పూర్తిగా నావ్యక్తిత్వం నశించింది. నాదుస్తులు, జుట్టువెళ్లిరి అంతా నటకులూ దిరే. నా సహచరులు నటకులే. నే హితులు నటకులే. జీవితం అంతా నటమయం అయింది.

సశ్యమేమంటే నాయథార్థమైనరూపు మాయమయింది. మాయరూపం నిర్జీవమైంది వచ్చింది. దాన్ని చూచి నవ్వువస్తుంది, ఏడ్చువస్తుంది. ఏం చేయను?

నటకులయొక్క జీవితక్షణాలు నన్ను అంటువ్యాధివలె మంగా ఉండును—ఈ ప్రాప్త్యస్థితి త్వరగాపోయి. కాని పట్టేయి. నిశ్చయంగా ఇది ఒక గొప్పజబ్బు. మహారోగ ఈమాత్రు సజీవశవత్వం. తప్పుకోడానికి దారిలేదు. శక్తి మని గ్రహించా. మహాత్మరమైన వ్యక్తిత్వంవస్తే సంతో లేదు. పీలులేదు.

బౌద్ధ నీతులు

బులును పావయ్యశాస్త్రీగారు

నిలక పరుగులు వెట్టు; జంచలము మనము-హృదయగుహ నంగహీన మైయుండునొంటి;
బెట్టు దుష్కర మద్దానిఁ బట్టఁగట్ట;-దానిలోఁగొన మృత్యుబాధలు తొలంగు.

ధరపయి నేది శాంతి యిడు దాని నెఱుంగు పరోపకారత
త్పరుఁ డగునట్టిమానవుఁడు దక్షత, యున్నతభావ, ముక్తిమా
ధురియును శీఘ్రమే పొడము తుష్టియు, దృష్టియు, సాధు శీలము
స్సరళతయున్, హృదంతరమున నిరహంకృతిఁగైకొనన్వలెన్.

మేను మంటికుంఢ; మానసమును గోటఁ-జేసి, జ్ఞానశరము చేత మాయఁ
గడిమి గెల్చి, తన్నుఁ గాచుకొనుచు, నిర్వి-కారుఁడగుచు నిర్విఁ గావలయును.

మేలు నేయ నెపుడు మిక్కిలి త్వరపడు; చెడుతలంపు మదిని జేర నీకు;
మేలు నేయుపట్ల జాలము నేసిన-దుష్టచింత కది త్రోవనేయు.

అధికతరమైనలాభ మనామయంబు;-తుష్టి యెపుడును నరున కుత్కుప్తధనము;
నమ్మఁదగు మిత్ర మనుఁగుఁజుట్టమ్ము జగము - నందు; నిర్వాణమే మహానంద మరయ.

ఉండదు కామవహ్ని సమ మొంకొకవహ్ని నరున్ దహింపఁగా;
నుండదు ద్వేషమట్టిది మఱొక్క-మృగంబు నరున్ గ్రసంపఁగా;
నుండదు మోహతుల్యమగు నొండొకజాలము మర్త్యుఁ బట్టఁగా;
నుండదు పో దురాశ కెన యొండొకవాహిని మర్త్య ముంపఁగా.

౧

ఉన్నతమగు పర్యవేక్షకులైన నొక చదును బండమీద తనువువాల్చి నిశ్చలనిశీధమునందలి ప్రకృతిదేవి నారాధించుచుంటిని. చీకట్లు నన్ను దట్టముగ కౌగలించుకొన్నవి. చుక్కకన్నెలు తొంగిచూచుచున్నవి. జీవతతి సుఖముగ నిద్రించుచున్నది. మరి, నాకు నిద్ర యేది?

ప్రశాంతవీధులందు ప్రకృతికన్య స్వస్తి గీతముల నాలపించువేళ నాహృదయవిపంచి ప్రళయగర్జనలు పలుకుచున్నది. తుపానున సంక్షుబ్ధమైన సాగరమువలె నా మనస్సంతయు చెదిరిపోయినది. భావభంగముల యొరపిడివలన గల్గు మహాగ్నిజ్వాలలు నన్ను దహించుచున్నవి. నా శరీరము అగ్నిపుంజ మయినది. సేత్రములు నిష్పకణములవలె మండుచున్నవి. నాసిక వేడిగాడ్చుల గ్రక్కుచున్నది. ప్రకృతి కంపించుచున్నది. జీవవాహిను లింకిపోవుచున్నవి. అబ్బా! దాహము ... ప్రాణములే పోవుచున్నవి. దుర్భరము. దుర్భరము. నమస్తే! నమస్తే! జీవనవల్లభా! నమస్తే. దాహము... ప్రా...ణ...ము.....

* * * * *

వేడిచెమటల నోడ్చి పొట్ట పోసికొనుటే నాకు నిత్యకర్మ మయిపోయెను. అంతేగాని ప్రపంచమునందు నాకు మరొక స్రవణ శక్తి లేదు.

ఏదినము రెక్కలాడకున్న ఆ దినము నాకు పస్సు. విశ్రాంతి యనునది నాకు మిక్కిలి దూరమైపోయినది. కూడుగుడ్డలకు రోసి, హాలా హలప్రాయమగు త్నుద్బాధచే కృశించి కృశించి వరదైపోయిన ఈమందభాగ్యుని యాక్రందన మెవరికర్ణ పుటముల బడును? నారక్తమంతయు స్వార్థపరుల ధనాగారములకు బలిచేసితిని. నాయకావన మంతయు పొట్టకూటిపోరాటమున తెల్లవారి నది. ఈ వేదకాపు క్రమక్రమముగ కృశించి కృశించి చచ్చుటె గంతవ్యమా?

ఓవిశ్వమయా! ఎంతకాల మీ భయంకరాంధకారము? ఎంతకాల మీ యాతనాలోకము? ఎంతకాల మిట్టి పొట్టకూటిపోరాటము? ఈమహాహృదయవేదననుండి బయల్పడుటకు మార్గమేది? ఈదారుణబాధలకు ప్రతికార మేమియు లేదా?

౨

భయంకరమగు ఆకాశరాత్రిమధ్యమున, నే నెంతవేదన పొందితి నో తెలియదు. భూమ్యంతరిక్షముల నడుమ నా మనసు పరిభ్రమించుచున్నది. ప్రకృతి వైమనస్యము పూనినట్లున్నది. వేడినిట్టూర్పులు నన్ను దహించుచున్నవి. తారకలు న న్నూరడించుచున్నట్లున్నవి. మరి నాకు శాంతి యేది?

ఛీ, ఛీ! మానవాధమా! నీవెంత స్వార్థపరుడ వైతివో తెలియగంటివా? నీ యవినీతి

వలన ప్రపంచమునకు ఎంతటిమూఁపు రానున్నదో తెలిసికొనుము. నిన్నిక ప్రపంచ మెట్లు నహించును? ఎట్లు భరించును?

అనుభవించుటకు మిక్కుటముగ నున్న బాధలను పొట్టకూటికై నహించి ఎన్నెన్ని అగచాట్లు పడుచున్నాడో చూడుము నాకాపు సోదరుడు! సత్యమునకు, ధర్మమునకు, నియమమునకు దూరమై, ఆచరింపవలసిన స్వల్పకృషియు మాని, అనర్హమైన ఐశ్వర్యమునకు గావలి గాయ నీస్వార్థపరసోదరుల జూడుము.

జీవితాంతమువరకు వేడిచెమటల నోడ్చి, తుది దినములలో కూడుగుడ్డలు కరవై, ఆలు బిడ్డలతో ఊహారు పల్లెపల్లెలు దిగుచు, కడుపుమంటకు తాళలేక కృశించి కృశించి, ఏచెట్టుక్రిందనో, ఏపుట్టయొద్దనో, ఏనదియొడ్డుననో రాలిపోవు నా మందభాగ్యసోదరులను జూడుము.

సోదరమానవుని కష్టసుఖములందుపాల్గొనరుకద, అతనిని పాదాక్రాంతుని జేసికొని, అతని రక్తమాంసముల మూలమున ఆస్తులను బెంచుకొని హంసతూలికాతల్పములపై సర్వప్రపంచమునకు దామె కర్తలనకొను నీ పుట్టుభోగుల యవినీతిని జూడుము.

మానవుని సాటిమానవుడే బలిగొని పొట్ట నిమురుకొనుటయూ? మనుజుని సోదరమనుజుడే పాతాళమున మూలనేసి రక్త మాంసములు పీల్చుటయూ?

కష్టజీవుల రక్తమాంసములపై, కాయ కష్టములపై నిర్మింపబడిన మహాసామ్రాజ్యముల గుంజుకొని కృషీవలుని పాతాళమున బడద్రోసిన ఈ పుట్టుభోగుల, ఈఅనర్హైశ్వర్య సంరక్షకుల, ఈ స్వార్థపరుల గృహాంగణముల ముందు మహాకష్టములచే మానసికశాంతిని గోల్పోయిన మందభాగ్యులగు నాకాపుబిడ్డలు తిరిచెమునకై దేవురించుటయూ? ఎంత దారుణము? ఎంతచైనాస్యము?

3

కృషీవలుడు బాధాలోకమునందు కూలి పోయెను. మృత్యునే అతనికి శరణ్యము. అతడు మృత్యువు నుపాసించుచున్నాడు. ఆ ప్రళయమూర్తిపాదపంకజములకు భక్తాంజలు లర్పించుచున్నాడు. తన్మయత్వమున శరీరము పులకలెత్త తాండవించుచున్నాడు ప్రళయతాండవమా అది?

భయంకరము, భయంకరము! మృత్యు దేవతాసాక్షాత్కారమా? జగజ్జననీ! నమస్కారము, నమస్కారము. నీ దివ్యపాదపీఠమునకు నన్ను అర్పించుకొనుచున్నాను. తల్లీ! నీకిదె జోహారు. నన్నాశీర్వాదింపుము, అనుగ్రహింపుము, పరిగ్రహింపుము.

నాకు నోట మాట వచ్చుటలేదు. నాలుక తడియారుచున్నది. దాహము, దాహము. ఆయాసము. దుర్భరము! నాశరీరమున మంటలెత్తుచున్నవి. నేత్రము లప్రయత్నముగ మూతపడినవి. సర్వ మంధకారమై పోయినది.

భీకరము, భీకరము. దారుణసంగ్రామము. కవచధారులగు యోధులు. అవస్కంధనము చేయుచున్నారు. జయధ్వానములు దిక్కుల పిక్కిటిల్ల జేయుచున్నవి. భయంకరకోలాహలము. మృత్యుదేవత నాట్య మాడుచున్నది. వేడిరక్తమున జలకమాడుచున్నది.

ఓపిశాచమా, భూతమా! ఏమనుచుంటివి? శాంతియా? పొమ్ము పొమ్ము. ఎచ్చటి శాంతి? ఎచ్చటిలోకము? భయంకరమగు కోలాహలమునందు విశ్వమంతయు దారుమారగుచుండ, నీకు శాంతియా? ప్రపంచమునందలి ధనాగారములన్నె కొల్లగొట్టి స్వేచ్ఛానువర్తివై నన్నీ దుస్థితికి దెచ్చిన నీ కీవేళ బ్రతికారము జరుగనిదే శాంతియా? కాలముకొరకు నిరీక్షింపుము. ప్రపంచశాంతియా? ఏమి ప్రల్లదనము.

మనుజుడా! లెమ్ము, లెమ్ము. మాతృదేశము. మానవజాతి నిన్నాహ్వానించుచున్నది. కన్ను దెరిచి కన్నోనుము.

మాతృగృహములు నీ కిక దూరము. నిన్ను ప్రేమించినవారి ముఖములు నీకు గోచరించవు. బ్రతికియున్న సత్యమును జూరగొందువు. నశించినను సత్యలోక మే దక్కును. నీకు నాశన మెచ్చటిది? నిన్ను నాశనము చేయగల బలశాలి యెవడు?

సత్యము నుద్ధరింప గలవు. ధర్మమును స్థాపింపగలవు. కనుక మనుజుడా! లెమ్ము లెమ్ము. ప్రాచీనమగు ధర్మము నుపాసింపుము.

అబ్బా! తెగిపడినతలలు, విరిగిపోయిన కాలు నేతులు, కాల్యలై బ్రవహించు వేడి రక్తధారలు, కుప్పలై పడియున్న సూంసఖండములు, గుట్టలవలెనున్న మృతకళేబరములతో కదనరంగమంతయు భీకరముగ నున్నది.

పాపము! కొనమూపిరి గల హతయోధులు ముంగుళ్ల ప్రాకులాడ ప్రయత్నించుచున్నారు. లేవగోయి క్రిందపడుచున్నారు. మరలమరల ప్రయత్నించుచున్నారు. మిక్కుటమగు బాధలు. వేదన...దాహము... దుర్భరము. పాపమాయూర్తనాదము లా వాయుపథమునందే విలీనమై పోవుచున్నవి. అంత్యసందేశములు...తుదిపలుకులు...అంత్య ప్రార్థనలు...

త్రుళ్లిపడి లేచితిని. పక్షి కూయుచున్నది తూర్పుదిక్కు వెలవెలబరుచున్నది. నా కాయాసము క్రమముగ తగ్గుచున్నది.

మనుజుడా! లెమ్ము లెమ్ము. ప్రపంచము మేల్కొంచినది. తమస్సు విడిపోవుచున్నది. విహంగములు మంగళవాద్యములు మ్రోగించుచున్నవి పూర్వదిక్కునుండి నవరూపన ప్రభాతకాంతలు బయల్పెడలుచున్నవి. విశ్వమంతయు రక్తవర్ణమున ప్రకాశించుచున్నది మానవహృదయము నూతనవాహినులు బడి పరుగిడుచున్నది. కన్ను దెరిచి కన్నోనుము!

నన్నిక వేధించున దేదియు లేకు. స్వస్థత జేకూరినది. నూతనోత్తేజము బొందినట్లా

యేను. సత్యరాజ్యమునకు మార్గము దృగ్గోచరమైనది.

ములు బాడుచున్న ఆమంగళయువతీరత్నమును దిలకింపుము!

మనుజుడా! ధూళిధూసరితమైన ఆ ప్రళయమేఘమధ్యమునుండి భయంకరమగు ఆ సంక్రామనమునుండి జాజ్వల్యమాన మగు నీ రెండలో సింగారముగ కులుకుచు స్వస్థిగీత

ఆదిశక్తి! నమస్కారము. నమస్కారము. నీకిదె జోహారు. శాంతిదేవీ! నన్నీ నాడే సత్య లోకమునకు గొంపోదువా? ధన్యుడను. ధన్యుడను.

పద్మాసనము

‘వనవాసి’

ఎనిశీధినీ యశావహామ్లానదశల
భావవిద్యుల్లతావీధి ప్రణయవతి ప
విత్రదర్శనజ్వాల స్రవించినదియొ,
ఆయమూల్యానురాగ తేజోభిషేక
భాగ్యసుచమాసనాథ మీ పరిసరమ్ము.
ఇది కళావాటి, సౌభాగ్యసదన మంగ
ళాంగణమ్ము, జగచ్ఛోభ లల్లుకొన్న
శాశ్వతైక కల్యాణప్రశస్తరంగ
మిందు పచ్చిసౌందర్యముల్ కందళించు.

పాలవెన్నెల మడుగులో పూలమొగ్గ
వోలు నీనగన్వామి ప్రేమాలనగతి,
వెండికొండ శంకరు తీవి, వెలయునా ‘ప్ర
ణయనమాధి’కి పద్మాసనమ్ము నిష్ఠ.

ధవళహిమనగ కందరతల్పసుప్త
చంద్రికావాహినీ గాన శైత్యమధువు
లివతళింప డెందాన నే నిట వసించు,
ముచ్చటింతు నాశామానముగ్ధగోష్ఠి.
ఏయతీతఫలాప్తి శాసించినారో!
రాగవతులు దిక్కుతులట్టి మూగ నోము;

ఈయమోఘప్రణయపిపాసాయతి తెగి
తొలకరించు తెప్పడో! వ్యధావిలహృదయము.

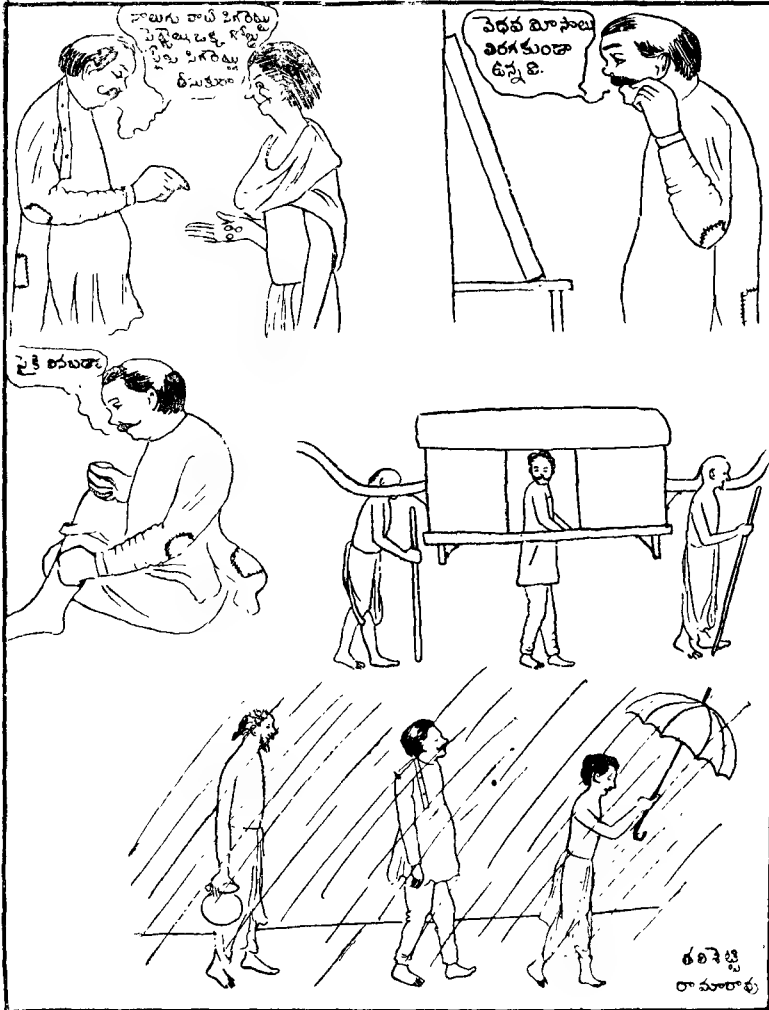
నేనిట వసింప ప్రియతమహానమూర్తి
భావనిశ్చబ్దమున్ జీల్చి పలుకరించు;
కలయొ! స్మృతియొ! హృదబ్జ వికాసశోభ
బరిమళించు నపూర్వపిపాసయేదో!

అప్పు డీయధహృదయమ్మునం దభినవ
జీవరేఖాశుభోదయ శ్రీ లిగుచ్చు;
కామ్యలీలాదరిద్ర హృద్గగనవీధి
ప్రణయగర్వశరజ్జ్యోత్స్న పరినటించు.

కాలవాహినీ పులిసతలాల నికి
పాడువడు నే యమూల్యానుబంధ చిహ్న
లారిపోవునాత్మనొ ఊటలూరు మరల
మధుర జీవితాశయ మధుమూర్ధవములు.

పావనోత్కలి కాకళికా వికాస
జీవన వసంతగీతవిరావములకు
మనమనోసంత ప్రేమసామ్రాజ్యవాటి
మారుమ్రోగు నవోత్సాహ మంగళముగ.

చింత చచ్చినా పులుపు చావదు

శి.

శి:—అయ్యో! నమస్కారము.

గు:—సుఖభవ! మారుచుండుము. నేటి ప్రసంగము పరిపాలనవ్యయముల గూర్చి జరుగనున్నది గావున అంతటతోన, బేరీజులతోను నుండి యది కొంచెము విసుగుగలిగింపక మానదు.

శి:—స్వదేశముయొక్క యథార్థస్థితి గనుంగొనఁ గుతూహల పడువాఁ డామాత్రపు వినుటభరింపఁగలఁడులెందు. అదియుఁగాక యట్టి కష్టపయములను స్పష్టికరించుటకుఁ గావలయు శ్రమ మీరేపడి పతితలబాధ తగ్గింతురని నే నెఱుఁగుదును.

గు:—ఇది నమస్కార బాణములు కాఁబోలు! కానిమ్ము. ముందు ప్రసంగమునకుఁ బునాదిగాఁ గొన్ని మాటలు విషయగ్రహణసౌకర్యార్థము మొదలుఁ జెప్పుకొందము.

శి:—చిత్తము.

గు:—తగిన యుద్వేగములనేర్పఱచి భూమిపన్నులు మున్నగునవి విమూలచేయుట, న్యాయస్థానములు నెలకొల్పి వివాదములు పరిష్కరించి గుప్తశిక్షణశిష్టరక్షాములు చేయుట, పోలీసువారిఁ బెట్టి ప్రజల యర్హతములు కాపాడుట—ఇట్టి సర్వదేశసామాన్యవహారములు యుక్తవ్యయముతో నకపుట రాజ్యశాంత్రములొనొకభాగము. ఇంగ్లీషులో దీనిని Civil administration అందురు.

పరులు దేశముపైఁబడి కొల్లమున్నగును పద్రవములు గావించి రాజ్యమునకు నష్టముఁ గలిగింపకుండఁ గావలయు వైద్యమును తగిన శీతములిచ్చిపెట్టి రాష్ట్రరక్షణముచేయుట రెండు భాగము. దీనిని ఇంగ్లీషులో Military administration అందురు.

చెఱుపులు, కాలువలు త్రవ్వి, రెయిల్వే మున్నగు గమనాగమనసౌకర్యములు కల్పించి, ఇంక నిట్టి యితరశాశ్వతోపకారకృత్యములు గావించి, తన్నూలమునఁ బ్రజాసౌఖ్యసంపదల నభివృద్ధిపఱచుట మాడవభాగము. వీనివలన దేశమునకుఁ దాతాత్మికలాభము కంటె భావిలాభ మెక్కువఁ గలుగవలెను. ఇట్టి పనులకుఁ జేయవలయు వ్యయ మత్యధికము గా నుండును. ముందువారికై చెల్లించునంతధనమును, శ్రోత్రపన్నులు యిప్పటివారినుండి రాఁబట్టుట యధర్మమేకాక ప్రజాసేదాకరముగ నుండును. కనుకఁ బరిపాలకు లట్టి పనులకుఁ గావలయుధనమును, ఈయంగల స్వజనమునండికాని, విత్తవంతులగు పరదేశీయులనుండికాని ఋణరూపముగాఁ బుచ్చుకొని, దానిపై నుచితమైనవడ్డీ చెల్లించుచుండురు. అందుచేతనే యీవ్యయభాగమునకు ఋణాపాకరణభాగము (Debt services) అనుపేరు వచ్చినది. ఇట్టి యప్పులు సప్రయోజనములై దేశమునకు పూర్వప్రతిఫలదాయకములై యుండవలెను. ఉండనిచో నవి దేశానర్థకరములగును. అట్టిఋణము లతిమాత్రములుగావండ మొదటిరెండు శాఖలకుఁ బట్టువ్యయమును దూరదృష్టిగల ప్రభువులు సాధ్యమైనంతవఱకుఁ గుదింపుకొనుచుండురు.

ఈమాడు తెఱఁగల వ్యయమున కను మొత్తము పోగా దేశపుటాదాయమునుండి మిగిలిన నిలువసామ్రోంత యధికముగానున్న దేశభ్యుదయ మంతవక్కఱగానగును.

శి:—నిందుచేత?

గు:—దేశపురోభివృద్ధికిని, ప్రజాపుష్టితుష్టలకును బ్రభువులు దాని సుపయోగింపవచ్చును గనుక.

శి:—సరియే, ఇంక నామాడు బాపతులక్రింద ను మనదేశపు వచ్చుబడి యెట్లు వ్యయముగునున్నదో సప్రమాణముగఁ జెప్పుడు.

గు:—చేరిజలలోనికి వచ్చుచున్నాము. సాని ధానచిత్తుడవై వినుము. 1925-26వ సంవత్సరమున మన దేశపు టాడాయమెట్లు వ్యయింపబడెనో పరిపాలకులు ప్రకటించిన యీక్రింది తస్మాత్తలన గోచరించుచున్నది.

i. మొగటిభాగమునుసామాన్య } 89.2%
పరిపాలన వ్యయముల నిమిత్తము:—

(విద్యావ్యాప్తికైన 7.6% ను, వైద్యకృత్యముల కైన 2.28% ను, ప్రజారోగ్యరక్షణమునకైన 1.25% ఇంధన గలిసియున్నది.)

ii. రెండవ భాగమున సైన్య } 89.5%
పోషణమునకు:—
(పోలీసుశాఖకు వ్యయము }
i లోఁజేరినది అదియునులేను.)

iii. మూడవభాగమును ఋణా } 15.2%
పాకరణమునకు:—

ఇతర ప్రయోజనములకు 6.1%
100.0

శి:—అనగా ఆ యములో 93.9% అప్పులకును, నేనలకును, సామాన్యపాలనకృత్యములకును, వినియుక్తమైన దన్నుమాట; రాష్ట్రసత్వాభివృద్ధికై వినియోగించుటకు 6.1% మాత్రమే వినియోగపడెనుమాట.

గు:—దేవుడే. విద్యారోగ్యాదిపోషణముకై వెచ్చించిన 10.59% మాత్రమే 93.9% లో నిమిషియున్నది. ఇది పరిపాలనములో మన దేశపుస్థితి. ఇంక సామాన్య వైద్య మనుభవించుచు ఆయవ్యయములు తమ యధీనతలో నుంచుకొన్న ప్రజలదేశమును అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములస్థితి యాసంవత్సరమున నే యెట్లుండెనో పోల్చి చూచుకొందము.

శి:—చూచుకొనవలసినదే. ఒకటి పరమదరిద్ర దేశము; రెండవది లక్ష్మీదేవి యొప్పుడు తాండవమాడుచుండు మహాభాగ్యసంతతిమగుదేశము.

గు:—I. సామాన్య పరిపాలన వ్యయములకు:— 7.8%
(విద్యదులకై చేసిన వ్యయము IV లో నున్నది. ఇందుజేర లేదు.)

II. సైన్యపోషణమునకు:— 18.7%
(పోలీసుశాఖకైన వ్యయముకూడ నిండే యున్నది.)

III. ఋణములకు:— 22.8%

IV. ఇతర ప్రయోజనములకు:— 51.2%
100.0

శి:—అబ్బా! ఋణ, నేనా, పరిపాలన, వ్యయములకు శ్రమించుటల నమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములవారు 48.8% ఖర్చు పెట్టినారు మనము 93.9% ఖర్చు పెట్టినాము. ప్రజాపుష్టికరములగు పనులకువారు 51.2% వినియోగపఱచినారు, మనము 6.1% మాత్రమే వినియోగపఱచుకొన్నాము.

గు:—51.2%లో విద్యాసంబంధవ్యయము కలిసియున్నది గనుక నందుకై వాదవ్యయముచేసినది 31.7% మాత్రమే యని చెప్పవలయును.

శి:—అయినను మనకంటె నైదు రెట్లుకంటె వారు వెచ్చించుకొన్నారన్నమాట. విద్యావ్యాప్తికైనను మనవారు 7.6% వ్యయముచేసినారు. వారు 19.5% వ్యయముచేసినారు.

గు:—దేవు. ఆ స్వల్పవ్యయములోఁగూడ నొక యన్యాయము గలదని కుమారప్పగారు వ్రాసినారు.

శి:—ఏమది?

గు:—హిందూదేశపరిపాలకులు దదువునిమిత్తము దేశీయులగు హిందవుల బిడ్డల కొక్కొక్కనికి 4 అణాల చొప్పునను, దేశమునుండు విదేశీయులకు యురపి యనుల బిడ్డల కొక్కొక్కొక్కనికి 25 రూపాయలచొప్పునను ఖర్చు పెట్టుదురట.

శి:—వారి దృష్టిని తెల్ల విదేశీయశిశువు నల్ల స్వదేశీశిశువుకంటె నూలు రెట్లు విలువగలవాఁడన్నమాట. ఇట్లు చెప్పుటకాధారమేమి?

గు:—లబజతెలియనివారు వ్రాసిన గ్రంథము.

శి:—ఇంక సామాన్యపాలనకృత్యములకై అమెరికా వారికంటె మన కంత యెక్కువ ఖర్చుగలదుచేతుమేమి?

గు:—కుమారప్పగారు హేతువుని వివరించి చెప్పినారు, వివర:

పెరటిలోఁ బంకినకూరకంటె బజాటుకూర శ్రేయమైనట్లు, ఎక్కడనోయుండు “క్రేట్టిబును” నుండి దిగునుతి చేసికొనిన యుద్యోగిబృందము, దేశీయోద్యోగిబృందముకంటె నెక్కువ వ్యయముతోనును. తెల్లవారి తిండి, గుడ్డులు, ఉనికి, భోగములు, నవనానికంటె పెన్నోముడుగుఁధికవ్యయసాధ్యములు. పెద్ద యుద్యోగములకు బ్రువ్వారినే తెత్తురుగాని మనవారిని నియోగింపరు.

శి:—బ్రిటిష్ పాలన ప్రారంభదశలో నాగిభావ, రాజ్యపద్ధతు, మనకు క్రొత్తవి గనుక వారివారిని వారె తలోకానుభవములేని యల్పమునకులైనను, దెచ్చి యుద్యోగములలోఁజెట్టి, పెదకీర్తములిచ్చి, యచిరకాలనేవాంతమన నమితపాత్రోపేకములతో దేశమునకుఁ దిరుగనంపుట క్షంతవ్యము గ వచ్చునుగాని, రాజనీతిపారంగతులగు ప్రాంతపులు వేలకొలదిగా నుండు నీకాలమునఁగూడ, నట్లుచేయుట యన్యాయము కాదా? అల్పవ్యయముతోఁ బాలనకృత్యములు జరిగించుకొని, నిలువ సామ్యుఁడో దేశభనోత్పాదనశక్తి హెచ్చు చేయరాదా?

గు:—చేయులసిగ నే. చేయఁగలుగుట యధర్మమే. కాని నీయరణ్యోదనములు వికారవనరు? పొరుగింట మిఁగడ కేరంగు జాటుకొనుట కలవాటుపడిన యదృష్టవంతుఁ డెదివదలి నిజగృహమున కేగి నిస్సారభోజనము చేయుట కిచ్చిగించుట యెట్లు? కథాప్రవాహమున కడ్డురాక శ్రద్ధతోవిశు.

శి—చిత్తము.

గు:—1918 వ సంవత్సరమున నెఱు వేయిరూపాయలును అంతకంటె నెక్కువ వేతనమునుగొను యుద్యోగిగణలలో నూటికి 96గురు తెల్లవారును, మన నల్లవారు నలుగురును ఉండెరట. రాజ్యములో యురపియకొ ఉద్యోగుల సగుటుబీతము రూ. 988లును హైదరాబాద్ ఉద్యోగుల సగుటుబీతము రూ. 871లును, అని కుమారప్పగారు వ్రాసినారు.

శి:—పరిపాలనవ్యయము ప్రజావ్యయములోని యొక మనుష్యుని సగుటురాబడి కిన్ని రెట్లకంటె మించఁగూడదు—అని యొక మితి యేర్పఱుచుకొనుట మంచిదని మాలనూత్రములలోఁ జెప్పెట్లు నాకు జ్ఞప్తిలోనున్నది.

గు:—బేను, అట్లే కుమారప్పగారు మొదలుఁ జెప్పినారు. ఆ నూత్రము నెల్లు వర్తించు చున్నదో చూచుకొందము. పన్నుచెల్లించు నునుష్యుని సంవత్సరపు సగుటు బడి 1911 వ సంవత్సరములో రూ.50లు—అనఁగా నెల 1కి రూ. 4-2-8 అన్నమాట. అందుచేత, యురపియకొ ఉద్యోగియొక్క సగుటాదాయము దానికి 224 రెట్లున్నది, హైదరాబాద్ ఉద్యోగి యొక్క సగుటాదాయము 84 రెట్లున్నది.

శి:—పన్నుచెల్లించుటకుఁ గల ప్రజాసామర్థ్యమునుబట్టి చూచిన వెండుకుఁ గడునధికముగ నున్నట్లే కాన్పించుచున్నది.

గు:—బేను. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రము లన్ని దేశములకంటెను ధనవత్తములైనవి అందులో న్యాయార్థగూండలము తక్కిన యన్ని గూండలములకంటెను ధనవత్తముమైన గూండలము. దాని పెద్దపరిపాలనాధికారికి సంవత్సరమునకు 10 వేల డాలర్ల (అనఁగా రమారమి రూ. 26,666ల) శీతమిత్తురు. అది యాగూండల ప్రజలో నొక్కని సగుటాదాయమునకు 14 రెట్లు. ఇతమన బొంబాయి గవర్నరుగారి వర్ష వేతనము రూ. 120,000 ల; పన్నుచెల్లించువాని సగుటురాబడికి అది 2,400 రెట్లు.

శి:—సాటివానిప్రక్క నిలఁజెట్టి చూచిన సాదుగుమునుష్యునివలె, అమెరికాతోఁ బోల్చి చూచుకొను మన దేశపరిపాలనవ్యయము మఱియు విపరీతముగాఁ జూపట్టుచున్నది.

గు:—1918 వ సంవత్సరము తర్వాతఁ గొన్ని పెద్ద యుద్యోగములు తత్సాధ్యముకంటె దజుచుగాన హిందూదేశపుల కిచ్చుచున్న మాట నిజమే. దానివలన నల్పసంఖ్యులగు దేశీయులు బాగుపడుచున్నారు

గాని, అధిక వేతనములవలన దేశ ప్రజలకు గలుగుచున్న పీడ యావట్లుననే యున్నది.

శి:—అత్యున్నతస్థానము లింకను అన్వేషణలు చేతనే యధిష్ఠింపఁబడుచున్నవి. ఎన్ని చీనుతలకాయలు గలిసిన నొకయేనుగు కలకాయ కాగలదు? వారు నిలువ చేసికొను పెద్దము త్తములును, ఉద్యోగానంతరము బహు మానరూపముగా వారి కొనఁగఁబడు గొప్ప పెన్న నులును హైందవు లిచ్చు పన్నులనుండియే సంగ్రహింపఁబడినవై నను, ఆ యుద్యోగు లవియన్నియుఁ బట్టుకొని స్వదేశ మనకుఁబోయి యబఁజుకకగా వ్యయించుకొని సుఖపడు చున్నారు. ఆ వ్యయలాభమైనను మనదేశపు వారికి దక్కక యన్యదేశీయులకుఁ బోవుచున్నది. ఇది కఱవు లో కత్కుళ్లన్న టున్నది.

గు:—సత్యమే వచ్చించితివి.

శి:—ఇంక సేనావ్యయ ఋణావ్యయములనుగూర్చి పలవిండు.

గు:—ఆ సంబంధమైన ఖర్చుచేతము వివిధదేశ ములలో 1922 వ సంవత్సరమున కెట్లుండెనో చూపుచు మా పండితుఁడుగా రొక ప్రతీక వ్రాసిపెట్టినారు. అది పరిశీలించినయెడల నొకరు చెప్ప నక్కఱలేకుండఁగ నే, యాచెందు విషయములందును మనదేశస్థితి యెట్లున్నదో సుప్రమగా గోచరింపఁగలను.

1922-వ సం॥ సైన్యఋణ సంబంధవ్యయ పట్టిక

దేశము	నూలుపాళ్ల వ్యయములో నెన్నిపాళ్లు?
ఇండియా	68.8
క్రీట్ బ్రిటన్ అండ్ ఇర్లాండు	53.7
ఆఫ్ఘ్నియా	48.3
కెనడా	24.2
దక్షిణాఫ్రికా	5.2
స్పెయిన్	17.6
ఫ్రాన్సు	20
ఇటలీ	17.3
అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములు	38.2
జపాను	49

శి:—మీరట్టేత్రముపడి చెప్పనక్కఱలేదు. అద్దములోవలె సత్యము సుప్రమముగాఁ గనబట్టుచున్నది. భాగ్యములోఁ గాకున్నను వ్యయములోనైనను మనదేశ మగ్రస్థానమాక్రమించినది. సంతోషము, సేనసూర్య ప్రత్యేకముగా పాపండితుఁ డేమైన జెప్పినాఁడా?

గు:—అయిట్లు చెప్పినాఁడు:—“హిందూదేశపు సేన యెంతవ్యయాత్మకమో అంత నిరుపయోగము. ఉన్నదని చెప్పు సుపయోగముఁ బె దానికల నెచ్చమెంతో హెచ్చుగానున్నది.”

దీనిఁగూర్చియే, ప్రస్తుతపు మంత్రిగారగు రాష్ట్ర మేడ్డానాథగారు చెప్పిన మాటలువి:—“ఈవిషయమున ఇండియా యెడల మనము న్యాయ్యముగాఁ బ్రవర్తింప లేదనుచు నిస్సందేహము. ఇండియాలో కలకొల్పిన సేనలో విశేషభాగము ఆర్థభాగముని చెప్పుకొంతమాత్రము సంశయింపఁబనిలేదు.” కేవల హిందూదేశమునకుఁ గాని యితరప్రయోజనములకు—అనఁగా బ్రిటిషాద్య ప్రయోజనములకు—మనకుఁ గావలసియున్నది. కనుక దానికల వ్యయము బ్రిటిషాద్యము భరింపవలెనుగాని ఒక్క హిందూదేశము భరించుట ధర్మముగాను.”

శి:—అప్పులనుగూర్చి చెప్పవలయును. అతేమియు లేవా?

గు:—లేకేమి? అదియొక ముగాధమైనగాక:—ఇంగ్లండువత్తకుఁగ కొండలు సంతోషించి “ఈప్రిండియా కంపెనీ”యను పేర హిందూదేశములోఁ దొలుత పనికివ్యాపి పారములకై ప్రవేశించి, అప్పటి హైందవప్రభువుల నాశ్రయించి యచ్చటచ్చట నిమ్రోప యిగువులు సంపాదించుకొని, తమ యదృష్టబలమునను, దేశీయప్రభువులయై కమత్యాభాషముచేఁ గలిగిన యంతఃకలహములవలనను చివరకు మనదేశమునకుఁ ప్రభువులైరన్న మాట నీకు జ్ఞప్తిలో నున్నదికదా!

శి:—ఆ, ఉన్నది. విజ్ఞోరియా మహారాజ్ఞుగారి పరిపాలనలో నింగ్లండు ప్రభువులే ఆ యిండియా రాజ్యమును కంపెనీవారినుండి బదలాయించుకొని తాము ప్రచ్ఛు

కొన్నారు. కాని కంపెనీ పరిపాలనలో ఇండియానుండి ఆంగ్ల ప్రభువుల కేసులు లాభమే ముట్టలేదా?

గు:—ముట్టకేమి? కంపెనీవారికి ఫర్మానా యిచ్చినది ఆంగ్ల ప్రభువులే. పార్లమెంటువారు, పరిపాలనలోని న్యాయాన్యాయ విమర్శననుంతగా జేసియుండలేదుగాని, కంపెనీ వారెట్లు ఏలుబడి సాగించుకొన్నన, తమ యాంగ్ల రాష్ట్ర కోశములో సాలునకు 4 లక్షల పౌన్లు చొప్పున బడవేయుచుండవలెనని వారితో మరతుగావించుకొన్నారు. ఇది “హిందూ ప్రభుత్వ ప్రజావర్గమును దోచుకొనుచు కంపెనీ వారికి గానుచారానుజ్ఞ యిచ్చుట”యని రాబర్టు నెట్టుగారు తమ ప్రకటనలో వ్రాసినారు.

శి:—సరియేకాని, రాజ్యపరివర్తనకాలమున అప్పాస్తు లెట్లు పంచుకొనినారు.

గు:—ఆస్తియంతయుఁ బాలనా ప్రణేతల (Directors) కు సంక్రమింపఁ జేసినారు. అప్పు మన హిందూ దేశమున కంబం గట్టినారు.

శి:—ఆంతడమ్ము మన దేశమునుండి లాగుకొనిన వారికి అప్పు లేల చేయవలసిచ్చెను?

గు:—ఇండియా ఇశపటుకుకొనుటకును, స్వప్రయోజనములకొరకు చీనా, బ్రాహ్మ, ఆఫ్ఘనిస్తాన్, పర్షియా, మాల్తా, మున్నగు నీషియా ఆఫ్రికాలలోని స్థలములందు గావించిన యుద్ధములను, అప్పులు చేయవలసి వచ్చినది. ఇవేమియు ఇండియాకు ప్రతిఫలరూపముగా లాభములు తెచ్చు ఋణములు గావు. 1858 వ సంవత్సరమున జరిగిన పెద్దపితూరికైన 4 కోట్ల ఖర్చును ఆఋణములలోనే చేర్చినారు.

శి:—అం దాశ్చర్య మేమన్నది? హైందవసేనలు తిరుగఁ బడినవి గనుక, దానికి శిక్షగా ఆ యుద్ధయంతయు హిందూ దేశముపై వేసినారు.

గు:—నీకాశ్చర్యము లేదుగాని, జగత్ప్రసిద్ధి గాంచిన బాన్ బ్రెట్టిగారికి మాత్ర మాశ్చర్యమే వేసినది.

శి:—ఆయన యేమిచెప్పినారు?

గు:—“పితూరికి కారణము పార్లమెంటుయొక్కయు, ఆంగ్ల ప్రజలయొక్కయు దుష్పరిపాలనమే కనుక ఆంగ్ల దేశ ప్రజలనుండియే పన్నులరూపముగా వసూలుచేసి యా 4 కోట్ల పౌండ్ల ఋణమును దీర్చుట న్యాయ్యము” అని.

ఇట్టి వర్ధబ్ధుఃముల మొత్తము 1874 సం॥లో 100 కోట్లందైనట్లు. తమబాధానివారణార్థము ప్రతి సంవత్సర మిరులబడి వేటుగా నుంపఁబడవలయు 1 కోటి 50 లక్షలనుండియును, ప్రజలపన్నుల బరువును తగ్గించుట కుపయోగింపఁబడవలయు ఆయపుపెచ్చు మొత్తములనుండియును, విపాల్గోవడి చెల్లుపెట్టి, ఆ యప్పులను 1915 వ సంవత్సరములో 30 లక్షల పౌండ్లమాత్రమే యుండునట్లు చేసికొనినారట.

కాని, మొన్న జరిగిన ప్రపంచయుద్ధ సంగ్రామములో—సా పండితుఁడుగారి గణనము ప్రకారము ఇండియాకు 180 కోట్ల నష్టము గలిగినకాలమందు—1917 వ సంవత్సరమున ననదేశమునకు సంగ్రామములుగాను, దానియొగతేమములకు ఖరీదుకాపులుగాను ఉన్నాయని చెప్పుకొను మనపరిపాలకులు, గ్రేటు బ్రిటన్ దేశమునకు 10 కోట్ల పౌండ్లు దానముచేసివారట!

సాలుసాలునఁ జెలించు పెద్ద పెద్ద వడ్డీముత్తములుగాక, యీ నిరర్థక ఋణములు నేడు 20 కోట్లకుఁ బైగా నున్నవట.

శి:—అందుచేతనే కాబోలు—ఇండియాకొరకుని చేసిన పరదేశపులప్పులు దుష్ఫరముగా నున్నవనియు, స్వాతంత్ర్యసంపాదనము తరువాత, తత్పరిశీలనార్థము కూర్చుండు నిష్పక్షపాతసభవారు, అన్యాయములని తీర్పుచెప్పు ఋణములు, స్వతంత్రహిందూదేశము నిరొకరించివేయుననియు, అట్టి ఋణములను బాధ్యులయిన యింగ్లీషువారి దేశమే వానిని దీర్చుకొనవలసి యుండుననియు—1929 వ సంవత్సరపు కాంగ్రెసులో, భారతీయులు నిశ్చయముచేసికొన్నారు.

గు:—బేను. చాలనేపయినది! కేటి ప్రసంగ పర్యవసానము సంక్షేపముగాఁ జెప్ప, చూతము!

శి:—చిత్తము. మొదటిమాడు బాపతులలోఁ జేరిన 98.9% వ్యయమును మనదేశసారిమును నీల్చివేయు చున్నది; కాని, దేశభ్రష్టికి వినియోగపడుటలేదు. అందు విశేషభాగము మనదేశములో వ్యయింపఁబడక పరదేశ మలో వెచ్చింపఁబడి, యచటివారి కుపయోగించుచున్నది

గాని మన కుపయోగపడుటలేదు. ఈపరిపాలనపద్ధతి మాఱక యిట్లే సాగుచున్నచోఁ గొలది కాలములో భారతదేశము పరమదరిద్రదేశము గాకమానదు.

గు:—క్రద్ధతోనే వినినావు; సంతోషించినాను. ఇప్పటికింతటితోఁ బాపింతము.

శి:—నమస్కారము! సెలవు!

గు:—శుభము!

రాత్నము

పడ్డాది సీతా రామాంజనేయులుగారు ఆప్టావధాని, (కవితాసమితి)

పాడంగవలంతి జలిబలిపాట తెన్నొ

సుధ లోలుక, లేగులాబి నాజూకు చిలుక;
సారె సారెకు నొసరు యుంకార సరణి
'సఖిల మానవసాభ్రాత్ర' మని నదించి.

తన్నలెన్నేని సవరించు దాల్మిఁ గొంచు,
బరులు తన్నీ సడించిన సరకుఁ గొనక;
ఘోరదాడిద్రవము నడంపఁ బోరు లందు
వ్యాహము లభేద్యముగ నెన్నియో రచించి.

కులుకు తులకింప, మేనులు పులకరింప,
సంతకంతకు నులిపు సొం పగ్గలింపఁ

బాడుచుండును గీతప్రబంధ వితతి

'సభ్యుడయ, మభ్యుడయ'మంచు నమ్మత శక్తి.

ఒప్పు లన్నింటి నొకచోటఁ గుప్ప వోయు,

నెట్టి వ్యామోహములనైన నిట్టెనెట్టు,

నాశ్రయించిన ప్రజకెల్ల నంది యిచ్చు

సిజహృదూర్జిత స్వాతంత్ర్య విజయలక్ష్మి.

వరసుదర్శనోజ్జ్వలితారిహరణగుణము,

సురభిసురభిశచితరణ స్ఫురణ నిరతి

గీతికలఁ బాడురాత్న మే కేలొనర్చె

నదిర! ధన్యము ధన్య మయ్యదియె గదర!

'చర కా నేవిక'.

'మణిద్వీపము'.

దక్షిణదేశముందలి కర్ణాటకగానదరిత్రయంగు పరు నెనిమిది పంచొమ్మిది శతాబ్దములు వచ్చెగాంచినవి. సంగీతమున కీకాలము బంగారుయుగముగా నెన్నబడుచున్నది. మేటిగాయతలై—కవులై—భక్తులై వెలసిన వాగ్గేయకారులు శ్రీ త్యాగరాజు, దీక్షితులు, శ్యామ శాస్త్రి, తమ నూతనసంకేతములను వెలియింపజేసికొనిన దీకాలమే వీరినలననే ఈకాలము ధన్యతను జెంగినది. వీరి వలననే సంగీతము సంస్కరణీయమైనది; భక్తిసంతమైనది; భావపూరితమైనది; ఆధ్యాత్మికతత్వనివేదనసమర్థమైనది. వీరివలననే భక్తిసంగీతముల యావివాభావము బాగా వెల్లడియైనది. పూర్వము జనుదేవుడు, చైతన్యము మున్నగువాగు తమ భక్తిప్రబోధమునకు సంగీతము మిగుల సహకరించుచున్నదని యెంచి తమ జీవితమందు చూపినట్లు వీరును “సంగీతజ్ఞానవిహీనులకు మోక్షము” దని చెప్పును తమ జీవితముందు చూపివారు. కావుననే వీరు సంగీతలోకమునకు సంస్కరణీయులగుచున్నారు. వీరు మావ్యవస్థ వింతగా నొక్కకాలమున ఆనా పదు నెనిమిది శతాబ్దాంతమును, పంచొమ్మిదవ శతాబ్దాదిని వెలసి యుండుటచేతను ఒక్క ఊరి తిగినవారైనందున్న విందుటచేతను, సంగీతమున నొకరినొకరు అతిశయించుట చేతను వీరిని సంగీతలోకము త్రిమూర్తులుగా భావించుట భావ్యమే.

ఈమవ్యవస్థ ఒక్కమతము—నారదమతము—ననుసరించినట్లు విధితము. కాని వీరి పద్ధతులయందు కొంత వ్యత్యాసము చూపబట్టకపోదు. వీరియవ్యవస్థ సంగీతఫక్తియు, పోకడలను, ఆశయములను ఒక్కటిగా నుంటలేదు. సంగీతకల్పనాశక్తియందు వీరు ఒకరికొకరు తీసిపోక తమ నై సర్గిక భావప్రాతిభనుగు ధోరణితో సంగీతలోకము నతికట్టి తమ ప్రత్యేకవ్యక్తుల ననుభవింపజేయుట యాశ్చర్యమే. తాము సంగీతలోకము నుద్ధరించుటకు నలయు సాధనములను ఒకరి కొకరు సంప్రదించు

కొనకయే యట్లు గావించుట ఈశ్వరతత్వము వీరి యంగు జొచ్చుటవలననే. తాము నడిచిన నడతలు వివిధ ములయ్యు, వాడినపాటలు పెక్కుభంగులయ్యు, ఇవెల్ల సంగీతభాగ్యోగమునకే—దేశకల్యాణమునకే—యనక తప్పదు వీరిమార్గములు న్యత్యాసములయ్యు, సుస్పష్ట నడులు సముద్రమునకే దారితీయునట్లు, అవి ఒక్కయూతగమునే—భగవంతుని జేరుట కీ సంగీతమే సులభ సాధనము అను అంశమునకే చేరివచ్చుచున్నవి. ఈమేటి యాశయము దేశమున నుద్ధరింపగుటకే వారు ఏకొన్ముఖులగుట జాతుము : పాత్రయగు వీరికార్యము వీరిని సంస్కరణీయులుగా జేయుచున్నది.

(1) త్యాగరాజు

పైసంగీతకావిదులలో త్యాగరాజే తొలి రాజగుచున్నాడు. ఇతని సంగీతగరిను యెట్లున్నను భగవంతుని యందాత్మార్పణముచేచి, భక్తుడై, మైచుటచి, సోహంత్యము జెందియుండుటయే ఈతనికి యపూర్వస్థానము జేచుచున్నది. “సంగీతజ్ఞానము భక్తివివాసస్మార్గము” లేదనియు, “స్వర రాగ సుభాషయంతభక్తి స్వర్ణాపవర్గము” అనియు పెక్కుమాటలు పాడి, అనుభవించి తన జీవితమందు ద్రుఢపఱచెను. కావుననే ఇతడు ఆచార్యపదవి నలంకరించుచున్నాడు. తానుభక్తుడై యంద రట్లగుటకు హెచ్చరించుచుండెను. కావున ఇతడు మనకు మిత్రుడగుచున్నాడు. ఎరికిని సాధ్యముకానంతటి యుత్సాహమున సుసంధించుచు, జమును నిర్లక్ష్యముగాజూడక దానలోకలసిమెలసి సర్వసులభుడైయుండి తనయున్నతాశయములను వారికి బోధనయుటయే తనపనిగా నితడు భావించుకొనియెను. తనబోధనలు పెక్కుమందికిష్టము కాకపోయినంతమాత్రమున వెనుదీయువాడు కాడు. వారిగూర్చియు, వారి ప్రపంచమగ్నతను గూర్చియు మిగుల జాలిపడువాడు. అంతేకాదు. వారిని దద్దుటకు

గూడ యత్నించువాడు. తనపై యనుయతతో మెలగుచూసి సహితము కితినుగా బలుక తన సహజ శాంతిమానసముని వారి గూర్చి చెప్పుచుండువాడు. ప్రజలుండలు ఒక్క పెట్టున భక్తులగుదు రను నమ్మక మీ తినికి కాని అట్లయిన ఈతని కెంతటి యానందము గలుగునో చెప్పజాలము. తనకాలమండలి ప్రజలను గూర్చియు, సన్న్యాసులను గూర్చియు, భూసురులను గూర్చియు, రాజులను గూర్చియు, అపుడపు డీతడు చెప్పుచుండుటచే నప్పటి యాయా పరిత్రాత్మికాంశములు కొంతఁజూపఁ తెలిసికొనగలము. ఇవి ఇతని భక్తిప్రబోధమునకు తోడగుచు, ఈయని యరింత భక్తియందునిగ జేయజాలుచున్నవి. దుర్విషయలోలురై కామక్రోధాది అరిషడ్వర్గములను జయింపజాలక, తుష్టసుఖముల కియ్యకొని, నియతధర్మముల సైతము యనుష్ఠింప జేయండిన సామాన్య ప్రజలనుగాంచినిపుడెల్ల యీతనియనస్సు సంతోభము చెందుచుండెను. జగములను మోసపుచ్చుటకు, వేరుననే లేచి, విభూతిబూసి, జలబుధధరించి, పంచాంగులనడుచు పరితపించు కపటసన్న్యాసులు భక్తిమార్గమును తెలియ లేరని యితినియతము. భూపాలుగా తమ కలియలేములు కావిడికుండలని భావింపక తమ రాజ్యాధిపత్యమును గోల్పోయి పాశ్చాత్యుల యాదరణకు పాశ్రులయ్యి, దానికివృత్తులతో మెలగుచు, కవులు, సంగీతవేత్తలు- ఇత్యాదులచే నతింపబడుటకుకోరుట ప్రపంచతత్త్వమును గ్రహించిన యీతని కిష్టము లేకుండెను. ఇక భూసురులు అప్పటికే చెడుమార్గముల నవలంబించిరట. వేదములను జక్కగ చదివి, సమస్త శాస్త్రములందును పాండిత్యము సంపాదించియు, భక్తియందులుగ మెలగక పోవుటయు యీత డిష్టపడువాడు కాదు. ఇట్లు తనప్రపంచము మనస్సంతోభమునకు కారణమై ఒక్క నిమిషమైనను, భగవంతుని వీడనంతటి దుర్బలమనస్కునిగ జేసెనందుము.

త్యాగరాజభక్తి కితిసంగీతము మిగుల తోడగుచుండెననక తప్పదు. తనకాలమునందు తనయూరి సంగీతివిద్వాంసుడు శొంతి వెంకటరమణయ్యవద్ద నొక్కవత్సరము మాత్రము సంగీత మభ్యసించెనని చెప్పుదురు. కాని యంత యల్పకాలముగోనే యీత డింతటి కొవి

దుడాయెనని యెంచుటకు వీలులేనందున ఈతని సంగీతము సహజమైనదిని చెప్పవలసియున్నది. తన “స్వరరాగ సుధారస” మనుకీర్తనయందు చెప్పుకొనినట్లు నారదునిలన తనకు భ్యమై “స్వరార్ణవగ్రంథ” మే యీతనికి తోడగుచుండెనని నమ్ముటకు తావుకలదు. ఇతడు నారదుని తన గురువుగ భావించెననుటకు ఈతని కీర్తనములే నిదర్శనము. ఇందుచే నతని సంగీతము తాత్కాలికమందలి దానికి భిన్నముగ నుండవచ్చిననుటకు మేతువుకలదు. ఈతని సంగీతము వెంకటసుఖిమత మనుటకు కొందరితని గురువు వెంకటసుఖి ప్రపాత్రుని శిష్యుడుగ జెప్పుదురు. కాని ప్రాంతివలన ఇతని సంగీతము “స్వరార్ణవ” గ్రంథానుసరణీయమని యెంచవలసియుండుటచే నితడు వెంకటసుఖిమతము నవలంబింపలేదని స్పష్టమగుచున్నది. కొందఱు త్యాగరాజు కీర్తనముల నచ్చొత్తించిరట వానిని వెంకటసుఖి మేళకర్తల పేర్లతోను, మరి జన్య రాగములతోను చెప్పకపోవుటయు నిట్లెంచుటకు తోడగుచున్నది.

ఇట్లితని సంగీతపద్ధతి ఏదైనను నితనిభోరణి ఇతని భక్తి ప్రబోధమునకు తగిలుచున్నదంటిమి. అనగా నితని సంగీతస్థానము సంగీతాకమున నీతని సంస్తవనీయునిగ జేయుచున్నది. పూర్వపు జన్మరదులు తిరంగములవలెగా ఈతని కీర్తనములు క్రొత్తవారిని చూపుటచే నవి యనుసరణీయములుగ గూడ నున్నవి. భావమునకు దగిన పదములు రసపోషణ వీనియందు కందుము హృదయము భావపూరితమగుతటి ఈతని నోటనుండి వెడలిన యీకీర్తనముల రసము అనుభవవేద్యమే కాని వ్రాయవలనుపడదు. కీర్తనభావ మూహ్యమగుకొలది ఆ సంగీతినీ మరల పడవదే చెప్పు భాగ్య మిక్కిల్ కీర్తనములందే మాత్రము. ఇట్లు చెప్పుటయే ‘సంగతులు’ పాడుట యందురు. ఈనూతనధక్కి తదితరములందు కానము. తాను భక్తుడై రోమరొముమునకును అనుభవించిన యాధ్యాత్మికమునంతను అంత సులభముగ కన్నులగట్టినట్లు చిత్రలేఖవలె చెప్పజాలట ఇతినికే చెల్లు. ఇట్లతిని కీర్తనములు రసపూరితములై, అందుకు తగిన రాగపోషణతో భావపూరితములై అలరారకపోవుటలేదు.

త్యాగరాజు అనుసరించిన పై మాతనభక్తి గాయకు కల్పనచాతుర్యమును గోరుచున్నది. కొందఱు తెలచునట్లు పల్లవిపాడుట, స్వరకల్పనచేయుట, గాయకుని మేధాశక్తి, కల్పనచాతుర్యము, సమర్థత వైల్లడి చేయుచున్నవనబడునట్లు నీతని కీర్తనములే యందుకు అనువగుచున్నవి చెప్పుటయే చెల్లు. ఇందుచేతనే ఇతనికి కీర్తనములు పాడగలుగువారు సంగీతమును పూర్తిగా నెఱిగి యుండవలయునని యందురు. భావప్రకటన సమర్థులు లగు ఈతని కీర్తనంబు యర్థము, రసము, రాగము, అనుభవించి పాడగల్గు సామర్థ్యము, ప్రతిగాయకుడు సంపాదించిన, ఇక పల్లవి, సుకరాళ్ల నాబోలు అద్భుతమునపు స్వరపాకడలు విలనో బోధపడకున్నది.

త్యాగరాజు కీర్తనములందు యతని కొక్కభక్తిరసమే తెలియును కాబోలు నన్నట్లు భక్తిరసముకప్పు నితరములుకాదు. ఇతనికి నవరసములతో నొప్పించుట తెలియదునట్లుకన్న యితని కట్లునేయుట కిష్టములేనట్లు ననుటయే చెల్లు. ఇతని సమకాలీనుడు ముద్దుస్వామి దీక్షితులు మన్ననవారివలె యంత పండితుడు కాడని యందురు. కాని విద్యాగరిమ యెట్లున్నను ప్రహ్లాదునివలె సర్వకాలములందు భగవంతునిమాడక, యనుభవంపక, ఆనందింపక, సోహంశ్యము చెందక యుండలేకపోయెను. కావున నిత డందఱో అగ్రస్థాన ముంకరించినాడు. ఇతని సహజభక్తిరసమే యిందుకుగూడ కారణమాయెను. తాను యెచలజూచినను భగవంతునే, తాను ఏమివినినను భగవంతునిగూర్చియే. ఇందుకు ఇతని “నిను వినా నామిదెంద”; “సాగసుమాడతరమా”; “రామా నీ పై తనకు ప్రేమబోదు”; “లావణ్యరామ కన్నులారజూడరే” మున్నగు కీర్తనములే నిదర్శనములు. ప్రతిభక్తునివలె, ప్రపన్నునివలె, భగవంతుని దివ్యబంగళవిగ్రహమునుజూడ వలయునను కుతూహలము, ఉర్రి, యాతురత, యెడబాటువలన కలిగిన సంతాపము, మనోదైన్యము మరల నేమి ప నిచ్చించియుంట, ఆచార్యునియెడ భక్తి విధేయత, భగవంతుని విషయమున ఉంబము లేకుండుట, యొల్లప్పుడు భగవంతుని స్మరించుట; నాల్గువేదములు చదివినవారైనను భక్తిలేనియెడ నట్టివానిని గౌరవింప కుంట,

సంసారులనుజూచి, సర్వులును జూచినట్లుగ భావించుట, ప్రకృతితో జీరిన వస్తువులు భోగ్యములనెడి తెలంపులేక పోవుట, సర్వేశ్వరుడు ప్రీతితో వేంచేసియున్నట్టి దివ్య స్థలముల విషయమున శ్రీతియు, మంగళాశాసనమును-మున్నగు అనేకగుణములు ఈతనియందు చూతుము. ఈ యీసంగులు అతనికి కీర్తనములందు గ్రహింతుము. ఇంతియేగాదు. సుగుప్త వేదవేదాంగార్థములు, పురాణాదుల సంగతుల మాత్రం యతనికి కీర్తనములు చెప్పుచుంటున్నవని “త్యాగోపనిషత్తులు” అని చెప్పుటయుకలదు.

(2) ముత్తుస్వామి దీక్షితులు

సంగీతసంప్రదాయపాణిని డగు ఈతడు రామ స్వామిదీక్షితులకు శ్రేష్ఠకుమారుడై, క్రీ. వె. 1775 మున్మథసంవత్సరమున త్యాగరాజువలె తిరువారూరునందుదయించెను. ఇందుచే త్యాగరాజు (1770 క్రీ. వె.) కన్న నీతడు మిగుల చిన్న కాడని గ్రహించును. వీరిగవురు ఇంచుమించు సమయముగలు. ఇతడు త్యాగరాజు కన్న (1847 క్రీ. వె.) ముందే, అనగా తన యరువదవ యేట (క్రీ. వె 1835) మున్మథసంవత్సరమున కాలభర్యము నొందెను. ఇతనితల్లి సుబ్బమ్మ. ఇతనికి చిన్న స్వామిదీక్షితులు అను వేంకటద్రవ్యనాథశర్మ యనియు, బాలస్వామిదీక్షితులనియు నిరువురు తమ్ములుగలరు. తన పదునా అయ్యేటనే ఈతడు వేదాధ్యయనసంపన్నుడై కావ్య నాటకాలంకారాది వట్టాశ్త్రములందు పాండిత్యము సంపాదించి జ్ఞానాధిక్యమునందుతోడివారిని మించియుండెను. జ్యోతిషమందును, సంగీతమందును ఈతనికి ప్రీతి మొందు. తిరుకుటుంబమునెడ నాదరణకలిగి మిగుల భక్తితోమెలగు ధనాశ్రయము చిన్నయ మొదలియగునొద్ద మణిలి యనుగ్రామమున తల్లితండ్రుల వద్దకుండగా నొక యోగి “చిదంబర నాథు” డను నత డీతనికి గొన్నివత్సరములు మహామంత్రము లుపదేశించి సిద్ధిబొందించి యుండెను. ఈగురువునలన నీతడు వేదాంతశాస్త్రములం దమితప్రజ్ఞను సంపాదించి అజిమాదిసిద్ధులవడసి ప్రజలవలన జ్ఞానాధిపతి బొందియుండెను. ఇతడు పాండిత్య చోళదేశములందలి దైవముపై పెక్కు కీర్తనములు

రచించి, పాడి, యానందించువాడు. నూలాదిపత్త తాళములందును, నవగ్రహకీర్తనములు మున్నగునవి గాయకత్వము విలసిల్లనట్లు పాడి కీర్తించుచు ముక్తాసాగము నలంకరించెను.

ముద్దుస్వామిదీక్షితులకృతములు పండితప్రాగల్భ్యములను నాకృతిమహాప్రస నలరారుచున్నవి ఇతని అసాధారణభోరణి విచిత్రచాతుర్యకల్పనాశక్తి మంతముగు పదాలిత్యము వీనియందు మాత్రము. అపారమగు నేదాంతరహస్యములు, సంగతులు, అంశములు, ప్రాథనాకృతిగూడ నత డెట్లు చెప్పగలెవా యను సందియము కలుగుచునేయున్నది. ఇతనికీర్తనములకు ఇతనిసంస్కృత భాషాపాండిత్యము నన్నె చెప్పుచున్నది. దుస్సాక్షి మగు నిశనిశత్య సంస్కృతమునకే మెరుగు పెట్టుచున్నదనుట అశిశయమైకాదు. ఇట్టి నీతి, ఇట్టి పండితప్రాగల్భ్యముల కీర్తనపటిను త్యాగరాజుకడ సంగమమాడలేదు. ఇతనికివిత మెదమనకు పనిగలిగించుతరి త్యాగరాజు కీర్తనలు హృదయమునకు ఆకేదన కోరించుచున్నవి. దీక్షితులకృతములు నిర్దృష్టముగ నుండునట్లు త్యాగరాజకృతము కానరావు. కాని త్యాగరాజు కీర్తనలే ప్రపంచము నఱిగిట్టుటకు కారణము అవి స్వకపోలకర్పితములై, అనభవశేషములై వెలయుటే. ఇందుచే దీక్షిత కీర్తనములు అద్భుతమును కలుగజేయుతరి త్యాగరాజు కీర్తనములరచనాతమలై యానంద మొనగూర్చుచున్నవి.

ఇక దీక్షితుల సంగీతపటిను యాతనికే చెల్లు. ఇతడు వెంకటసుఖిసంప్రదాయము ననుసరించే ననుటకు ఈతని కీర్తనములే నిదర్శనము. ఈతనితండ్రి రామస్వామి దీక్షితులు వెంకటసుఖిమాతలపాత్రుడైన వేంకట వైద్యనాథ దీక్షితుల వద్ద సంగీతము నభ్యసించి వేంకటసుఖి రాగాంగోపాంగ భాషాంగసంప్రదాయము నెఱిగియుండుటయు నిందుకు నిదర్శనము. “కనకాంబరికారుణ్యామృతలహరి” అని కనకాంబరి రాగమందును “బృహదీశ్వరో రక్షతు మాం హరి” అని గనసామరాలియందును ఇట్లు వేంకటసుఖిచే చెప్పబడిన రాగాంగరాగముల పేర్లచొప్పున సంగీతమును నిర్మించెను.

ముద్దుస్వామి దీక్షితులు తన యపారసంస్కృత పాండిత్యమెట్లు కీర్తనయందు సృష్టింపగలెనో యట్లే తన యానందసంగీతకాళ్యము గూడ వానియందు దిమిప్పి పాడగల్గుట యాశ్చర్యమే. త్యాగరాజు సంగీతమువలె ఇతనిభోరణి గానప్రియుల కప్పునచాతుర్యము గోరక పోయినను ఇది యలసిడుట, పాడుట కష్టసాధ్యముగ నేయున్నది. కొంతాటకు ప్రభుకాలముననుండి వెంటనే మధ్యకాలమునకు చుటలునట్టి యీతని కీర్తనములు విశ్వాంసులకే యభేద్యములు. ఇతడు చెప్పిన కీర్తనములెంతి తాళములు, గతుకములు. మూచ్చలు మున్నగు నవి ప్రజ్ఞాంతుగు పండితులను నైతము నోడింపజాలుచున్నవనుట సత్యముకావుననే కొందఱి తీసి కీర్తనముల నంటున్నొకరున్నాడు. ఇది శోచనీయును. ఇప్పటి కడరీ లందువలె పల్లవి యనంతముగ పాడుటకు బదులు గాయకులు దీక్షితులకీర్తనములు కొన్ని వినిపించిన సమంజసమని తలంపబడుచున్నది.

(3) శ్యామశాస్త్రి

సంగీతమూర్తులలో మూడవవాడైన శ్యామశాస్త్రిలు వైయరువురువలె తిరునారాయణందు తన తల్లిదండ్రుల నోముఫలముగ శ్రీ. వె. ౧౭౬౩ చిత్రభాను సంవత్సరమున జనించెను. ఇతడును బాల్యమునండే సంస్కృతాంధ్రములందు అపారపాండిత్యము గడించెను. కొంతకాలమునకు ఈతని తల్లిదండ్రులు సమీపముననున్న తంజావూరునకుపోయి తమ ఇష్టదైవము శ్రీ కంచీ కామాక్షీదేవి బంగారాశిత్వ విచిత్రహామసు గొలుచుకొనుచు నుండు సమయమున నీతడామూర నొకానొక సంగీతజ్ఞునివలన సంగీతము నభ్యసించి కృతకృత్యుడాయెను. ఇంతలో అద్భుతశక్తిమన “సంగీత స్వాముల”ను జౌతరాహ సంగీతవిద్వాంసు డిలకుచచ్చి, ఇతనింగాంచి తన శిష్యునిగా జేసికొనెను. ఇతడు తగియుంటగని, సంగీతశాస్త్రమునెల్ల మూడువత్సరములు ఇతనిచే పఠింపించి సంగీతజ్ఞునిగాజేసెను. అనంతరము శ్రీకామాక్షి యనుగ్రహమహాన సాహిత్యముతాళరములు, గేయకల్పనలు, తాళగ్రహములు వెలయునట్లు బహు

కీర్తనములు, స్వరజతులు, తానవర్తములు రచించి సంగీతవాఙ్మయనిర్మాతయయ్యెను. ఇతని రచనములు శ్యామకృష్ణయను మకుటముతో నున్నవి. ఇట్టితడు పై వారివలె పందొమ్మిదవ శతాబ్దాదయందు అనగా 1722 వత్సరమువఱకు జీవించి యశోకాయుడై వ్యయసంవత్సరమున పగలోకగతుడాయెను.

శ్యామశాస్త్రుల కృతులు ఈతని యపూర్వ సంగీతప్రతిభను వెల్లడిచేయుచున్నవి. నారికేళపాకరీతి గానుండుటచే నీతని సంగీతము కొందఱు కనువు గాకున్నను నది ప్రతిభావిశేషముచే నొప్పించియుండుటవలన పండితాళికి అభిమాన మొనఁగూర్చుచునే యున్నది.

ఈతని తాళపాకడలు అతీతానాగతాదులయెడల గలుగు కాలమునందలి సురభితస్వస్థమై, నిర్మలమై ప్రవహించు నెలయేటిప్రవాహమును బోలు రాగవిన్యాసము,

ఇతనికీర్తనములకు ఘనత దెచ్చుచున్నవి. కావుననే ఈతని కృతులు కొందఱు లక్షణముగా పరిగ్రహించుచు న్నాడు. మాటచుఱుగు లేకయు, మొగమోటమి లేకయు గొంతి మోటుగ గన్నట్లు ఇతనిభక్తియు వీనియందు పొడ చూపుచునేయున్నది. ఇతని “తల్లి నిను,” “త్రిలోక మాత నిను” మొదలగు కీర్తనములు చూడవలెను నాగ రకతాప్రపంచ మిసుమంజయు నెఱుగని పల్లెటూరి పడుచు విరహమువలె నీతని భక్తిహృదయపూర్వకమై, భావపూరితమయ్యె, మోటుగ నుండినశేమి? భక్తికి, ప్రేమకు- హాసము, శేక అనూనుకానురాగము ప్రధానము గాని యందుకు సాగనవిధుల నేర్పు మార్పు ముఖ్యము కాదు. ఇతని కీర్తనములందలి ఇతనిభక్తి యెట్లున్నదా లాక్షణికు లంగీకరింపదగు సంప్రదాయముతో నీతని సంగీతము వీనియందు వెలయుచుండుటచే నది మార్గదర్శక ములగుచున్నవి.

జీవప్రబోధనము

మల్లది సూర్యనాంధ్యణశాస్త్రిగారు

బ్రహ్మమీపు నీవ బ్రహ్మంబు సత్యమీ
తత్త్వ మెఱుంగలేక దారితప్పి
తిరిగితిరిగి డప్పి తెలివి తప్పితివయ్య!
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

తల్లి నంద్రు లన్నదమ్ములు బిడ్డలు
నిల్లు భార్య ధనము నెల్లకల్ల
మమత మధువు కొలుపు మైకానఁ జెడదేల?
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

తెలియకుండఁ బుట్టి తెలిసి కర్మ మొనర్చి
దానిఫలము కుడువఁ దనువుదాల్చి
జననమరణదుఃఖజలధి ముగ్ధదవేల?
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

పుట్టినప్పు డొంటిఁ బుట్టినయట్టులే
చచ్చినప్పు డొంటిఁ జత్తువుగద!
నీకు నెవ్వరైరి? నీ వేరికైతివి?
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

ఒకరికొఱకు నొక్క రుర్వివైఁ బుట్టరు
చావ రొక్కరొకరి చావు కొఱకు
పతికళత్రపుత్రపరమార్థ మిది సుమ్మి
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

ధనము కలిగినన్ని దినములు కూర్చితోఁ
జూచినట్టి దారసుతులు నిన్ను
ధనములేనినాఁడు దరిఁజేరనీయరు
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

కండపుష్టి కలిగి కాలాడి గడియించి
తెచ్చునాడు నిన్ను మెచ్చు నాలి
గడన యుడిగినంతఁ గనరును దయమాలి
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

మాయ కాండ్రు కోప పూతస్సర్వ మదలోభ
కామమోహు లనెడి కన్న గాండ్రు
కొండదూటి రింక గుట్టుపట్టెదవేల?
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము

ప్రతిదినంబు నీదు ప్రజ్ఞానధనమును
దోచఁజూచు నింటి దొంగవాఁడు
నిదురపోతివేని యది నీకు దక్కదు
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

ఐదుపాళ్లకొంప నద్దెక్కుటివి మేను
నీదిగాదు మేను నీవుగావు,
దహనయోగ్యమైన తనువేడ నీవేడ?
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

పూర్వపుణ్యపాపమూల మీ జన్మంబు
సుఖము దుఃఖమోలె జూచుననెడి
శాస్త్ర ముండెఁగాని సౌఖ్యంబు నున్నరా!
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

కాంచనంబునందు కాంతలయందును
భ్రాంతిగొల్పి నిన్నుఁ బాడుచేసి
కన్ను గాననీడు కాముండు చెలరేగి
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

కాలు నేతులపై గజగజలాడంగఁ
గంది మొగము కందగడ్డ గాఁగఁ
బెదవు లదర నిన్నుఁబీడించుఁ గ్రోధుండు
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

పిల్లికైన నింత బిచ్చంబు నిడనీక
నిన్నుఁ గుడువనీక నీటివిడిచి
పరులధనము లాగఁ బురికొల్పు లోభుండు
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.
ఎవఁడు లోకమెల్ల నేడ్తెఱ దిగ్గ్రమింగు
నట్టిమోహుపొత్తు నాశ్రయించి
యొడలు తెలియకుండఁ బడియుంటివే యిట్లు?
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

చెప్పరానియట్టి చేయఁగూడనియట్టి
శనులుచేయ నిన్నుఁ బాలుఁజేచి
యొళ్లుమఱవఁజేయుచున్నాఁడు మదపాపి
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

మంచి యెడలనెడి మాట యక్కఱలేని
మచ్చరంబు నీదు మనసు చొచ్చి
తెలివియెల్ల నల్ల దిగ్గ్రమింగు చుండెరా!
మేలుకొనుముజీవ! మేలుకొనుము.

పాడుపొట్టకొఱకుఁ బడరాని పాల్లెల్లఁ
బడుచుఁ గుడువరాని కుడుపుగుడిచి,
ఆత్మవంచకుండ వయ్యెద వేలరా!
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

నిన్ను నీవు తెలిసికొన్నయంతనె నీకుఁ
గానఁబడునదెల్లి కల్లయగును
కలనగన్న దంత కల్లయానట్టులు
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

బోధకుండవు నీవ బోధ్యుండవును నీవ
బోధ నీవ, యిరుగుపొరుగు లేదు
మోహానిద్రవిడిచి సోహమృతంచును
మేలుకొనుము జీవ! మేలుకొనుము.

చిత్రకళ

చిత్రములు, చిత్ర ఛిందము

తలశెట్టి రామారావు గారు, బి. ఎ., బి.యల్.

మనకు కానవచ్చునటులు మనుష్యులు, చెట్లు, పర్వతములు, రాళ్లు, ఇండ్లు, జంతువులు మొదలగు వాటిని సహజమైన రంగులతో చిత్రించరాదా? యాపము స్ఫుటముగ కనబడునటుల జీయజాలు చూచును విడనాడి కేళారసనకు గడంగుటే? మన జాతీయచిత్రములను జూచువారిలో నధికసంఖ్యాకు లిట్టిప్రశ్నల నడుగులు సామాన్యము. “మాటలాడుచున్నటులు వ్రాయక వ్యాకరణమే? గణముకులే? వృత్తిభేదమే?” అని కవులన, “మాటలాడుచున్నటుల పలుకక రాగమే? తాళమే? ఆ మెడవిరుపు లే?” అని గాయకులను అడుగుదు యెంభావ్యమో యీ ప్రశ్నలు చిత్రకారు నడుగుటయు అంతభావ్యముగనే యుండును. మరల మన కంఠయెదుట బెట్టినవరకు అజంత, బాస్, సింహగిరి చిత్రములు హిందూ దేశమున కచింపబడినవని యెరుగము. రాజపుత్రచిత్రములు బాగులేవనియు, రవివర్మచిత్రములే యాదర్శకమనియు చెబుచుతిమి. పట్టణమునం దేవీధికిపొయినను అంగడలనద్ద కానవచ్చు చిత్రములు రవివర్మతైలిన షరతునీయవు. గనికుల యింట్లయందు (ఎవ్వరినో తప్ప) రవివర్మచిత్రములో, విరోపాచిత్రములో కానవచ్చును. పాశ్చాత్యులన కిటుల నలవాటుపడుటచే విమర్శనచేసిమాడక, మనకు కనబడునటుల చిత్రించుటయే యుక్తమనియు, ఈనియమములను పాటించక వ్రాయబడిన చిత్రములు మంచివికావనియు తెలచుట పరిపాటియయ్యెను. మన జాతీయగోనము, సాహిత్యము ఏదోవిధమున ననుదినమును స్మరణకు వచ్చుచుండుటచే సంగీత

సాహిత్యముల కిట్టి దురదృష్టము పట్టలేకపోయెను. కనబడునటుల చిత్రించుట, మాటలాడునటుల వ్రాయుట, పాడుట అను సిద్ధాంతము సర్వజనామౌదమును బడసిన యెడల లలితకళలకు తావే లేకపోవును. చిత్రములు ప్రకృతి దృశ్యములవలె వ్యత్యాసములేక యుండవలెనన్న ప్రపంచమున నిష్కణామౌదమును బడయుచున్న ఈజిప్టు, తురుష్క-పర్షియా, హైందవ, చైనా-జపాను దేశముల వైతని వ్రాయబడిన చిత్రముల నన్నిటిని సముద్రములనైన గావుటకు తగినవగును; లేక విరోపాదేశీయులు అనాగరకుల చిత్రము లిటుల నుండునని పరిహాసముచేయుటకును, చిత్రరచన వైశిష్యమున దిట్టి చిత్రములను వ్రాయుట కలదని చెప్పుటకును నిదర్శనములుగ పనికివచ్చును. అప్పుడు తాపకునింబ గారి చిత్రములు అననీంద్రుని చిత్రములకంటె మంచివిగ బరిగణింపబడును.

ప్రాదేశికముల చిత్రము లన్నియు మంచివా యని యాడుగవచ్చును. మనకు కనబడునటుల వ్రాయక అన్యముగ వ్రాయుటకు స్వేచ్ఛ యున్నంతమాత్రమున ఇష్టము వచ్చినటుల వ్రాయుటయందు మంచి ప్రావీణ్యము కలిగిననేకాని వాస్తవమును మరుగుపరచి భావమున కనుగుణముగ దృశ్యమును మార్చివ్రాయుట కష్టము; ధైర్యమును కావలెను. కాని బాగుగ వ్రాయునప్పు డిట్టివైతి కొందరికి కళాభ్యాసుగుల విచారకరము. భావప్రదర్శనమునకు ప్రకృతినియమము లడ్డువచ్చినయెడల వాటిని కొంత మార్చవచ్చును. వాస్తవమును వ్రాయుటకంటె వాస్తవమును తప్పించి వ్రాయుటయం దెక్కువ ప్రమాదము

కలదు. కనబడునటుల వ్రాయుట రానప్పుడు చెడుచిత్రము లెటుల పాశ్చాత్యరచనయందు పుట్టుచున్నవో యటులనే వాస్తవమునుమార్చి సబబుతప్పక వ్రాయుట రానప్పుడు చెడుచిత్రములు ప్రాగ్దేశపు రచనయందు పుట్టుచున్నవి.

చిత్రనిర్మాణ మనేకవిధము. ఏకోయొకదాని నుద్దేశించి చిత్రరూపముగ వ్రాసినంతమాత్రమున నది చిత్రముకాగలదు. నుంచిచెడ్డ లనునిమగ్నము లోబడి ఒక యుదాహరణమును తీసుకొందము. ఎట్టిపాటైనను బాగుగ పాడినయెడల నది సంగీతము కావచ్చును; శ్రావ్యముగనుండి యానందదాయకము కావచ్చును. శ్రీ త్యాగరాజు కళాబ్రహ్మయొక్క కృతినైనను పాడి పరిహాసము నకు తా వీయవచ్చును. పాడేపాటయందు కొంత గర్భియున్నను గాయకుని ప్రావీణ్యము ముఖ్యము. పాట లేకనే రాగ మాలాపించి శ్లాఘాపాత్రులగుట మనమెరుగుదుము. పద్యములనుకాని, కథనుకాని బాగుగ వ్రాసి కీర్తి మంతులు కావచ్చును. పెద్దగ్రంథమును చెడుగా వ్రాసి చీవాట్లపాలు కావచ్చును. వ్రాయుటయందు కలదుకాని గ్రంథభావశక్త్యనుం దేమియులేదు. కాళిదాసు మహాకవియొక్క శాకుంతలనాటకము చాలదా! పది పనికిమా లిన పెద్దపుస్తకముల వేలీ వ్రాయు చాక నకయన్నప్పుడు పద్యములు వ్రాసిననేమి? వచనము వ్రాసిననేమి? “గంగి గోవుపాలు గంటె డైనచాలు, కడవడైనను నేమి శిరము పాలు?”

చిత్రములను పెన్నిలుతోను, కలముతోను, కుంచెలతోను వ్రాయవచ్చును. పెన్నిలుతోను, కలముతోను సాధారణముగ రేఖారచన ముఖ్యము. కుంచెలతోను రేఖలను వ్రాయుట కలదు. ఇట్టిరచనయందు ఈశ్చిత్తురుమగ్నస్థానము, పర్మియా, హిందూదేశము, చైనా, జపాను చిత్రకారులు ముఖ్యముగ హిందూదేశపు చిత్రకారులు ఎట్టిరచనను చేసిరో, ప్రపంచమున నన్ని దేశములందుగల చిత్రకళావిమర్శకుల సంగ్రహములు అర్హులై యో, హైందవచిత్రకళాచరిత్రముతో నేపాటి పరిచయము

మున్నవారికైనను తెలియును. ఇప్పుడు వికోపా, అమెరికా మొదలగు దేశములందును రేఖలతో అద్భుతముగ చిత్రములను నిర్మించు సుప్రసిద్ధచిత్రకారుల నేకులు కలరు. కాని వీరి చిత్రరచనయందు రేఖాప్రయోగమునకును, పన చిత్రరచనయందు రేఖాప్రయోగమునకును విశేష భేదముకలదు. ఉద్దేశమును వేరు. చిత్రమునుబట్టియు, చిత్రరువును వ్రాయుటకు కలిగిన యచసరమునుబట్టియు రేఖ వినియోగపడును; తక్కిన విధానములందు చిత్రములను వ్రాయుట చేతకాక కాదు. ఒక్కరేఖాచిత్రరచనను మాత్రము అభ్యాసముచేసి జగద్విఖ్యాతి నాజించినవార నేకులు కలరు.

తీవ్రమైన వెలుతురుగ ను మనకును మధ్యను మధ్యను కొంతదూరమున నేదైనయున్నయెడల నది నీచులె కనబడును. రంగులు, ఆకారవిచరములు సాధారణ పరిస్థితులందు మనకు కానవచ్చునంత స్పష్టముగ కానరావు. ఇటుల నల్పముగ కనవచ్చుచినగము ఎవరములేక విడచి పెట్టినయెడల నీచుకొమాత్రము నల్లగ నాన్వీక్షి కాని, చెట్టుకాని కనబడునటుల లూహించుట ముఖ్యము. ఈ రంగుల చిత్రరువుల నేకులు చక్కనివి కలవు. * ఈచిత్రము నందు (మ. పు ౭౫) కొమ్మును విరగినచెట్టు, నాశనమైన యిల్లు, యుద్ధచిహ్నములను వ్యక్తపరచుచున్నవి. ఒక ప్రక్క నున్న శిలువ (Cross) తనదేశముకొరకై దీనమునువీడిన వీరుని మరణస్థలమును తెలియజేయుచున్నది. ఒక ప్రక్క నాస్థలమును కాపాడుచు వినముడై తుపాకిని తలక్రిం బట్టుకు నిలువబడిన సైనికుడు, మోక్షచిహ్నమును పవిత్రమైన శిలువ, వీరు తెట్టి గౌరవమున కర్హులొ చక్కగ తెలియబరచుచున్నవి. దుశ్శిరసమున కనుగుణముగ నుండునటుల నిందు వినరములు లేక నలుపునర్థము ప్రధానస్థానమును ఎహించుటవలన చిత్రము మనోహరముగ నున్నది. వివరములు లేవనియు, ప్రకృతియందు కానవచ్చు ఐర్వభేద మిందులేదనియు, నీ చిత్రము మంచిదికాదని చెప్పజాలము.

* From 'Sunday Pictorial' dated 10-11-1929.

భోగోగ్రాహ నాకువలె ఏకన్యాయునో
అన్ని విధములకు చూపు బొమ్మ లంఘింపి
పరిచియులు. ఈ బొమ్మలందు గంతులు లేక
పోయినంతమాత్రమున వీటి యుపయోగము,
ఉద్దేశము చెడెనా? ఇట్టి చిత్రములలో నేరు
గాంచిన వెన్ని లేవు?

పకృతియందు కలబడునటులు ఎట్టి మా
ర్గమున లేక రంగులతో చిత్రీకరింపబడిన చిత్ర
ము లనేకములు ప్రసిద్ధి కైకొనవి కలవు.
ఎన్ని భౌ ప్రదర్శనకౌశలము లేక ఎంతో క్లగ
వర్ణములను పూరినను చిత్రములకు వన్నె తెచ్చి
పెట్టబడినవి. వర్ణములకు క్లగ పూయుట
మంచిదే కాని యీ కౌశలం చిత్రకారుని మనః
నలకిన యితర సుగుణములను మరుగుపరుప
రాదు.

గంతులను మోటుగ పూరినంతమాత్రమున
బొమ్మయొక్క విలువకన్నెక్కువని తలంపరాదు;
చిత్రకారుడు ప్రదర్శింపవలచిన మనశ్శిక్షము
కాగ్నియు వైననో, వస్త్రమువైననో నిర్మింప
బడిన చాలును. తాను చూపరుల మనస్సు
నందు కలుగజేయుదును భావము నాచిత్రము
పుట్టించుచున్నదాయను సమస్యయే యీతి
నికే ముఖ్యము. వర్ణములు మనపుగ, క్లగ
లేకపోయినను ఈ కార్యము నెరవేరినయెడల
వర్ణశోభమునందు కాలమును వ్యర్థపుచ్చి
లేక? అలాగేనా, భావము వీటికిలన ఉన్నతి
జీవనమును గడపు కళాకోవిదుడు అవసరము
లేకపోయినను వేసివరంగు నే వేయుచు, దీర్ఘ
చుమార్చినగలడా? ప్రతిభావంశుడు కాన
ఇట్టి కష్టము లేకయే వర్ణకాభంగమువలన
కలుగు హాయి చిత్రమునందు తాండవమాడు
నటుల చేయగలడు.

“హోస్టల్స్” అని పిలువబడు బొమ్మలు ఏవివయమునూ గూర్చియైన ప్రజలకు చాలా నష్టమొగపడుటకు చిత్రింపబడి, గోడలపైననో యితర బహిరంగ ప్రదేశములందో ప్రదర్శింపబడుటచే వీటిని మారమునుండి మాచుట సాధారణముగ కలుగును. కాన మారమునుండి మాచిన బాగుగ కనబడునట్లు వీటిని శ్రావిన చాలును. వివరములు విశేషముగకాని, రంగులు మృదువుగ కాని, యిట్టి చిత్రపులందు వ్రాయుట నిష్ప్రయోజనము. ఈ హోస్టల్లను సాధారణముగ వాణిజ్యమునందు ఉపయోగపరచెదరు. యుద్ధస్థలమునందు జర్మకుల దుండగములను ప్రజలకు బొమ్మలవ్వారా తెలియజేసి ప్రజాసామాన్యముయొక్క సానుభూతిని పొందుటకు ఆంగ్ల ప్రభుత్వమువారి రోపాటు చేసిరి.* ఉపాహరణముగ నీచిత్రమును చూడండి. లూయీరే మేకర్సు (Louis RaeMaekers)

అను హాలందు దేశపు సుప్రసిద్ధ వ్యంగ్య-హాస్యచిత్రకారుని సుప్రసిద్ధ చిత్రములలో నిడియొకటి. ఇల్లియమునందు జర్మను లావరించిన గుర్రాచారముల కిత డేవనిండుకొని, అచ్చటి ప్రజల దుస్థితిని యాయొక్క చిత్రములన గుండెలు నీరై పోవునట్లు లోకమునకు తెలియజేసెను. శుష్కించి యున్న తల్లియొక్క ముఖము, చేయి గూమెయొక్క క్షుద్భాగము చాటుచున్నవి. ముఖమున అంతులేని విచారము, అసహాయత, కన్నకొమరితయెడల ప్రేమ, ఆమె నాదరించులేని నిరాశ, ముండెలుల నుండునో యను భయము స్పష్టముగ కానవచ్చును. శిశువుయొక్క ముఖమున ఆకలి, చావునందైనను తల్లియే శరణ్యమునట, ఆమె కష్టమునందు సానుభూతి, విచారము, నిరాశ, భయము తాండవమాడుచున్నవి. ఆకాగిలింత, ఆకన్నీటి చుక్కలు ఎట్టి మనస్సునైనను కరిగింపజాలగలవు.

ఈ చిత్రమునందు రంగులు లేనివియు, ప్రృథియందు కానవచ్చునట్లుల ఛాయ మృదువుగ లేదనియు నిరాదరణచూపియెడల చిత్రరంగ అధోగతిపాలు కావలసినదే! చిత్రకారుడు చూపదలచిన భావములయు నిందుండి, రచనయందు తప్పులు లేక యుండి నిక కావలసినదేమి? కాని యిట్టి చిత్రమును తెనుగుపత్రికల యధిపతులు, ఆంధ్రులలో అధికాంశమువారు తృణీకరించెద రుటయును సాహసము లేదు. మారమునుండి మాచినయెడల నీచిత్రపులందు పేరు చూపబోవు “లోపము” లేవైన కాన నచ్చునా? చిత్రముయొక్క యుద్దేశము, భావము ముఖ్యములా, లేక వర్ణ లేపనము ముఖ్యమా? రెండు సంవత్సరముక్రింద చిన్నపట్టాయున జరిగిన చిత్రకళాప్రదర్శనమునందు వర్ణ లేపన మిటుల మోటుగ గలచిత్రమే ప్రథమబహుమతిని పొందగలిగెను. తీవ్రమగు ఎడ, మార్గ హాస్యమున విప్పినబండ్లు, బండ్లనీడను వంటలుచేయుట, అచ్చట దొరకుగింజల నేరుకొనుటకు

వచ్చిన కోళ్ల మంద, ఇవి చిత్రమున గలవు. “ఈచిత్రము నకేల బహుమతి?” అను ప్రశ్నను నేను చాలామారుల వ్రుట్ట వింటిని.

ఇట్ల లేపనమే చిత్రమున అన్నిటికిని మించిన హంగైనయెడల హైందవవర్ణ లేపనము లోపస్థాయివ్వమని చెప్పక తప్పదు. అజంతాశైలిచిత్రములందు విశేషముగ రంగులు కానరావు. కానవచ్చినంతమట్టుకు చాయాప్రద ర్శనము తక్కువ. లేదనియే చెప్పవచ్చును. కాని యాకాలపు హైందవచిత్రములు చిత్రకళావిమర్శకులను నూదంటురాయివలె నాకర్షించుచున్నది. చాయలేని వస్తువు మనకండ్లకు కానరాదు. చాయలేనిది వస్తువుయొక్క నిజమైన యాకృతి మనకు బాగుగ తెలియనే తెలియదు. నిజమిటు లన్నను చిత్రరూపునందు చాయ విశేషముగ నుండుట యంతగా బాంధవీయముకాదని వారు తలచిరి. ఏమి సాహసము! ఇంత ముఖ్యస్థానము నాక్రమించు చాయను విశేషముగ సరకుచేయకయే తమ చిత్రమునంత చక్కగ వ్రాయగలిగిరి! ఇట్ల లేపనమే ముఖ్యమును తలచెడివారు దీని కేమందురో?

స్త్రీయొక తె విచారమున కూర్చొని యున్న యెడల వెనుకనున్న నీలియాకాశము, చుట్టునున్న పచ్చని చెట్లు, ఆమెయొక్క సహజదేహచ్ఛాయ, ధరించుచున్న వస్త్రముయొక్క రంగు మనకు కానవచ్చును. కాని దృశ్యము చిత్రకారుని హస్తములందు మార్గగలదు. విచారమును జూపుటకు నలుపువాడుట సామాన్యమయ్యెను. ఆమె హృదయ మంధకారమయ్యు కాదా? ముందురానున్న కష్టములను జూపుటకు ఆకాశము మేఘావృతమై యున్నటులను చూపవచ్చును. ఆమెయెడల సానుభూతిని చూపుచున్న మనుకునా, ఆకాశపురంధన కనుగుణముగ నున్నటులను చెట్లనుకూడ నలుపుతో కలసిన పచ్చనిరంగుతో చిత్రింపవచ్చును. ఆమెయొక్క సహజచ్ఛాయ, వస్త్రముల వర్ణములు ఈనలుపున మరుగుపడరాదా? ఈయొకే ఇర్ణమునకు ప్రధానస్థాన మిచ్చినందువలన చిత్రముయొక్క విలువ యధికమగునే కాని తగ్గదు. కోపమును జూపుట కెరుపు, ఈర్ష్యను జూపుట కాకుపచ్చ, ప్రేమ

ను జూపుటకు గులాబి, శుభమును జూపుటకు పసుపుపచ్చ అనాయకత్వమునను జూపుటకు తెలుపు ఆయాచిత్రములం దెక్కువగ వాడుటవలన శబ్ద మేమి? ఇట్టివిషయములను దృక్పథమున నుంచుకొనక ప్రకృతియందు కనబడు నటులు ఇర్ణములులేవని యాచిత్రములను తృణీకరింపరాదు.

ప్రకృతినియముములను మరకొన్ని విషయములందును నిర్లక్ష్యపెట్టుట కలదు. హిందూచిత్రకారు లీవిషయమున నెట్టిస్వేచ్ఛాపరులై యుండిరో పాఠకులకు తెలియను. వ్యంగ్య-హాస్యచిత్రములం దిట్టి స్వేచ్ఛయుండుట సామాన్యమయ్యెను. నవ్వునుబుట్టించి, చూపరుల దృష్టి నాకర్షించి తరువాత నీతిని నేర్పుట యీత్యగతి చిత్రకారుల ముఖ్యమైన యుద్దేశము. నీతి యొక్కొక్క పూదు లేకపోయినను హాస్యము వీరికి ప్రధానము. ఈయుద్దేశ్యము సులభముగ నెరవేరినయెడల చాయయే? ఇర్ణ లేపనమే? నవ్వునుబుట్టించుటకు వికారరూపములను వ్రాయుట, తలలు పెద్దవిగ, తక్కినభాగములు చిన్నవిగ వ్రాయుట, రేఖలద్వారా ఆకారమును నూచనామాత్రముగ వ్రాయుట వీరి కలవాటు. వేరువేరు సిద్ధులందును, వృత్తులందును ఉండు ప్రజలను పుష్టముగ తెలియజేయుట కేదోయొక చిహ్నముచాలెను. ఈచిత్రమునందు(చూ. పు ౯౭౮) కుక్క మొరుగుటనుజూచి యొకడు కంపించి పోవు నటులగలదు. కంపించుటను తెలియజేయుటకు రచనయెటు లన్నదో చూడుడు. ప్రకృతియందిటల కానరాదు. నాకుట కొంచెము కానవచ్చినను కోపము, ఆనందము, గర్వము, ప్రేమ మొదల ప చిత్రవృత్తులను తెలియజేయుట కిట్టి చిహ్నములు వ్రాయుటయందు హాస్యవ్యంగ్య చిత్రకారులు ప్రవీణులు. వస్తుప్రచారమునందు వణిజులు, హాస్యరసప్రధానమైన కథలకు చిత్రించుటకు పత్రికాధిపతులు, తదితరులు ఇప్పు డిట్టి శైలిని యామోదించుచున్నారని అంగ్ల పత్రికలతో పరిచయమున్న వారందరికిని తెలియును. ప్రకృతియందు కానవచ్చునటుల ఈచిత్రములు లేవుకాన మంచివి కావని నిరసించుటయందు వివేకము లేదు.

ఏదైన విషయమును పూర్తిగ వర్ణించక నూచన గావ్రాసి కవులు విడచుట లోకవిదితము. చిత్రకారులును శిమచిత్రములం దిట్టి నూచనలను జేయుటతో తృప్తి పొందుట కలదు. ఇట్టిబొమ్మలందు చిత్రము పూర్తిగ నుండ నవసరము లేదు. ఉదాహరణముగ మెరుపును గూర్చి చిత్రమును విమర్శింతము. హిందూపురాణములందు కానవచ్చు విషయములు చిత్రకారుల కనేకరీతుల తోడ్పడును. ఈలోకమునందు గల ప్రజల నడవడిక యెటులున్నదో దేవుడు చూచుచుండును. కొందరిని సంహరింప వలెనన్న ఆ లోకరక్షకునకు పిడు గొక ఆయుధము. అధికారమున మునిగియున్న లోకమును జూచుటకు మెరు పాతని వెలుతురు. ఈ మెరుపునే యొక దూతిగా ఊహింప వచ్చును. ఆమె చూచి హేళుముల వెనుకనున్న లోకనాథునకు సంజ్ఞ చేసిన పిమ్మట పిడుగునాతడు విస

రును. ఈ మనశ్చిత్రమునందు దేవుని, పిడుగును విడచిపెట్టి మెరుపును, ఆనుభవమున్న కన్యనుమాత్రము చిత్రింపవచ్చును. ఆమె యొక్క స్వభావమును చిత్రింపవచ్చును. ఆమెయొక్క స్వభావమును తెలియజేయుటకు దేహచ్ఛాయను నీలముగను, నెత్తుమును ఆకుపచ్చగను చూపవచ్చును. తక్కిన విషయములను చూపుటకు చేతులుచాలును. ఇన్నియు నీబొమ్మ (ముఖచిత్రము)యందు కానరాక నూచనమాత్రముగ నుండినంత మాత్రమున చిత్రముయొక్క విలువ చెడలేదు. కషయము నీభత్సము కనుకను, చిత్రమున నిది ఖండము కనుకను, భావము నూచనమాత్రము కనుకను వర్ణలేపనము మోటుగనండిన చాలును — మోటుగ నుండునయే నంచిదేమో?

కనుక చిత్రమును చూచినవెంటనే ప్రకృతి ననుసరించి లేదని నిరాకరించుట కంటే విమర్శించి చూచుట భావ్యము.

చిత్రముయొక్క ఉద్దేశమేమి?

తైలి యెటులున్నను రచన సబబు

తప్పకయున్నదా?

భావము ఉత్తమమైనదా?

భావపదార్థము బాగుగనున్నదా?

భావమున కనుగుణముగ చూపదల మనస్సు నందు సంపదనము కలుగుచున్నదా?

చూపదలచిన ముఖ్యమైన వ్యక్తులు, వస్తువులు తక్కిన హంగులందు మరుగు పడక చూచిన వేటనే దృష్టికి మొదలు పట్టుపడుచున్నవా?

వ్యక్తుల యొక్కయు, వస్తువుల యొక్కయు యేర్పాటు బాగుగ నున్నదా?

వర్ణలేపనమున్నయెడల ఎటులున్నది?

వర్ణముల యేర్పాటు చక్కగ నున్నదా?

ఈ ప్రశ్నలకు సరియైన జవాబు చిత్రమునందు కానవచ్చినయెడల మంచిచిత్రమని యెంచవచ్చును. చిత్ర విమర్శమున కితరవిషయములున్నవి. కాని వాటి నన్నిటి

నిచ్చట చచ్చించుటకు తావులేదు. హైందవశైలి, జపానుశైలి, ఐరోపాశైలి అని వేరుగా చూపుటకును, వాటి నీవ్యాసమున నిమగ్నుటకును అవకాశములేదు. ఏ శైలియందు చిత్రమున్నను ప్రైవత్స్వలు విమర్శనకు కొంతత్రోవ జూపగలవు.

ప్రకృతియే ప్రధానమని పెనగులాడిన వారికి భవిష్యత్తులేదు. రంగులతో ఫాటోగ్రాఫులను తీయజాలిన

యెడల (వీరి విమర్శనము ననుసరించి) చిత్రకారులకు తావేలేకపోవును. నాటకమునందువలె వ్యక్తులనేర్పరచి దాని ఫాటోగ్రాఫును తీసిన చాలదా వీరికి? మనుష్యుని అద్భుతభావప్రదలనమునకును, చిత్రకారుడగు ఆచార్యుని హితబోధకును అవకాశ మక్కరలేదా? స్వేచ్ఛా పరుడగు కళోపాదకుని చిత్తవృత్తులను బంధింపవలసినదేనా?

దూతికోపాలంభము

జెల్లంకొండ రాఘవరావు గారు

విరహాగ్నికీలలు దహించు విధమ్మిది యెంతవీరబా

ధావిలమైననేమి, నిఖిలాంగము లింతకు ప్రాణయుక్తిమై

నీవిధి నిల్చియున్నయవి నీ విదె వత్తును తోడితెత్తునం

చోవరణేయశీల! చని యుంటివిగా, దయయెంతో నాపయి!

“అదె చంద్రోదయవేళయయ్యె, దెసలం దాచంద్రికల్ పద్వలొ

మదనానేక సహస్రమోహనుని అస్మన్నాధుని దెత్తునం

చు” దయశాలిని వేగివచ్చితివి తోచుం జూడు పూర్వాశయం

దుదయార్కం, డికనేల చెప్పవలె నీయుద్యోగతాత్పర్యముల్.

ఏలానిన్నన? నేనెట్టితినికాదే దాత్యభారమ్ము నీ

పై, లజ్జావతివోదు! పాప మట నిర్మంధమ్ము మైనుంటి కా

బోలున్ పోలునె వానిచెంతకు నినున్ పూబోణి బంపంగ-త

చ్చీలం బిట్టిదటం చెఱింగి, విగతౌచిత్యమ్ము నాబుద్ధిసూ!

వచ్చితివాయటం చెదురువచ్చెనొ, మచ్చికమీర రేపు పో

వచ్చునులే యటంచు బలవంత మొనర్చెనొ, నీవు పాపమా

యిచ్చకపుం గబుర్ల కెదురేమననేరకపోతివో బలీ!

మెచ్చగవచ్చు నీమనసు మెత్తన, నీదొకలోప ముండునే!

కనుక కాటుకరేకలను తీర్చిదిద్దితి వేలనో చెదరిపోయినవి చెలియ!

రేయెల్లయును నిద్దురే లేదు కావలె రక్తిమ గ్రమ్మె నేత్రాంతములను

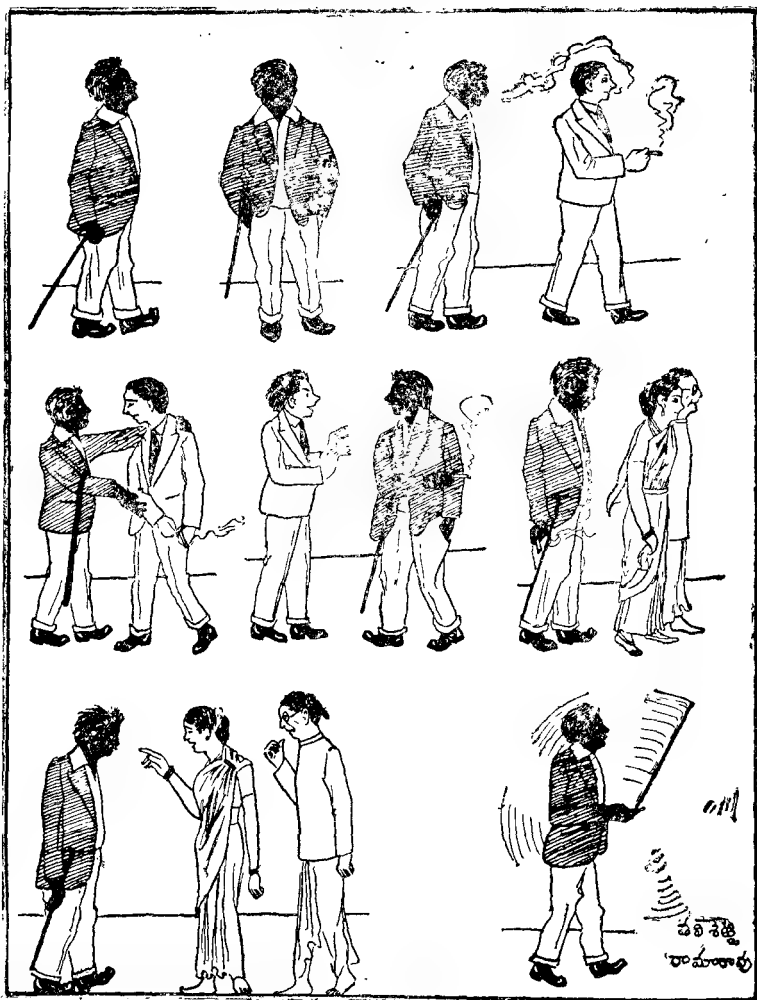
సడలిన నీదుక్రామ్ముడిలోని పువులంత వసివాడిరాలు నీవచ్చుదారి

గాలిసోకని క్రొత్తగావిచ్చినవిరినా కై నేసికొన్న సింగార మేలొ

నలిగినది యింతగా చెలి! నానుడువులు - వినబడవొ-మాఱుపలుకవు, కనులకేను

కనబడుటలేదొ-యింతమై కమ్మదేల, - ఘంతవిని సంతసెంత వచింతువొక్కొ!

ఆత్మ విమర్శన ము లేక

శ్రీ అహోబిల చరిత్రము

పాలవర్తి సూర్యనారాయణగారు

క్షేత్రమాహాస్మ్యము

గరుడాచలమునుగూర్చి పురాణ మిట్లు పేర్కొను చున్నది:

అహోబిలము శేషాచలమునకు మధ్య నున్నది.

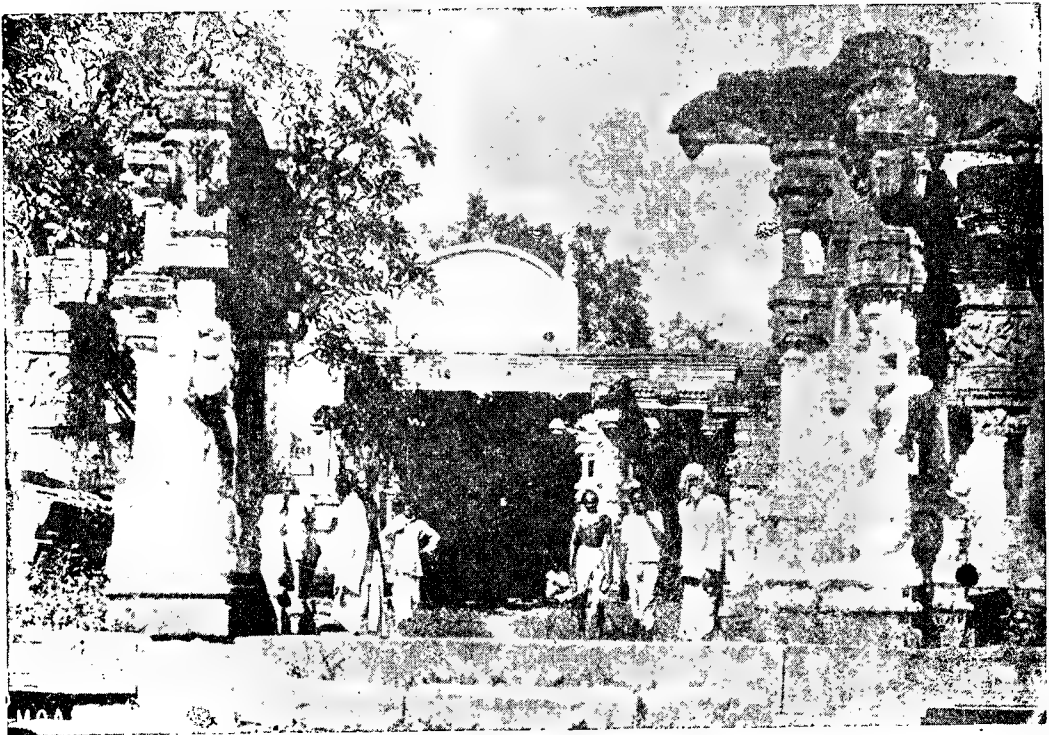
తిరుమల తల యనియు, శ్రీగిరి తోక యనియు, నహోబిలము నడుమనియు చెప్పుట వాడుక.

అహోబిలము కర్నూలునుండలమున సిరువెళ్ల తాలూకాలో నున్నది. ఈ యహోబిలమునకు గరుడాచలమనిపూడ పేరు కలదు.

పూర్వము నృసింహుడు సింహాస్థానమున నుండగా రిండిన పిదప తెంచెతను పోయి మయ్యో నను గాధ కలగు.

గరుత్మాతుడు తల్లిదాస్యము నుడిచి తండ్రి యగు కశ్యపుపాలికిం జని తరించు నుపాయం బెఱింగింపజేయుని ప్రార్థించెను. అందుల కతడు విష్ణువునుగూర్చి తపం బొనరించుటకన్న నేటిం దుపాయము లేదని యెఱింగించెను.

వైనశేయు డందుల కియ్యలొని తపంబు గల్పుటకు తగు డేత్రంబునకై వెడకునుండెను. ఈ కొండపై ఎచ్చినంత నాకాశవాణి “ఇది నృసింహక్షేత్రము. ఇక్కడ తపం బొనరింపు” మనియెను.

మొదటి ప్రాకారముయొక్క ద్వారము

గరుడు డక్కడ తప మాచరించగా విష్ణువు తర ముండుటంజేసి వేదాద్రయనికూడ నామాంతరము ప్రత్యక్షమయి యతని తనకు వాహనముగా జీసికొంగునని కలదు. పరమిచ్చెను.

స్వరూపము

దానంజేసి యీ పర్వతమునకు గరుడాద్రి యని పేరు కలదు. గరుత్మాంతునకు వేదాన్యునికూడ నామాంతు కలదు. ఈ రెంటికిని మధ్య వీడుమైద్య మారము

* విశ్వరూపదర్శనము (ద్వారమువద్ద)
(ఉత్సవ విగ్రహము)

కలదు. ఎగువ అహోబిలము కొండపై నున్నది. ఎగువ అహోబిలమునందు నృసింహాలయ ప్రాంగణమున నొక బిలము కలదు. ఆ బిలమార్గమున లోనికి జనిన నందొక దేవాలయము కలదనియు, నిప్పుడుండు నృసింహస్వామికి సరిగా క్రిందిభాగమున మఱొక నృసింహవిగ్రహము కల

దనియు, నది గరుత్మాంతునిచే బ్రతిష్ఠింపబడె ననియు జనశ్రుతి కలదు. కొంతకాలమునకు మాం దొక జియ్యం గారు దానిలోనికి జని యొక నృసింహవిగ్రహము దెచ్చె నని చెప్పుదురు. అది యెంతవఱకు నిజమో తెలియదు.

మఱియు నొక విగ్రహము ఉత్తర హిందూస్థాన మందలి యొకరాజున కిచ్చిరనికూడ కింవదంతి కలదు. నిజమని చెప్పజాలము.

ఇప్పుడు పై అహోబిలమునందును క్రింది అహోబిలమునందునుగూడ జనమే జయుడు ప్రతిష్ఠ చేసెనని చెప్పుదురు. ఇతడే జనమేజయుడో!

ఎగువ అహోబిలమున కుత్తిరముగ భవినాళిని (భవనాళి) కలదు. అది యొక చిన్న నది యైనను భవహర మైనదగుట భవనాళిని అని నామంబున నొప్పుచున్నది.

అది ౨౦ మైళ్ల దూరముపై ప్రవహించి మరి యొక చిన్న యేటిలో బడుచున్నది.

ఇవికరలో నృసింహవిగ్రహము నెదురుగా బోయి మామటకుభయంకరము గానుండె ననియు నందుచే ప్రక్కగావని పూజించెడివారనియు జెప్పుదురు. కాని యిప్పుడు పైన పూజానులు పరిగా జరుగకపోవుటచే నట్టి కళాకాంతులు తగ్గను.

చారిత్రక విషయములు

భృగరాజవిషయమైన గరుడప్రతిష్ఠను విడిచివేసిన నిక ప్రస్తుత మగపడుచున్న నృసింహాలయములు రెండు నెవరిచే బ్రతిష్ఠింపబడినవో యొకింత విచారింతుము.

జనమేజయ ప్రతిష్ఠయని జనశ్రుతి కలదు.

పరీక్షిస్తూహోరాజు కుమారుడు జనమేజయుడు కలడు. అతనివల్లనే ప్రతిష్ఠింపబడి యుండినయెడల కలియుగానైన యుండును. ౫,౦౦౦ సంవత్సరములక్రింద బ్రతిష్ఠింపబడి యుండును.

(శ్రీ) లక్ష్మీనృసింహస్వామి మంటపమునందలి యొకానొక స్తంభముపయినన్న శిల్పచిత్రము (దిగువ అహోబిల దేవాలయమునగల విగ్రహ మిట్టిదే)

౭,౮ శతాబ్దములలో నొక జనమేజయు డున్నట్లు తెలియుచున్నది. అతడు ప్రతిష్ఠించెనో? కొందఱు ప్రతాపరుద్రవక్రవర్తిచే బ్రతిష్ఠింపబడినదని చెప్పుదురు కాని యది యెంతమాత్రము విశ్వసనీయము కాదు.

మొదట నొక రాజ్యమై యొప్పి యిప్పుడు తేత్రమని, ప్రసిద్ధి గాంచి, “శ్రీశైలశిఖరం దృష్ట్యా పునర్జన్మ న విద్యతే” యని నుతిగన్న శ్రీశైలమల్లికార్జునుని నెలవగు శ్రీగిరికి, ౬ శతాబ్దములలో తింజావూరికిల్లా ఉరయూరు రాజధానిగా గల కరికాల చోళుని కాలమున నుత్తిర హిందూస్థానమునుండి యతనిచే గొనిగ బడిన జనముచే నిండెనని చెప్పబడి యున్నది. ఇల్లికార్జునస్వామిని సూడ నాతడే ప్రతిష్ఠించెనని కలను.

గుంటూరుకిల్లాలో దొరకిన శాసనములో నీ విషయము లన్నియు న్రాయబడి యున్నవి

అహోబిలముకూడ శ్రీగిరి యనంతరము ౭,౮ శతాబ్దములలో నున్న జనమేజయునిచే బ్రతిష్ఠింపబడి యుండెనని యూహించుచున్నాను.

౧౧-వ శతాబ్దమునందు (క్రీ.శ. ౧౦౭౬-౧౧౩౬) వఱకు రాజ్యముచేసిన విక్రమాదిత్యులకు చోళరాజు కలడు. ఇత డాహవనల్లుని ద్వితీయపుత్రుడు. ఇనికి ద్విభువనమల్లుడని పేరు కలను. ఇతడు కాంచీపురమును కొల్లగొట్టి కులోత్తుంగచోళు నోడించెను. గంకికొలను (కడపజిల్లాలోనిది) వృద్ధిజేసెను.

ఇతడు అహోబిలము, చేతంపల్లలోని దేవాలయములకు భూదాన మొసంగెను.

కాన అహోబిలము ౭-౮ శతాబ్దములలో ప్రతిష్ఠింపబడెనని యూహించుట కనుమలముగా నున్నది. ఇతని శాసన మహోబిలమును గలదని న్రాయబడియున్నది.

మఱియు నీ త్రిభువనమల్లుని యన్న యగు సోమేశ్వర భువనేశ్వరమల్లుడు కూడ నహోబిలమునకు భూదాన మొసంగెను.

పీఠప (౧౨౯౫-౧౩౩౧) వఱకున్న ప్రతాపరుద్రుడు తేత్రమును వృద్ధికి దెచ్చెను.

నృసింహస్వామి అవతారము
(ఇది ముంబయి స్తంభముల నొకట నున్నది)

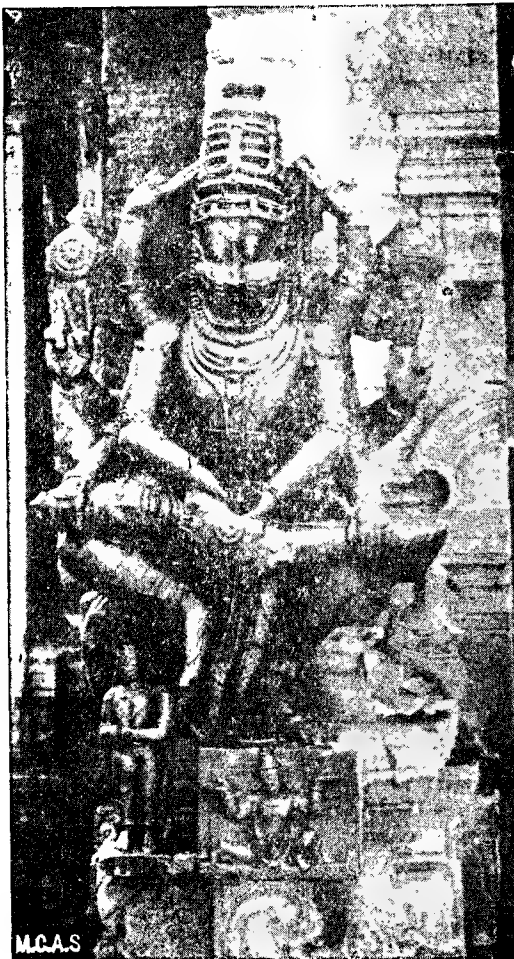
ప్రతాపరుద్రుడు శివభక్తుడు. ఇతడు నిత్య మొక సున్నరలింగము నర్పించి దానిని బ్రాహ్మణునకు దాన మొనరించి ఓపల భుజించువాడగు.

ఆ మహాత్ముడు శ్రీశైలాదితేత్రముల దర్శించి త్రిపురాంతకమను జయించి యహోబిలతేత్రమున కరుదంచెను.

వాడుక ప్రకారము శివలింగమును పోతబోయనది నృసింహకరాళం బయ్యెను. దానికి కార్తికలు భుజ ముంది మరల పోతబోయ మరల నల్లే యయ్యెను.

చక్రవర్తి యాచర్యుడు బరీక్షించి తనయాస్థాన పండితునిచే నృసింహక్షేత్రమాహాత్మ్యంబున నట్లయ్యెనని విన్నెను. ఇంతలో నెదుట నుండు నొకగుహలో నొక మహాత్ముడు తపంబాచరించుటగాంచి యాతని సమీపించి నాడు జరిగిన వివరీతము నెఱింగింప నాతడు నాక్షేత్రమాహాత్మ్యంబని యెఱిగించెను.

అందులకు దాను శివపూజ చేయక భుజింప నోప నని యెఱింగింప నీతపస్వి శివకేశవులకు భేదంబు లేదని

హిరణ్యకశిపు వధ

(ఎగువ అహోబిలమున ప్రతిష్ఠితమయిన విగ్రహ మిట్టిదే)

తెలుపుచు కొంచెము ప్రక్కకు తొలగినంత నొకలింగ మగపడియెను. చక్రవర్తియు సంతోషమున నా లింగము నర్చించెను. లింగముపై వైచిన తుష్కము లా తపస్వి శిరస్సుపై నుంట గాంచి యద్భుతం బంది యాతని మహిమను కొనియాడి పోతిబోయిగా నైన సువర్ణకరాళమును వైష్ణవయోగికి వాన మొసగి పూజాదులయి భూదాన మిచ్చెను. ఇతడు అహోబిలమున గుహలు నిర్మించెనని స్థానికచరిత్ర తెలుపుచున్నది. ఏ గుహలు నిర్మించెనో తెలియదు. ఇతడే యుద్ధ్యానమును నిర్మించి పైకి సోపానములు కట్టించెను.

ఆ తపస్వి ప్రతాపరుద్రచక్రవర్తిచే నొసగబడిన సువర్ణకరాళమును బూజి చుకొనుచు నందే యుండెను.

ఇదియే యహోబిలమతము నిర్మింపబడిన విధము. అహోబిల నృసింహస్వామి దేవాలయమునకు మతము సంబంధించినవని దీనినిల్ల లేటరడుచున్నది.

నాడు మొదలుకొని దేవాలయముల యాజమాన్య మాతని (జియ్యర్ గారి) యాధీనమున నుంచబడెను.

కాన దేవాలయమునకు సంబంధించిన సంపద, భూములు వగైరా లన్నియు నాతని (జియ్యర్ గారి) స్వాధీనము చేయబడెను. ఆ జియ్యర్ బ్రహ్మచారి యగుటచే అహోబిలమత మను నేరుపెట్టి దేవాలయముల పూజగావించు నేర్పాట్లుచేసి, తా నాసువర్ణకరాళంబును పూజ జేసికొనుచు అహోబిలక్షేత్ర, అహోబిలమతముల కధిపతియై యుండెను.

ఇప్పుడు నృసింహస్వామిప్రక్క నొక శివలింగ మున్నది. ఆ లింగము ప్రతాపరుద్రుడు పూజించిన లింగ మే యై యుండును.

శివకేశవులకు భేదము లేదని తెలుపుటకే యాలింగ ముందు బ్రతిష్ఠింపబడినని యూహించుచున్నాను.

పిదప నచ్చి క్షేత్రమును స్పృధించేసినవాడు కృష్ణ దేవ రాయలు. ఇతని శాసన మందు కలదు. ఈయన శిరువెళ్ల తాలూకా చాగలమట్టి ఫిర్కాలోని మద్దూరను గ్రామము నిచ్చి మిక్కిలి వెలగల నగల నొసంగెను.

దిగువ యహోబిల గ్రామమును గట్టించెనని స్థానిక చరిత్ర తెలుపుచున్నది. వెయ్యికాళ్ల మంటపమును నిర్మించిన. ఇందు వేయి స్తంభములు లేవు. దాదా పెనుబడి మాత్రమే కలవు. వానిపై చెక్కబడిన చిన్న స్తంభములతో గలసి వేయి కాపమును, మంటపమునకు వైగప్పు లేదు. స్తంభములపై హృదయలకు రామాయణ చిత్రములు చెక్కబడి యున్నవి. ఇప్పుడు పూర్తియైన మండప మొకటి కలదు. అక్కడనే కళ్యాణోత్సవము జరుగుచుండును.

దేవాలయమున కొట మిక్కిలి శిల్పి పనితనముగల గొప్ప స్తంభములు మాత్రము నిలుపబడియున్నవి.

ఒక కళ్యాణ మంటపమును మార్కాపురం రెడ్డిరాజులు కట్టించినట్లు చెప్పుదురు. ఇప్పుడుండు రెంటిలో కృష్ణరాయలు కట్టించిన వేనో తెలియదు. దేవాలయ ప్రాకారము చూచును లోభగమున మండపము కలవు. చిన్నచిన్న దేవాలయములు, అవ్వ గులు, మొదలైనవి కలవు.

శిల్పపనితనమునకలిగి పై పూర్తిగాక నిలిచిపోయిన మండపమీ కృష్ణరాయలచే నిర్మించుట కొరంభింపబడి యుండుననియు, కేకారముననో యిది పూర్తియై యుండకపోవచ్చుననియు నూహించుకొనుచున్నది; లేనిచో కొండ మంటపములు నీ మహారాజువల్లనే నిర్మింపబడి యుండవచ్చును. ఒకచిన్న కళ్యాణమండప మొకటి కలదు. అది రెడ్డి రాజులచే నిర్మింప బడియుండవచ్చును.

కృష్ణరాయలతో ఆహోబిల క్షేత్రాన్ని శిల్పము మాడ తగ్గెనని చెప్పవచ్చును.

పిదప సదాశివరాయలువచ్చి భూదాని మొసగినట్లు కొనసము తెలుపుచున్నది.

పిదప తురకలు ఆహోబిల క్షేత్రమును లోబడుకొనిరి.

అప్పుడు శకగోపజియ్యగారు గండి కొటకు రాజైన గంగరాజుతో మొరలిడ వాతడు ససైన్యముగా వచ్చి తురకల బార ద్రోసి క్రీ. శి. ౧౫౮౪ సంవత్సరమున

జయస్తంభమును నాటించెను. ఆ స్తంభ మిప్పటికినీ 3,౪ ద్వారములమధ్య నిలుబడి యున్నది.

దిగువ ఆహోబిలమున ఇప్పుడు వరుసగా ౪ ద్వారములు కలవు. పూర్వము ఏడు ద్వారము లుంకి, ఏడు ద్వారములలోపల గ్రామ మిమిడియుండెనని చెప్పుట కవకాశము కలదు.

ప్రహ్లాదుడు
(మంటప స్తంభముపై నున్న శిల్పచిత్రము)

నవనారసింహులు

ఎగువ, దిగువ నన్న నరసింహు లిద్దరు, ప్రహ్లాదుని బండవద్ద నున్న గుహలో నృసింహస్వామి, వరాహస్వామి హస్వామి, ఉక్కుస్తంభ నృసింహస్వామి, జ్వాలా నృసింహస్వామి, పామిలేటిన్రసింహస్వామి, భాగవనృసింహస్వామి, రామతీర్థనృసింహస్వామి యని నవనారసింహులు కారు.

నృసింహస్వామి-చెంచెత

(వేయిస్తంభముల మంటపమునంబలి యొకానొక స్తంభముపయ జెక్కబడియున్నది)

ప్రహ్లాదునిబండ, వరాహ, జ్వాలా, పామిలేటి, భాగవ-నృసింహస్వామిలున్న గుహలే ప్రతాపరుద్రునిచే నిర్మింపబడి యుండును.

ఎగువ అహోబిలములోనుండి కొండ కెడమవైపున కెక్కిన ముందు లక్ష్మీకృపేట యని కలదు. విష్ణువు చెంచెతరువివాహమాడ లక్ష్మీయలిగిపోయెనని చెప్పుదురు.

అందుండి యొక్క కొండపేటపై ప్రహ్లాదుని బండియు, నక్క డొకనృసింహవిగ్రహమును కలవు. అక్కడ నుండి కొండపైకి ఎక్కిన ఒక శిఖరముపై ఉక్కుస్తంభముకలదు. అక్కడ ఇప్పుడు నృసింహవిగ్రహము లేదు ఆశిఖరము క్రింద నాధారములేక కోసువలె నులివియున్నది. అంతకట్టపైన చోటయినను గూత్రి యు నెల్లిమాకు. ప్రాణాపాయము లేవ్వరికి ఇంత ఎఱు కలుగలేదు. ఇది నృసింహస్వామి మహిమయని భక్తు విశ్వాసము. అందుండి మరియొక దిక్కునకు నూటిగా నుండు కొండనుదిగి జ్వాలకలదు. అక్కడ నెప్పుడు నీరు ధారగా పడుచుండును. అందుండి భువాశితీరము నడచినయెడల నృసింహాయమును జేరుచును. అక్కడనుండి కుశివైపుగా నెక్కిన పామి లేటికి చేరుచును.

దిగువ నృసింహస్వామి దేవాలయమున కొక మైలదూరమున భార్గవమును కోనేరు కలదు. అదియే మంచినీళ్ల కాధారము.

కోనేరును ఇకను రెండున్నను తిరునాళ్లలో నీరుచాలి. అక్కడ భాగవనృసింహుడు కలుడు.

దిగువ అహోబిలమునకు 2 మైళ్ల దూరమున రామతీర్థ నృసింహుడు కలడు. అక్కడ పుట్టలమ్మ కలదు. ప్రతి ఆది, మంగళ, గురువారములందు జరుగు వచ్చుచుండును.

పామిలేటి అహోబిలముల కింకను పైన నున్నను ప్రతి శనివారము భక్తులు వెళ్లుదురు.

రామరాను త్రైతొన్నత్యము తిగ్గుచున్నది. ౧౭వ శతాబ్దమున సంద్యాలరాజయిన హండ్డే దేవప్ప

నాయుడు శైవుడగుట అహోబిల నృసింహస్వామి నగలను దోపుడుచేయించెను. అప్పుడు జియ్యంగాను పెనుగొండ రాజయిన నెంకటపతిరాజుగారి సహాయమును బడసెను. పిదప నేలనో అహోబిలమతము కుంభకోణమును జేరుకొనియెను.

అప్పటినుండియు శ్రేత్రము నామమాత్రమేయై ప్రతిఫాల్గుణ శు ౧౫ వఱకు తిరునాళ్ల ౧౦ రోజులు మాత్రమే జరుగుచున్నది.

ఇప్పు డర్చుకులును దాక్షిణాత్యుని ఇక్కడనుడుట మానుకొనిరి. అందుచే నెరినో నియమించిన వారు దిగువను పూజచేసినన, పైనపూజ సరిగాజరగకుల లేదనియెనమ్మలసియున్నది. పై దేవాలయమునందు వర్షాకాలమున నుండుటకైన వీలు లేక మరియొచ్చుదని వినుచుకుచింత కలగుచున్నది.

మలేరియాప్రాంత మగుటచే నిక్కడ నుండుటకు భయావహ ముటయు నిందులకు గారణముగా నున్నది. ఇదిగన కెల్లుండికో తెలియదు. దీనివల్లనే అహోబిల మతమును, గ్రామమునుకూడ క్కడనుండి పోయి వని చెప్పుదురు.

ఇప్పుడు మతాభివృద్ధులు యావదాస్తియు (లక్షల కొలది) మతమునకు సంబంధించిన దనియు, దేవాలయమునకే ౪౦౦, ౫౦౦-లో ఉన్నదనియు చెప్పుట ఆశ్చర్యముగా నున్నది. ఇంతకుముందే దేవాలయమునుబట్టి మతముకాని మతమునుబట్టి దేవాలయముకాదని ప్రాసించియున్నాను. నృసింహదేవాలయ మున్నదని రాజులు భూము లిచ్చిరిగాని, మతమునకు గాదు ఏకాలము నాడో దేవాలయములు నిర్మింపబడియుండ మతము ప్రతాపరుద్రునికాలమున నేర్పడినది. వ్యాయముగా నాయాస్తి యంతయు దేవాలయముదే యనుటకు సంశయము లేదు. కాన వారు తగిన మరమ్మతులు గావించురు గాక!

జియ్యంగారి ఏజెంటు దాక్షిణాత్యు లొకరు ౨౦ వేల రూపాయలవఱకు ఖర్చుపెట్టటకు మతము

సీద్ధముగా నున్నదనియు, నిలువబడి చేయువారు లేరనియు జెప్పియున్నారు.

కాని యిప్పు డాయేజెంటుపదవికూడా డోను తాలూకాలోని యొక బ్రాహ్మణున కీ యుబికినది.

శ్రేత్ర మిప్పు డీస్థితలో నుండుటచే దీని నెట్లయినప్పటికి లేవలయునని ౧౯౧౭ లో తాలూకావారు జియ్యంగారికి రాయబార మింపిరి. వా రొక కమిటీ నేర్పాటు చేసిరి కాని యదియును నామమాత్రములు లేకుండనే పోయినది.

నృసింహుడు చెంచెతను వేడుకొనుట (మంబమున నొక స్తంభముపై నున్నది)

నీటిసదుపాయములు స్థాపించి తేకుండుట చే
జిల్లాబోర్డువారు భార్యనునుండి పంపులద్వారా నీరు

ఆదివరాహమూర్తి

3 (నంటప స్తంభములలో నొకదానిపై చెక్క బడియున్నది)

తెచ్చుట కేర్పాటు చేయుటకు నిశ్చయించిరని తెలి
యించున్నది. జియ్యంగారుకు సగము ఖర్చు భరించు
టకు వాగ్దాన మొసంగిరని తెలియుట సంతోష
దాయకము.

ఆనంతపురం బహ్మిజిల్లాలలో అన్నసత్రస్థాప
నలు, దేవాలయపునరుద్ధారణలు, శ్రీరామసప్తా
హము గావించి, బిక్కినోలు దాక్షారామములయందు
కోటిపత్రిపూజలు గావించి దాక్షారామమును పున
రుద్ధరించిన శ్రీ పోణిగి లింగమూర్తి దాసుగారు
ఈ సంవత్సరం మాఘ శు 2 లు మొదలు సప్తాహము
సంకల్పించి యున్నారు. ఫాల్గుణమాసములో తిరు
నాళ్లు జరుగును గాన మాఘమాసములో సప్తాహము
జరిగిన తిరునాళ్ల కభ్యంతర మగుననియును, నీరు
దొరకదనియును, సప్తాహము జరుగ వీలులేదని యీ
విషయమున శ్రద్ధవహించియున్న హరివరం జి. వెంకట
రెడ్డిగారి జియ్యంగారి యేజెంటుగారు తెలిపినారని
తెలియుచున్నది. శ్రీ లింగమూర్తి దాసుగారు సప్తా
హమే కాక త్రైపునరుద్ధారము గావించుటకుగూడ
నిశ్చయించియున్నారు. కాన జియ్యంగారు రన్నివిధ
ముల సహకారము సలుపుట సమంజసము.

కడపస్తేషులలో రైలు దిగి మోటారులో చాగల
మట్టి! వచ్చిన అనంతాద్రిమునకు బండ్లు, మోటారు
లుండును. నంద్యాలలో రైలు దిగి, మోటారులో
నాళ్లగడ్డకుండున అక్కడనుండి పదిమైళ్లదూర ముం
డును. ఈ రెండుమార్గముల కావరికి వీరైనమాగ్గమున
వారు వచ్చి సత్కార్యమున బాల్గాని తిరింపురని
నమ్ముచున్నాము.

చెలియరొ ! నీపయి వలపుఁ జొదినవాడను మంచిమాటలఁ
పలికెడువాడఁ ద్వత్ప్రణయభంగపరాజ్ఞుఖమానసుండు నా
వలనను నీవు దోసపులవమ్మును దేనిని జూచి లోన శం
కిలితివా? మానినీ! యిటులు కింకరుణ్ విడనాడఁ బాడియే?

సుకముగ నున్న నామనసుఁ జూచుచు నుండఁగ మోహవార్ధిలో
నకట! మునుంగఁజేసెఁ గుసుమాస్త్రుఁడు పంతుఁబట్టి తేలనీఁ
డు కటకటా! అగాధ మ దెటుల్ దరిఁ జేరఁగ నేర్తు నీదు కు
ల్కుకుచయుగమ్ము నాఁ బరఁగు కుంభము లీయక యున్న సుందరీ!

జాలిఁ దలంపవంటె, ననుఁ జంపఁ దలంచితీవంటె; కామచం
డాలుని పూవుటమ్ములఁ గటా! నను నేటికిఁ జంపఁజేసె దు
దేవలదయారసప్లతిఁవిత్తములౌ త్వదపాంగతీక్షణబా
ణాలిని జంపరాదటె కృతార్థఁడ నయ్యెద సుందరీమణి!

మారానల మార సుధా - ధారాధార మగుపల్కు దయచేయఁగ దే
టరమణి! హిరమణి - భారమణియ మగుదంతపంక్తి మెంగఁగ.

పలుపలుకు లేల న్నాపై - నలుగక దయ యూచి మొగము నయినను జూపం
దలఁపఁగ రాదటె నే నీ - చెలుపుడఁ గానఁటవె యుర్వశివి గావఁటవే?

మొగముం జూపనియంతమాత్రమున నేమో నప్తమా నాకు నీ
సిగయున్ వెన్న పిలుందు 'లాది యగుబల్సెంగారముం గారు మే
నగులే! కన్నడు నద్ది సంతసము నీయం జాలు నే మైన నీ
వి గదా! కోరుచు నుంటిఁ జిత్తమున నువ్వి ప్లూరుచున్ సుందరీ!

కనులు నీముద్దుజవ్వన మొల్కునంగకమ్ములను జూచుటకు నై మొగమువాఁచె
చెవులు నీతేనియల్ చిల్కుచున్ ముద్దొల్కు ముద్దుపల్కులకు నై మొగమువాఁచె
నాల్క నీయమ్మతముం జల్కుఁ జేయఁగఁ జాలు ముద్దుకెమ్మొవ్వికై మొగమువాఁచె
బడలు నిన్ దొడలపై నిడి ముద్దుచెక్కిళ్ళల్ ముద్దు లాడుటకు నై మొగమువాఁచె

కడమయ్యిదియములమాట నుడువ నేల? - నేటి కెన్నియొ రుగుములు దాటిపోయె
దక్కిపోయితి నిక నీతె దిక్కు సుమ్మ! - యేమి చేసిన నిక నీయిచ్చ కొమ్మ!

తగునా? నీవు ద మాపయోగివి గదా! తన్వంగ! యీలాగు నక్ష
దిగు లొందించుట, నిన్ను బాంధులు మొదల ది క్కెవ్వరు లేరు హా!
తొగరాజు దిగద్రొక్క బర్విడెడు ముద్దులుల్కుమో మైన జూ
పగదే నే బగవాడ నైతి నట! నక్ష బాయంగ నాయంబటే?

కథలే వ్రాయగ వచ్చు నాచరిత మేకల్ వోవుటే యాదిగా
వృథగా మారుడు నన్ను బీల్చుకొని పిప్పి జేయుచుండె యథా
యథ తైపోతిని నన్ను జూడ విది నాయంబటవే? చిత్తభూ
రథచక్రప్రతిమానమానజనునా! రాకేందుబింబాననా!

నీకు నేను బ్రయుడను గాకయున్న - నాకు బ్రయురాల వీ వని నమ్మికొంటి
నేమి చేసిన నిక నీయిచ్చ ముటి - మరచు నీ కిచ్చుకొంటి నో మచ్చెకంటి!

నడియాకాశపుజంబమామ, అది యందక్ష రాని దద్దానికై
యడియాసం బడి యందుకో నెగుర నేలా? అంద దం చాపయిక్ష
పొడిదుగళుమ్మను పొంద నేల? యని యెట్లు నేను నాచిత్తముక్ష
కడు శాసింపుచు నుందు నైన నది లొంగంబోదు ప్రాణేశ్వరీ!

పగ లెట్టెట్టలొ ప్రొద్దు పుట్టు నిక నబ్బ! రాత్రులం జెందునా
దిగు లింతిం తని మొట్ట వెట్టుకొన నేదీ దిక్కు? నీవల్ల ని
ట్టిగతిం జెందుదు నం చొకప్పుడు నే డెందంబునం బెంచ నై
తిగదే! మాంబిధాత కింత పగ నైతిం జూడవా నాగతిక్ష.

ముద్దియ! యేమి సెప్పుదును మూడుయుగమ్ములు దాటిపోయె నీ
ముద్దలమూట లైన చనుముక్కులకు మటి పొండపండుతో
నుద్దికి వచ్చువాతెరకు నుబ్బుచు నుండెడిగుబ్బదోయికిక్ష
దద్దయు మోమువాచితిని తాము నానగ నోప నీపయిక్ష.

కంతునికేళిలో నలఃతం గాంచి సుమంబులపాన్పుపైన నే
నంతయు నిద్రం బోవునపు డెక్కడి కేగెనోకో? యటంచు బల్

వంతును జెందు చుండు వబలా! మును నాపయియూసఁజేసి యో
యితిరొ! యెట్లు సైచితివె? యిన్నియుగమ్ములు నావియోగమున్.

మనసున నించు కైన ననుమాన మెఱుంగక యొక్కొక్కనే
పెనఁగుచు నన్నియున్ మఱచి పేరిమి మీఱ మెలంగు చుండు మో
వనితరొ! అట్టివన్ను నెడఁబాసి చనం దగుపాటినేర మే
మొనరిచినాడఁ? బెల్లు మయయో! అయయోజితుఁజేయవా యింకన్?

పుత్తడిబామ్మ! నీనగపుమోము గనుంగొన స్వాతివానకై
ముత్తైపుఁజిప్పలట్లు కడు మోహమునన్ గనుదోయి యెంతయున్
దత్తఱ మొందుచుండె బరితాపము నాఁడఁగఁజాలుఁ జాలు నో
మత్తమరాశయూన! యొకమా అయినన్ సగుమోముఁ జూపవా?

నావంటి నమ్మఁ గొలిచెడి-నేవకుఁ జేలోకమందుఁ జిక్కఁ డ టండున్
నే విన్నవింప వలయునె?-నావిధ మంతయు నెఱుంగు నాతికి నీకున్.

సరసిరుహాక్షి! నీవలపు శాశ్వత మంచును సమ్మికొన్న నన్
విరహాపయోధి ముంచి యిటు వే చనుచుండుట నామ మౌనె? నీ
చరణసరోజముల్ గొలువఁజాలిన దాసునిపైన నింత కో
పరసముఁ జూడఁగాఁ దగినపాపము నే మొనరించితిం జెలి!

పిలిచినఁ బల్కు వేమి? నను బిగ్గఁ గప్పుగిటఁ జేర్చ వేమి? నీ
వలపును జూప వేమి? ననుఁ బాసి చనం దగునేర మేమి? నీ
తలఁపువిధ మ్మ దేమి? పదతామరసమ్ములు కందువాఱ న
ట్టులు పరువెత్తె దేటికిఁ గడుంగడు వేగము నూని మానినీ!

రమణిరొ! నిన్ను వంటియనురాగవతుల్ మఱి లే ర టంచు నే
బ్రహ్మసితి నీకు దక్కితిని రాజ్యముసైతము వీడుకొంటిఁ బ్రా
ణములనుగూడ నీకయి తృణమ్ముగ నెంచుచునుంటి నీ పదా
బ్జములకు మ్రొక్కుచుంటి నిటువంటిననున్ విడనాడఁ బాడియే?
నెలఁతరొ నీపయిఁ గల నా-వలపుఁ బరీక్షింప నితవఱకును దుఃఖ
మ్ములపాలు చేసితివి నీ-విలాస మీఁకఁ జాలుఁ జాలు వేగము రమ్మ!

నిన్నుం గా దని యన్యకామినులఁ గానీ స్వప్నమందేని నే
నెన్నుండేనిఁ దలంచినాడనఁటె? నాహృత్పద్మమందన్న నీ
కు న్నాచిత్తము గోఁవ మౌ నఁటె? వృథా కోపించి నీదాసు నా
పన్నుం బోడక పాటిపో దగునఁటె? పంతుమ్ము ధర్మమ్ముఁటె?

కానీ నీవల పంతయుం దెలిసె నింకం జాలు నీమాటలకా
పోనీ! నీయెడఁ దప్పు లేదు విధి నన్నుం జూడఁ జొక్కిత య
య్యో! నాయందలి యట్టిప్రేమ యిటులై యుండుంగ నాదగ్గ మా
ప్రాణం బూడిన నూడనీ మనసులో రవ్వంతయుం జింతిలకా.

నెవమున కయినను నీయెడ-నపరాధముఁ జేసి యెఱుంగ నటువంటిననుకొ
కృపఁ జూడ కిటులు దుఃఖము-లపాలు సేయు టిది తగునె? లలనరొ! నీకుకొ.

జాణలలోఁ దగుజాణపు-గాణలలోఁ బేరుపడినగాణపు నీ వి
న్నాణము తెలిసెను లే! ని-ర్వాణద పని నమ్మికొంటి స్వాంతమునంకకా.

ఓనారీమణి! నికా దలంచుకొన నెంతో వింతగాఁ గన్నులం
దానందాశ్రులు జాలువాఱు మెయి రోమాంకూరముల్ నిండు నా
పై నిశ్చేష్టత నొంది చిత్త మమృతాస్వాదముఁ గావించిన
ట్లే నిర్లప్తత నొందుచుండు నపులే యీ వేమి ముత్రించితో?

కటకట! యేమి వాకొనుదుఁ గామిని! నామది పొందువంత? నీ
పటమును చూచుచు గనుల బాష్పము నింపనివేళ లేదు నీ
చటులవిలోచనమ్ముల పసందు దలంచుచు జీవితాశ దు
ర్లుట మని యెంచనట్టి త్రుటికాలము లేదుకు జూ! సుమాంగిరో!

అన్నిటి కేమి కాని చెలియా! వచియించెద దైవసాక్షిగా
నిన్నటిరేయి వేగతుల నిన్నుఁ దలంచుచు నేడ్చు నేడుపుకా
విన్నను నల్ల తొయియు ద్రవింపక యుండునె? వజ్రమేనియుకా
భిన్నము గాకయున్నె? మఱి విద్విషు లైనను జాలి నొందరే?

తరుణీ! నికా గల నైనఁ గాంచుటకు నిద్రాదేవి నీకంటె ముం
దరనే నకా వికనాడె; నీసాగసు చిత్రమ్మందు వీక్షించి నం
బరముం జెందుద మన్నఁ గన్నుఁగవ దా బాష్పంబుతో నిండు నె
క్కరణికా నికా గనుఁగొందునో తెలుపుమా కాంతాశిరోరత్నమా!

ఏ దేనిం బొరపాటు నావలన లేనేలే దొక ప్లేను మ
ర్యాదం దప్పి పొనర్చియున్నను 'గతార్థా న్నానుకోచన్తి' యకా
వేదాంతోక్తి మదిం దలంచి దయతో వీక్షించి న న్నింక న
మౌద మ్మౌదఁగఁజేయు మంచు నిజిగో ముమ్మాటికికా మ్మొక్కెడకా.

అచ్చపుబంగారుబ్రతిమయచ్చున ముద్దులరాజహంసి నా
 వచ్చి బిరాన నాదుతోడపైఁ గడు ముద్దుగఁ గూరుచూడి నా
 ముచ్చట దీర నెమ్మొగము ముద్దు లొనంగుచుఁ బ్రేమఁ జూపుచున్
 జెచ్చెర నన్ గృతార్థునిగఁ జేయఁగదే! జగ దేకసుందరీ!

కనుగవ చొగలింపఁగ మొగమునఁ జెమ్మట గ్రమ్మ బింకపున్
 జరుగవ త్రొకఁ జింకుకొనఁ జక్కఁగ మేన్ పుంకింప మోవిపై
 ని నగపు తాండవింప జిగిసీపుముంగురు లూఁగులాడఁ గ్ర
 క్కున నను నక్కుఁ జేర్పు మిదిగో! నిరు నక్కట మ్రొక్కుదుఁ జూచు!

కుమరు నింశినగుబ్బ లెద నిండఁ గదియించి మించవేడ్కను గొంగిలించనిమ్మ
 గోర గీరిన బాలుగారు ముద్దులచెక్కు టద్దమ్మును ముద్దులాడనిమ్మ
 మదనసంతాపమ్ము దుద ముట్టఁజేయు నీయమ్మత మొక్కెడిమోవి యాననిమ్మ
 కళల నీనుచు ముద్దు లొలుకుచుండెడియంగకముంగ గన్నారంగఁ గాంచనిమ్మ
 ఎందుచే నైన నేమి నాయెడల నంత - వలపు గలదాన వమ్ము నావల పెఱుంగు
 వలఁతి వయ్యను నను మోహవార్ధిఁ ద్రోసి-తిరిగి చూడపు నా కేది తెరుపు తెఱవ!
 ఇదివఱకు మదనదశ లెని-మిది తీజినయట్టె యింక మీఁదివి రెండున్
 గదియకముందఱనే నీ-హృదయమ్మున దయఁ దలంచు ప్రేయసి నాపైన్.

సుదతి! నాయెడఁ దప్పు లే దని యిటుల్ శోకించుచున్ నేఁ బదిం
 బదిగా నిన్ బతిమాలుచుంటిని ననున్ మన్నించు త ప్పండినన్
 పదిలోనన్ పదికం డ టంచు మదిలో భావించి యి కైన రాఁ
 గదవే తాపము పైఁప నోప దివిషధానికృపానికృపా!

ఇంక నిను నేమి వాకొనుదు నెల్లకుఁ బ్రాణము పోవుచుండఁ బి
 ల్లికిఁ జెలుగట మన్నటలు లెక్కకు మిక్కిలి మారుఁ జేయుపు
 వ్యక్తిఁగటమ్ములన్ మది రవుల్కొని మండుచు నుండ హా! మొగ
 మ్మొకపరి త్రిప్పి చూడ వయ్య! ఉర్వశి! ఉర్వశి !! ఉర్వశి!!! చేలి!

ఆనృపుఁ డిట్లు వేల్పుజవరాలికి నై మతి పోయి యేడ్పుచున్
 సూనకరాగ్నితప్తఁ డగుచున్ వివశుం డయి దిక్కు మాలి యెం
 తేనియఁ బిచ్చివాఁ డయి మహీస్థలిఁ గ్రుచ్చురుచుండెనట! అ
 జ్ఞాను గదా! మనం బూరుల కప్పన నేసినవారిసంగతుల్.

అశోకుడు చక్రవర్తియ్యా లేక భిక్షువా?

సామవేదం బాసకరామశర్మగారు (రామకృష్ణసమితి)

అశోకచక్రవర్తి జీవితచర్యలయం గాతని బౌద్ధ ధర్మాచలంబనము మహాత్తరమై యున్నది. ఆతడు బౌద్ధధర్మార్థయము యని సమ్మతించినవారు కొలది మించియు, సమ్మతించినవారధిక సంఖ్యాకములుగను కలరు. ఏప్రమాణములచే అశోకుడు బౌద్ధధర్మాచలంబి యని నిరీకరించిరో వాటిని నిఘట వివరించుట యనావశ్యకము. ఇచ్చట ఆతనికి బౌద్ధధర్మముతో గల సంబంధమును, ఈ విషయమై పలువురు గల యభిప్రాయభేదములను వివరించబడును.

అశోకచక్రవర్తి బౌద్ధభిక్షువుల జీవితవిధానము ననుసరించెనని ఇతిహాసకారుల యభిప్రాయము అశోకుని ప్రథమశిలాలేఖనమందు తన బౌద్ధగుణస్వీకారమును గూర్చి వ్రాసిన యంశములకు బాగుగ నర్థముజేసుకొని ఆతడు భిక్షుజీవనము ననుసరించెనని సిద్ధాంతీకరించి యున్నారు. శిలా లేఖనమందు అశోకుడీ విషముగ వ్రాసియున్నాడు: “నేను బౌద్ధధర్మస్వీకారపాసకుడనైన వెంటనే యెక్కుడుగ ప్రయత్నమును చేయలేదు గాని, సంవత్సర మైన కిదప సంఘస్వీకార మొనర్చిన నాలుగు నుండియు వివిధ ప్రయత్నమును చేసితిని ” “సంఘశిష్య గతే, సంఘశిష్యే శే, సంఘ ఉపయాతే” యను పదములకు పండితులు భిన్నభిన్నార్థములను కల్పించి యున్నారు. వూల్ఫర్ కెరెన్ మహాశయులు అశోకుడు రాజధర్మము వీడి భిక్షువులవలె సంఘమందు సంచరించెనను అర్థమును కల్పించిరి. చక్రవర్తి జీవితమును, భిక్షుజీవితమును కలసి యుండుట యసంభవమని వీరియతము. స్మిత్ మహాశయుడు అశోకుడు చక్రవర్తిగనుండి గూడ భిక్షుజీవితమున కాలము వెళ్లబుచ్చెనని చెప్పియుండిరి. వీరు తమ వాదమును బలపఱచుకొనుటకు, క్రీ. శ. 2 వ శతాబ్దమున చీనాయాత్రికుడగు ఈత్సింగ్ భారతదేశయాత్ర

యందు తాను అశోకుని భిక్షువేషమున గాంచితినిని చెప్పిన వాక్యములను ప్రమాణముగ నిచ్చియున్నారు. ఇది గాగ చీనాదేశమున గూడ క్రీ. శ. ౫౦౧-౫౨౯ వరకు పరిపాలించిన యొకాశోక చక్రవర్తి సామ్రాజ్యపాలన మొనర్చుచుండియు సన్నాహినిశీవితమున కాలము వెళ్లబుచ్చియుండెననిగూడ పలికి యుండిరి. ౧౨ వ శతాబ్దమున గుజరాతుదేశముందలి జైన చక్రవర్తియగు కుమరపాలునిగూడ ఈవిషయమై దృష్టాంతపఱచుచున్నారు. డాక్టర్ డి. ఆర్. భండార్కీరు లీయభిప్రాయమున కనుకూలరు గాక యావిధముగ చెప్పియుండిరి: “అశోకుడు భిక్షువు కాను గాని, భిక్షువు లనుసరింపదగిన ధర్మములను వారికి బోధించుచుండెడివాడు. భిక్షుల కుపదేశించుటకై బౌద్ధధర్మముల నాతడు పాపించెను గాన ఈతని బౌద్ధధర్మస్వీకారము డనిమాత్రము చెప్పవచ్చును. ఈవిధముగ అశోకుడు చక్రవర్తియై యుండియు, బౌద్ధధర్మప్రచార మొనర్చెను.” దీనికి సరియగు ప్రమాణము లేకుండుటచే మహామాత్రమే యని తలపబడుచున్నది. వీరు ‘సంఘ ఉపగతే’ అను పదమునకు ‘నేను సంఘముతో కలసియుండును’ అని యర్థము చెప్పియున్నారు. సెనార్టు అను నాతడీ పదమునకే ‘నేను సంఘమందలి సభ్యులకడ నుండును’ అని యర్థమును తీసియున్నాడు. తెనీ మాధవులు అశోకుడు భిక్షువును, భిక్షువేషధారియు గూడ కాదనియు, కేవల మాత్రకు గృహస్థాశ్రమమందుండియే రాజ్యమును పాలించియుండెననియు, అట్లుగా కాతడు భిక్షువే యైనవా నాతడు విషయమును స్పష్టముగ శబ్దములలో తెలిపియే యుండెడివాడనియు చెప్పుచున్నారు. ‘సంఘ ఉపయాతే’ యను పదమునకు అశోకుడు భిక్షువేషమును ధరించి సంఘప్రవేశ మొనర్చె నను నర్థము లేదు. భిక్షువేషమును ధరించియుండెనని చెప్పుట గూడ సమంజసముగ లేదు.

వీలయిన సంసారమును వీడి నిర్వాణసిద్ధికొరకు ప్రయత్నము చేయు సర్వాదుల తే అట్లు చేయుదురు.

‘సంసృజపగ తే’ అనుపదమునకు తటమపండితులు ‘సంఘమందు ప్రవేశించెను’, ‘సంఘముతో నైకమయ్యెను’ అని నుడివియున్నారు. సంఘప్రవేశ మొనరించె నన్నను, వికృతయ్యె నన్నను, గృహవికమును త్యజించి, సన్న్యాసి సాశ్రమమును స్వీకరించి భిక్షువేషమున నుండెనని యర్థము తోచుచున్నది. ఈకారణముచే అశోకచక్ర విత్తిగూడ గృహస్థాశ్రమమును వీడి భిక్షు వాయెనని చెప్పవలసి విచ్చుచున్నది.

పండితు లిట్టి వివాదము నొందుటకు కారణము ఉపగతశబ్దమునకు భిన్నభిన్నార్థముల కల్పించుచు నేర్పడినది. అనుకూలము తృప్తియకాండయందు ఉపగతశబ్దమునకు ‘అంగీకారము’ వ్రాయబడియున్నది. శ్లో. “ఊర్వికృత మరీకృత మంగీకృత మాశ్రుతం ప్రతిజ్ఞా తమ్, సంగీర్ణ విదిత సంశ్రుత సమాహితోపశ్రుతోపగతమ్.” మనము ‘ఉపగతం’ అనుపదమును అంగీకారార్థముచే జూచిన అశోకుని వాస్తవభాషియాయు బాత్రికా భ్రమ పల్కెను గాదు. సంఘము నాతడు అంగీకరించె ననగా, సంఘనియమముల నాతడు తనకొరకై స్వీకరించి తదాచరణము గడంగెననియు, లేదా పూర్ణముగ నాతడు బౌద్ధ ధర్మానుయాయు ఆయెననియు చెప్పవచ్చును. అటులనే అశోకుడు గూడ ప్రథమమున బౌద్ధధర్మోపాసకుడైన యంటిని వదించియుండెను. ఇట్లు నుడువుచుచే నాతనికి బౌద్ధగుతియనెడ ప్రేమయు, శ్రద్ధయు, గౌరవమును ఉండెనని తెలియుచున్నది. కాని బాహ్యముగ మాత్ర మాతడు సంఘమునందు నియమానుసార ముండియుండ లేదు. పిమ్మట సలవర్తనమునకు వైబజిన తరువాత బౌద్ధ ధర్మమునం దాతనికి విశ్వాసము మొనరుటచే బౌద్ధమత ధారణ మొనర్చి తనపురాతనమగు బ్రాహ్మణ మతమును వీడెను. ఈవిధముగ అశోకుడు బౌద్ధగుతియును స్వీకరించుటయందు రెండవపు లేర్పడినది. ప్రథమపద్ధతయందాతడు బౌద్ధధర్మోపాసకుడు మాత్ర మాయెను. కలింగ యుద్ధ మందలి ఘోరమగు జననాశనమే అశోకుని చిత్తమందు సంపలనము కలిగించెను. వెంటనే యాతని మనోవృత్తి

అహింసారూపముగ బరివర్తిత మాయెను. ఆసమయ మందే దేశమున నహింసాసిద్ధాంతము మిగుల వ్యాప్తి నొందుచుండెను. అప్పటినుండియే అశోకునకు బౌద్ధధర్మములన్న ప్రబలతయగు అనురాగము జనించెను. ఇదియే యాతడు తమను ఉపాసకునిగా జెప్పుకొనినయవస్థ. బాహ్యముగ నాతడు పూర్ణముగ సంఘస్వీకరణ మొనర్చుటయే రెండవయవస్థ. జను లందరును ధర్మతత్పరులు గావలెనని నశ్చేయముగా అప్పటినుండియే యాతడు తత్ప్రచారము నకై ప్రయత్నము చేయసాగెను. భారతదేశచరిత్ర యందు, విశాలభారత నిర్వాణ మొనర్చుటకు శిశోత్పత్తి బౌద్ధధర్మవాసునిచే నైనది గాని, దానిని విస్తరింపజేసినది అశోకుడే. ఈ విషయగ నాతని ధర్మపరివర్తనమందు గలిగిన యవస్థాద్వయమునుగూర్చి నాతని ధర్మలేఖల యందే కాక, పాలీ, సంస్కృతభాషా సంబంధములగు దస్తకధలయందు గూడ కలదు. బౌద్ధభిక్షువు అశోకుని శ్రిగ్రోధముక్రింద కలుసుకొని, ఆతనికి “అప్రమాదఙ్గ” బోధించిన పిమ్మటనే, బౌద్ధధర్మములం దాసక్తియు, బుద్ధధర్మవాసునియం దనురాగమును జనించెనని పాలీకధల వలన తెలియవచ్చుచున్నది. అటుపిమ్మట రాజ మహాలు నకు భిక్షుసంఘమును రావించి వారికి యభోచితస్వాగత మొసగి, వారివలన బౌద్ధమతావలంబులు డాయెను. ఈరీతి గా అశోకుని బౌద్ధధర్మారావలంబనమందలి రెండవపుల విషయమై, దస్తకధలను, శిలాలేఖనమును ఒకటిగ నున్నవి. కాని శిలాలేఖనమందుమాత్రము, సంఘసభ్యులతో అశోకుడు కలసుకొన్నట్లు లేదు. ఇట్లుండ, దీనికి విపరీతముగ అశోకుని ధర్మలేఖలయం దాతడు ఎన్నడును సన్న్యాసస్వీకరణ మొనర్చియుండ లేదని యనేక ప్రమాణములున్నవి. విశేషించి ధర్మలేఖలయందు తాను “రాజా” శబ్దమును పలుసారులు పయోగించుకొనినను, “దేవానం పితౄణాం పితౄణాం రాజా” యని యిట్లు తనరాజ్యమును గూర్చియు, రాజ్యమందలి యదోష్ఠిగణులను గూర్చియు విఫులముగ వ్రాసెను. కాని గ్రంథమం దొక చోటనైనను తననుగూర్చి భిక్షుపదమును గాని, ఆయర్థ మిచ్చు వరియొక పదమును గాని వాడియుండలేదు. భాబ్రూ శిలాలేఖనమందు, అశోకుడు భిక్షువే యైనవా

౧. హేంజీ హేంరక్ - టేమరిక్కుల ద్వంద్వయుద్ధము
'స్థియరు' సుండి.

* ౩. పేరెడ్డి బుట్టపా
 'శ్రీమంతు' గారి.

మార్గశీర్ష మాసము]

కొడిగనో గొప్పగనో ఆవిషయమును వివరించియే యుండును.

అశోకుడు గృహస్థాశ్రమముందే యుండెనని ఆతని ధర్మసిద్ధాంతములవలన తెలియుచున్నది. ఆగ్రంథ వం దాతడు ధర్మోపదేశముల గృహస్థుల వచరణకు దే గలిగినచో స్వర్గఫలమును జూరిగొందురని పలుసారులు వ్రాసియుండెను. అనగా ధర్మోపదేశముల వాచరణకు దెచ్చుట స్వర్గఫలము నభిలషించియే యని తోచుచున్నది. బౌద్ధధర్మానుసారము స్వర్గఫలము గృహస్థులకొరకే నిర్దేశించబడియుండెను. భిక్షుజీవితము వాచరణముం దుంచుటచే అన్నిటికంటెను గొప్పదగు నిర్వాణపథము ప్రాప్తించగలదు. అశోకు డీనిర్వాణపథమును గూర్చి కొద్దిగ కూడ వ్రాసియుండలేదు గాన, యాతడు గృహస్థ జీవనము వాదర్యముం దుంచుకొని తత్సాఫల్యమునకై బ్రహ్మచర్యముననే తేలుచున్నది. అష్టాంగమార్గమును గూర్చి యాతడు ప్రసంగింపకుండుటచే కేవలము గృహస్థజీవనముతోడనే కాలము వెళ్లుబుచ్చెనని తేలుచున్నది. మాతాపితరుల నేవించుట, గరు శుశ్రూష యొనర్చుట, మిత్రులను, వృద్ధులను ఆదరించుట, బ్రాహ్మణులకు దానమిచ్చుట, నేపథ్య నుచితరీతిని గాంచుట ననునివి అశోకుని ధర్మ సిద్ధాంతములందు

అశోకుడు చక్రవర్తియూ లేక భిక్షువా?

ముఖ్యతమములుగ నుండెను. గృహస్థోపయుక్తము లగు గ్రంథములలో “సిగలోవాదసుత్త” మను గ్రంథము ముఖ్యమైనది. ఇది గృహస్థుల కత్యంతోపకారి యగుటచే “గిహివనయ” మనికూడ నామాంతరముతో నున్నది. అశోకుని పై ధర్మసిద్ధాంతము లీగ్రంథ మందలివే.

ఇట్లుగాక అశోకుడు ధర్మప్రచారముందు స్వదేశ విదేశములలో బొందిన యద్భుత సాఫల్యము కేవల మాతడు భిక్షువై చేయగోరిన, నసంభవమై యుండెడిది. ఆతనికి వ్యక్తిత్వముతో రాజకీయ శక్తిగూడ యుండుట ఆవిశ్యక మై యుండెను. ఇది యాతని రాష్ట్రాంతర సంబంధముల వలన తేలుచున్నది. విదేశములం దంత గౌరవాదరముల బొందుట కాసమయమున ప్రబలమగు రాజ్యశక్తి యత్యవశ్యకమై యుండెను. భిక్షురాజైన ఆశక్తి యంతవరకు పనిచేయగలడు! ఇది గాక విదేశీయుల నడ్డగించుట కూడ భిక్షురాజున కసంభవముగు కార్యములలో నొకటి.

ఈవిషయము లన్నిటివలనను అశోకు డెల్ల పుడును రాజై యుండెననియు, ఒక వృద్ధుగూడ భిక్షుజీవనమున సంసారమును త్యజించియుండలేదనియు స్పష్టముగ తేలుచున్నది.

త్వరపడుడు!

ఆంధ్రగ్రంథమాల ౧౦-వ గ్రంథము

త్వరపడుడు!!

ఆత్మకథ

(గాంధీమహాత్ముని స్వీయచరిత్రము) ప్రథమ సంపుటము (రెండవకూర్పు)
క్రొన్ సైజు, పుటలు ౪౫౦, మేలయిన కాగితము, ముచ్చటలు గూర్పు అచ్చు.
ఆమూల్యమైన ఈ గ్రంథమునకు వెంటనే ఆర్డరులు పంపుడు
శతావధాని వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు తెనిగించినది
(వెల ౨౦/౬౦౦౦ అణాలు మాత్రమే) తపాలఖర్చులు ప్రత్యేకము

రెండవసంపుటము వెలువడినది.

విలాసము—ఆంధ్రగ్రంథమాల, 7, తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు.

శ్రీ శ్రీశేషులైన ఆకుండి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రిగారు

దర్శా యజ్ఞస్థ గారు, B. A. L. T.

“ఆకుండి వంశదుగ్ధాబి సభూతరా
కానుధాకరశ్రీ గణియో నెవండు
వ్యాసస్థి కృత్రిగహాభారతామ్నాయంబు
దెలుగునఁ గ్రోత్తగా నీలిపె నెవండు
సరస రాజసుహృంద్రవర కళాశాలఁ బ్ర
ధాన పంశితుండు నాఁ దవరె నెవండు
బుధజనాహ్లాదమై సాగ జొందిన యనర్హ
రాఘవాదుల నెన్నొ వ్రాసె నెవండు
శాస్త్రిగారని మేటియెజ్జులును జాల
భక్తి నిడుదండములఁ గొను ప్రభు వెవండు
అట్టి వ్యాసునిచారిత్ర మంద్ర భూమిఁ
దనరుఁ గావుత మాచంద్ర తారకముగ.”

శ్రీ శ్రీ. ఆకుండి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రిగారు

దక్షిణ గంగనాఁ దద్దయు నొప్పిన గోదావరి
యొక్క తీరదేశంబులు జగదాధిపండుఁ బనిత్రవంతం

బులై పుణ్యజనాకీర్ణంబులై, పంటసంలతి కాకరంబులై
లక్ష్మీవాణీసతుల కాటపట్టులై యేపువూటి యున్నవి.

గోదావరి పాయ లేడింట నొక్కటియగు వశిష్టకుఁ
బద్ధిచుతీరంబునఁ దొల్లి బ్రహ్మ మహేంద్రమహిమతో
నపూర్వంబగు యజ్ఞంబొందు చేసెను. అప్పటినుండియు
నత్తొపు బ్రహ్మకుండంబను పవిత్రతీర్థంబై యలరు
చున్నది. ఇమ్మహాపుణ్య తీర్థంబు చెంతఁ గాఁకర
పట్టణ గ్రామంబు గలదు. ఇది ప్రస్తుతము పశ్చిమగోదా
వరీ మండలములోని తణుకున కాలు మైళ్ల దూరమున
నున్నది. ఇది చిరకాలమునుండియుఁ ద్రీలింగ దేశంబునం
గల గొప్ప విద్యాసేనఁబులలో నొక్కటియని ప్రఖ్యాతి
గాంచినది. ఇది గీర్వాణాంధ్ర భాషామోహులులకు
సవిశాలు బయలై, సారవంతమైన విద్యాంసుల పంట
భూమియై, పరిథవిల్లుచున్నది. ఇయ్యది ‘మహార
శేబ్బ శాస్త్రసారగులుల వైయాకరణులకును, భారతి
రామాయణాస్యనేక పురాణ ప్రవీణులైన పారాణికుల
కును, మృదు సుగురరసభాషభాషరసవార్ధ వివరరచనా
విశారదులగు మహాకవులకును, వివిధతరగవిగాహిత
సమస్తశాస్త్ర సాగరగరీరుఁ ప్రతిభులైన తాత్పర్య
లకును,’ చతుర్వేదాగ్రేష్ఠాధ్యాపక సంఘంబులకును,
నధీతిబోధాధరణ ప్రచారణంబుల విస్తృలకుఁ జతుర్దశత్వ
కిల్పన చేయు పంశితులకును దాఁలంబై యొప్పుచుండు.

ఆగ్రామంబున నారామద్రావిడలెల్ల జులగు
కాఁకరపర్తి వేంకటశాస్త్రివరుండు కాఁపురము చేయు
చుండు. వీరికి రామాంబికయను ధర్మపత్నియుండు వేంక
మాంబ యను బాలామణి యుద్భవించె వేంకమాంబను
నాయను తల్లిదండ్రులు ఖండవల్లి గ్రామవాసియును నా
కుండి వేంకటశాస్త్రిగారి కిచ్చి వివాహము చేసిరి. వేం
కటశాస్త్రి వేంకమాంబ లిద్దఱు ననుమాల దంపతులై
సుఖంబుగఁ దమయాత్ర సాగిరించుచుండిరి. కొంతవడికి
వేంకమాంబ గర్భిణియై పురిటికిఁ బుట్టిసింటికిఁ గొంఘా

పంబడియె. కాకరపర్తి గ్రామంబున సామ్యసంవత్సరము నందు (క్రీ. శ. ౧౮౬౦ ప్రాంతమున) ఒక శుభదినంబున వేంకటాంబ విబుధాధిపాదుడగు వ్యాసమూర్తిశాస్త్రింగనెను. కుమారసంభవంబునకుఁ జాల సంశయించుచు జాతకర్మాదిక్రియాకలాపంబులెల్ల నాకుండి వేంకటశాస్త్రిగారు కడుముచ్చటగ నిర్వహించిరి. ఆ బాలుఁడు శుక్లపక్ష చంద్రునివలె దినదిన ప్రవర్ధమానుడగుచు, సకల కళాపరిపూర్ణుడై, తపవీక్షణ చంద్రికలచేఁ గవికులంబు నలరించుచు, చాత్రదశోరకంబుల వికాసభాసమానములం గావించుచుండె.

వీరికిఁ దండ్రిగారు సకాలంబున విద్యాబుద్ధులు గఱపి తగిన కట్టుబాట్లలో నుంచి పెంచెరి. ఇంట నున్న పుడే వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిగారు రమరమను, నాంధ్రనామ సంగ్రహమును, రఘువంశమును, భట్టి కావ్యమును, వదరాజలఘుకాముది మున్నగు గ్రంథములను దండ్రిగారి యొద్దఁ జదివెరి. వీరికిఁ బ్రధానగురువగు వేదాల సోపనాధ శాస్త్రిగారితో వీరు నాటకాలంకార సాహిత్యగ్రంథములం జదివెరి. ఆసినిల్ల శంభుశాస్త్రిగారికడఁ కారికాపత్రి, ముక్తాంకులకు; నిఘంటురి సోపనాధశాస్త్రిగారి సాన్నిధ్యంబున సిద్ధాంత కాముదీ, తత్త్వబోధికులను; ఆఃభట్ట రామమూర్తి శాస్త్రిగారి యొద్ద నుపనిషద్భాష్యమును, బ్రహ్మసూత్రభాష్యమును, నానందగిరిని, రామాందరత్నప్రభా బ్రహ్మవిద్యాభరణములను సంప్రదాయానుసారంబుగఁ జదివెరి. వీనికిఁ దోడుగా ఆసినిల్ల వేంకటశాస్త్రిగారి సమకంబునం గూర్చుండి పారాశరీ, కాలామృతము, నుమామహేశ్వర సంవాదము మున్నగు జ్యోతిష గ్రంథముల నభ్యసించిరి. దీనం గనియక వీరు పురాణపండ భద్రత్యుశాస్త్రిగారి యొద్దఁ దెనుగులకూడములు నేర్పికొని, గోవిందజుల రాజన్న శాస్త్రిగారి సాహాయ్యంబున నాంధ్రశబ్దచింతామణిని, వృత్తరత్నాకరాది గ్రంథములను జదివెరి. దీనికిఁ దోడుగ వీరు ధృత్యున్నతోత్సాహులై, బహుళ గ్రంథావలోకనదీక్షితులై, గీర్వాణ వైకృతంబులం దసమాన పాండిత్యంబు గడించెరి. వీరుపకారవేతనము గొనుదిన్నముల కొకకొంచెము పూర్వ మాంగ్ల భాషాభ్యసనము

చేయు నుత్సాహముతో నక్షరములను నేర్పికొనుటయే వీరి విజ్ఞాన గ్రహణాసక్తిని వేనోళ్లఁ జూటుచున్నది.

వ్యాసమూర్తి శాస్త్రిలు గారు (క్రీ. శ. ౧౮౭౨ మొదలు క్రీ. శ. ౧౮౭౪ వఱకు) రెండు సంవత్సరములు తమ స్వగ్రామముగు ఖండవల్లియం దాంధ్రోపాధ్యాయులుగ నుండి, యంత నాటేండ్లు (క్రీ. శ. ౧౮౭౪-౧౮౮౦) క్రొత్తపేటలోఁ దెలుగుపండితులుగఁ బని చేసిరి. అంతకుండి వారు క్రీ. శ. ౧౮౮౦ రాజమహేంద్రవరము చేరి యందలి ప్రాథమిక పాఠశాలయందు సంస్కృతభాషాపండిత పదవిని సుపాదించి పనిచేయుచు, బియ్యట దొరతనమువారి బోధనాభ్యసన కళాశాలా సంస్కృతోపాధ్యాయ పదవి నంది, కొంతవఱకి వారి కంత యుఁ దగియున్న శాస్త్రకళాశాలా గీర్వాణభాషాపండితులై వన్న కెక్కిరి. కడదాఁక నీపదవియందే యుండి యందఱు పండితుల మన్ననలకుం బాత్రులైరి.

వీరికి ఇరువదియేండ్లప్రాయముననే వీరి తండ్రిగారు పరలోకగతులైరి. అప్పటినుండియు సంసారము మోయు బాధ్యతయంతయు జ్యేష్ఠుడగు నీయనమీదనే పడెను. వీరు మువ్వకు సోదరులు. ఇందొక్క రిరువది నాల్గవయేటనే కాలధర్మము నొందిరి. గాంభీర్యవారాశియు, విశేషానుగంపాయ త్రదిత్తులను, సదా సన్మార్గంబులును నగు వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిగారు తమ సోదరులను గంటికి తెప్పనలెఁ గాచుచు, వారి కెట్టి లోపంబేని గల్గునేమో యని తమ కోర్కెలనేని బోకార్చికొని వారి వాంఛికంబులం దీర్చువారు. వీరు స్వాస్థి కై విత్తంబుతో సోదరులకుఁ జదువు చెప్పించి వారి కటుంబములను బోషించుచు, వారివారికి వలయు గృహోపకరణంబులను, ఆ వాసంబులను నేర్పఱచి, వారి కెట్టిలోపంబులు రాకుండ వేయి విధంబులం జూచి కాపాడువారు. వీరి భార్యమాడ వీరి నుట్టి యుదారస్వాంతయే. చుట్టాల సురభియై సోబగునొందిన యీయము తనభర్తకంటె వేయిబడుండుల యాదరముతో మఱుండులకు వలయు భోజ్యాదుల నిడి, యభ్యంగనాద్యుపచారంబులఁ సకాలంబుఁ జేయుచు నబ్బాలకులను రెండవతల్లివలె జూచుచుండెడిది.

మనదేశమునందలి పండితులలో శాంతమూర్తులును, సౌఖ్యవంతులును, సౌజన్య విస్తారులును నగువారు పెక్కుండ్రు గానరారు. ఇట్టి మహనీయుగుణంబులు గల వీరికి వీరేశాటి. “సిండుకుండ తొణక” దను నుడికి లక్ష్యముగఁ బేర్కొన నను వైన శాంతస్వాంతులు వీరే. చాల మంది పండితులు వీరికి మిత్రులే. ఒకవేళ వీరి విద్యావైరుష్యము నెవ్వఁడే ద్వేషించి వీరియొడికి వాడుకు నచ్చినచో, వాని యా రాకడను మిత్రత్వంబున పోకార్చువారు. అనవసరంబుగఁ బండితుల వాదంబుల బ్రవేశించి కయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్యువారుమాత్రముగారు. తమ కంటఁ జెన్నపండితులు వీరిని దర్శింప వచ్చినను వారిని బహుభంగుల బహుకరించు వారే కాని మాత్సర్యముతోఁ గొడిమెలు కట్టువారు మాత్రము కారు.

విద్య నేర్చుకొన నభిలషించు శిష్యులగునెడఁ బుత్రవాత్సల్యంబు గల్గి వా రేది కోరిన దానిని వారికి సుబోధ మగునీతిని జెప్పవారు. అంతేవాసు లందఱు వీరి నమిత్రగౌరవముతోఁ జూచునట్లు నర్చినవి వీరి సాధువర్తన, సౌమనస్య, బోధనకాశీల్యంబులే. ఇంతియ కాక వీరు, వివేకానందస్వాముల వారినలె, బ్రహ్మజ్ఞానము నన్నిజాతులవారికి నుపదేశింప నగు ననువాశము గల మహాత్ములు. వీరియొద్ద భగవద్గీతఁ జదువ నభిలాషపడిన యొక్క యంఘ్రిభవునితో, “వేదములను విఠగూడని స్త్రీ శూద్ర బ్రహ్మబంధువుల కొఱకు వేదవ్యాసుఁడు భారతమును రచించెను. సనత్కుజాతీయము, విదురనీతి, భగవద్గీత, ఉత్తరగీత మున్నగునవి భారతమున నున్నవి. వీనినిగూడ శూద్రులు చదువలెననియే వ్యాసులవారి యభిప్రాయము. ఇంతియ కాక నూతుఁడు వ్యాసమహర్షి పలన బ్రహ్మజ్ఞానమును సంపాదించి శౌనకాది మహర్షులకు బోధించె”నను నాతనికి భగవద్గీతను జెప్పిరి.

వీరికి ధనమునందును, నైహికానందములందును వైముఖ్యము మెండు. వీరి యిరుగుసూరుగుల నున్న యన్న దానమువారి కోడలు గోదావరిలో బట్టల నుతికికొనుచుండగా నాయమమెడలోని నాను నీలం బడి కాన్పింపలేదు. మఱిసటి యుదయమున నారాతి కడనే బట్టల నుదికికొనుచుండగా శాస్త్రీగారి భార్య

కానాను దొరకెను. ఆమె యద్దానిని శాస్త్రీగారి కీయ, వారు దాని నాతరుణముననే తీసుకొనిపోయి వారి కిచ్చిరి. తత్త్వజ్ఞులగు వీరికి బ్రహ్మనందమే యానందము. వీరు కేటాండానందంబుల కోయువారు. చిన్నతనంబున వీరికి వీధిసాటకములం జూచుచుండు దభిలాష మెండుగ నుండెడిది. మిత్రుల ప్రాత్నాహంబు కారణంబుగ నొక్కనాఁడు సాటకమును జూడఁబోయి, సాటకశాలవఱకు వెళ్లి, విభునైముఖ్యము నొంది, దానిఁ జూడ నేవనించినానుచు నొంటికి ముడి వచ్చిరి

వీరికంటె నెన్నియోంతులు తక్కువ పాండిత్యము గలవారు చాలమంది దొరతనమువారి మన్ననకుఁ బాత్రులై వారిపలన బిరుదములకు బొందిరి. వీరి కీర్తిగదులు లభింపమికి వీరే కారణభూతులు. కావుననే నిరాడంబరులును, సర్వతోముఖపాండిత్యాభిశోభితులును నగు వీరికి “మహామహాపాధ్యాకు” బిరుదము లభింపలేదు.

ఆపద్బాంధవులగు నిమ్మహనీయునికి గురుభక్తి మెండు. వీరి వ్యాకరణగురువుగా రవసానశత్రుండున్న వార్త విని, వారి సమక్షంబున కేగి, కొంతవడి యచ్చునుండి, వారి ముత్తరక్రియలు చేయించి వారి కుటుంబమునకు సాధ్యమయినంత సాయము చేసి యొంటికిఁ దిరిగి వచ్చిరి.

వీరు బహుశాంధ్ర గ్రంథరచనాదక్షులు. వీరు (౧) మయూరనార్యశతకము, (౨) భామినీ విలాసము, (౩) గంగాలహరి, (౪) మనగ్ధ ఘనము, (౫) ప్రబోధ చంద్రోదయము, (౬) పరాశరసప్తతి-యను మిత్రాంధ్ర గ్రంథమును రచించిరి. (౭) కాలిదాసకృత ఋతుసంహారమును శుద్ధాంధ్ర గ్రంథంబుగఁ బరివర్తించిరి. (౮) భారతభక్తి యను విన్నగ్రంథమును గూడ వ్రాసిరి. ఇంతియ కాక వీరు (౯) భారతము నాంధ్రీకరింప మొదలిడి పదుమూడు పర్వంబులఁ దీలించిరి. వీరు (౧౦) నైషధమును గూడ నాంధ్రభాషా రచయింప దొరకొనరి. కాని, యిది ప్రాచీన కావ్యంధగనే వీరు పరమపదిచిరి వీరిశైలి నిర్దుష్టమై, కఠినముగ నుండి నారికేళపాకమే యనిపించిననుండి నున్నది. వీరి కవనమునకుఁ బాకశుద్ధియు, భారాశుద్ధియుఁ దక్కువ. ఇందుచేతనే

యొకరు “శాస్త్రులుగారి పాకము స్వయంపాకమువలె శుచిగా నుండునే కాని రుచిగా నుండ”దని ఛలోక్తిగా ననిరట.

ఇమ్మహామహుండు స్వాత్రభాష్యాదులు చదివి బ్రహ్మజ్ఞానమును గూడ నార్జించిరి. అర్జించుటయే కాక దానిని సరమాప్సలో ననుభవమునకుఁగూడఁ దెచ్చుకొనిరి. వీరు రోగపీడితులై బాధపడుచున్నపుడు వైద్యులు వచ్చి మీ కెట్లున్నదని యడిగిన “నేను హాయిగ నున్నను, నాకు బాధలే”దనియు, బంధువు లడిగిన వారితో “నాశత్రుము బాధపడుచున్నది గాని నేను బాధపడుటలేదు, విచార మన్నమాట తలపెట్టవల”దనియుఁ బలుమాటలు పల్కుచుచ్చిరి. “ఎట్టి పండితులకైనను నిట్టి యద్వైత సిద్ధి గలుగుట యసాధారణ”మని యొక రాంధ్రపత్రికకు వ్రాసియున్నారు.

వ్యాసమూర్తి శాస్త్రిగారు క్రీ. శ. ౧౯౧౬ ఫిబ్రవరి రెండవతేదీ పగలు పదిగంటలకు స్వర్గము లైరి. కర్ణకశోరంబును నీరిబుధమశ్శిరోమణిలోకాంతరగతి విని, నాజ్ఞాయధురంధరులును, యశోనిలయులును నగు బ్రహ్మశ్రీ కల్లూరి వేంకటరామ శాస్త్రిగారి రక్షణో క్షిని వ్రాసి తమమనోవైకల్యాదుభూతి నిట్లు ప్రకటించిరి: “ఏరిబుధాగ్రేసరునకు గీర్వాణాంధ్రవాణీ దృఢానింగన

సంపత్తి బలాత్కారంబునం గాక స్వయంబుగా సంభవిల్లినందున స్వయంభూ (బ్రహ్మ) భావంబు సమకూరెనో, యేశాంతసద్గుణగణ్యుని నా గోపాలంబును శమదమాది సంపత్తి గల ధీరశాంత పురుషరత్నంబని పేర్కొందురో, శాస్త్రంబున ‘యోగ్యులకు నేడడుగులు కూడ నడచుటచేతం గాని, యేడుమాట లాడుటచేతం గాని సిద్ధించు’నని ప్రసిద్ధిజెందిన నిరుపమాన ‘సాప్తపదీ నంబు’ (సఖ్యంబు) మాకు నేక త్రనివాసంబున నేమ హృద్వరేణ్యుతో సంపత్తిరసప్రకం బవిచ్చిన్నంబై యలరాచెనో యట్టి యాకుండి వ్యాసమూర్తి పండితబ్రహ్మవరుండు స్వర్గస్థుడైనందున నెంతయుఁ జింతాక్రాంతుడనగుచున్నాడను.” ఇట్టిమహామహుని క్రీ. శ. యాచంద్రార్క మాంధ్రావని నెలకొని యుండుఁగాక.

“చ. అభినవభట్టబాణుఁ డన
నర్మిలి నొక్కఁడు వన్నె కెక్కఁ దా
నభినవపండి నాఁ బరగి
యద్భుతకీర్తిని గాంచె వేటొకం
డభినవ గాధిసూనుఁ డను
నంకము దాల్చె వటొక్కఁ డీవునున్
అభినవవ్యాసమాని బిరు
దాంకము దాల్చఁగదయ్య యింతటక.”

శతక మంజరి (భక్తిసంపుటము)

ఈపుస్తకంలో వృషాధిపశతకము, సర్వేశ్వరశతకము, దేవకీనందనశతకము, ఒంటిమిట్ట రఘువీరశతకము, నారాయణశతకము, కాళహస్తీశ్వరశతకము, దాశరథిశతకము, రంగశాయి శతకము, రామతారకశతకము, రామచంద్రశతకము అనే పదిశతకాలు ఉన్నవి. ఒక్కొక్కశతకానికి దానిని విమర్శిస్తూ ప్రశాశకులు వ్రాసిన మంచిపీఠిక ఉంది. చాలా వ్రాతప్రతులతో సరిచూచి వాటిల్లోనుంచి తీసిన పాఠాంతరాలున్ను ఎక్కింపబడినవి.

మేనేజరు : ఆంధ్ర గ్రంథమాల, 6-7, తంబు శెట్టిపీఠి, జార్జిటవ్వు, చెన్నపురి.

కవి—

“తూరుపున వేగుజుక్కయుఁ దోఁచె; నదిగొ
కూయుచున్నది తొలికోడి; గొడ్లపాక
అంకె వేసెడిఁ గత్తెదు; రామిగాఁడు
వచ్చె నిందాఁకనే; ఇంక పక్కదిగుండు
చాలు నిదు”రని యిల్లాలు మేలుకొలువ,
నాగలి బూజానఁ బెట్టి గానమ్ము నేయు
చున్న పులుఁగులఁ గనుమఁ బ్రత్యూషపావ
నానిలమ్ముల నెంతేని హాయి గదుర
నరుగుదు వసుధరాదేవి నర్చనమ్ము
నేయఁ బూజారి వగుచు;—విశేషసౌఖ్య
వంతుఁడవు కర్నకవరేణ్య!.....

కర్నకుండు—

.....వదలనట్టి
నిదురమంపునఁ బంతాని కెదురు వీచు
చల్లగాడ్పుల నొడ లెల్ల జలదరింపఁ
బాలమునకు నేఁగు నాపొందఁగల సుఖమ్ము
పొగడుదువు నీ వొకండవే పో కవీంద్ర!

కవి—

ఒకరి యధికారమున లొంగి యుండ; వనవ
రతము సంత్పత్తి నుండుదు; వితరుల సుఖ
జీవనంబుల కడ్డు రాఁబోవు; నిన్ను
మీఱు స్వేచ్ఛావిహారి యేఁడి?.....

కర్నకుండు—

.....రయితుల
మట్టకష్టములఁ బడి, ఆయాస మొంది,

ఎండఁ జెమ టోడ్చి ఏదో పండించుకొనిన
సిస్తులని చెప్పి యొకకొంత, చెఱువునకు మ-
రమ్మతులచేర నొకకొంతసొమ్ము లాగి
కట్టుబడి ధాన్యమున కెంతో కఱవు గలుగ
సాలుసరి కింతయప్పు మా పాలు నేసి
ఏడిపింపఁగ నధికారు లెందఁతేని
కలగ;-మా జీవితమ్ములఁ గాంచఁబోము
స్వేచ్ఛ యనునది కవి వౌట నృప్తిఁ జేతు
వెదొ యభూత కల్పనలను.....

కవి—

.....మృదు మనోజ్ఞ
శ్యామలాకృతిఁ దనరు సన్యముల నడుమ
నిరుపమానందరాజ్య నిర్ణేత వగుచు
ప్రకృతిమాత నుపాసించు భాగ్యశాలి
వవని నీ వొక్కండవె సుమ్ము హాలికప్ర
కాండ!.....

కర్నకుండు—

... కడుపులోఁ గల చల్ల కదలకుండ
నెచ్చటో గూరుచుండి యూహించి యిటు ర-
చించుటలు భావ్యమా? ఒక్కయెడను లీల
గా నరుగుదెంచి మాదుమోఁకాబింటి
బురదకయ్యల భాగ్యమ్ము, ముండ్రహొంక
లున్న సుఖము, పురుగుఁబుటఁ గన్నపిదప
వ్రాయుము కవీంద్ర! చిత్తము వచ్చినట్లు.

3

‘ప్రాధి పరికింప సంస్కృతభాష యండ్రు
పలుకునుడికారమున నాంధ్రభాష యండ్రు
ఎవ్వరేమన్న నండ్రు నా కేమి కొఱత
నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష.’

— శ్రీ వాఘుడు.

దేవత లనుకొను ఆర్యులు శీతమండలములో నుండి,
హిమప్రళయముల సమసి, స్వర్ణతుల్యమైన జన్మ
భూమినైన త్యజించి, జీవనార్థమై హిందూదేశమును
జేరిరి. జరువాత ఆర్యుల నోటినుండియే పూర్వదేవతలని
పిలువబడిన ఆర్యైరజనములు అందు నివసించుచుండెడి
వారు. ఇట్లు కాలదృష్టిని, హిందూదేశపు ఆర్యైరసంఘ
మువారు చాల ప్రాచీనులని చెప్పవచ్చును. ఉత్తరద్రువ
మండలమును బాసి యుష్ణమండలమునకు సాగి, ఆర్యులు
అందు ఉత్తర హిందూస్థానమున నివాసస్థానమును ఏర్ప
రుచుకొనిరి. దానికి ఆర్యైరసంఘము నామకరణము జేసిరి.
అందుకు మందు అయ్యది ఆర్యైరసంఘమువారి జన్మ
స్థానముగా నుండెను. ఇట్లు దేశపృష్టిని, హిందూదేశము
ఆర్యైరతరులని నిర్ధరింపబడియె. శ్వేతద్వీపవాసులు
శ్వేతైరజము గలవారై యుండిరి. వారి శీలములకును,
హిందూదేశముల శీలములకును చాల భేదము లుండినవి.
ఇట్లు ప్రాత్రదృష్టిని, వన్నెనబట్టియు, వాడుకలను బట్టి
యు ఆర్యైరతరులు ఆర్యసంఘమువారు కారని తెలిసి.
క్రతుకర్మాపక్త లాద్యులు; న్రతథర్మాపక్త లాద్యైరరులు.
నూర్యైంద్రోపేంద్రులు ఆర్యులదైవములు; బ్రహ్మ, శక్తి,
పశుపతి, గణపతి, జనపతులు హిందూదేశపు ఆర్యైర
రుల యుపాసనాదేవతలు. ఆర్యులమతము వైదికము;
ఆర్యైరతరులమతము శాస్త్రసమృతము. ఇట్లు దైవమతదృ
ష్టిని, ఆర్యులమతముకంటె ఆర్యైరతరుల మత మన్యుమనికను

గొనబడె. వేదపాఠకు లాద్యులు, శాస్త్రాభ్యాసకులు ఆర్య
తరులు. ఇట్లు శ్రుతి శాస్త్రదృష్టిని, ఆర్యుల నిగమాధ్య
యనమునకును ఆర్యైరతరుల విద్యానై పుణ్యమునకు నుండు
భేదము పరికింపవచ్చును. ఆర్యులకు ముందే ఆర్యైరతరసంఘ
మువారు వ్యవసాయమున, వర్తకమును చేయుచుండి
రనియు, తినుటకు బెట్టుటకు చాలినంతధనధాన్యములు
గలవారై వెలయుచుండిరనియు నెఱుకకు వచ్చె. సంగ్ర
హముగా, కాలదేశపాత్రదైవమత విద్యాభ్యాస స్థితి
గతుల నవలోకించి ఆర్యైరతర లాద్యులు గారని సిద్ధాం
తము చేయబడియె.

ఆ ఆర్యైరతరసంఘమునకు ముఖ్యస్థానము దక్షిణ
హిందూ జనపదమనియు, వారు తొలుత ఏకసంఘముగా
నుండి, విదప రెండపాములైరనియు, ఒకజనము తమిళు
లనియు మఱొకజనము కన్నడిగలనియు, ద్రావిడజనాంగ
ము మలెయాళులనియు చెలిసితిమి. కణాట జనము
తొలుత అదిభక్తముగనే కాలము గడపెననియు, ప్రాచ్య
చాళుక్యరాజ్యస్థాపనముతో తెలుగులు తొలగిపోయి,
రాజరాజనరేంద్రునికాలమునాటికి, వైదికమతావలంబ
కులగు వారాయు నన్నయభట్టుల ప్రయత్నముల దేశ్య
భాషను సంస్కరింపకొని, ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వమును
బడసిరనియు, తత్పూర్వము వారు కర్ణాటక జనాంగమని
యు, సుందరు లగుట తెలుగువారనియు, అందులకే
వెలనాడు=వెర నాడు=బెర నాడు = తెలుగువాడని పిలువ
బడుచున్నదనియు సత్యసారాంశము సహేతుకముగా
సాధింపబడియె. తేమ గల సమద్రతీరవాసు లగుట
తమిళు కాపేరు వచ్చెననియు, పర్యతప్రదేశముల నుండుట
బట్టి మలెయాళుల కామాట కలిగెననియు, ఎత్తయి
నుగంధవృక్షసంపత్తిగల నల్లనిగట్టువేల నుండుటం బట్టి
కర్ణాటకు లానామమును బడసిరనియు, వారిలో ధను
ర్ధారులయి మృగయావృత్తి నున్నవారు తమిళువారనియు,

తోడ నుండువారు తోడలనియు, తమిళులకు నుత్తరమున నుండువారు బడగలనియు పిలువబడిరిని నిర్వచింప బడియె. అందు నిపుణులను, సంగీతప్రియులు వైన కన్నడిగలు కర్ణాటక సంగీతశాస్త్రము నొకదానింకొచ్చి వృద్ధి జేసి, నాగస్వరమును, సంగీతమునకు వలసిన వీణా మృదంగాది వాద్యసాధనములను కల్పించి వాసికెక్కిరనియు, వారు వీరులును, శూరులును, జౌదార్యపరులు నై బుద్ధిశక్తిని, మనోస్మృతిని మాన్యలైరనియు పలికిరిని. తమిళ, మలయాళ, కన్నడిగ, తెలుగులు ఒక్క సంఘమునకే చేరినవారనియు, అందును తెలుగులు కర్ణాట జనాంగమునియు దెలియవచ్చుటబట్టి పై పేర్కొనబడిన జనముల, జనాంగముల బాహులై పోయిన ప్రత్యేక జీవనప్రవాహములు వరల ప్రేమసాగరముచేత నేకమై చేరి, పారి, ఐకమత్యప్రేమముతో ఐహికాముష్మిక సుఖములకు పాటుపడవలయు నను ఆదర్శముతో, ముందు నూచించినట్లు తెలుగులకన్నడిగల నడుమ నుండు అంగాంగ సంబంధమును ఇంకింత సమర్థించి చాటు పరమసాధనమైన భావ నింత పరిక్షింతము.

కర్ణాటభావ ద్రావిడభావ లనబడు వాగ్గెల్ల మూలమని కనబడుచున్నది. దక్షిణ హిందూస్థానపు ఆశ్చ్యతరభావలను విమర్శించి వానియందలి అల్పభేదములను అధికసామ్యములను తనవ్యాకరణమున వివరించిన కాల్డవెల్ అను పాశ్చాత్యపండితుడు ద్రావిడభావ లలో నెల్ల తుళుభావ విశేషముగా వృద్ధియైన భావ (developed) అని పలికెను. విశేషముగా వృద్ధియైన భావ యనుటకంటే మూలభావ (original) అననొప్పు. దానియందు ఇప్పటికిని అన్ని భావల చాలికలును, పలుకులును కనబడుచున్నవి. అట్లు చెప్పుటకంటే, తుళుభావ ప్రవృద్ధకర్ణాటభావమై శైవవాఙ్మనండినది యనదగు. తుళువారు కర్ణాటజనలలోని యొక తెగ. విల్లును బట్టి జీవనమునకై వేటల విహరించుచున్న తుళువారు భావను వృద్ధిజేయుటకు పూనుకొనలేదు. కర్ణాటజనములో కన్నడిగలని పిలువబడువారు మాత్రము స్వరములను సాధించి వానిని శాస్త్రముగను, శబ్దములను సంస్కరించి భాషాశాస్త్రమును వృద్ధిజేసిరి. నానంత

మైన, మరియు ఫలవంతమైన వారిభూమి వారినిరాయాస జీవనమునకు తోడ్పడి వారి వాఙ్మయతపసునకు వలసిన కాలమును, ప్రతిభను కలిగించినది. అట్టి తపఃఫలమే కర్ణానందమును కర్ణాట భావ. మూలరూపము తుళు భావగా నిలిచినది. తేజోరూపము కన్నడమున, కన్నడ ము ననుసరించిన తెలుగున, నిలిచినది. అదెట్లును పదవ న్రాయబడును. తుళుభావమూలము; కన్నడభావ ఫలము.

కర్ణాటవర్గ భావలు నికటసంబంధము గలవి యని ప్రకటించుటకై ఫాలీపురాకన్యాయుముగా ముఖ్యమైన సంజ్ఞా ప్రకరణమును, శబ్దప్రకరణమును అవలొకింతము. తమిళమునకును కన్నడమునకును గల భాషాసంబంధమును కాల్డవెల్ మున్నగు పాశ్చాత్యపండితులు వలసినంత న్రాసియున్నారు. కన్నడమునకును తెలుగునకును గల సంబంధము నంతగా లక్షించలేదు. మన మీపై పున నింత దృష్టి యుంచి చూతము. కర్ణాటవ్యాకరణకర్తలు సంస్కృతమున నుండు సమస్తవర్ణమాల లోని అక్షరముల నెల్ల శుద్ధాక్షరము లనినారు. ఇది సత్యవాక్యము. సంస్కృతమున నుండు అక్షరములు కన్నడమున లేవనటయు, కన్నడము వేరే, సంస్కృతము వేరే యనుటయు భ్రాంతి వాక్యములు. ప్రథమమున పునఘడు, ప్రకృతి యని చెందువస్తువులుండినవి. అందు పునఘడు 'అ' యను స్వరవాచ్యుడు. ప్రకృతి 'కో' అను వ్యంజనవాచ్యము. పురుషప్రకృతులు చేరి లేక జీవదేహములు చేరి అక్షర పదమును బొందినవి. జీవదేహములతో నొకత దక్షిణ హిందూస్థానమున బ్రదికిన మానవప్రాణి కన్నడిగడు. కన్నడిగ డనుపదము క + అ = క అయినది. 'అ' నిచ్చి పలుకునది కాదు (కాముదీని జూడదు). దానిపై అను స్వార మొకటి పలుకబడుచున్నది. కనుక, క + అ = క + అ = కం. దీనిమీద కన్నడిగపదము కలగనయ్యె. బ్రహ్మ అజవాచ్యుడు. దీనినుండియే 'అహంకారము,' 'అహం బ్రహ్మాస్మి' యను వాక్యములు, తత్త్వము లుద్భవించినవి. బ్రహ్మకు క, కంజ + జ, కంజజయని పిలుచుటయు దీని ననుసరించియే. ఈ కర్ణాటబ్రహ్మయే అక్షరముల సృష్టించి బ్రాహ్మికి బోధించినది. దీనింబట్టియే నాగవర్మాది జైనకవులు స్త్రీకి గ్రంథములను బోధిం

చుట; బ్రహ్మపుత్రుడగు రుద్రుడు ఉమకు సంక్రాంతర ముల నుపదేశించుట. అట్టి స్వస్థంబునములే అ + క్ (కన్నడము) అక్కరము లనిపించుకొన్నవి. అవియే సంస్కరణకాలమున, బ్రహ్మసంతతియగు రుద్రుని నోరు అనుడనురుగమునుండి పుట్టిన యిది అక్షరములని పాణిని మొదలగువారు వ్రాసియుండినది.

“అనుమాలపవనం శి

ననిష్ఠం నాభిగు లదోశ్ కహ శ్చయపాం

గినవోత్ శబ్దదన్యం

జనియిసుగుం శ్వేతిమదర కార్యంశబ్దం.” కేశిరాజ.

“తమవాద్యం నాలగేవా

దనదండం కర్తృవాత్మకవనమనో వృ

త్తినిమిత్తమాగి శబ్దం

జనియిసుగుంధంశవర్ణ మక్షరరూపం.” కేశిరాజ.

తరువాత నిట్టియక్షరములను నంది, కంద మున్నవారూ అభ్యసించి లోకముల నెగడజేసిరి. అక్కరము లనుమాట వేటొకకాతివారి సంస్కృత మనుభాషనుండి సంభవించినదియని ప్రమాదము చేయబడుచున్నది. సత్యమది కాదు. తొలిభాష యొకటియుండినది. అదియే ప్రకృతి. నానా దేశముల జనులయొద్దాగనుబట్టి యది కొంత భిన్నము గా నుండినది. వానినెల్ల సవరించి చేసినదే సంస్కృత భాష. కన్నడము ప్రకృతి యని చెప్పితిని. దానిసంస్కృతియే అక్కరములను అక్షరములని మార్చినది. దీనిని బ్రహ్మపుత్రమవారే అనగా కన్నడిగ లే కనిపెట్టి చక్కగా జేసినది. పాణిని మొదలగువైపులు దానికి శివకర్తృత్వమును తిగిలించినారు. రుద్రుడును బ్రహ్మఫలమును బుట్టినవాడే గదా? ఇందున సస్యభంగముంతగా నుండదు గాని ప్రాచీనతకును, కర్తృత్వమునకును భంగము కలుగుచున్నది. కనుక నింత వచించితిని. ఈసందర్భమున నొకనూత్న శ్లోమముగురించి యొకమాట జెప్పవలసియున్నది. ఆర్యులు, ఆర్యేతరు లనువారు నొక్కసంఘమువారే. వారి వీరి భాష ఒకటియే. వారి వీరి దేశము నొకటియే. వారు ఉత్తర హిందూస్థానమున నుండిరి. వీరు దక్షిణ హిందూస్థానమున నుండిరి. వారు వైకి భోయిన వారు. వీరు స్వస్థానముననే యున్నవారు. వారు

అట్లనే వైకి ఆసియాఖండమును దాటి ఐగోపా మొదలగు ఖండములలో జొచ్చిరి వీరీప్రక్కన వ్యాసించి యుండిరి. వారు ఆస్థిలు. వీరు ఆస్థి. వీరికి వారికి కారణాంతరములచేత అంశః కలహములు ప్రాప్తించినవి. అయ్యది దశావతారముల యందు, తదితరగాధలందును కన్నట్టుచున్నవి. అయ్యని వేటొకచోట విన్నవించెదను. నాతొలినుడుల ఆర్యులు, ఆర్యేతరులని వాడినది పృథక్త మనాదు వాడుకలో నుండు సర్థముననె. ఇట్లు స్వాభిప్రాయములను జెల్పిగొని పరప్రయోగవాక్యముల నింత వఱకు నుపయోగించిన పరస్పరవిరుద్ధముగాదోచవచ్చును; అయ్యది విశేషముగా వేటొండొడ వ్రాయనగును. దాని నట్లుంచి ప్రకృతము ననుసరింతుము. అక్షరములను కర్ణాటకులు సృష్టించిరి. వానిలో నెల్ల యచ్చారణలు గలవు. తొలుత అ, ఉ అను స్వరము లుండినవి. తరువాత ఇ అనునది మధ్య వచ్చినది. అట్లు అ, ఇ, ఉ ల మీద ఆ, ఈ, ఊ లు వచ్చినవి. వానిమీద ఎ, ఏ, ఐ, ఒ, ఓ, ఔ లు వచ్చినవి. ఋ, ౠ మీద ఋ, ౡ వచ్చినవి. స్వరముల మీద ా, ం, ః వచ్చినవి. వానిలో మొదటి రెండు అను స్వారములు, అను నాసికములు; మూడవది అరపలుకు. స్వరజనులలో తొలుత క్ వచ్చినది. తరువాత దానిలో చ, ట, త లు పుట్టినవి. క్ కు తుద ప. ఇట్లు ఆచి క్, మధ్య త్, తుద ప్ లు మూడు ముఖ్యాక్షరములై (స్వరముతో) కతప లని పించుకొనినవి. వానిపై వచ్చు అనుస్వారముతో గదబలై నవి. అటు ప్రకృతి కవలతపలకు గజడబలు వచ్చి అంత్యమున సంస్కృతములో ‘గజడబ’లై నవి. స్వరములకు ఆదేశముగా వచ్చినవియే యరలవలు అయినవి. ‘ప’కు వచ్చినవియే ‘శవస’లు. ‘ప’కు వచ్చినవియే ‘హ’, ‘మ’. ఒత్తిక్షరమే మహాప్రాణ మనిపించుకొనుచున్నది. స్వరములమీద ‘ా, ం’ లే స్వరజయోగమున ఐదు అను నాసికాక్షరములై పరిణమించినవి. ‘ఋ, ౠ’లు క్రావడి, వట్రుడుడి, శిథిలద్విత్వములుగా మారినవి. ‘ర, డ’ ల అతిపీడనమువలన ‘అ, ఆ’ పుట్టినవి.

ఇట్లు, అక్షరములను సృజించినవారే దాని పేరు పెట్టినారు. అక్కరము లనుపదము దేశ్యము. ‘అ’ మొద

లగు స్వరము, మఱియు 'క' మొదలగు వ్యంజనముల సముదాయమునకు అక్కరము సంకేతపదముగా నుండును. ఈ అక్కరములందు ప్రాస్యాక్షరములగు అ, ఇ, ఉ, యను నవియే తొలిమడుల పలుకబడియుండును. వానిదీర్ఘాక్షరములును, సంయుక్తాక్షరములును తరువాత నడువబడియుండును. వానిమాటలగు అచ్చు, అప్పు, అల్లు, అక్క, అత్తై మొదలగు నియంతన, అనన, ఇనన, ఉనన, అనగు, ఇనగు, అదు, ఇదు మొదలగు సర్వనామవాచకములందు నియ్యనియే కనబడుచున్నవి. ఆతన, ఈతన, ఆనా, ఇనా, అవును మొదలగు దీర్ఘాక్షరములు మొదటి గల పదములు తరువాత వచ్చియుండును. తెలుగునందును కన్నడమాటల బోలు అన్న, అక్క, అన్న, అత్తై, అది, ఇది యకపరముల తరువాత వాడు, వీడు, ఏవాడు మొదలగునవి ప్రయోగపబడి యుండును. అవును, అయిన, రూపములైన బొను, విక యను సంయుక్తాక్షరములు గల రూపములు పొడవియుండును. ఇయ్యది శిశువుల యవస్థను బోలు మానవ తైశవావస్థయందు సహజము కర్ణాటభాషాప్రకృతి పరివర్తరూపమే సంస్కృతముని యొకదృష్టికి, సంస్కృతము వికృతికి అన్యరూపమే కర్ణాటభాషాప్రకృతి యని మరియొక దృష్టిని బలుక వచ్చును. తుద మొదల్ గుండు సంబంధము స్పష్టము. ఈ కర్ణాటభాషల ప్రకృతిస్పృధిని కన్నట్లు భేదములే సంస్కృతి స్వరవ్యంజన సంధులందు సార్థకముగా తెలుపబడినవి.

కావున కర్ణాటభాష హిందూదేశజనుల మనోభావమునకు ప్రాణముగను, వాఙ్మయశరీరమునకు నెన్నముకగా నున్నది. ఒకప్రక్క తమిళభాషతో సంబంధమును, మఱొకప్రక్క తెలుగుభాషతో సంబంధమును కలిగియున్నది. కన్నడ తమిళుడుల నెకటసంబంధము కాట్లెవో మొదలగు భాషాతత్త్వజ్ఞులు వలసివంత తెలిసినారు. కర్ణాటజాతి జ్ఞానాభివృద్ధి క్రమమున భాషాభివృద్ధి గలిగినది. అవస్థాంతరముల జనించిన వ్యాకరణ శాస్త్రములు పరిక్షింపఁబడినవి. కన్నడము నందలి కొన్ని శబ్దరూపములకును తెలుగునందలి కొన్ని శబ్దరూపములకును ఆకారమునందు మార్పు గలిగినది. అవి

దెలిసికొనిన, కన్నడ తమిళముల కెంత సామ్యము కనబడుచున్నదో కన్నడ తెలుగుల నడుమ నున్న సామ్య సంబంధము లంతకంటె నేమిట దక్కున గాక కనబడుచున్నవి. జాతిశీవనకాలమును సహితము పురుషశీవనకాలమును విభజించినట్లు అంశులనుబట్టి చతుర్వధములుగా జేయవచ్చును.

బాల్యస్థ	అజ్ఞానము	అభేదభావము
కామారావస్థ	అల్పజ్ఞానము	స్వల్పభేదనిర్ణయము
యానావస్థ	అధికజ్ఞానము	సంస్కరణము
స్వధావస్థ	అవధిజ్ఞానము	సంగ్రహము

బాలభాషయందు లింగములు, వచనములు, వాచివరుసలు పురుషులచే అభేదభావమున పలుకబడుచుండెడివి. బాల్యమున తన్ను తా నెఱుగడు. ఎవరి నెఱుగు. అందుకే రెండవవానితో పురుషులు ప్రారంభమైనవి. తన, తన ఎవరి నడుమ వరికొడు రాగా నా రెండవ పురుష తరువాత మూడవ పురుషగా మారినది. తాను తొలుత దానికే చూచినదన నశ్యుది ప్రథమపురుష యని పిలువబడుచున్నది. జాతిప్రబుధావస్థయందది జ్ఞానదృష్టిని మార్పు జేచినది. కావుననే మనమిప్పుడు దానిని ప్రథమపురుష యనుచున్నాము. బాల్యమున అజ్ఞానావస్థను తన్ను తా నెఱుగుట దర్శనము. ఎదుట నుండు వస్తువును, దానిక్రియను కనుగొననగు. ఇందులలోనే ప్రథమపురుష సర్వనామవాచకములును, ప్రథమపురుష క్రియావాచకములును తొలుత పలుకబడినవి. మధ్యమపురుష మధ్య నచ్చినది. విస్తృతముగఁగినది. దానిగుణములు అంతగా నరునకు దెలియవు. చేరిక బాలడు. ఊరక పిలువగలడు. కనుక సర్వనామములు గలిగినవి. తరువాత నామవాచకములు సంభవించినవి. నామస్థానమున ప్రతినిధిగా నిలుచునది సర్వనామ మనుటకంటెను సర్వనామస్థానమున ప్రతినిధిగా నిలుచునది నామమని శాస్త్రోక్తముగ నుండును. ఆంగ్లేయభాషయందు నల్ల First person, Second person, Third person అనిపురుషులు పిలువబడుచున్నవి. ఉత్తమపురుషయని పేరెలవచ్చెను? తాను త్రము డనియా? రెండవవాడు మధ్యము డనియా? అట్లయిన మూడవవానిని ప్రథమ డని యర్థము చేసిన పరస్పర

విరోధము గలుగగలదు గదా? పై జెప్పినరీతిని అయ్యది ఇట్లుండదు. కారణ మిది. జ్ఞానావస్థను స్థానపల్లటము వాటిల్లుచున్నది. 'బుద్ధోం-ఓం=ఉం. ఇది 'ఉ' తోను, అనుస్వారముతో నుండు అక్షరము. అందుకే అనుస్వారముతోడి ఉదంతమునకు ఉద్దేశపురుషుని పేరిడబడినది. తెలుగున పల్లయె. వాడు పచ్చెను. నీను నేని నిదయ=నీవు నేనించితీ=నీవు నేనించితిని. ఇది మధ్య సంకలన పట్టే నిలిచినది. అంతోహిత్ర సెం-గ్రథుపురుష ప్రశ్నయము ఉత్తమపురుష ప్రశ్నయ మైనది. తెలుగునందు 'వాడు' తొలుత 'ఊడు'గా నుండినది. తరువాత 'ఓడు', ఆమీద 'వాడు' అయినది. లింగభేదములు తొలుత నుండలేదనుటకు: కన్నడమున—కణ్ + అ=గణ్; కోణ్ + అ=కోణ్; మర్ + అ=మర్. తెలుగున—అడి=అది, ఇది స్త్రీలింగమునకును, నపుంసలింగమునకును సమోగింపబడుచున్నది. కన్నడ తెలుగునుడులకు గల సంబంధము నికింత పరిశీలించుము. కర్ణాటభాషాభాగమునకు తుళునుడి కన్నడమునకు తొలిసాటిదని తెలిపితిని. తుళుపలుకుల అమ్మయన్న తండ్రి. అప్పయన్న తల్లి. కన్నడమున తొలుత అమ్మయనునదియే తండ్రికి పర్యాయపదముగా పొన్నరన్న, నాగదండ్రాదికవులు వాడిరి. ఆయప్పశబ్దమే ఇప్పుడును తెలుగున స్త్రీలింగపదముగా నిలిచినది. కన్నడపు అప్పశబ్దము తెలుగున అబ్బ యైనది. అతీయని కన్నడమునను, అడిచుని తమిళునను ఉండు పదమే తెలుగున అదియని స్త్రీవాచకముగా నున్నది. నపుంసలింగమున నుండు అదియను పదముతో పొరపాటు కలిగించు స్త్రీవాచకమున అదిశబ్దమున కిదియ స్వరూపము. ఆన్, ఇన్ అను కన్నడనుకులును, నాను, నీను, నేను, నీవు, స్థానపల్లటన్యాయమున వీనికి పూర్వరూపములు. తదితరశబ్దరూపాంతరము లిట్లే యూహ్యములు. అడిచుననది వన్నెలాడి మొదలగు పదముల నున్నది. ఇది కన్నడమున 'ఓదాళి' మొదలగు పదముల నున్నది. ఇందు డ అగా మారినది. ఇదియు కన్నడిగల తెలుగల పూర్వసంబంధమును నిరూపించుచున్నది. కన్నడమున నుండు అకారమునకు తెలుగున డకారమును, కన్నడమున నుండు అడలకు తెలుగున శదలను తాటు

మాటుగా కనబడుచున్నవి. ఇందు లక్షింపవలసిన ముఖ్యాంశ మేమిది: తెలుగలు, కర్ణాటకుల కుటుంబమును విడిచి వేస్తేరి. విప్రుశబ్దానుశాసనము డనబడు నన్నయ ప్రకృతి సాంసర్థ్యముగల కర్ణాటభాషాజనిత తెలుగు కన్నయ ఆకృతిని వికృతిగా జేసి రూపు మాపినాడు. కన్నడిగలు అన్న పూర్వమున్న, తెలుగు-తమ్మకు పశ్చిమమును చాళిక్ న్యతిరేకభాషమును, ప్రత్యేక న్యక్తిత్వమును సాధించు కొను ఆశయు, తాళికాచారానుసారముగ కన్నడిగల తెలుగల విభాగకాలమునందు వెలుపడి నన్నయభాషా సంస్కరణమున ప్రతిఫలించినవి. తెలుగును వికృతియని పిలుచుట, నన్నయయొక్క సంస్కృతి భాషాభిమానమును, దాని సౌందర్యశ్లాఘనమును, తెలుగు నుడి నిరసనమును డెలుపుచున్నది. మనుష్యుల వదలి మాటలకు వెళ్ళునము. మొదట ఏకవచనముమాత్రముండినది. ఒకటి + ఒకటి + ఒకటి = 1 + 1 + 1 = బహువచనము. (Many a one) -Plural. అందుకే కర్ణాటభాషల ద్వైవచనము లేదు. ఒండు, ఒండు, ఒకటి మొదలగు పదములు ప్రకూవిభక్తి ప్రత్యయముల మూలసంజ్ఞ లక్షించియే పుట్టిరి. బహువచనముల ట్లయినవి. తె. ఒండు=వాండు=వాలు; వాండ + ట్లు (డు)=వాండ్రు=వాళ్లు=వారు. క. ఆం=అవ + ట్ =అవట్. వాండ్ర, వాళ్లు అవి పదములందు కేకల కేళమునకు లఘురేఫమును, అకారమునకు లకారమును జెట్టుట లక్షింపవలసినయంతము. ఇది తెలుగలు కన్నడిగలనుండి వేస్తే పోయినకాలమును నిర్ణయించుటకు చాల సాహాయ్య సాధనముగా నున్నది. నన్నయకాలమున తెలుగునుడి సంస్కరింపబడెనని ముందుచెప్పనయ్యె. అయ్యది పదునొకండవశతాబ్దము. అందుకు ముందే పశ్చిమచాళుక్యుల నుండి యొకకాళు పూర్వమునకు పోయియుండినది. అందొక రాజ్యస్థాపనము చేసినది. అట్లే భాషాభేదమును సాధించినది. దానికి ముందుండిన తెలుగునుడి దేశ్యముగా కన్నడము నుండి కొంత రూపాంతరము కలిగియున్నను కన్నడమాడులనే కలిగియున్నది. క్షిత్రికే వులైన శత్రుజిరావు గారికి విశేషములుగా, విచిత్రములుగా తోచు శాసనభాషా రూపము లన్నియు తుళుకన్నడరూపములు. వాని కథకములు చక్కగా

చేయనగును. దానిని గుఱించి ప్రశ్నోక్తముగా ముచ్చటించవలసి యున్నది. బ్రహ్మశ్రీ సోమశేఖర శర్మగారు రాజరాజనరేంద్ర పట్టాభిషేక సంచికను ప్రకటించిన శాసనములందలి క్లిష్టపదములకు నర్థము నాకు కర్ణాట భాషాదృష్టి నందందు తోచినది. కావున విభాగకాలము నాటికి ప్రశ్నోక్తదేశ్యమును వాడ పూనుకొనిన కాలము నాటికి అతల ప్రయోగ మే మార్పు జెందినది. కన్నడమున గిరిజాల్యాణమును వ్రాసిన హరిశ్చంద్రకవి అతిభేదమును ప్రాసమున పాటించ నన్నాడు.

“ నోడువొడొందక్కరదు

మాడువొడుచ్చరణ గరిదు మూరు తెరనం

కూడె కవితతి విచారిక

దేశదరిం అంతుశక్తశంకశనిదరోశ్.”

తరువాతివారు అరల కట్టే చేసినారు. దానివలన అటు ఇప్పటికి చాలమట్లుకు రాలిపోయినది. శేఖరాజు సహితము తన వ్యాకరణమున ఆలంకారికములకును, రశాంతికములకును గల అర్థ భేదముల నిచ్చి అర, అశ భేదములకేయు పాటించదగిన దని ప్రయోగ ప్రకరణము నొక్కటి పరికింప నిచ్చి పాటుపడినాడు. అయ్యది పండ్రెండవతాబ్ద ప్రాంతము. అప్పుడె తెలుగుల నుడి కన్నడిగులండి వేత్రైహాయినిది. జాతియు కలువ్యక్తిని గుఱించినది. మఱియు దంత తాలవ్య భేదము కర్ణాట ప్రకృతినిధుల స్వరములపై నుచ్చంపబడు అనునాసికోచ్చారము అదియే చజలమిదిజాట్టుగా వ్రాయబడుచున్నది. ఇది అనాశ్చర్యము. చాయను దాన — తిగి వ్రాయబడియున్నది. దానిపై త్రిప్పి — ఏల వ్రాయవలయు? ‘చే’ లో నున్నది. ‘చీ’ లో నున్నది ‘చూ’ లో కొమ్ముగో నున్నది. ‘చొ’ లో నున్నది. ఇది కన్నడమున స్పష్టముగా ‘చా, చీ, చూ, చొ’ (కన్నడలిపి) మొదలగు వానియందు వైసరోప్రకారో వ్రాయబడుచున్నది. తెలుగున నిది మాటపోవు, చొలిపోవు ద్రుతప్రకృతికముగా, జాట్టుగా, అర నున్నగా, ఆకారములమీద, ఈకారములప్రకారములనుచున్నది. కావున నీ భేదభ్రాంతి నిష్కారణమైనది. వేల యను శబ్దమునందలి అరనున్న నిండునున్న ఏల చేయరాదు? అయ్యది బేంబె యను కర్ణాటపద్యాల నరనున్న వచ్చులును నిట్టిదియ కారణము అందు లింగనగ

రూపాంతరము. మఱియు ‘వాండు’ లో ‘వాడు’ నడుమ నుండు అరనున్నకు నిండునున్న చుట్టిన పేటకు నున్న జాట్టు వెనక మేల? అటుంటి ప్రయోగములనే వాడుటను శ్రీవాధుడు తనభావము కర్ణాట మనియె. అత డెట్లో లాక్షణికకవులలో గణింపబడియె. ఆచార్యము ననే కొన్ని సంధిశబ్దప్రయోగములు చేసిన పోతనాదులు కొందఱికి విలక్షణ కవులైరి. ఇట్టి యభిప్రాయములతో ప్రాథకవులకు నిరసించుట భాషాతత్వము నెఱుగమిలననె. వాళ్లు అనుపదము ఇప్పటికిని లోకులచే వాడబడుచున్నది. అయ్యది వ్యవహారసిద్ధము, సాధ్యము, సాధువు. అతడు అనుదానిగోని అరనున్న నిండునున్న యయినట్లు వాడు అనుదానోని అరనున్న నిండునున్న యేల కాదు? బహువచనమున నది కావచ్చునా? ఏమి భ్రమ! సర్వచాక్షుషస్వగతురములమీద అనుస్వారమే అరనున్న నున్నలైనది. అయ్యది ఆచార్యముగూడ ముందు చూపినట్లు పలుత్రిప్పలు పడి కనబడుచున్నవి. అవి పూర్వకాలముక పరస్పర పదవులకు బదులుచేసికొక జాతికవి. శాసనకాలముల వాని కట్టిభాగ్యముండె. ‘వాండు=వాండు’ అవి శాసనములలో కన్పట్టుచున్నది. ఈ నూతనశాసనములతో నిండు కలిమి నిలువకపోయిది. ‘వాండు’ వలె ఆంధ్ర శబ్దము నట్టిదియ. ఆకు + డు. ఆకుశబ్దము కర్ణాట భాషలో అట్లాగా నున్నది. విరళమై అట్లాగా నున్నది. యనిలలు అను నాసికములను, నిరను నాసికములను నగు—అను శబ్ద విధిదగ్గరనునాత్రమును బట్టి ‘వ’ స్థానమున అనునాసికోచ్చారణమున ద్రుత చిహ్నమును అరనున్న వచ్చు; అయ్యది ఆడు, అండు అయినది. అండు + డు లేక అం=ఆంధ్రు. కన్నడములో ని ఆడు=ఆరు తెలుగులో అం అయినది. అందుకే అది భౌంధ్యధికముగాక సామాన్యస్త్రీవాచకముగా నున్నది. ధన్య + అం=ధన్యారాలు. పెయ్యాలు అనుచోలు అం శబ్దము పత్నిశబ్దముగా నెన్నరాదని శాసింపబడియె. దానికి నిదియే కారణము. పెయ్యాలు=బెలెయ్యో=బెలెవో=బెలెవెవో. ఇది స్పష్టము. తెలుగు తెలుగుశబ్దము

ములకు సంబంధమే లేదు. తొలుత 'త' ఉండినది. అది 'తె' గా పలుకబడెడిది. అది 'తె' అయినది. తేప్రక్కనుండు అనుస్వారము 'ల' అయినది. తె + అను = తెలగు. అను కన్నడములోని అనుమాటకు రూపాంతరము. అమీన అనుస్వారోచ్చారణలన 'గు' మందర ఆరకున్న కర్ణినది. అనుస్వారము లను నాసికములు. తెలుగు = తెనుగు. శ్రుతిపాపణకై తెనుగు, తెలుగు అను పదరూపములు ప్రాప్తించినవి. కన్నడమున నట్లే. క = కం = కం + అ = కం + అ = కన్నడ. 'క' పర్యవృత్త ప్రదేశముతోను, చలువుతోను, వాసనతోను, ఎత్తుతోను సంబంధించినది. కనుక కర్ణాడనుదానికి తొలుత నీనుగాములనెల్ల గూర్చి నిర్వచన మొనరించెడిది. 'క' బ్రహ్మర్థము నిచ్చు అక్షరము. తక్షత్రయార్థమునిచ్చు సంకేతాక్షరము. అయ్యది తెలుపునకు సుపయోగంపబడుచున్నది. తదితరసూక్ష్మసంకేతార్థముల వాసనల కిది చోటు గాదు. సుందరులను, వీరులు నగుట తెలుగుల కాపేరు కలిగిననుచాలు. దానినిబట్టయే ముందు నే నట్లు నుడిచితి. ఇది ఇట్లుంచిత్రారవమాత్రముననుసరితము. ఆడు, ఆకుశబ్దములు స్త్రీపురుషల సంకలింగములకు భేదము లేక తొలుత వాడుచుండిరి. మగశబ్దము ఆడుబిడ్డకు, మగబిడ్డకు నన్వయించుచుండె. కన్నడము-మగు = బిడ్డ. కరువాత మగ + వాడు. మగు + అ = అవు. మహాబ్రహ్మములకు, ననహబ్రహ్మములకు నట్లే, సిల్ల: — ఆడుసిల్ల, మగసిల్ల. జింకసిల్ల. కన్నడము మరి, మరిమక్కల్, జింకెమరి. అందుకే తొలికావ్యకారుడు ఆడు, మగశబ్దములకు పుల్లింగస్త్రీలింగార్థముల నిచ్చినాడట. అయ్యది పూర్వసంప్రదాయమును, తొలి కావ్య మాయాసభయందు న్రాయబడియుండుటను దెలుపుచున్నది. తొలికావ్యము కాల మిది యని నిర్ధరింప రాకున్నను ఇట్టియాసభయందు బుట్టెనని మనమూహింపవచ్చు. శబ్దప్రయోగములందు కన్నడిగెకు తెలుగులకు అధిక సాదృశ్యమును, అప్యత్యత్యసము నున్నదని వీనింబట్టి తెలియనగు.

కన్నడ ఎ కారము తెలుగు అకారము తలెత్తల
,, గ ,, ,, న ,, కణ్ణు = కన్ను
,, గ ,, ,, క ,, మూగు = ముక్కు

కన్నడ కకారము తెలుగు చకారము కెయ్యి = చెయ్యి
,, బ ,, వ బెరలు = వేలు
ప్రథమముమీది కచటతపలు గపడదన లగు ననునదియు, కన్నడ గపడదనలు తెలుగునకచటతప లగునదియు శ్రీనాథాదియోగ మొదలగు కవిప్రయోగములవలనను, వ్యాకరణసూత్రములవలనను గనుచున్నాము. ఇక, తొలుత వావి వరుసల భేదజ్ఞానము ఉండలే దనుటకు అప్ప = అమ్మ = అవ్వ యగుటయు, తల్లి = తల్లి = తండ = తండ్రీ యగుటయు, తాత = తండె యగుటయు నిదర్శనములు. ఈశబ్దసాగర పదజాల జలము నింత త్రచ్చి ఛందోంబుధి నుండు వృత్తరత్నమాల నింత ఎత్తి పరీక్షింకము.

ఇందు గురులఘుగణ నిరూపణమును, వడియతి ప్రాసస్మృతి నిమయములును విమర్శనార్హములు. ఛందస్సులు రెండు గలవు: పింగళఛందస్సు, నందిఛందస్సు. నాగవర్మగి ఛందస్సునకు ముందు కర్ణాటమున ననేక లక్ష్యలక్షణగ్రంథము లుండినవి. పురాతన గద్య పద్య గ్రంథ కర్తలను నృపతుంగుడు తనకు దెలిసి సంత పేర్కొన్నాడు. అది యటుండనందు, వెనుక జెప్పినట్లు నంది మొదలగు తైపులు ఛందస్సును వృద్ధిజేసిరి. పింగళ ఛందస్సు ననుసరించి కన్నడమున ఛందస్సును తాను వ్రాసెనని నాగవర్మ ఛందోంబుధిని నుడివి నాడు. నంది ఛందస్సు నందికృత ఛందస్సు ననుసరించుచుండును. ఛందస్సు తాళలయ సమన్వితము. సంగీత శాస్త్రజ్ఞులే దానిం గూర్చి యుందురు. ఆశాస్త్ర విశారదులు కర్ణాటకు లఘటకు వాతే దానిని బుట్టించియుండురు. సంగీత సాహిత్య కళ లెల్ల కర్ణాటక కర్తృకములని చెప్పట తదితర జాతివారికి అనూజను బుట్టెంపవచ్చును. మరియు జాత్యభిమానము నెట్లనుచున్నా రనవచ్చును. అయిన సత్సాంశమును సకారణముగాన స్వేషించి చెప్పిన తప్పేమి? తమిళు లధికసంఖ్య గలై యున్నను, వారు వర్తకులై నానా దూరదేశములతో వ్యాపారము చేయు వృత్తిని జీవనకాలమును గడిపిరి. కర్ణాటకు లన్ననో, వారియంత అధిక సంఖ్యాకులు కాకున్నను, ప్రకృతి సౌందర్యమును తీసికొనించుచు లలితకళలను వృద్ధి చేచ్చిరి. ఇట్టిస్థాంత మునకు గ్రీకుదేశమందలి స్పార్టసులను, అథీనియనులను,

గురిగా నొనరవచ్చును ఒకరు దేహబలమును పెంచిన మరి యొకరు బలమును పెంచుటయు, ఒకరు వ్యాపారవృత్తి నున్న వాతొకరు కావ్యవృత్తిసాయవృత్తి నుండుటయు, ఒకరు శస్త్రాభ్యాస మొనర్చిన వాతొకరు శాస్త్రాభ్యాస మొనర్చుటయు ప్రపంచ దురిత్రానుభవవేద్యము.

ఇక గురుబ్రహ్మ విషయము గొంత మాత్రము. శబ్ద శాస్త్రానుసారముగ 'అ' యనుస్వరమే తొలుత బుట్టినను సంగీతముగల సాహిత్యశాస్త్రములోని ఛందస్సునకు దీర్ఘమే ముఖ్యాంశముగా నున్నది. అందుకే శివుని మూడు కండ్ల నుండి మూడుగురుపులుస్తప్పించెనను వాక్యమున, ప్రస్తురించునపుడు గురువును తొలుత నుంచుకొను విధియు దానికి నిదర్శనములుగా నున్నవి. గద్యము పద్యము పద్యము. బ్రహ్మకాలమున 'అ' యను గద్యరూప ముచ్చవించి బ్రహ్మకనుజుడగు గురువు తరమున పద్యరూపమును గాంచు తెంతయు క్రమముగా నున్నది. "హ్రస్వము దేకమాత్రకం, దీర్ఘముభయమాత్రకం, త్రిమాత్రకం పుత్తమకుం" అయ్యి, "ఎరదు వ్యంజ మనుచ్చరిసువనితు కాలమాత్రమెంబుడు, ఆదు హ్రస్వమెనిపురు, లఘువెనిపురు" అనియు, "స్వరవ్యంజనదీకమాత్ర మదొడె హ్రస్వం, ద్వయమాత్ర మదొడెదీర్ఘం, త్రిమాత్ర మదొడె పుత్తం" అనియు నిర్వచన మిబడియున్నది. వ్యంజనము పొల్లు. అమృది ప్రత్యేకముగా పలుకరాదు. స్వరబంధము ననే యుచ్చరింపఁగు. అందుకే దానిని Consonant అనుచున్నారు. స్వరవ్యంజనములకు ప్రాణదేహస్యాదుము. ప్రాణము లేక దేహము తిరుగజాలను. అందుకే స్వరము నకు ప్రాణమనియు, వ్యంజనమునకు ప్రాణియనియు పేరు. అరసున్న సున్నలతోలే ప్రాణవాహనమే గాని స్వతంత్రము గాదు. అట్లుండ వ్యంజనమునకు మాత్రా నిర్ణయ వెల్లు చెల్లు? భావిమున చెల్లినను 'అ' యను అక్షరము హ్రస్వమని సంజ్ఞాప్రకరణమున జెప్పబడినది. అది లఘువు. 'అన్' అక్షరమున నొకటిన్నరమాత్ర లండవలయుగాదా! అట్లున్నను గురువుగానే పరిగణింపబడుచున్న దనియు, 'అన్' అనుచోట 2½ మాత్రలగునున్నవి, అట్టిదను గురువుగా నెన్నబడుచున్నదనియు సంజ్ఞింపవచ్చును. 'స్వరవ్యంజ

నమున నేకమాత్రయయిన' అన్నాదు. ఇందు ఉచ్చారణ కాలమును బట్టి గణింపవలయు. స్వరగణితమునుబట్టి కాలము నెన్నరాదు. న్ + అ = న. దీనికి ఉచ్చారణము అధిష్టించిన 'అ' వలన కలిగినను మాత్రాగౌరవము కలుగలేదు. ఇందుకు స్వరవ్యంజనము లేక దేహాశ్రయము గలది యగుట కారణము. 'అన్' అనినయెడల పొల్లునకు ఆ ప్రక్క నుండు యోగబలమున తన ఆశ్రితభారమును దానిపై మోపినది. దానికి దీర్ఘగురుత్వము లభింపి. 'అన్' అనుచోట పూర్వ దీర్ఘస్వరావధాన భాగ్యమున నుచ్చారణ సంభవించినది గాని పూర్వ దీర్ఘస్వరము నకు పొల్లుబడువు లేదు. ఒకమాత్ర లఘువనియు, ఒకటిన్నరమాత్ర నుండి రెండున్నరమాత్రలవఱకు గురువనియు, మూడుమాత్రలు, దానిపై పుత్రమనియు సహధానము జెప్పఁగు. పుత్రముపై సంధి కాదను సందర్భమున పుత్రము కణ్ణాట వ్యాకరణమున జొచ్చినది. ఛందస్సున లేదు. తెలుగున దానినిచాగము రెంటును లేదు. కణ్ణాటమున శిథిల ద్విత్యులు అని కొన్ని గలవు. వాని ముందుండు లఘుక్షరములు గురువులు గావు. కణ్ణాటభాషలో విజాతీయ సంయుక్తాక్షర సహన్వితంబుగు శబ్దాలు లగుదు. సజాతీయ సంయుక్తాక్షరములు గల పదములే మెండు. ఉ. అమ్మ, అల్లు, అత్త, అక్క. అట్టియెడల పూర్వాక్షరము గురువగు. తదితరస్థలములందు పూర్వాక్షరములమీద భారము వేయక లఘువుగా నుచ్చరించి విడిచి పరాక్షరమును పలుకుటయే అట్టిసిద్ధి' కారణము. ఇది తెలుగున కానివిడి ముందుండు అక్షరమును గురువుగా గణింపని విధిని బోలి యున్నది. (గౌనములప్రక, ఇందు 'ల' ను ఒత్తి పలుకము. కరువాత నశ్యోవుముగా నాగి 'ప్ర'ను పలుకుచున్నాము. కన్నడమున "బిందువిస్వరవ్యంజన ముండిదడడ్డక్కరం పదాంత్యం దీర్ఘం"—ఇవి యన్నియు గురువు లగునవి. కణ్ణాటము సంగీతప్రీతిని పదాంత్యాక్షరము నీడ్చి పలుకుటవలన నయ్యది యట్లు గురువు కాగలదు. అయిన నిది యనుభవమున ప్రతిపాదముచుదు మఁయోగింపరాదు. పట్టులముడఁపాదము తుదను, ఆరవపాదము తుదను ఇట్టిపావంత్ర్యము ననుభవంపవచ్చును గాని కందపద్యాధిభాగముతుడఁ ప్రయోగింపరాదు. అక్షరగణపుత్తముల

నిదీయన్వయము కాదు శిథిలదృశ్యములయందును, పదాంత్యములయందును గుఱునిర్ణయము ప్రసిద్ధకవి ప్రయోగశరణ్యము. మాత్రలగుంపులకుగాని, అక్షరములగుంపులకుగాని గణముని పిలుచుచున్నాము-అక్షరగణములు సంస్కృతస్మృతల నుపయోగింపబడుచున్నవి. మఱియు నవి “ఒకదపు హ, య, ర, న, త, జ, భ, న, ల, గాక్షరం కాస్తుభాని నానావిధసంస్కరణం పయోంబుధియొకొనెంతిరె” అని చెప్పబడి “మగణంధూమియే సంస్కరణగణంజలరగణమగ్ని సగణంశాంతే తగణాంబర జగణార్కం భగణం శశి నగణానక మంబునవదనే” గణములయాధిపత్యము పంధుధాతములు మొదలగువానికి పంచి పెట్టబడినది. ఇది భాషాసంస్కరణకాలము వాటిది. “చరణంకన్నాల్కారోశం, పరికినెక గంగెవిశేళికనప్ప, గిరదక్కనుపాయంగళి, చరణాంత్యవోదమంగి దుష్కరమక్కం” అని, కొన్ని పదాక్షరములను పాదములనుపయోగింపరాదను సంవర్ణమున చెప్పబడినది. ఇందు అన్యైష్ఠి, అత్యన్యైష్ఠి దోషము లగపడుచున్నవి. ఇది జాతివృత్తముల కన్వయింపరు. ఎందుకన, మట్టిది, త్రిపది, ద్విపదులయందు న్యాపాదములకంటె ఎక్కువ పాదములును, న్యాపాదములకంటె తక్కువ పాదములును ఉన్నవి. ఇవియన్నియు జూడ కన్నడ తెలుగు ప్రాకృత కబ్బముల అక్షరగణములనుబట్టి పద్యముల నల్ల లేదనియు, మాత్రాగణములే భాష సంస్కరింపబడుటకు ముందు వ్రాయబడు జాతీయవృత్తముల నుండెననియు చెలియుచున్నది. స్వపతుంగని కవిరాజమార్గమునందును, అతనికి ముందున్న కవులగ్రంథములందును జాతివృత్తములే చాలగా వాడబడియున్నవి. కర్ణాటకున, గురు ఘోషిన్యాసముల ఒట్టియు, మాత్రలనుబట్టియు గణనియనుచు చేయబడుచున్నది. అట్టి మాత్రాగణాలకు బ్రహ్మరుద్ర విష్ణు గణములని నానుకరణము సకరమతాచార సంప్రదాయములు గల కర్ణాట జైనగ్రంథకర్తలచే చేయబడియుండు. దానిని కర్ణాట వాఙ్మూలవైభవమున వర్ణించు వ్యాసమున విస్తరింపును. తెలుగు కబ్బమున జాతివృత్తములందుపయోగింపబడు గణము లింద్ర, చంద్ర, సూర్యగణము లనిపించుకొనుచున్నవి. కెండు మాడు

నాటగు గురువుల నుంచుకొని ప్రస్తావనగడిగిన గణముల నెల్ల కర్ణాటకును గణించినారు. వానిలో తెలుగులో తొలి రెండుగణముల నెల్ల శ్రోసికేసి మిగతగణముల సూర్య, ఇంద్ర, చంద్రగణములని నానుచున్నారు. ఈశ్రోతుడుకు కారణమును, వేటువేరుల బైబుకొనుటకు కారణమును పంగూరు కబ్బరవు గారు వ్రాసివట్లు గణముల ప్రాజదువులనాటి ప్రాతదినము గలిమి గారు. కర్ణాటకుల విడిచి మధ్యయుగమున కేత్రపోయినపుడు చేసికొన్న తెలుగల అగ్రాచీనపుచేతయే. పదొకొండవ శతాబ్దమున నారాయణభట్టు, నన్నయభట్టు తెలుగునుడిని చక్కజేయునపుడు భండస్సును సహితము, కర్ణాటభండస్సును కొంత మార్పుజేసి కొనియొందురు. త్రిమూర్తుల నామములను కర్ణాటకు లప్పజే నాడియుండుటం బట్టి నైదికాభిమానము గల జంటకవులు మార, ఇంద్ర, చంద్రశబ్దముల నాడియుందురు. అక్కరముల పురుషును కొంత మార్పుబయే గాక కేరిటటుయందును తాటుమాటు చేసి నడువణక్కరమును నట్లక్కరయని నాను మిడక మధ్యాక్కరయని అరిసమానోక్తి ననాశ్చక్యముగా వాడినాడు. నన్నయ ఒకవ్యాకరణమున, ఒక భంజియ్య ప్రభుగ్రంథమును వ్రాసియున్నాడను వాదము ఈతర్కమునకు సాహాయ్యము చేయుచున్నది. తెలుగు, కన్నడిగలు నొక్క కుటుంబముగానే యుండినటుల కిది యొక నిదర్శనము.

ఇక యతి నియమమును గూర్చి యింత విచారించు. “విచ్ఛేదో యతిసంజ్ఞకః”; “స్లోకేషు నియమసానం పదచ్ఛేదం యతి ర్విరుః” అని యతి సంస్కృతమున నిర్వచింపబడినది. దానిని కర్ణాటకులు జాతి ప్రకృతిరీతి ననుసరించి ఇట్లు చెప్పినారు:

“యతియెంబును గణనియశం
ప్రతీతమున్దిగణ మంతదం దా లెల్ల
యతి కెడుగండొంటిదొడా
యతికడెకవితాభిమానమే నెనె దపుడె.”

“క్లెర్ శ్రుతిసుభగర్ స్వస్థం
యతి యెందర్ కశిళింగళాదిగ లెల్లర్,”

కర్ణాటసంగీత శాస్త్రకర్తగా కర్ణాటకులు శ్రుతి గుభను లగుటకు వారు యతిని వాటింపలేదు. ఎలసినిచోట పదవిభాగమును జేసికొన్నారో, చోళపాలక చరితాది గ్రంథకర్తయు, శబ్దమణి దర్పణ మను వ్యాకరణ గ్రంథ కర్తయునగు కేశిరాజు “యతివిలంఘనదిందరిదై కన్నడం” అనినాడు. ఇత్యుని కపిళసింగభాది శాస్త్రజ్ఞుల కాననము. ఇది కర్ణాటక లో స్వాతంత్ర్యముగిది చాటుచు న్నది. సంస్కృతమునను ఇట్లే యుండుట సంస్కృతము కర్ణాటకాతి ప్రాకృత పరమపాపమని నిరూపించుచున్నది. బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రగణములలో అక్షరములు రెండునంకి విమలముల నున్నవి. మూడుమాత్రలనంకి ఎనిమిదిమాత్రల వలకు నున్నవి. వీని నొక్కయూపిరిని బలుకవచ్చు. అనేక జాతిస్మృత్యుల నుడయోగింపబడు మాత్రలు మాటినంకి విమలముల నున్నవి. అవియు నాయాసము లేక నొక్క సారియే పలుకవచ్చు. కొంచెము పొడుపుగా నుండు పాద ములందు భావగమకములు చెడకుండ పాఠకుడు స్వశక్తి నుసారముగ నాయాదెడల నూపిరి విడిచి మరల పదుపు చుండు. అందుకే అయ్యది ఉసిద్ధాణంఃఃఃపిరిగొనుచోటు అనిరి. ఒక రూకిరి బట్టుట నింకొకరు నిర్ణయింపజాలరు. సామాన్యదగ్ధమున బట్టి నిర్ణయించినను అయ్యది కవి భావధోరణుల కాతంకమును కలుగజేయును. కనుకనే తెలుగు లింతవలకు నానుడుల ప్రాసాక్షరమును బట్టి విరచుమును అక్షరమైత్రిగా గొని, వాడి, అది భావమైతి ప్రతిబాధక మని బాసగా దెలిసి, కావ్యముందరిసంపార మున యతిమైత్రిని సడలించి ఇప్పుడు దానిని సౌఖ్యప్రద ముగా నొనరించివారు.

వడిప్రాసనియమము రంత పరీక్షింతుము. వడి= (పశికట్టు) వడి=నిలి = దారి. దారిని జూపునది వడి. తెలికి దారిని జూపునది. జ్ఞాపకమునకు దారిని జూపునది. పద్య ప్రారంభాక్షరముగాని, పదముగాని సులభోచ్చారణ గలిగి శ్రుతిసహ్యముగా నుండుటకునై వడిని వాడినది. ప్రాసాక్షరమునకు ముందు లఘుక్షర ముండిన తరువాత వచ్చుపాదముల నెల్ల నల్లె యుండవలయుననియు, గుర్వక్షర ముండిన తదితరపాదములయం దల్లె యుండవలయు ననియు నియమించినది పైకారణమునుబట్టియే. అట్టి

ప్రయోగమే చెడనివడి. ప్రాసముయొక్క ప్రాధవ్య నానుటల పొడమాపునున్నది.

ఉ. “ఉన్నది ఉన్నట్లున్న ఉండునచ్చుగా నంతుగదా? ఉండిన మాట నంటె నుండి పడుతారు. అవక కద్దనను అనేకదితానె. మాడదెలునె కట్టిను నోడదెలూలకెట్టిను. మం డెబోళాదరె మనసుబోళాయై.”

వీనియగు వడి, అక్షరయతి, ప్రాసయతి, ప్రాసములు స్పష్టముగా కనుగొనవచ్చు. ఇత్యుని స్మృతిశ్రుతి కృతులకు సాహిత్యసంగీతశృంగారములకు గూర్చి కావ్యమును సులభముగను సుబుదాయకముగను జేయు చున్నవి. ఆచిమధ్యాంతయు లని ప్రాసములు మూడు విధములు. మధ్యప్రాసమే అక్షరయతి యన నొప్పు. యతి ప్రాసములందు స్థానభేదము గాని స్వరూపభేదము లేదు. రెంటును అక్షరము లొక్క తీరుననె యుండవలయు. అంశేల? ప్రాసయతియని యొకటి యున్నది గదా? ప్రాసము కన్నడిగలందు, తెలుగులందు, తమిళులందు తదితరజాతులందు విశేషముగా వాడబడుచున్నది. తెలుగున నయ్యది యతిప్రాసస్థానముల రెంటు నుపయోగింపబడుచున్నది. అందులన సాహిత్యము సంగీత మయమై కావ్యమైనను, ప్రతిభాప్రచారమునకును, భావ పోషణమునకును, హృదయంగమ్యమునకును కొదవను కొంత పెదవిచ్చుచున్నది. అందుకే భాస లగ్యముగల కొందఱు తెలుగులు యతిప్రాసముల వలదనుచున్నారు. కర్ణాటకులు “సుకళద్వాలంకారవోళశిశయమగుకన్నడక్కై సతతం ప్రాసం కృతకృత్యువుపుల్లెర మతిదెదదుతప్పె కావ్యమేం శోభిపుదో” అని పట్టుదలతో ప్రాసమును నాడిరి. అర్వాచీనకర్ణాటకులు వర్ణప్రాసమును, సమీప ప్రాసమును శరణ్యముగా గొని వర్ణనియమమున, వర్ణక్రమ మును వదలి భావమునకు గౌరవము నిచ్చి పద్యములను హృద్యముగా నల్లిరి. డికారణము తమలో ప్రాసము నకు రామిని, కన్నడ ‘శ’ కు లకారమునకు అమలో ప్రాసమునకు రామిని, వర్ణజననస్థానముల నిరూపించు మిషను కేశిరాజు ఛందస్సున చెప్పవలసిన విషయముచు గురించి వ్యాకరణమున జెప్పినాడు. లాంత పదములను

భాంతపదములుగా వాడతగ దను శబ్దస్వరూప నిరూపణము చేయు నెవమునె పై కేర్పొన్న అక్షరములు నియమమునకు రానిని నుంచించినాడు. తాంతపదముల నిచ్చి వానికి నానార్థముల వ్రాసిపాడు. అప్పటికే యాభేదము వదలను మొలకెత్తియుండెను. తరువాతి కవుల స్వచ్ఛంద స్మృతిని స్వచ్ఛందగిద్దగ బల శబ్దమాత్ర నార్థపరణిని, ఎంతయు నాపు పరిణామ మేమియు నానంద గలుగ లేదు. ప్రాసములందు అంతకు భేదములను, శేష అకార భేదములను, లోకార భేదములను మూలప్రాస, ఒక్కరకారమును, ఒక్క శకారమును ఉంచుకొని ఉద్దేశకవులు ఉద్దేశములను వ్రాసినారు. పద్యము పాదవియము గలది. పాదము మాత్రానియగును గలది. మాత్ర కాలానుసము దెలుపునది. ఒకపాదమునందు ద్విరేఫమును ప్రాసమునందు టై ఆ యక్షరమును ఒత్తి పగులుచే కాలమానమున కలుగు లయమును, రెండోపాదమున లఘురేఫము నిశితేలి కగ బలికి నడకను నాశనముజేసి లయమునకు విరుదుము కలిపించిన, ఛందోభంగము ఒప్పున స్వయము. ద్విరేఫమునే లఘురేఫోచ్చాగణమునకు దింపినపుడు, దానిని ప్రాసములందు బెట్టి వ్రాయునపుడు ఛందోదోష మేమియు వాటిల్లదు. చాక్షుషాక్షరము శ్రాణాక్షర రూపమే గదా? ద్విరేఫములే వ్రాయకున్న అనర్థము వాటిల్లు ననుట అవ్యయింపదు. ఏరూపమున నుండు సంస్కృతశబ్దములకు నానార్థములు కల్పింపబడుచునే యున్నవిగదా? (ఈ నానార్థములకు ప్రాకృతశబ్దములే మూలములు.) ద్విరేఫముక్త శబ్దములను ఉన్నట్లే వ్రాసిన వానివ్యరూపములు భాషాజాతిని దెలుప సమర్థము లగు ననువాదమునందు ఒకేత సత్యాశ మున్నది. పాదనియమమును, ప్రాస నియమమును బొత్తిగా వలదనువారి వాదము కార్యజీవనమును కలిమిమండి లేమికి దెచ్చినట్లగు. మితప్రసరన మెప్పుడును సితదాయకముగదా?

వృత్తముల నింత విచారితము. నాగవక్క ఇట్లు వ్రాసినాడు: "సంస్కృత, ప్రాకృత, అపభ్రంశి, ప్రేశాచిక మొంబ మూరువర భాషెగల్గోళ్ ఫుట్టువులెల్లం సర్వ విషయభాషా జాతిగళ్లుగ్గం. అల్లి సుం, అరసముం, విషమమెందు, వృత్తం మారు తెరనకుగ్గం." సంస్కృత

దృష్టిని బలికినవాక్యము. ప్రాకృతవృష్టిని ఆ తో ప్రారంభమైన భాషయే మొదటిది. దానియంత్యమే సంస్కృతియు. అమూలకృతికి ముందు వచ్చినది సంస్కృతి. అక్కరముల నిర్వచన మునర్పినపుడు దీనిని పరిచి నూత్నముగ జెప్పినాడను. అనియే అర యనియు, (అరభాష మాతానాడు తిద్దా నె—కన్నడమునానుకొ), అరవమనియు అయినది. దానికి అర్థము అర్థమును, రహీనమును అర్థమును తరువాతినారు తెలియక పోకినారు. అట్టిభాషను మాబలాడుచుండునవారు అరవలు. కర్ణాటకులు తొలుత నాభాషను నూటలాడుచుండురి. వారు కాలానుసారముగ ప్రకృతిని అర్థము వదలి సంస్కృతిని అర్థము గొని వాడుచున్నారు. "సంస్కృతోక్తియింద అరికలై కనడం." కర్ణాటకలలో నొకరకు తమిళు లప్పటికిని ప్రాకృతియునే వాడుటంబట్టి వారికి పేరు నిలిచినది, వాడబడుచున్నది బ్రహ్మసంతతిని బుట్టిన గురునకు పసు పతి, భూతపతి మని పేర్లు గలవు. భూతములిన సమస్త ప్రాణులు. అత్యుచి వాళ్ళకి గల మానవులకు నిందుప యోగింపబడినది. భూతములభాషను వైశాచిక మని సంస్కృతికర్తలు కొంత నిరసనభావమున బలికినారు. ఎట్లన్నను వాస్తవాంశమును వదలలేదు. అంతయు చాలు. తమిళుభాషయందు మహాప్రాణములు స్వచ్ఛముగా, త్వరగా జొరలేదు. కన్నడిగలు దానిని సంస్కృతరూపమున చాలకాలముక్రిందనే పలుక గలిగినారు. అందుకే కేశరాజు మహాప్రాణములు కన్నడమున నన్నవియని వాదించి, 'ఎణ్ణాగీరము' మొదలు ప్రయోగముల జూపినాడు. ఇది తొలుత ప్రాకృతమున ఒత్తక్షరము గల పదమే. ఎణ్ + సాసర = ఎణ్ణాసర. ఒత్తి పగులు కాలాంతరమున నూది పలుకుట యైనది మహాప్రాణాక్షర మున్నవించినది. తమిళులు పూర్వసంప్రదానాచ్చాగణము బట్టి దానిని బలుకకుండిరి. అగస్త్యునికాలమునుండి కాబోలు, ఉత్తరహిందూనానపు కర్ణాటకులు=అరవులు=ఆర్యులు వచ్చి అట్టి ముచ్చాగణమును వాడుకకు దెచ్చి గ్రంథాక్షరములలో వానికి తావిచ్చినారు. "ఎందిప్పత్తాణు (ఉక్త మొదలగునవి) భగదంగళేశ్వరం అవతించారెగ మాళా వృత్త దండకంగళమాత్రా నియమస్కంధకాది జాతిగ లేంబి వక్కుం. మత్తం కర్ణాటాంగ్ర ద్రావిడ వరాట

లాట మాళవ గౌళ ఘూర్జర కళింగ రింగ వంగ కేరళ
 బాహ్లిక మగధ చేది వాచాల పాంచాల వెంగి తాళవాదిదేశ
 భాషగళిళో పుట్టువు వెల్లం సర్వవిషయభాషాబాతిగళ
 క్కుం అవాపు వెందోదె:—

“ మదనపతియక్కరంబౌ
 పది గీతియే తెలిసిదియుత్సాహం
 ట్టుదియక్కరిక కరంచె
 ల్వాడవిర ఛందోవఱంప మబ్బనశాక్షి ”

ఇందు కొన్ని విషయముల చర్చింపవలసియున్నది.
 అరవట = కర్ణాటకులు = ఆర్యులు భూమధ్య భాగమున
 ఏషీయా హిందూస్థానమున తాపకభూమిని సూర్యుడు మింట
 తలపై నుండ పర్యవేక్షించుచు నివసించియుండిరి. తరువాత
 పచ్చిక బురుళ్ళ స్వరసాయమున, సముద్రతీరముల
 నావికలై వ్యాపారమును చేయుటాని పూర్వ పశ్చిమ
 దిశల బహుమార్గము వ్యాపించిరి. మూలకర్ణాటకులు
 కాలచక్రముక్రింద మేరుపర్వతభూమి నే బ్రాహ్మణ
 ఊతియవృత్తిని శిక్షణరక్షణకార్యముల చేలగుచుండిరి.
 జలమార్గమున పూర్వపశ్చిమములకు కొందఱు పోయిన
 భూమార్గమున ఉత్తర దక్షిణములకు కొందఱు పోయిరి.
 అట్లు వారు ఉత్తరశీతమండలమునకును, దక్షిణశీతమండల
 మునకును బోయి హిమప్రళయములకు తాళక తిరుగవచ్చిరి.
 కొందరు సముద్రోష్ణమండలముల నందందు నిలిచిరి.
 తొలివారికిని వెలిబోయి వచ్చినవారికిని గలిగిన కలహములే
 శ్రుతిస్మృతిశాస్త్రోతిహాసముల స్పష్టముగ కనబడుచున్నవి.
 దానింగరించి వేటొండెడ వ్రాయుచున్నాడను, హిందూ
 దేశము ననే అట్లు ఉత్తర మనబోయినవారేపందగొడులు.
 వారికి పంచద్రావిడులు (కర్ణాటకు) అనువారికి మత
 భేదములు, (దండికవి కావ్యానామ కావ్యసూర్య భేదములు
 కనుగొనుడు) కలిగినవి. కలహములును కలిగినవి. వింధ్య
 దక్షిణదేశవాసుల ప్రాకృతభాషయు, వింధ్యోత్తరదేశ
 ప్రాకృతభాషయు ఏకమాలము గలవి. అందుకే ఇప్పుడు
 తద్భాషములనబడు మనభాషలకు ప్రాకృతములనబడుమా
 గధి మొదలగు భాషలకు సంజ్ఞలుండును, శబ్దములందును
 సావ్యము కనబడుచున్నది. ఇవి యన్నియు చక్కచేయ
 బడగా సంస్కృత మైనది, కాలక్రమమున, క చటత పలు

గ జడద బలై, తరువాత సంస్కృతకాలమునకు గ సడద
 వలైమారినవి. అందుకే ఇయ్యెడ నాగవర్మ ఛందస్సు
 నందు ఉత్తర హిందూస్థానపు విషయ జాతి భాషా వృత్త
 ములు కేర్పొనబడినవి. మానవజాతికి నట్టిల్లుగా నుండిన
 ప్రదేశ మే కర్ణా డనిపించుకొనుచున్నది. నాడుశబ్దము నడు
 (Centre) శబ్దమునుండి వచ్చినది. తిలకు + రి Arctic
 Home అ కలకు సంబంధించినది. అది Radius.
 తాపకభూమి (The Tropic Home) కర్ణాటకులకు
 మూలస్థానము. ఇది Centre శీతోష్ణస్థితుల ననుసరిం
 చియు, నిమోన్నతస్థానముల ననుసరించియు వర్ష, వేష,
 భాష, వృత్తి, వ్యాపారములు కొన్ని మారినవి ప్రపంచము
 వా రందరు మనవారే. ముందు నేను ఆర్యులని, ఆర్యేత
 రులని, గొడులని, ద్రావిడులని, ప్రాకృతముని సంస్కృతముని
 భేదాభిప్రాయమున జెప్పినది ఆర్యులు వేలు, ద్రావిడులు
 వేలు అను ఇప్పటి తిలకునంటివారి వ్యమువారి కర్ణము
 కలుగజేయుటకే గాని అయ్యది వాయభిప్రాయము గాదు.
 నాయభిప్రాయ మిందు సంక్షేపముగా చెలిపినాను. జాతిని
 గుఱించి, భాషను గుఱించి ఏకవ్యయము సాధించు వేలు
 గ్రంథములందు విపులముగా వ్రాయుచున్నాడను. దీని
 నింతతో వదలి ప్రకృతము ననుసరింశము. మాత్రాస్పృత
 ములకు ప్రాకృతపద్యతి ననుసరించినవి తొలుత వ్రాయ
 వలసియున్నను సంస్కృతభాషాభిలాషమున గ్రంథకర్తలు
 వానిని ప్రశస్తిమున వ్రాసినారు. తరువాత పద్యమున
 జేర్పొన్న జాతివృత్తముల లక్షణముల నుడివినారు.
 ఇప్పుడు ఆర్యులని పిలువబడువారికి, ఇప్పుడు ద్రావిడులని
 పిలువబడువారికి వంశముల మొక్కటి యగుటను ఒకరి
 మార్గము నింతొకరు అందంగు ద్రోకినారు. ఆర్యులన
 బడువారి సంస్కృత మనబడు భాషయందు మాత్రాగణ
 ములు గల పద్యములును, ద్రావిడులనబడువారి ప్రాకృత
 మనబడు భాషయందు అక్షరగణములు గల పద్యములును
 ప్రయోగించియుండుట కనబడుచున్నది. సంస్కృతమున
 ప్రధానముగ నక్షరగణమును వాడుటకు, ప్రాకృతమున
 ప్రధానముగ మాత్రాగణమును వాడుటకు కారణము
 కర్ణాటకులు మొదలగువారు పూర్వమునన ఆర్యులని
 పిలువబడువారు పశ్చిమ మనటయందును, కర్ణాటకులు

మొదలగువారు దక్షిణమునన ఆర్యులనబడువారు ఉత్తరమునలయుందును కనబడుచున్నది. ఈభావము పరస్పర అహంకారముల కలిగిన అంతఃకలహములఫలము. సంస్కృతమున అక్షరగణముల స్మృత్యులు విశేషముగా వాడినారు. కర్ణాటకభాషలందు మాత్రాగణస్మృత్యులు మెండుగ నుపయోగించినారు. సంస్కృతమున అక్షరనియమము పెట్టుకొనబడియె. ప్రాకృతములందు మాత్రాసంఖ్య యుండిన చాలును. అక్షరముల క్రమ మెట్లయిన నుండవచ్చును. సంస్కృతస్మృత్యులులలో గురులఘ్యక్షరములు క్రమముగా నుండవలయును. యతి యొకరితని ఉండవలయునని చెప్పబడినది. కర్ణాటభాష నదివలదన్నారు. ప్రాసమును ముఖ్యముగా పరిగణించినారు. అయిన అల్పముగానో అధికముగానో ఒకరిభందస్వరీతినినికొకరు వాడజూచిరి. ఇరువది యారక్షరముల పై నుండు భందములన్నియు సంస్కృతమున కర్ణాటకజాతిస్మృత్యుల ననుసరించినవియు. శార్దూలాది స్మృత్యు లక్షరగణనియతము లేనను భందశ్యాస్త్రముల దాక్షిణాత్యుల స్మృత్యుల సరణి జేసికొన్నవియే. శార్దూలవిక్రీడితము, మత్తేభము, హరిణీపుత్రము, హంసపదము, భుజంగప్రయాతము, ఉత్పలమాల, చంపకమాల మొదలగునవి ఉష్ణచండలమునందుండు వన్యవృక్షపక్షితిర్వృక్షంతు పుష్పనామములను జ్ఞప్తికి తెచ్చుచున్నవి. దండకము దండకారణ్యము పేర జెట్టినదియో, దండకారణ్య నివాసులు వాడు భందస్వనియో, దండపాణిదండమున పేర్కొనబడినదియో? కథను జెప్పుతందానపాట దీనిరీతిని బోలుచున్నది. ఆర్యగారి పేరున బిలువబడుచున్నది. కందము స్కందుని పేర పిలువబడుచున్నది. నిర్విఘ్నార్థము పలుకు తొలుపలుకు నంది పేరున నాంది యని పిలువబడు చున్నది. ఇవియెల్ల సంగీత సాహిత్య భందశ్యాస్త్రముల విషయమున వైపసంబంధమున, కర్ణాటకాది దక్షిణ హిందూస్థానపు వారి కర్తృత్వమును చాటుచున్నవి. నాగవర్మ కర్ణాటకులుపయోగించు ముఖ్యమైన జాతిస్మృత్యులను మాత్రము స్థూలముగా పేర్కొన్నాడు. కన్నడము కందమునకు

ప్రసిద్ధము. అది కం + దము—కన్నడిగలది గదా? రన్న కందములు మొదలగునవి బంధమున నతిసుందరమైనవి. హరిశ్చరకందములు మనోహరమైనవి.

“ కందంగ శమృతలలితా

కందంగ శమానవాక్య ఫలవిలసన్యా

కందంగశో తనిరసదు

క్కందంగశో సాగయిశిపుః వీనుకకృతియొశో.”

తిక్కనాదులు తెలుగునందు వీనిననుసరించి మనోహరముగా వ్రాసినారు. కన్నడగీతములు, తెలుగు గీతములు చిన్నవియు, సాబగైనవియు నై యున్నవి. అక్కరముల చక్కని నడకను గనియే నన్నయ తన గ్రంథమున వానిని వ్రాసినాడు. యతిస్థానములను, గణప్రయోగమునను, స్మృత్యుల పేరులను కన్నడ, తెలుగు అక్కరములకు అల్పభేదము కనబడుచుండినను, జననీజ్యోభాషములు చక్కగా మాపట్టుచున్నవి. రెండు గురువుల ప్రస్తారమున బుట్టిన కర్ణాటక బ్రాహ్మణములు నాలుగు. అందలి కడపటి రెండు తెలుగున రెండు సూర్యగణములు. మొదటి రెండు గ గ, లలగ లేవు. మాడు గురువుల ప్రస్తారమున బుట్టు కర్ణాటక విష్ణుగణము లేనిమిది. అందలి మొదటి రెండుగణములు మగణము, సగము తెలుగున లేవు. మిగిలిన ఆరుగణములు తెలుగున ఇంద్రగణములు. నాలుగు గురువుల ప్రస్తారమున బుట్టు కర్ణాటక ఇంద్రగణములు పదునారు. మొదటి రెండు గణములు మగ, సగ అనునవి తెలుగున లేవు. నన్నయ దొర యక్కరను మధ్యాక్కర నామమున వాడినాడు. మహాక్కరను పిరియక్కర నామముననే వాడినాడు. నన్నయ అక్కరల లక్షణమునకును కన్నడపు అక్కరల లక్షణమునకు నుండు అధికసామ్యమును, అల్పభేదమును మ|| రా|| గిడుగు వేంకట సీతాపతిగారు అనాతుని భందస్వరకు వ్రాసిన ఉపోద్ఘాతమునందు చక్కగా విమర్శించినారు. ఇందు కన్నడ తెలుగు అక్కరల లక్షణములను మాత్రము నూచించెదను:—

నూ ౧ + ఇం ౫ + చం ౧
ఇం ౨ + నూ ౧ + ఇం ౨ + నూ ౧
నూ ౧ + ఇం ౩ + చం ౧
నూ ౧ + ఇం ౨ + చం ౧
ఇం ౨ + చం ౧

= ౭ మహా = పిరి
= ౬ మధ్య = దొర
= ౫ మధుర = నడు
= ౪ అంతర్గ = ఎడ
= ౩ అల్ప = కిరి

బ్ర ౧ + వి ౫ + రు ౧ = ౭
వి ౨ + బ్ర ౧ + వి ౧ = ౬
బ్ర ౧ + వి ౩ + రు ౧ = ౫
బ్ర ౧ + వి ౨ + రు ౧ = ౪
వి ౨ + రు ౧ = ౩

ఇందు ఊర్ధ్వగతికలిగియుండి మధ్యలేని దోరయక్కరలను నన్నును మధ్యాక్కరయని సార్థకము గారి అరిసమాసోక్తి నేలపిలిచెనో ఎరుగరాకున్నది. నడుమణక్కరను మధురా క్కరయని వేరు వేరున బిలిచినాడు. స్థానములతోపాటు వేరులను సరిగా మార్చరాదా? తెలుగునుడుల సమా సము చేయరాదా? సంస్కృతమును వాచినంతనే కన్నడపుష్కరముల సంస్కృతాక్కరములనిగాని, తెలు గక్కరలనిగాని భేదము కలిగింపఁజాలవుదా? గణసంఖ్యను కడలింపజాలవుదా? గూర్జరాణమున గౌరవహీని ఏమి యు లేదు. కర్ణాటమున మట్టదిక్కాయ లనేకము లున్నవి. బ్రాహ్మణ, రామాయణ, భారత, భాగవతము లన్నియు మట్టదినే వ్రాయబడివి. మట్టి ఎట్టివైలికై నను, ఎట్టివల్లనలకై నను, ఎట్టిభామునకై నను అనుకూ ల్యమును గలిగించుచుగా నున్నది. తెలుగున సీసపద్య మున్నట్లు, సీసలు సార్థకమట్టది రూపాంతరమునగు. శర, కుము, భోగ, భామిని, పగరిని, సార్థకలునిమట్టదు లారుతెగులు. నాగవర్మని ఛంపన్నుని శరమట్టది మాత్రము చెప్పబడినదియు, ఇతర మట్టగుల లక్ష్య లక్షణముల నిచ్చు పద్యములు ప్రక్షిప్తలు లనియు జెప్పి ఛందశ్శాస్త్ర సంపాదకులొకరు పండ్రిండు శతమాన మన నుండి రాఘవాంకకవికాలమునఁ జది యొక్క టియే యుండెనని వ్రాసినారు. ఆయభిప్రాయ మంత సవర్ధకముగా లేదు. ఇరువదియారు ఛందస్యలనుండి పుట్టు వృత్తియు కెల్ల సాగవర్మ లక్ష్యలక్షణముల జెప్పినాడా? అంతమాత్రమున నట్టి వృత్తియులు లేకుండెనని చెప్ప నొప్పునా? కాలమున నాగవర్మకు సమాపమున నున్న రన్నని గవాయధమున మట్టదులుగా చెడువృత్తియులు కనబడుచున్నవి. నాగవర్మకు రాఘవాంకునకు మధ్య నున్న పందెరాజు తన చక్రబంధమున దానినిమాత్రమే వాడియున్నాడనిన, ఎక్కువమాత్రుల గల మట్టదులలో నొక్కదానిని బంధమున జిక్కింపఁ జులభ మగునా? తన కేది ముఠమా దానిని జొన్పినాడు. నాలుగడుగుల గల వృత్తమున ఆరడుగులుగల వేలు మట్టదిని జొన్పబూనిన ప్రాసమున కెంతయో ప్రమాదము గాదా? బీజవృక్ష న్యామన, కొన్ని మాత్రులగల మట్టదినుండియే క్రమ

ముగా నెక్కువమాత్రులగల మట్టగులు కల్పింపబడి వాడ బడుచుండును. రాఘవాంకుని హరిశ్చంద్రకావ్యము సార్థిక మట్టదిని వ్రాయబడింది. ఒక్కసారియే ఎనిమిదిమాత్రుల పాదముకుండి ఇరువది మాత్రుల పాదమునకు దుముక నగునా? అతడామట్టదిని తానే నిర్మించి వ్రాయనగునా? పదుమూడవ శతాబ్దమున నున్న కముదేందు రామాయణ ములో అన్నిమట్టదులు నగపఁచుచున్నవి. అంతలో వైరెండుఃధములమట్టదులు తిప్ప వేలు వ్రాయబడినట్లు కానరాదు. అంతమాత్రముననే కముదేందు తనగ్రంథ మున శరసార్థికేరమట్టగులను తానే ప్రారంభముచేసి అంతప్రాధముగా వాడనగునా? కనుక, నాగవర్మనాటికి కూడ ఆరుమట్టదు లుండి యుండును. ప్రక్షిప్తపద్యము లతినివేయె యుండును. ఆపద్యము లతనివి కాకున్నను దిక్పదస్య సార్థకము శరమట్టది నొక్కటినే చెప్పియుండ వచ్చును. తెలుగుని రాఘవో కన్నడ మట్టదును వ్రాయలేదు. కర్ణాటకును సీసపద్యమును వ్రాసులేదు. సార్థకముఫక్కి సీస ముండుటంబట్టియు, సీసీతి సార్థక ముండుటంబట్టియు వాచక యుండి యుండవచ్చును. కొందఱు కన్నడిగులు తెలుగు సీమమున, ఒకరిద్దఱు తెలుగులు కన్నడమట్టదిని ఇవేమ వ్రాసినారు. సీసలక్షణ మును నాగవర్మ చెలిపి ట్లు కనబడెను. అయి నొక ఛందశ్శాస్త్ర ముద్రాపకు లొకరు దానిని గుఱించి నాగవర్మ చెప్పినాడనినారు. చుట్టికరు

“పురుషాత్మగణంగళారం

సరసిజగళ శరడు సంధినిబకుణం”

అనుపద్యమున దు జెప్పబడిన పురుషాత్మాదిగణములు, అంతటి అధికారమున నిరూపింపములై యుండుటవలన అయ్యది ప్రక్షిప్తమనినారు. ప్రక్షిప్తపద్య మనుటేమో సక్తియు. వారిచ్చినకారణముకంటే పురుషాత్మగణము లనియు, సరసిజగణములనియు కన్నడమున లేవనియు, వానికి సమము గణములు బ్రూహ్మరిష్టగణము లని పిలువబడువానిలోనివి యనియు, అయ్యది యా నామము ననే పిలువబడుచున్నవి యనియు, ‘పురుషాత్మ’, ‘సరసిజ’ సఖి యను నామములు కన్నడిగ లేఖుగకుండినవియు వ్రాసియుండిన బాగుగా నుండియుండును. ఇవి గాక

ఇంకను రగడలు, సాగత్యము మున్నగు వివిధజాతివృత్తములున్నవి. అవి యన్నియు కేవలతాళల మాత్రములైన 'పాటగబ్బము'లోనివి యనుకొనుచున్నాను. కన్నడమున 'పాడుంగబ్బ' అని యొకవిధము గలదు. అట్టి కబ్బపు వృత్తములు తెలుగున నెన్నియో కన్నులకగపడుచున్నవి. ఇంతిలో భందోవిచారము నింత చాలించి అలంకారముల నింత అరయుదము.

అలంకారములు ద్వివిధములు: ఆర్థాలంకారములు, శబ్దాలంకారములు. పండితులు కావ్యమును కాంతకు బోల్చుచున్నారు. వానిని కాంతాపద్ధితియు లనుచున్నారు. అయ్యి కాంతలనలె నరుగు మనోహరములు. కాంత దేనామునో బుట్టుచున్నది. దేనాము దానికి సహజాలంకారము. తరువాత చేసి పెట్టుకొన్న అలంకారములు పెక్కులు కలుగచున్నవి. "Beauty unadorned is adorned most" - సాలంకృతము గారి సహజసౌందర్యమే సంతానాలంకృతమైంది. కావ్యమునకు సహజాలంకారము ఉట్టిదియ. కవిప్రకృతి స్పృహించి కావ్యకాంత ఈసహజోక్త్యలంకారముతో సుందముగా నుండలెను. కన్నడ తెలుగు గబ్బముల దీపహతోక్తి చాల కనబడుచున్నది. ఉపమాలంకారము, రూపకము ముదలగు తదితరార్థాలంకారములు ను విశేషముగా కనబడుచున్నవి. అయ్యి లోకప్రసిద్ధములు. శబ్దాలంకారములు పెక్కిటికి నగలవంటివి. వానినలెనే కృతకములు శబ్దకృతములు. సార్థకంబుగు శబ్దాలంకారములను కన్నడిగును, తెలుగులు తమ తమ కావ్యములందు సహజముతో చేర్చినారు. అచ్చుగన్నడముననే శ్లేషాలంకారములను, అప్పు యెగునే శ్లేషాలంకారములను జేసి కావ్యకాంతను ధూషించినారు. ఇ. "కొడెయెంబ రాతపత్రియ, etc", "ఎంగని, etc". వనపర్వత ప్రదేశముల నుండుబట్టి ఈ జనజనాంగముల కవులు మనోహరములైన ప్రకృతి నస్తువులనే, పశుపక్షులనే అలంకారములందుపమానములకు వాడెనారు.

"వెనకుమ్మెల దెచ్చి విడియనంగరు దెచ్చి
విలసిల్లును నుని విండ్లు దెచ్చి
కలువపువ్వుల దెచ్చి ఘనచంపకము దెచ్చి
దాడిమీ బీజ సంతతుల దెచ్చి

పకవి కెంపును దెచ్చి చక్కిలముల దెచ్చి
తెలికాంతి తమపాకులను దెచ్చి
శంఖంబు దెచ్చి స్వచ్ఛములైన తామర
తూండ్లును బంగారు గిండ్లు దెచ్చి
తే. యాకసము దెచ్చి వెన్నెనాయుల దెచ్చి
యిసుకదిబ్బల నలులు నెల్ల జేచ్చి
చిగురులను దెచ్చి యైవ సృజింపరాదు
కమలజానకైన నాహంసామినులను."
"మాణిక్యమిది, మధుగకోకిలనిధి
వాణియ, వనరురాదనద, ననుబెన
దేవానయన, దేవెంగళనోసల వేదనకును సుశరవ.
తూణికోపము జంఘెయ మధుప
శ్రేణియ సంతత, దంగభవోరగ
వేణి యనితారత్న దహుపదేనం బణ్ణి పెను."

కొలకులలో నన్న కలువలక, కన్నడిగలు, తెలుగులు మొదలుగు వారు నిర్ణయించి, నదులలో నయ్యచి శేకున్నను సంతకృతవులు అందు నిర్ణయించినారు. విరుద్ధవిషయములను ప్రాసి ప్రసన్నకవిసయమును నొకదానిని పన్నెనారు. కవిసయమును, పరాక్రమమును సూర్యుని ప్రతాపము నకు బోల్చుటయు, ముఖేంద్రుని కుండ్రకు బోల్చుటయు, కరచరణములను, ముఖేంద్రుని కుండ్రములను కమలమునకు బోల్చుటయు, ముక్కును చంపకమునకు బోల్చుటయు వృక్షసంపత్తితో ప్రకృతి సౌందర్యము గలిగిన ఉష్ణమండల నివాసుల ప్రకృతి ప్రీతిని దెలుపుచున్నది. గజగమన, హంసగమన, నాగవేణి, చక్రస్రని బిజాధర, రంభోరు, కమలముఖి, కమలనేత్ర, అళిసీలాలక, కుంభకుర మొదలగు బహుప్రేమ సమానవాక్య గర్భితాలంకారము లన్నియు ఎక్కువగా దక్షిణాహిందూ సాన నైస్థగి కంపంత్రినుండి కైకొన్నవియ. సంస్కృతపు లుపయోగింపని కవిసయములు కన్నడగబ్బమున, గలవు. ఇట్లు, ప్రాకృత (కర్ణాటభాషలు), సంస్కృత భాషలందు ఆద్యాకొవలంబక న్యామము కన్నట్లుచున్నది. ప్రాకృతిభాషలలో, కన్నడ తెలుగునుడుల గబ్బములలో, తేలుగులు చాల దగ్గల. వానిని యచ్చువ్యాసమున ప్రాసెదను. ఈతని ప్రాకృతిసంస్కృతభాషావ్యాకరణభందాలంకార

మలండుండు భేద మల్పము, ప్రాకృతభావలగు కన్నడ తెలుగులం దుండుసామ్యమధికము. మూలసంఘభావమును బట్టి వికృత్యము గలిగి పరస్పర భ్రాతృప్రేమభావము గలిగియుండుట విశ్వకల్యాణమునకాశ్చర్యముగా నున్నది.

ఇక లిపిజననము నింతవిచారింపము. దక్షిణహిందూస్తానభాషలకు లిపిని కలిగించినవారు శర్ణాటకులే. శాసనకర్ణాట లిపిని కిమిళు లిపికిని అశ్వధిక సంబంధము గలదని శ్రీయుత ఆర్. నరసింహాచార్యులు గారు నుడి వినారు. కన్నడ వ్రాయునీ తెలుగు వ్రాయుకిని సమ సంబంధ ముండుట కరతలామలకము. తొలుత లిపి సృష్టి గ్రమము నింత పర్యాలోచింపము. సంగీతసాహిత్యములు సరస్వతీ ప్రసవ్య మని జ్ఞానలు వర్ణించినారు. అదెంతయు సహజముగను, సత్యసాధకముగను, శతృజ్ఞాత్రాపకముగను ఉన్నది. మానవజీవులు మాత్రమైన వాద్దేవీ ప్రసవ రసమును త్రాగియే మనోబలమునను, బుద్ధి బలమునను విధిల్లి వివిక కళాముల మునిగి ఆముష్మికానందమున తేలి నది. సంగీతసాహిత్యములు వజ్రోజములవలె ఏకకాలజనితములు. సంగీతమున కరగి దయాగుణమున ప్రబలు మన స్సను, సాహిత్యమున పెరిగి జ్ఞానశక్తికి లోబడు బుద్ధియు హృదయసంజాతములే. ఎయ్యది ముందు పుట్టెనో నిర్ణయింపజాలము. ప్రముఖ సమకాల జన్యములు. అట్లనే సంగీతసాహిత్యములు సహజాతములు. రెండును సమ్యక్రీతములు. ఒకటి నుచ్చరించి వజ్రోజి నుచ్చరింపకుండజాలము. అయిన శబ్దాక్షరములు కలసి వచ్చుచున్నవి. రాగము దీనినపుడు దానితో స్వరము నెద్దానినో చేర్చియుండును (దానింబట్టియే 'సంగీతము', 'సాహిత్యము' అనుపదముల నిర్వచనము పరస్పరగుణములను సంగ్రహించినది.) రెండును రసభరితములే. రెండును ఆనందదాయకములే. అయిన నొక్కటి సమస్తప్రాణులకు సర్థమగునది; మఱొకటి వాక్చక్రిగల మనుజులకు మాత్రము దెలియునది. అందునను వివిధభాష లుండుటంబట్టి, ఆర్థముచేసి కొనువారి సంఖ్య ఆధికమో అల్పమో అగుచుండును. ఇందువలననే సంగీతసాహిత్యములు అను సమాసవాక్యమున సంగీతమునకు ప్రథమస్థానోగ్రహము సంపాదితమయ్యె. పై సద్వర్ణనమును కొందఱు అనుచితవర్ణన మని

అజ్ఞానులతో జేరి అపహాస్యము చేయుచున్నారు. వారు పరమార్థము నెఱుగరు. పోనిండు. శబ్దములయొక్క శావణరూపములో సంగీతముయొక్క ధ్వని యున్నది. నూత్నమగు కర్ణాటసంగీతసాధన సాధనముల జేసిన కర్ణాటకులకు భాషా శాసనలేఖనసాధనముల నిర్మించుటయం దేమియు నసాధ్య ముండి యుండదు. సులభసాధ్యముగనే యుండును. గంధర్వము, కళలు మొదలగు సంగీతసాహిత్య సంబంధపదము లన్నియు కన్నశిగల కర్తృత్వమును బట్టియే కలిగినవి. దానిని విస్తరింప నిది తటే గాను.

ఆంతరంగభావము బహిరంగమున భాషారూపము బడయుచున్నది. శబ్దాత్మకమైన భాషను శబ్దముణి దర్శకకర్తలు కేళిరాజు ఎట్లు విర్ణించియుండునది పునః వ్రాసినాను. మానవాభి వైశేష్యమునందుండినపుడు వాక్చక్రి స్పృహ గాని శిశువువోలే మనోభావములను ముగమువలనను, మైగవలనను, చిత్రమువలనను జూపెడిది. జ్ఞానము, వాక్చక్రి సాడమనంతనే స్థూలముగా నిష్ఠునిర్ణయము జేసి పలుకజొచ్చినది. జ్ఞానార్జనముతో నూత్నదృష్టిని వస్తుస్వరూపములకు వెలయు మాటలతో మార్పులు చేసి కొన్నది. అయ్యది జ్ఞానావధిని జేరినంతనె వ్యవహార శరణుగు భాషను వ్యాకరణమునకు లోబఱచి, వాక్యము వైభవమున గ్రంథకర్తలంకారముల సంతరించినది. ఈ యభిసృద్ధినిగురించి ముందు దెలిసితిమి. ఇప్పుడు చేవికి విషయమై సామీప్యసంబంధమైన శ్రావణాక్షరము కన్నకు విషయమై మారసంబంధమైన చాక్షుష మెప్పుడు చెట్టెనని వెదకువము. ఈలిపి జననకాలమును గుర్తించుటకు ముందు ఆర్యావర్తము యొక్కయు, దక్షిణసేత ధూమియొక్కయు మతసమాచారముల నింత సంగ్రహముగా స్మరింపవలసి యున్నది. విష్ణు దశావతారములు ఆర్యద్రావిడ భ్రాతృసంబంధములను, అంతఃకలహములను దెలుపునవిగా నున్నవి. సురలే ఆర్యానియు, అసురులే ద్రావిడులనియు, మతయుద్ధమును జూపునదియే మిశావతారకథయనియు, విశ్వరథమునకై వారు పోరినదే క్షీరసాగర మధనకథయనియు, విష్ణువు నుగల శ్రోవ మూర్తి రూపమును కూర్చిందాల్పననియు, ధూమ్రాక్రమణమునకై పోరినదే వరాహావతారకథయనియు, శ్రుతిపురాణ

ప్రసిద్ధిగోధకులు ప. లి కి యున్నారు. ఇతరావతారములను ఉత్తర దక్షిణ దేశములవారి అంతః కలహముల గాఢలు. నేడములు అర్థశతాబ్దమున ప్రాచీనాక్షరరూపమున పరిపబడి ఆర్థాగ్రమున నాశ్రమముల వాసము జేయునపుడు వారిచేత నయ్యవి లిఖింపబడియుండునని లోక మాన్య తిలకుల యభిప్రాయమై యున్నది. అప్పటికి ద్రావిడులకు లిపి యుండెనా లేదా? యని చెలుపుటకు వైవిధ్యము మాలోకింపవలసి యున్నది. దేవదానవులు జూనులు, దాసవగురువుగను గ్రాచార్యులగా జనితి యున్నది. ఆయగురువులచేత గురజ సహితము శిష్యులై యుండి రని భారతమునుండి తెలియుచున్నది. శుక్రాచార్యులు కులగునై నరసింహావతారకాలమున ప్రహ్లాదునకు విద్యాభ్యాసము చేయించివారు. పవన మొక్కటియే గాక లేఖనము సహితము నేర్పరచుటకు సందేహము లేదు. పరశురామావతారమునకు శివుడు గురువని చెప్పబడినది. తన గురువగు శివుని కనుసన్నను రాముడు విరిచె ననునది పరశురాముడు కనురామునితో పోరుట కొక కారణమని వ్రాయబడినది. వామనావతారకాలమున అసురులను బడు ద్రావిడులను ఆర్యుల పాదక్రాంతలుగా జేసి, పరశురామావతారము నాటికి వైవస్వతము జేసికొని, రామావతారమునాటికి శివరామ సముప్రదధారులై, కృష్ణావతార కాలమున కెల్ల సుధన్వగుండ్రహాసాని విష్ణుభక్తులను బడసి, వ్యాసావతార సమయమునకు భారతవర్షమును వైష్ణవభాగవత్ దేశముగా జేసినట్లు రామాయణ భారత భాగవతాది పురాణములనుండి కానవచ్చుచున్నది. పరశురామావతారకాలమున ప్రారంభమైన ఆర్యద్రావిడ సౌమనస్యము కాలక్రమమున దేవతల పూర్వదేవతల చాల చెలిమిని పరిణమించెనని ఎఱుగవగు. మహానటుడు సంగీతసాహిత్య కళాప్రపూర్ణుడగుటచే దక్షిణహిందూ దేశమువారు అక్షరాభ్యాసమునకు ముందు “ఓం నమశ్శివాయ సిద్ధం గమః” యను నాందివాక్యముతో నమస్కారము జేయుచున్నారు. కర్ణాటకులు మొదలగువారు ఇర్లమాలగు “ఓనమాలు” అనుచున్నారు. పాణిని సహితము సంస్కృతసర్గములు శివునిదేవరుగమునుండి యుద్భవించినవి యని మహేశ్వరసూత్రమున నూచించినాడు. ఇందువలన

వర్ణపీఠ దక్షిణహిందూస్థానమున నుండిన అనాగ్యులనియు, అసురులనియు పిలువబడు దక్షిణహిందూస్థానపు జనుల దైవముగు శివునిచేత ప్రచారితమయ్యెనని చెప్పవగు. దీనినే మానవవాక్యముల జెప్పవలసిన కర్ణాటకులు లిపిని కనిపెట్టి రని చెప్పవగు. ఇంకొకదృష్టి నిది సమర్థింపబడుచున్నది. మూలసంఘమునందు పలు తెగలు ప్రబలె. అందు మఖ్యమైనవి సముద్రయానము జేయువారు, క్షాత్రవృత్తి నుండువారు, వ్యవసాయమున నుండువారు, వ్యాపారమున జోవువారు. కొందఱు జన్మభూమి నుండినారు; కొందఱు దూరదేశముల కరిగివారు; కొందఱు స్వదేశమున నుండినవారు. వీరివీరి స్థలవృత్తుల ననుసరించి కలహములును, కులదైవములును కలిగినవి. కర్ణాటకులు ఇంబ నుండిరి; బయటికి పోయిరి. కర్ణమున పడము నావకు చేరు. Canoe అను పదము నావకు చేరు. ఇవి కర్ణాటకుల సంబంధముగలవి. కత్తి, కణజము, మొదలగునవి కర్ణాటకుల స్వదేశనివాస వృత్తుల బొడమిన పదజాలములు. కేశవాయను పదమునకే వర్ణమునకు బ్రహ్మాయను అర్థ మొసగబడియున్నది. బ్రహ్మ సముద్రవ్యాపకుల కులదైవముగు విష్ణుపుత్రుడు. ఇతని భార్య వాదేవి. ఆమె ప్రవర్ణయము సంగీత సాహిత్యములు. విష్ణుపాదపత్రియగు వాయువు శిబ్రచేరకుడు. బ్రహ్మపుత్రుడు రుద్రుడు. రుద్రుడు హుహులుడు; సంగీత శాస్త్రకళా ప్రపుర్ణుడు. అతని గణపతులు సంగీత సాహిత్య శాస్త్రప్రచారకులు. మినావతారకాలమున నేడముల నొక దైత్యుడపహరించినట్లు వ్రాయబడినది. సామగావలోలుడు విష్ణుని చెప్పబడినది. ఇటు మూల సంఘములోని హిందూదేశపు మొపలి, లోపలి కర్ణాటకులును, హిందూదేశములోని ఉత్తరపు, దక్షిణపుకర్ణాటకులు లిపికి మూలకర్తలని, వైష్ణవకాలమున వెలువడిన సంగీతసాహిత్యము వైవకాలమున సంపూర్ణత నొందెననియు నుడువవగును. యుగముల సంజాసంఖ్యలను చేర్చిన 4, 3, 2, 1=10 యగుచున్నది. ఒక్కొక్కసంఖ్య ఒకవేయని పండితులకులు నూచించినట్లు తీసికొనిన 10వేలగుచున్నది. అందు సంధికాలముననే ధర్మస్థాపనమునకై విష్ణుభవతారముల నెత్తుననుటలట్టి శివునిచేత పరశురాముడు శిష్యుడైన పరశురామావతారకాలముగు కృత్తియుగ

మునుబట్టి చూచిన 10-4=6=6,000 సం.లకు ముందే లిపి యుండియుండవలెను. నరసింహాచార్యము వాటి ప్రహ్లాదుని విద్యాభ్యాసకాలమునకు బోయిన నింకను వెనుకకు బోవును, మినావాచార్య మింకను వెనుకకు దీసికొనిపోవును. యుగచక్రము లెన్నియో తిగినవి, బ్రహ్మ అజనాచ్యుతు. అతడు 'అ'యను అక్షరవాచ్యుడగు విష్ణుపుత్రుడు బ్రహ్మనుబట్టి బ్రహ్మ జనకునిబట్టి పర్యాయోచించిన లిపి యనాది కాలము నాటిది యగుచున్నది. స్థూలముగా జెప్పవలయునన్న పై శ్రోగ్రాస్థ కాల మొకవిధమైన అభిప్రాయమని చూచుచున్నది. ఈలిపి బాణముల పోలియున్నది. మూలసంఘమున ధనుర్ధాతులై యున్న కర్ణాటజనాంగులు తుళుజులయమ్మల నిది జ్ఞప్తికి దెచ్చుచున్నది. సంఘము ప్రతిచులను వ్రాసి భాషమును దాని యందుండెనని పలికితిని. పలుకునపుడు మననోడు, నాలుక కొన్ని ఆకాగముల జేందుచు సానముల దాకుచుండు. వానిని జూచి బాణరేఖల చిత్రముల వ్రాసి, లిపి కర్ణాటకులు కల్పించి యుందురు ఈ కారణముననే అక్షరములు అమ్మల, అంపమొసల, ఏండ్లనంటికొప్పుల యాకారములతో నగపడుచున్నవి. మనకు స్వేచ్ఛకుగు కాలమునందు వీనిని ప్రచారమునకు దెచ్చినవారు పై జెప్పినట్లు, నంది మున్నగు వారు, నాటకమునకు ముందు నిర్విఘ్నార్థము నాంది చెప్పబడుచున్నది. అక్షరముల నభ్యసించక ముందును నాంది నడుపబడినది, అందు శివనామమును (పైన జెప్పినట్లు వైష్ణవులు నారాయణనామమును), అణిమాదివిద్యా సిద్ధుల బడసిన శిద్ధనామము నుచ్చరింపబడినవి. అయ్యది వారి సంబంధమును చెలుపుచున్నది. కర్ణాటదేశము సమస్తమతములకు పుట్టి నిల్లని మందె నుడిచినాను. అందునను, తుళుజులలో బుట్టిన వైష్ణవ మధ్వాచార్యులకును, ఆరాధ్యులలో జరించిన బసవారాధ్యులకును బుట్టి నిల్లు. ఇదియ జైనలజన్మధూమి. ఈమాడు తెగలవారి మతగ్రంథములు కర్ణాటభాషనే, కర్ణాటలిపినే వ్రాయబడియున్నవి. పాశ్చాత్యులు కర్ణాటభాషలను ద్రావిడ భాష లనుట, కర్ణాటలిపిని ద్రావిడలిపియనుట, ఉత్తర దేశీయులు నట్లే పలుకుట ప్రమాదజనికము. ద్రావిడులు జీవనార్జనమునకై పట్టుదలతో దేశములోపలను, వెలుపలను

మూలసంఘమువారి యొక భాగముతో బోరినవారు ద్రావిడులు. అట్లు వారు ప్రతిపక్షమున కైకొన్నందులకై వారి పేగలనే అయ్యరి పేర్కొనబడియె. సత్యాంశ మిట్లున్నది. కన్నడము తమిళు తెలుగులకు వెన్నెముకగా నున్నదంటిరి. ఒక ప్రక్క తమిళుగిసి కన్నడమునకు సంబంధించినది, సామ్యము కలది. మఱొక ప్రక్క తెలుగులిపి కన్నడమునకు సంబంధించినది, సామ్యము కలది. కర్ణాట, పాశ్చాత్య లిపి దక్షిణాహింసాస్థానజనేర ఆర్యసంస్కృతలిపి మూలమున నొక్కటియ. మానసస్పృహ ఒక్క మూలసంఘముగా నుండి స్వేశముగాననో, వెనుపలనో పాచులై పోయినందున భాషలిపులు, మతసంప్రదాయములు వన్నె నాడుకలు చిరకాల అన్యదేశనామమునను, శీతోష్ణ సింహును తాటుగా తైపోయినవి. గాఢ గ్రంథ మందు గురుతును గాఢముగా రీక్షించి వెదకిన ఏకత్వము వెల్లడి యగును.

ఆర్య ద్రావిడ భాషల కుండు భేదములని మక్షవ బడిన వివి:—

“లింగ మర్థము ననుసరించియున్నది.
సంధిక్రము వేలుగా నున్నది
నాన పదముల ఏక బహువ. నముల రెండింటియుండును
నొకేవిధముగు విభక్తి ప్రత్యయములు చేరచున్నవి.
భాషగుణావకములగు త్రితయ భాషము లేదు.

సంబంధార్థక స్వనామము లేదు.

కర్మణి ప్రయోగము విశేషముగా లేదు.

క్రియలకు నిషేధరూప మున్నది.

కృత్తదిత ప్రత్యయములు వేలుగా నున్నవి.”

ఇట్లు ఏకాగ్రణింపబడిన భేదములలో కొన్ని పైకి గ్రాత వట్లు కన్పట్టనవియు, కొన్ని తాటుమా ఆకులు వలన కనపడక స్థానభేదతను, భ్రాంతిని కలిగించునవియు, కొన్ని ఉచ్చారణనుబట్టి మాటినవియు వై యున్నవి. వానిని వేటొండెడ వ్రాయబూనినాను. ఇందు విస్తరింప చోటు లేదు.

“గమకసమాసదిం అంకుశక్షతదిం ప్రతిసహ్య సంధియిం సమ చితిమాగి బర్వసతిస ప్రమియింసం సంస్కృతోక్తియిం వ, మ, హ, ప, భేదిం విరహితావ్యయ

సంస్కృతలింగదిం పదోత్త శిథిత్వదిం మతివిలంఘనదిం దరిదర్శి కన్నడం—కేరణజు. ఈ భేదములును సహజములు గావు. స్థూలదృష్టిని జెప్పినవి గాని సూక్ష్మదృష్టిని జెప్పినవి గావు. దీనిని గుఱించియు వేటొండెడ వ్రాయబూనినాను.

ఏయ్యవ్యాసమున కన్నడిగల తెలుగుల వాఙ్మయ వైభవమును సింహానిలోకనవ్యాసమున వీక్షించి సాదృశ్యమును చుఱింత సాధించి వ్రాసిన చాలింతును. మండు, ఇందు, ఇకమీద వ్రాసిన, వ్రాచుదలచిన దేశ కాల భాషా తత్త్వ ప్రపంచవిషయముల గుఱించి స్థూలముగా నిర్వచనములు, నిదర్శనములు ఇయ్యబడినవి. దైవానుగ్రహమును నమ్మి, నూత్నైక్యముల విస్తర వివరణలు, నాశక్తికొలది అంశేయభావము వ్రాయబూనిన “కర్ణాటక తాపకభూమి” (“The Tropic Home of the Karnatakas”) అను గ్రంథమునందును, కర్ణాటభాషను వ్రాయబూనిన “కర్ణాటభాషా వ్యాకరణరహస్యములు” (“The Grammatical Sec-

rets of the Karnataka Language”) అను గ్రంథమునందును సకారణముగా నిరూపింపబడును. వానిని సకలవాచక మండలికి ననుస్కారపూర్వకముగా సమర్పింప నెంచి నాడును. వాఙ్మయప్రపంచమున నే జేసిన తపస్సిద్ధి, వివిధ దేశజాతిభాషా తత్త్వజ్ఞుల సమ్మతి ఫలరూపమున ప్రాప్తించెనేని, నాజన్మశ్రమలు సార్థకమయ్యెనని యానందింతును. లోకమాన్య తిలకు గారు “ఆర్యుల ఆదిమ నివాసము” (“Arctic Home of the Aryans”) అని వ్రాసినారు. అందు మానవవిహగము ఏకపక్షముతో ప్రతిపక్ష విహీనముగా నున్నది. దానికి పరపక్షమును గూర్చి పక్షద్వయముగల ఏకపక్షీగా వ్రాసి సుష్టి చిత్రమును సంపూర్ణము చేయవలెనని నాసాహసము. విమర్శక తిలకుడైన కార్ల్స్ బెర్గ్ పండితుని వ్యాకరణమునందు అసమ్మతములును, భ్రామకములు నగు పథములు వ్రాయబడినవి. వానిని సమ్మతములును, వాస్తవములును నగు మార్గములుగా మార్చి కర్ణాటభాష రాజాధినిగవ్య సానమును చేవలయునని నామనోరథము.

భారతి సచిత్రమాసపత్రిక

సంవత్సర చందా	రు. 6 0
అర్థసంవత్సర చందా	3 0
విడిపత్రిక	0 10
విడిపత్రికల సుచితముగ బంపుటకు	
వీలు లేదు. మాదిరిపత్రికలు వలయువారు	
తపాలు బిళ్లలు పంపవలెను.	

‘భారతి’ కార్యాలయము, నెం. 7, తంబు శెట్టివీధి, మదరాసు.

ప్రకటనలు

ఒక నెలకు సాధారణపుట	1-కి రు. 25 0
సాధారణపుట	$\frac{1}{2}$ -కి 15 0
సాధారణపుట	$\frac{1}{4}$ -కి 8 0
కంట్రాక్టుపుచ్చుకొనిన నెల	1-కి 20 0
„ „	$\frac{1}{2}$ -కి 13 0
„ „	$\frac{1}{4}$ -కి 7 0
వ్యాసముల మధ్యపుట	1-కి 30 0

వెన్నెలచీర గట్టి నెఱ విచ్చిన తెల్లుతురాయి వెట్టి మే

లెన్నిన సన్నజాజిపుటెత్తులఁ గ్రొమ్ముడిఁ జుట్టి యేటివార
తిన్నెల నెచ్చెలుల్ వెదకి తీయఁగ వెన్నెలవత్తు లాడుచున్
బున్నమరేయి దోచు విరిబోణి విహంగిని యెట్లు లయ్యెనో?

కొలఁకుల విచ్చుచెంగలువ కోవల వెన్నెలతేట నింది చు
క్కల నిడి రంగరించి, తమకంబున నెత్తి చకోరశాబకం
బుల నొడిఁ జేర్చి యుగ్గు లిడి. పువ్వులతోట్టెల నుంచి యంచ తొ
య్యలులను నూఁడఁబంపు జవరాలికి నేలొకొ పక్షపాతములో?

ఘనతరు లెల్ల తీచ్చవడి కన్గొనఁ గంచెల నున్న కేతకి
వనముల సౌమనస్యమును వర్ధిలఁజేయుచు, నెండి బీట లె
త్తిన నడగట్ల బంగరుపు తీగలఁ గూర్చి, ఘనల్ భ్రమింప బ
ల్మి నిటు మెఱుంగుఁదీఁగ వెడలింతుట-యొప్పున మోహనాంగికి?

తేటవన్నియమోము తెరవంకక న్నెలఁ గలనిస్వనములతోఁ బలుకరించి
పలుకవారిని పాలపండ్ల గుత్తులు గూర్చి చిలుకబోదలకు విందుల నమర్చి
ననదేనఁ గొల్లలాడిన గండుఁ దేంట్లను జెందమ్మోఁగిండ్లఁ జెఱువట్టి
చెదరి తాఱాడుచుఁ జెల్లనీడలఁ జేరుచీకటికంటిలోఁ జిచ్చు వెట్టి
ప్రకృతి లాలించి పాలించు బాల యయ్యు-జగతి రక్షించి శిక్షించు శక్తిఁ గాంచి
విశ్వవిస్మయలీల నివ్వెలఁది యెట్లు-పరమపురుషప్రభావంబుఁ బడసినదియో?

అర్థప్రధాన మోహన సస్యలక్ష్మికిఁ గొలఁ దలంపనితలకోఁత వెట్టి
కామానురూప విక్రమ రాజ్యలక్ష్మికి నండ గూర్చని కలగుండు వెట్టి
అఖిలైహికార్థ భవ్యతమాలక్ష్మికి బా తెఱుంగని గుండె బీట వెట్టి
పరమార్థవిభవశోభన విశ్వలక్ష్మికి దగులు సూపని వెల్ల మొగము వెట్టి
ఇట్టె వచ్చి వర్షాలక్ష్మి కెసరు వెట్టి-విజయలక్ష్మి ప్రసంగంబు వీధి వెట్టి
రచ్చ కెక్కించినట్టి శరత్కు-మారి-శారదేందర యని యెట్లు పేరు గనెనో?

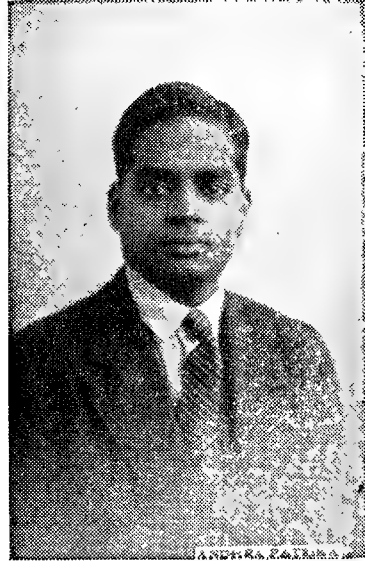
డాక్టరు

పల్లెంపాటి గోపాలకృష్ణయ్యచౌదరిగారు,
B. Sc, Ph. D.

డాక్టరు గోపాలకృష్ణయ్య చౌదరిగారు సికింద్రాబాదు నివాసులు. వీరు రష్యాదేశము పర్యటనము గావించి యీ వారములో తిరిగివచ్చిరి. అమెరికాయందున్న ఇతాకాపట్టణమున ఏడు సంవత్సరములు విద్యనభ్యసించి వ్యవసాయశాస్త్రమునందు బి. ఎస్-సి., పి-హెచ్. డి. డిగ్రీని పొందియున్నారు. రష్యాదేశమునకు ముఖ్యపట్టణమయిన మాస్కోనగరమున ఈ సంవత్సరము జూలై అగస్టు నెలలలో జరిగిన ద్వితీయ అంతర్జాతీయ సాయిత వైస్సు కాంగ్రెసునకు ఇండియాదేశమునుండి ప్రతినిధిగా భారతీయులు వీరిక్కరు మాత్రమే వెల్లియుండిరి. వీరు కాంగ్రెసుసందర్శనమున నితరదేశముల ప్రతినిధులతో కలిసి యూ. జి. షిప్స్ రష్యా ఆర్మీనియా దేశములందున్న ముఖ్యమయిన వ్యవసాయ కళాశాలను, ప్రయోగశాలను దర్శించిరి. మరియు రష్యాదేశపు వ్యవసాయ శాస్త్ర ప్రముఖుల ద్వారా పలువిషయముల భూసారాంశజననము, ప్రయోజనాభివృద్ధులను గురించి తెలిసికొనగలిగిరి.

డాక్టరుగారు అమెరికా దేశములో 1927-సంవత్సరమున జరిగిన ప్రథమ అంతర్జాతీయ సాయిత వైస్సు కాంగ్రెసునందుకూడ పాల్గొనిన యిండియాదేశపు ఏకమాత్ర ప్రతినిధి. అమెరికాదేశములోను, కనడాదేశములోను ఉన్న వ్యవసాయశాస్త్రకళాశాల

లను, ప్రయోగశాలలనుకూడ చూడగలిగిరి. మరియు ఉత్తరమెరికా భూసారాంశములను తెలిసికొనగలిగిరి. వీరు అమెరికానుండి స్వదేశమునకు వచ్చుచు యూరపులోకూడా ముఖ్యప్రదేశములను సందర్శించుచు ఒక సంవత్సరము గడపి వ్యవసాయశాస్త్రమున పొండిగ్యము సంపాదించుకొనిరి. [ఆం. ప.]

శ్రీయుత సిరుగూరి జయరావుగారు, I. C. S

వీరు లండనునగరమున కేగి ఇండియా సివిలు సర్వీసు సరీక్షలో కృతార్థులై సెంట్రాల్ ప్రావిన్స్సులో అసిస్టెంటు కమిషనరుగా నియమింపబడిరి.

జయరావుగారికి సంస్కృతాంధ్రభాషలలోనూ, ఇంగ్లీషుభాషలోనుకూడ మంచి పాండిత్యము కలదు. ఈ మూడు భాషలలోను శ్లోకములను, పద్యములను వ్రాసియున్నారు. వీరు నుదరాసు విశ్వవిద్యాలయమునకు చేరిన నైజాము హైదరాబాదు కళాశాలలో నిడి వరకు బి. ఎస్-సి. పట్టమును బడసిరి. వీరితండ్రిగారు శ్రీయుత సిరుగూరి లక్ష్మీనారాయణరావుపంతులుగారు సాల్పు ఆబ్కారీ అసిస్టెంటు కమిషనరుగా పనిచేసి పించెను పుచ్చుకొనిరి. వీరి అన్నగారు శ్రీయుత ప్రాథమిక సిఘగూరి హనుమంతరావు పంతులు ఎం. ఏ., ఎల్. టి. గారు నైజాము హైదరాబాదు కళాశాలలో హిస్టరీ ప్రొఫెసరుగా నున్నారు. [ఆం. ప.]

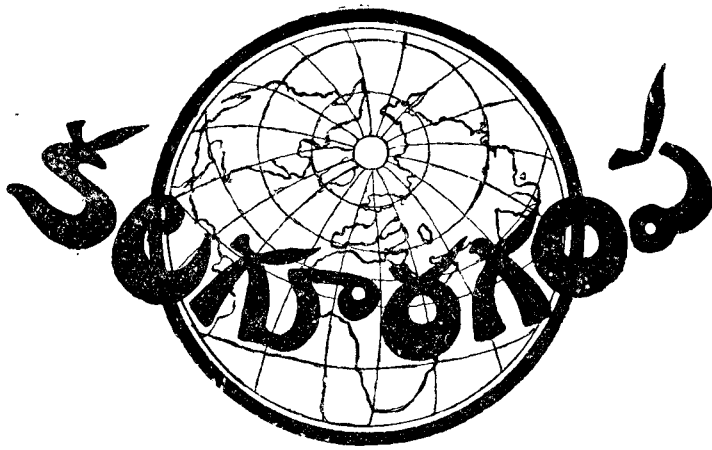
శ్రీమతి అంబేలు మంగ తామూరమ్మగారు
ప్రతినిధిగా మదరాసు కాంగ్రెసుకు
ప్రభుత్వ నియమించిన సభ్యురాలు.

శ్రీమతి జె. పి. శ్రీనివాసతిగారు
సంయుక్తాక్షరప్రతినిధిగా కాంగ్రెసుకు
ప్రతినిధిగా భార్య కాన్పూరు నుండి
ఈమె కాంగ్రెసుకు నియమించబడెను.
ఆర్యభక్తుల కాంగ్రెసును పంపిన
ప్రతినిధియై.

భారతీయమహాశాముండలి

అపరాధము

నిర్దహాన అపరాధమును నవలీలించి విను
 త్తించు భవితాద్రోహులకు నానాకరుణ. భావకవుల
 మనియు, నవలీలించుమనియు, ప్రబాధనిర్మల
 మనియు మాంగుల సంకల్పములకు గూడ మనవి
 జేయుచున్నాను. గుఱును కప్పిపులుకు నేరికిని
 సాక్ష్యముగాదు. అంగులనుగ్రాములకు కలుపుకు
 నను, సిగ్గు. కుట్రలనుగ్రాములకు కలుపుకు, అంత
 త్తప్పికోతు, స్వోభివేదితలై, సంఘము, నీతి ప్రయో
 జనము, సాగస్య సిగ్గు నేమియు లేక, అపకలముచేతి
 నున్నదిగదాయని వ్రాసిచ్చుచున్నది గదా అని అచచ్చ
 త్తించి నిర్దహాన అపరాధములతో కొంచు అపరాధ
 వాఙ్మయము నర్థములను చున్నారని చెప్ప నిచ్చినందులకు
 చింతింపబడును. ఇట్టి గునర్థము వాటిల్లకుండజేయుట
 వాఙ్మయపుగోభివృద్ధి సాగలు విమర్శకుల కర్తవ్యమై
 యున్నది. కర్తవ్యము తిరిగి పుస్తకముల నమ్ము వారలు
 అట్టి పంకింపుకలలనుగ్రాదు దోడ్పడుచున్నారు.
 ఇట్టి ప్రచురణకర్తలు, నిక్రేతిలును జేయు నవమానమును
 హరించి మూరకండుట హితముగాదు.

ఇక్కడమున ముఖ్యముగ ప్రచారములో
 నున్నవి భావకవిత్వము, నవలలు. ఈ రెంటియొక్క
 పరమాదర్శము ప్రణయ గాంధీల వర్ణించుటప్ప వేరొండు
 గాన్పించుటలేదు. భావకవిత్వమునై తిరుచు ఆత్మగాంధీ
 లనే వివరించునటుల నవలారచుటలుగూడ చేయు
 చున్నారు ఏవర్ణనమునందుగాని, యేరసపోషణమునందు

గాని, యేరసముందుగాని ఆత్మనుభవమును మూలముగ
 జేసికొని వ్రాయుటకు మించిది లేదు. అంతయు ఆత్మ
 లోకననే ముఖ్యము. ఆప్పుడే ఆత్మసంస్కృతి గూడ కలుగును.
 కాని అట్టి ఆత్మసంస్కృతి లోకములో నున్నదిగావున,
 లోకములో గూడ తానొకడ ననుభవ మున్నదిగావున
 లోకమును లెక్కచేసుక తనములయే నీ నని ప్రాయము
 గ్రాతిలు నిండుములగును. లోకము మెచ్చిప్పుడే ఆత్మ
 సంస్కృతి గలుగగలదు. ఆత్మసంస్కృతి నిర్దుష్టమైనపుడే
 లోకము మెచ్చితిరును. లోకసంస్కృతియు, ఆత్మసంస్కృ
 త్తియు అవి నాభావసంబంధము గలవి. కాబట్టి కేవలము
 ఆత్మసంస్కృతికై వ్రాసితిమని చెప్పుకొనరు పనికిరానివి, కవి,
 చిత్రకారుడు, గాయకుడు కళానిపుణుడైనను నిర్దుష్ట
 మగు నాత్మసంస్కృతిని గాంచెనన్న దానివెంటనే లోక
 సంస్కృతిగూడ నుండును. ఇతరుల మెప్పు బడయుటకు
 వ్రాయలేదని చెప్పునూలు అరములేనివి. మానవుడు
 ఇతరుల మెప్పును కోరుట గాని, అట్టిభావమును గల్గియుం
 డుట గాని సహజదుర్బలత్వమై యున్నది. అట్టి మెప్పును
 గోరనివాడైన ప్రచురణము చేయ నవిసరమే యుండదు.
 తనకు దాను వ్రాసుకొని ఆనందింపవచ్చును. తన ఆనం
 దమునే యితరులు గూడ పొల్లినదలచియే ప్రచురణము
 జేయుట తటస్థించుచున్నది. ఆయానందము సర్వతో
 ముఖమైననే నిర్దుష్ట మగును. లేనిచో నింద్య మగును. |

‘కారద’ గ్రంథకర్త చిల్కా లక్ష్మీనారాయణ
 గారు తమగ్రంథమును రచించి పరమానందమును బొందియే
 అట్టి యానందము నితరులు మారగొనవలె నను పరమో

తృప్తిభావముతోనే ప్రచురించుచుండవచ్చును. నిజముగ కొందరు ఆనందించికూడ నుండవచ్చును. ఆనందించుటకూడ కంటిని, అందలి ఇతివృత్తమును ఈవ్యాసమున బయల్పరచుటకు చేకూడకన్నది. గ్రంథకర్త సీతికలో 'లోకమునం బ్రవర్తిల్లు బాల్యవివాహములవలన కలుగు నష్టపరంపర లోకానుభవంబున నెరిగి తదవిష్టంబుల కొంత జంబున కెరుకపరుప గుతూహలంబు పొడవి యిట్టి కల్పితగ్రంథవనకై గడగితి'నని వ్రాసిరి. ఈ మహోర్వృష్ట గ్రంథమును పరిశీలించిన మిత్రులుగూడ ప్రశ్నమున ముదింతుతలంపు తమకు లేకపోయినను ప్రోత్సాహము జేయుటచే ఇట్టి ప్రచురణమునకు గడంగితి మనుచున్నారు. ఆశయము గొప్పది. గ్రంథకర్త సంఘము సుద్ధరించుటకు సమకట్టినారు. బాల్యవివాహముల వలన జరుగు ననర్థములు నిత్యమును కన్నులార జూచుచున్నాము. ఇందులకు గ్రంథరచకు గడంగ నవసరము లేదు. కేవల కల్పనాకథలవసరము లేదు. కన్నులయొడుటనే గ్రంథకర్తకు గాన్పించియుండవచ్చును. ఈరచన యందు కవితగాని, కల్పన గాని గాన్పించవు. పురాణములు, ఇతిహాసములు, నీతిగ్రంథము లన్నియు స్త్రీకి పాతివ్రత్యమే యుత్తమగర్భముని బోధించియుండ బాల్యవివాహములవలన యనర్థములను పేరుతో నీగ్రంథకర్త నూత్నగర్భములను బోధించెను. స్త్రీయిష్టము వచ్చినవానితో సంసారము చేయవలెననియే యీగ్రంథకర్తయొక్క ఆదర్శముగాని వేరొండు కాదు. ఈకథయందు బాల్యమున వివాహము జరిగిన 'శారద'ను, ఆమెభర్త సుందరరావును, వారి దాంపత్యము కథలో వర్ణించినవిధమునే మాచినన, మదనకుడును, రాధాకృష్ణుడును లేకున్నయెడల ఆదంపతుల కట్టిసీతి గల్గునని తలంప వీలుగాకుండును. సుందరరావు గుణగణములను గ్రంథకర్త వర్ణించెను. రాధాకృష్ణుని వర్ణించెను. ఉభయులకును తార్కాణముండవచ్చును. కాని అగ్నిసాక్షిగ వివాహమాడిన సుందరరావును వీడి రాధాకృష్ణుని వలచుటకు తగినంత గుణగణంబు లేమియును ఈకల్పితకథయందు గాన్పించవు. సుందరరావు వృద్ధుడుగాడు. శారదను తగినభర్తయే, చిన్నవాడు. కురూపి గాడు. ఏవగించుటకు కారణములు తగినవి

గాన్పించవు. శారద కాతనిపై ఇష్టము లేదన్న సుందరరావుపై ఇష్టము లేదని కాదు గాని రాధాకృష్ణునిపై అంతకన్న ఎక్కువ మక్కువ. అట్టిమక్కువ యేగ్గుడుటకుకూడ రాధాకృష్ణుడే కారణమని కాన్పించును. బాల్యవివాహములవలన నిట్టి వైపరీత్యము గల్గునని గ్రంథకర్త భావించు నెడల శాసన చిన్నరసములో గాక పెద్దదైన పిదప రాధాకృష్ణునే మోహించి పెండ్లాడినను అంతకన్న సుందరపురుషుడు గాన్పించు నెడల రాధాకృష్ణుని విడనాడదా? బాల్యవివాహములవలన భర్తను భార్య విడనాడుచున్నదనుట కల్ల. నీతిబాహ్యులకు పనులను స్త్రీలు చేయుచున్నారన్న అందులకు పురుషులే కారకులనుచున్నారు. పురుషుడు శాసకు యగుచున్నాడు. అట్టి తరి స్త్రీలోకమును నిందించి లాభము లేదు. పురుషులే బుద్ధి, శ్రీహృద్గర్భములు గావలెను. బాల్యవివాహములను పేరుబెట్టి సంఘసంస్కరణమునకు గడంగిన ప్రయోజనము గలుగజాలదు.

కథావస్తువు నలులంచి సారస్వతముగ నీగ్రంథమేమైన ప్రాముఖ్యము బడయగలదా యనిన అదియు మృగ్యముగనే గాన్పించును. వర్ణనలు విపరీతములు. పాత్రములు కొన్ని కొంతటితోనే అంతరించును. ఇతర నవలలను చదివి వ్రాసినపాండిత్యము మాత్రమిందు గాన్పించును గాని సహజపాండిత్యము గానరాదు. ఇట్టి గ్రంథమును రచించినందువలన సారస్వతముగ గాని, సామాజికముగ గాని మేలు లేకపోగా నష్టమమాత్రము గలుగునని చెప్పక తప్పదు. విమర్శకులును, రసగ్రహణపారిణికులు, లోకజ్ఞులును గోరువారను ఇట్టి యనర్థవాద్యములను కెట్టి ప్రోత్సాహము గలుగజేయకుండురుగాత అని నామనవి.

చల్లా జగన్నాథం, (యం. ఏ., బి. యల్.)

ప్రాచ్యకళావైభవము

'హేమి' చిత్రములు

పరియను ఇతిహాసములలో నొకట సుప్రసిద్ధ నాయకుడు హేమిచరిత, మొగలాయి చిత్రలేఖన

కాశీలముచే సుతికినది, యిటీవల పయన్నానగరమున అమర్తీయా ముద్రణముగా ప్రచురింపబడినది. హేష్టియా ఇతిహాసపురాతనప్రతి క్రీ.శ.1570-1575 సంవత్సరములలో ఢిల్లీ మొగలాయి దర్బారునకు నుండెను. ప్రాచ్యకళా శేఖరు లీకథను తనుచిత్రములం దుద్భుతముగా సృష్టించి పథలీకృతులైరి. ఆ ప్రతిభయంతయును అపూర్వమైనది. కాని, 1575 న సం. నకు తరువాత ఈ ఢిల్లీ ప్రాతప్రతి పలు దేశములకు చెరిగిపోయెను. దాని భాగముల నిఖిలము వేర్వేరు దేశములనుండి చేకరించి, సమగ్రముద్రణమును సమకూర్చులసివచ్చెను. పయన్నాలోని కళాప్రదర్శనము (Art Museum), లండనులోని విక్టోరియా ఆల్బర్టు మ్యూజియము, బెర్లిన్ లోని ఫ్రెడర్జ్ రీక్చర్లీ మ్యూజియము, లీప్జిగ్ లోని చిత్రకళల, శిల్పముల ప్రదర్శనము, న్యూయార్కు నుండి కేంద్రకళా ప్రదర్శనము (Metropolitan Museum of Art), బోస్టనులోని చిత్రకళా ప్రదర్శనములు గాక, పలువురు విద్వంసు చిత్రసంరచనములును ఈ హేష్టియా ముద్రణమునకు భాగముల ననుగ్రహించి, సమగ్రము బోధములైనవి. కేర్వేరుకాగితములు వీటిని నవసంధించి చిత్రములను కథతో ముచ్చట సాగ్రహించెను. పెన్సిల్వ్యానీ అనున దింపబడినది. నష్టమైన భాగములు ఇతర ప్రాతప్రతుల సహాయమునకు పూరింపబడినవి.

మరస్రసర్వమును మహాయుగమునకు బంధువైన హేష్టియాముక్కు చిత్రవిత్త కావ్య కళనము ఈ ఇతిహాసము. హేష్టియైతను అనునది సననీయదేశమునకు ప్రభువు. అనులితసాంబద్ధ్యంతి మిహర్మిగర్ అనెను మామరై. హేష్టియా యాబాలము ఉత్పాదముగా ప్రేమించెను. మిహర్మిగర్ కనగ్రహణమునకై, యాతరుని లెండిహేష్టియాని అగ్రహణ, భోగాలైవడిక, సమర, సాహసక కార్యములందు నియోగించెను. ఇంగులకే హేష్టియా హింమాస్థానము, బైబాంబియము, స్పెయిను, ఆఫ్రికా మున్నగు దేశములందు సంగరించి, వైత్య, మాంత్రిక భూత విశాచాదులతో నగ్ధులందులందు తగలగొని, చివరకు అహమ్ శిఖరసముద్రంగమున నిహతు డయ్యెను. ఇంతటితో కథ సమాప్త మగుచున్నది.

ఈకథను చిత్రముల రచించినవారిలో తనవ్రీజునకు తెందిన మిర్ సయ్యును అలీ, ఘంజీనకు చెందిన అబ్దుఅన్ సమాన్ గారులు ఉత్పాదకులు. వీరిచిత్రములు నిక్కమైన ఉత్పాదకత్వం లనుటకు సందియము లేదు. చిత్రకళాచారిశ్రమన వీటిప్రాముఖ్యము గమనింపదగినది ఇవి మొదటిసారి యేకసంపుటముగా సృష్టించబడుటచేత, మొగలాయి చిత్రకారులకూటము అప్పటికే యుండెననుటకు ప్రత్యక్ష నిదర్శన మగుచున్నది. వీటి అపూర్వకళా వైభవము ఆకాలమునకే చిత్రకళ యంత అభివృద్ధి గాంచి యుండెనో విశేషము నేయుచున్నది.

(స్థియరు 8-11-30 నుండి)

నోబెలు బహుమానము

పదార్థ విజ్ఞానశాస్త్రము (ఫిజిక్సు)నందు 'నోబెలు ప్రైజ్'.

సర్ సి. వి. రామును (పండ్రశేఖర వేంకటరామును) గారికి ఇచ్చిరి.

వీరు కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయము ప్రొఫెసరు. భారతీయులలో ఈ బహుమానమును బడయుటకు వీరు రెండవవారు. మొదటివారు శ్రీ రవీంద్రనాథ టాగూరుగారు.

గ్రంథాలయములు

పెదపాడు శ్రీజితేంద్రసహకార గ్రంథాలయముయొక్క ప్రథమవార్షికోత్సవమునకు అధ్యక్షతవహించిన శ్రీయుతులు శతావధాని వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు, తమ అధ్యక్షోపన్యాసమున గ్రంథాలయములనుగూర్చి యీ క్రింది యుపదేశములను గావించిరి.

గ్రంథాలయోద్యమము

పూర్వకాలంలో గురువే ఉండేవాడు. పుస్తకాలకు బ్రహ్మిష్టో బ్రహ్మ అయ్యేది. అందుకనే కోశవాన్ ఆచార్యుః అనే మాట వుట్టింది. ఈకాలంలో గురువు లేడు. గ్రంథాలు ఉన్నాయి గుట్టులాగా పడి, ఇప్పుడు కోశవాన్ డంబాచార్యుః గా తిరిగిపోయింది.

కాబట్టి గ్రంథాలయోద్యమంలో ఈ రెండు లోపాలను సరిచేయాలి. అటు గురువు ఉండాలి; ఇటు గ్రంథాలూ ఉండాలి. అనగా గ్రంథాల గణాంకం పెట్టి సంతమాత్రం చాలదు. గ్రంథాలు తెలుసుకొనే శక్తికి ప్రతినిధి ఒకడు ఉండాలి. 'పుస్తకం హస్తధూవనమా?'

గ్రంథము - బోధ

పూర్వకాలంలో గ్రంథాలు కొలది. బోధయొక్కవ. ఈకాలంలో గ్రంథాలు కొటానకొటాలు. బోధ అల్పము. పూర్వకాలంలో హృదయా లే పుస్తకభాండా గారాలు. బిల్లులుడు-భాండాగార ముండ మేవ హృదయే జాగర్తి సారస్వతం అన్నాడు. ఎప్పుడు? రాజుగారికి కోపం వచ్చి తనయిల్లు లూటీచేయించడానికి పంపినప్పుడు.

తుక్కు

నేటికాలంలో హృదయాలు అలాయిదా, పుస్తకభాండారాలు అలాయిదా. ప్రతిదీ 'రిఫరెన్స్ నోట్సు' ఈతారతమ్యం ఎంచుకువచ్చిందంటే 'తుక్కు' ఎక్కువయింది. అది మనచదువులోనూ ఉంది; ఇంగ్లీషు

చదువులోనూ ఉంది. మనచదువులో నూత్రం, దానికి భావ్యం, దానికి వ్యాఖ్యానం, దానికి వివరణ, దానికి టీక, దానికి లఘుటీక. ఊహ ఇంగ్లీషులో చూడండి లెట్సు. దానికి తెల్లవాళ్లు వ్రాసిన నోట్సు, నల్లవాళ్లు వ్రాసిన నోట్సు, క్రిటిసిజమ్, ప్రోజీరణం, అబ్జిక్టివరణం, మేడీటీషియన్స్ లిసి గిశీం చెప్పిట్లు మేడోసిఫికల్ట అయి పోతుంది. ఒక పుస్తకానికే ఇన్నీ డ్రెస్. ఇంత ఎదుకు పెరగాలివచ్చిందంటే గుత్తవం తక్కువ. బోధతక్కువ. వ్యాసంగం తక్కువలో తక్కువ. కై హ్యోపాథ్యావిక ఉల్ట

స్కాలర్లు

పూర్వకాలములో పేర ప్రతిష్ఠలు సంపాదించు కున్న వాళ్లందరూ మనం చదివిన గ్రంథాలలో ఎన్నో వంతూ చదివిఉండరు. ఈకాలములో 'స్కాలర్లు' అని పిలువకొన్న ప్రతి ఒక్కడూ ఏ పంచేల గ్రంథాలో చూస్తూ చదివి ఉంటాడు. కాలిదాసు గాని మేకస్పియరు గాని ఇన్ని గ్రంథాలు చదివి ఉంటారని మీరు నమ్ముతాగా? నా గురువుగారికి మేము చదువుకున్న గ్రంథాల పేరలు గూడా రావంటే వారూ ఆనందస్తారు, మీరున్నూ కోపా శ్చర్యాలు పడతారు. మేము చదువుకున్నా ఉక్కు వారెటు గరు. వారెంతకావాలో అంతవరకూ బాగా శ్రద్ధ చేసు కున్నారు. ఈస్కాలర్లందరూ ఏమిచేస్తారా అంటే మాట్లాడితే పుస్తకాలలోంచి 'కోట్' చేస్తారు. మతి జీర్ణం చేసుకున్న వారో ఒక కొత్త ఒరిజినాలిటీకి దారి చేస్తారు. అటువంటివానిని ఒక్కణ్ణి తయారు చేస్తే గ్రంథాలయం చరితార్థమవుతుంది.

గ్రంథాలయం పెట్టడం ఎందుకు?

గ్రంథాలయోద్యమం అన్ని ఉద్యమాలతోటిదీ కాదు గ్రంథాలు చదువుకొనేవాళ్లు గ్రామంలో లేకపోతే గ్రంథాలయముతో పనియేముంది? చదువుకొనేవాళ్లు లేక పోతే ఇది కూడా ఒక ఉద్యమంగాదా అని ఉద్యమిస్తే గజ భుక్తకపిత్థ, వవుతుంది. చదువుకొనేవాళ్లుగనక ఉంటే 'గ్రంథాలయం పెట్టడం ఎందుకు?' అనేశంకే లేదు.

సామాన్యజ్ఞానం కలిగిన గ్రామాలలో ఊరకే మావోలని నచ్చేవాళ్లకు గ్రంథాలయ మనేది సరస్వతీ దేవి గుడి. గ్రంథాలయాలవల్ల ఏమీ ప్రయోజనం లేదని చెప్పేవాళ్లు చాలామంది ఉన్నారు. కాని చదువులో గూడా ఇకానమీ ఉండాలనే ప్రభుల చంద్రరాయి గారికి సమేతం గ్రంథాలయోపయోగం ఆశ్చర్యంగా కనబడింది ఈ క్రిందిమాటలు వారివి.

గ్రంథాలయ-పండితులు

విశ్వవిద్యాలయాలలోనూ తయారైన వాళ్లున్నారు గ్రంథాలయాలలోనూ తయారైన వాళ్లున్నారు. ఈ రెండో దాంట్లో తయారయిన వాళ్లు-కేళిచంద్రసేను, ప్రతాప చంద్రమణిందారు, వివేకచంద్రపాలు, గిరీశచంద్రమోహు, రవీంద్రులు ఇత్యాదులు. మెకాలే సీమనుండి హిందూ దేశానికి వచ్చేటప్పుడు స్త్రీయగలో చాలాపుస్తకాలు చదివిపాఠే చేసాడు. అప్పటికింకా నూయెజ్ కనాలు లేదు. కేప్ ఆఫ్ గుడ్ హోప్ తిరిగి రావలసి ఉండేది. కాబట్టి ప్రయాణం అలస్యం అయ్యేది. ఆకాలంలో చాలాపుస్తకాలు చదవడం అయ్యేదట. గిబ్బర్ ఆక్స్ ఫర్డునుంచే తిరిగివచ్చేశాడు. అతడు ఏవిశ్వవిద్యాలయము లోనూ చదివించి లేవటం. కాని అతనిని బోలినవారందరూ? అతడు గ్రంథాలయములో కూర్చుండి జ్ఞానోపార్జన చేశాడు. దీనికిఫలముగా అతడు మనకు “రోమకసామ్రాజ్యవతనము” అనే అపూర్వసమృద్ధులు యిచ్చి పోయాడు. లోకం అంతా నరిగిన జాకొసన్ అతిదరిద్రుడు. ఒకపూట ఉంటే రెండోపూట తిండి ఉండేది కా దతనికి. తనపుస్తకాలు అచ్చువెయ్యడానికి గుత్తగొన్న సాహుకారు దగ్గర డబ్బుకొంత అప్పు తెచ్చుకోవడానికి అతడు చీటి రాసి కింద ‘తిండికి లేనివాడు’ అని దస్కతు చేశాడు కాబట్టి ఇతడు అంత కటిక దరిద్రుడు. ఇట్టి జాకొసన్ ఏవిశ్వవిద్యాలయంలోనూ ప్రెజెంటు వేయించుకోలేదు. ఇతడప్పసమూ గ్రంథాలయాలలోనే హాజరు.

మహాపండితుడు కార్తెలు ఇల్లు సాగ్గుట్టుడులో. తండ్రి మేస్త్రీ. వీళ్లందఱూ చాలా దరిద్రులు. దైవకృప వల్ల నేను జమీందారల ఇంట్లో పడలేదు కాబట్టి మనిషి

నయినానని కార్తెలులు చెప్పేవాడట. చదువుకోసర. తండ్రి ఇతణ్ణి ఎండిబకో పంపాడు. అతడందులో ప్రవేశించాక అక్కడి మేష్టరు మూకలో లెక్కల మేష్టరుకాడు, ప్రకృతిశాస్త్రాల మేష్టరుకాడు తక్క ఇక మనుష్యులే లేరని అన్నాడు. ప్రకృతం అతడెండిబకోలో ఉంటానికి కారణం అక్కడ గొప్ప గ్రంథాలయం ఉంది అందులో ఇతడు సొంతంగా ఇటాలియను ఫ్రెంచి జర్మను భాషలు నేర్చుకొన్నాడు. కాబట్టి గ్రంథాలయోపయోగం అంత తేనంత అని తెలుస్తూంది.

విశ్వవిద్యాలయాలలో తయారయిన ప్రతివాడికి బి. ఏ అనో యమ్యే అనో బిరుదు లభిస్తుంది. గ్రంథాలయంలో తయారైన వానిపేరే బిరుదునుపొందుంది.

బిరుదులకోసం తంటాలు పడడం నొకరీతి. కావలసింది జ్ఞానత్పన్న. జ్ఞానత్పన్నఉంటే గురువు మనస్సుమీద ఆవరణం తీసివేసినాక గ్రంథాలయం సాక్షాత్సరస్వతీ దేవిగా ఆవిర్భావం అవుతుంది. పిదప చదవాలి, మనసంతేయాలి.

గ్రంథాలు

గ్రంథాలయములలో సరియగు గ్రంథాలు లేకపోతే అది ఆలయమో లయమో అవుతుంది. స్కూలు పైనలుదాకా ఉండే టెక్స్టుబుక్కులూ, — మల్లా ఆపయింకావు—కోటులూ, జిల్లా గెజెట్లూ, కేటలాగులూ, అరెఫ్ మెటిక్కులూ, స్ట్రీలనోములూ, హిస్టరీలూ, వోల్టర్ లిస్టులూ, వగైరాలతో నిండిన గ్రంథాలయాలే మరకు కనిపించేవన్నీ. తప్పితే రంగు రంగుల నవల సామ్రాజ్యం! పిదప నాటకసరకు. అమృతాంజనానికి అమృతాంజనేయం, అమరాంజనం, అమృతాంజనం అమృతరామాంజనం, దిల్ రంజనంలాటి అంజనాలు బయలుదేరినటాలు, ఒకేనాటకానికి ప్రతిబింబనాటకాలు పుట్టకొక్కలు. గ్రంథాలు వ్యాపార సరళిలోకి దిగాయి. సరస్వతీదేవిని ఛేరసారాలతో లక్ష్మీదేవిలోకి మారుస్తున్నారు. ఇక్కడ ఈమధ్య జరిగిన ఒక ప్రసంగం చెబితే ఆప్రస్తుతం కాదు. ఒక గ్రంథాలయమువారు వావిళ్ల వారికి అప్పనాతనామనా అనేపాటకున్నా చో

మోహనరంగా అనేపాటకున్నూ ఆర్డరిచ్చారు. వావిళ్ల మా వేలూరికి 'వావీవీవో' వృషభం అన్నట్లు వ కార సంబంధముతోటి ఆవు త్రరందారితప్పి నానద్దకు వచ్చింది. ఇట్టి వు త్రరం మతోటి వస్తే వావిళ్ల వారికి తిరగగొట్టించాను. ఇట్టి అప వాతనాలు కావలసిన గ్రంథాలయాలను వెంటనే ఎత్తేస్తే సరస్వతి కన్నీరు తుడుచుకుంటుంది. గ్రంథాలయము గ్రంథాలయ సభ్యుల చిత్తస్పృశికి అద్దము. తూకముగా అన్ని శాఖలలోను తగిన గ్రంథాలను చేర్చి చదివించడం మహాపుణ్యం చేశకుంటే నీ గాని సమూహం.

మంచి గ్రంథములు

మన హృదయములలో దాగిఉన్న రసాన్ని ఆకాంక్షనూ పయికి లేవనెత్తుకొని వచ్చేవే మంచి గ్రంథాలు. అనే మహాకావ్యాలూ, ఉపనిషత్తులన్నూ కడనువి చాలా భాగం చాకియాలూ. గ్రంథం మనస్సుకు భారం కాకూడదు. నిత్యమూ నిలవవుండే పరిమళం కావాలి. ఇట్టి గ్రంథాలే చదువదగినవి, వినిపించదగినవి. ఇవే మన పూర్వ లంఘనము మనకు సమానంగా పంచిపెట్టి పోయిన సారస్వజనిక ధనం

లైబ్రరీయన్

మంచి లైబ్రరీయన్ లేకపోతే గ్రంథాలయానికి తాళముపెట్టచ్చు. వివేచనం ద్రవాలుగారు గ్రంథాలయంలో ఓరంత ప్రాద్దా కూర్చుండి చదివి ప్రపంచములో మహావ్యక్తిగా పేరుపొందాడు. ఆయనకు పెద్దడిగ్రీ లేదు కాలిదాసుకు మహామహాపాధ్యాయ డిగ్రీ ఇస్తేనూ పేక్సియరుకి డాక్టర్ డిగ్రీ ఇస్తేనూ ఏమయినా కొత్త గౌరవం వస్తే వీరికిగూడా ఒక డిగ్రీ కట్టిపెట్టచ్చు. పాలుగారికి లైబ్రరీయన్ అనేదే మహావిరుడు.

గ్రంథాలు చదివి ప్రతిగ్రంథముమీదా తమ తమ ఉద్దేశాలు వ్రాసి మిగతావాళ్లందరూ దాన్ని ఉపయోగపఱచాలి. లైబ్రరీయన్ గ్రంథాలయానికి పురోహితుడు. పురోహితుడు లేకుండా ఏకార్యమూ తలపెట్టము కాబట్టి, మందర అట్టువంటి పురోహితుణ్ణి తయారుచేయాలి.

సామాన్యంగా మంచి తెలుగు గ్రంథాలు వందలకున్నూ, సాస్కృత గ్రంథాలు వేలకున్నూ, ఇంగ్లీషు గ్రంథాలు లక్షలకున్నూ సమకూరుతవి గాని లైబ్రరీయన్?

తెలుగు

దేశకాలపాత్రముల ననుసరించి జనసామాన్యానికి ఇంగ్లీషు బట్లు తప్పవు. తెలుగుకు సంస్కరణం కావాలని వుంటే ముఖ్యంగా ఆంధ్ర-విశ్వవిద్యాలయముద్వారా రావాలిసినదే. విశ్వప్రయత్నాలు చేస్తే—సంస్కరణం సిద్ధించేమాట ఏళ్లమీద పని.

గ్రంథాలయాలకు సంబంధించిన ఏ కొలదిమం దైనా తెలుగును బాగా అభ్యసించి 'స్పెషలైజ్' చేస్తే దానిద్వారా తెలుగు సంప్రదాయం నిలుస్తుంది. అది మనపై తృకధనం. ఇదివఱకే చాలా భాగం నశించింది. హతశేషాన్ని కాపాడుకొనే శక్తికూడా మనకు లేనట్లుంది. జనాభాలో హిందీవారితరు వాత బంగాళీ వారు. వారితరు వాత తెలుగువారు. వీరు రెండుమూడుకోట్ల మధ్య ఉంటారు. ఇందులో నూటికి పదుగురో పవమగుకో అక్షరాస్యులు. ఈ అక్షరాస్యులలో దస్యతామాత్రం ఎఱగినవాళ్లు చాలామంది ఉంటారు. ఇక భాష బాగావచ్చినవాళ్లు వేయికి ఒకడుంటే ఎక్కువ. సారస్వత వ్యాప్తి బంగాళీలో ఎక్కువ. పిదప అరవముట! పిదప తెలుగుట. తెలుగువారికంటే అరవవారు జీవికకు పాటు పడవలసినవారు కాబట్టి అన్ని ఉపకరణాలతోపాటు భాషనుకూడా ఒక ఉపకరణం చేసుకొని దానిద్వారా జీవికను నెట్టుతున్నారని నే నొకరివల్ల విన్నాను. తెలుగువారు సోమరు లట! కావున అరవప్రచారానికి తెలుగుప్రచారం తీసికట్టని అనుకోవలసి వస్తూంది.

తెలుగుకు కూడా వంగభాషవలె మహాభాష కాదగిన ఆవూల్యం ఉంది. కొలదిరోజులలో కాదగిన నూనెలు ఉన్నవి. తెలుగుభాష ఇప్పుడు కటాహంగా కానుతూంది. కొంత ఆవిరిఅయిఉంది. ఈ అవ్యక్తితీలోంచి ఇహవచ్చేది శుభ్రమయిన సృష్టి. ఆసృష్టి కోసం అందరూ ఎదురు చూస్తున్నారు.

రూగములు, సుప్రసిద్ధములు, పాత్రములు, విఖ్యాతిజేంచిన కవులకావ్యములు విమర్శింపబడియున్నవి.

ఇక గ్రంథరచనయందు వీరాదరించిన భావముదలి భాగమున గ్రాంథికమును, ద్వితీయభాగమున వ్యాసహరికమును, గ్రాంథికభావయందును వీరచన ఆచరించిన పాత్రలను తిట్టిబ్బు చేయ గలగునని తోచుచున్నది. ఎట్లున్నను గ్రంథప్రతిపాద్యుని విషయము మాత్రము అందరును తెలుసుకొనదగినది.

ఇది సామాన్యవిమర్శము. విశేషవిమర్శము అస కాశముబడి మరొకసంచికయందు. గ్రంథము విశేషవిమర్శకు తావిచ్చుచుండుటయు ప్రకృత మందులకు అవకాశము లేకుండుటయు కారణము.

‘ఆచార్య’

ఆత్మవిజయము

గ్రంథకర్త:—బౌద్ధవాఙ్మయబ్రహ్మ, దుర్గిరాల బలరామకృష్ణమ్యూగారు, మానవాదగ్రంథమండలి యొక్క ద్వితీయకుసుమం. ౨౦౫ పేజీలు, మెరుగు కాగితాలు, కాగితపు బైండు, క్రాసునైజు, సం ౧౯౨౯ వలదు. ౧-౦-౦.

ఇది శేషుని ఎలక అను మహాకవి రాసిన Byways of the blessed అను మహాగ్రంథానికి ‘స్వతంత్రవాదం’. స్వతంత్రవాదమంటే అనువాదకుడు మూలగ్రంథంలోని కొన్ని విషయాలను తీసివేసి, కొన్నిటిని పెంచి, స్వయంగా కొన్నిటిని చేర్చి రానేడన్న మాట. మూలగ్రంథ మిది, మార్పులివి, చేర్పులివి (చేర్చినవి) అనే విభజనగ్రంథంలో లేదు. ఎంతచుట్టుకు వీలగు గారిదో, ఎంతవట్టుకు అనువాదకునిదో మనకు తెలియడం లేదు. ఈకరమైన గ్రంథాల్లో మంచిచుట్టులను చదివేటప్పుడు మూలగ్రంథకర్తను మెచ్చుకోడమా, అనువాదకుణ్ణి మెచ్చుకోడమా అని సందేహం కలిగి రసాస్వాదన చెడుతుంది. అనువాదకుడు తాను కొన్ని మార్పులు, చేర్పులు చేయవలసివచ్చినప్పుడు అవి ప్రత్యేకంగా అనుబంధంలోగాని, లేక పుటయొక్క చిగునభాగంలోగాని ప్రక

టిస్తే మంచిది. ఆలాగుగాక మూలగ్రంథంతో మిశ్రం చేస్తే పాఠకుణ్ణి తృప్తిపరచడ ముండదు.

ఈగ్రంథవిషయం ఆధ్యాత్మికం. ప్రతిమనుష్యుడు ఈదేహాన్ని గాక తానైనటువంటి ఆత్మను—పరమాత్మను తెలుసుకోడానికి అవలంబించవలసిన సుగుణాలను గురించి యీగ్రంథల్లో నాడుబడింది. ఈ సుగుణాలు లెక్కకు పదునాలుగున్నాయి. వీటిలో కొన్ని: ఉత్తమోద్ద్యోగం, సహానుభూతి, సహనము, సుస్థిరానందము, ఏకాంతవాసము, స్థూలంబనము, సౌఖ్యనియంపర్యసాసము, “ఈగ్రంథమునందు వచింపబడిన సత్వభముల దీర్ఘాలోచనచే బరిగ్రహించి, యుపసరించి, ఆత్మవిజయమును సంపాదించిన ప్రతిస్వక్తియు నమందానందకందము నందగలడు. వాని జీవితము సౌఖ్యమయి, పర్యవసానములచే బరిపూర్ణము కాగలడు.” (౨౦౪ పేజీ) ప్రతిమనుష్యుడు తన జీవితంలో, ఇలాంటి పరివర్తన యొంత త్వరలో కలుగజేసుకుంటే అంతమంచిది. ఆలాగు కాకుంటే తత్వజ్ఞులకు కంఠశోష కాకపోయినా మానవులకు మాత్రం ఈశ్వరానుగ్రహ విలంబ మవుతుంది.

“ఇందలి ప్రతివాక్యము మానవజీవితసామాన్యములగు దోషముల విమర్శింపుచు సంస్కరణకు దారితీయుచున్నది. ఈగ్రంథరాజముయొక్క నీతిమన ఋష్యాదుల వైతిజ్ఞానముతో నేకీభవించియుండుట సంతోషదాయకము.” (విన్నపము ౫వ పుట)

అనువాదకుని ప్రతిభను గూర్చి ప్రత్యేకంగా చెప్ప నవసరంలేదు. ఋషి అంటిని కదా. ఈదేశం యొక్క ఆధ్యాత్మికపతనాన్ని గురించి రచయితకుగల హృదయాంతరంగిక గ్రంథంలో ప్రతినాక్యంలోను విస్తృతమవుతుంది.

తైలి:—గ్రాంథికం. సంస్కృతపదాలు హెచ్చు. సామాన్యజనులకు భావ అర్థంకాదు. విద్యాధికులకు మాత్రమే పుష్కలమోగం. తైలి అతిధారాళం.

జలయోగవారు: టి. లక్ష్మీనారాయణ, మానవాదగ్రంథమండలి కార్యస్థానము. అంగలూరు, కృష్ణా జిల్లా అని రాయాలి. టి. కా.

పా న ము

గ్రంథకర్త: వేది శ్రీరాములుగారు. రాయ
దుర్గము (బద్వారి).

మద్యపానము, చార్యము, వేద్యలోలుపత, మాంసభక్షణము, జూదము మొదలగు దుర్వ్యసనము లందలి చెడుగులను వివరింపదలపెట్టి గ్రంథకర్తగారి 'కల్ప తసంభావన' రూపమైన చిన్నిసాత్తమును రచించిరని తెలి యుచున్నది, సాగ్యమైనంతవట్టుకు ఈ పుస్తకమున పై జేర్చొన్న దుర్వ్యసనముల గలుగు చెట్టలు సంగ్రహ ముగ వివరింపబడియున్నవి. తక్కిన దురాచారములన్ని టికి పానమే మూలకారణమగుటచే నీ పుస్తకమున కీ పేరిడిరి. పుస్తకము వెల రు ౧-౧-౦. వెలయువారు గ్రంథకర్తగారికి వ్రాయవలెను.

హరశతకము

క్రానుపైజున ౨౩ ఫుటలు, వెల తెలియదు.

గ్రంథకర్త: పెండ్యాల నారాయణశర్మగారు, బోడ్డుబాలికాపాతకాల ప్రధానోపాధ్యాయుడు, గవర్న మెంటు మేడపాడు.

'హరా' అను మకుటముగల యీశతకము సరళము లగు కందకద్యముల రచింపబడినది. భక్తి, నీతి, తత్త్వ బోధకముగనటుల రచియింపబడినది గ్రంథకర్తగారి ముఖపత్రమున వ్రాసికొనియున్నాడు. భగవద్భక్తులందరు చదువదగిన పుస్తకము.

కృష్ణార్జునసంవాదము-(ద్విపద)

గ్రంథకర్త: నాదెండ్ల గోపామాత్యుడు. ప్రకాశ కులు: ఘోరవరము ప్రతాపరెడ్డి, గోలకొండ బుక్కడిపా, తూపుబజారు, హైదరాబాదు (డక్కను), క్రాను; ఫు. ౩౦.

గ్రంథాపఖ్యాతమును నాథాంతరముగల ఈద్విపద కావ్యము శ్రీకృష్ణ దేవరాయసారస్వభామని ముఖ్య

మంత్రి తిమ్మరుసునకు మేనల్లుడగు నాదెండ్ల గోపా మాత్యు'చే రచింపబడినది. అట్టి యీ 'యుత్తమకావ్య' పు వ్రాతపతిని ఎచ్చటినో సంపాదించి శ్రీ రెడ్డిగా రాంధ్రలోకమున కర్పించి, దీనికి శతావధానులు శేషుద్రి రమణకవుల విపులముగ వీతిక కలదు. అందు గోపామా త్యుని జీవితచారిత్రము సప్రమాణముగ నిరూపింపబడినది. ఇందలి కవిత ప్రాథమేయైనను ఎల్లరకును గుబోధమే యని చెప్పవచ్చును. గయని విషయమై కృష్ణునకును, అర్జునునకును నడుమ జరిగిన సందేశము లిందు కలవు. అం దరును చదువదగిన పుస్తకము. వెల ౦-౬-౦ మాత్రము. నలయువారు ప్రకాశకులకు వ్రాయదగును.

శ్రీ స్తవరత్నముక్తావళి:

గ్రంథకర్త: తిరుమల గుడిమెల్ల రంగారామయ్య; వై యాకరణశిరోమణి, పండితుడు, బోర్డుమొక్కల బాపట్ల.

ఇందు నాలుగు స్తోత్రములు కలవు: శ్రీ స్తవ రత్నముక్తావళి యను షేర లక్ష్మీస్తోత్రము, వేంకటేశ స్తోత్రము, శ్రీ రంగనాథస్తోత్రము, శ్రీ హయగ్రీవాక్షక మనునవి. అన్నియు గీర్వాణభాషయందు మత్తేభస్య త్రములనున్నవి. గీర్వాణభాషయందున్నను తద్భాషానభి జ్ఞులకు గూడ జలియటకుగా ఆంధ్రప్రతిపదార్థతాత్పర్య ములు గూడ గ్రంథకర్తగారివే ఇందు సొండుపరుపబడి యున్నవి. అందరును ప్రతిదినియు పఠింపదగిన స్తోత్రములు. వెల. ౦-౪-౦ మాత్రము.

మానసోల్లాసినీ కథలు

(1 వ భాగము)

క్రానుపైజు, ఫుటలు. ౩౩, వెల రు. ౦-౩-౦.

గ్రంథకర్త: శిష్టరాధాకృష్ణయ్య, టీచరు, కుర బాల (గుంటూరు)

చిన్నకథల సంపుటము. నీతిబోధకము లగు నిరు నది నాలుగు కథ లిందు గలవు. ఎలిమెంటరీస్కూల్ యం దలి బాలురు చదువదగిన పుస్తకము.

నయప్రదీపము-విగ్రహము

(భా. ౧.)

ఇది గర్భగ్రంథము, దీనిని రచించినవారు పంచమ్యుగవ శతాబ్ది నుండిన శ్రీ కోరాడ రామచంద్ర కృతిగారు ఇందు 'విష్ణుశర్మచిరచిత్తమును విగ్రహకథ విశేషముగా పెంచి వ్రాయబడినది. నూతనముగా రాజ్యమునకు వచ్చిన రాజుపంసునకు చుంతి రాజనీతి నుపదేశించె ననుమించె ననేక గాథలతో గూడిన..... స్వకల్పిత గ్రంథము'.....జేర్పబడినది.

గ్రంథము శైలికిమచ్చు: "కాన నీవిపుడు తల్లడంపు పాటు వీడి, యేమరిపాటు నొంగక, మెప్పును నెప్పురిక జూచుచుండు మని నాతనికిం దిట్టకనంబు గట్టి, యద్దిట్ట కట్టాయితంబుగ నున్న నక్కండలతిండిపోతు దండెత్తి తిండిం బు వేండ్రంబున గోండ్రంపురుం గడు బైదాలంబున మండిపడుచుం గడు నిడుదవెడల మెండగు తన యొడలియుంబ్బున నల కట్టిగుబ్బలిగబ్బితనంబుల మబ్బులఁ బోలె నొబ్బునఁ దెగద్రొబ్బుజాలి కక్కసంబు లగు డెక్కలఁ ద్రొక్కుటవలన నక్కడలివలనఁ గొండలం బోలి బిండినేయఁ గండుమీటుచుం బరగోత్రములు వ్రక్కలింపఁదగు తెగువుబిరువున నూఱుచులమించునడి దంబు బెడిదంపుపాటుకుం గంటగింపఁజాలు దంబుత నంబు నంటి, గొంటునడక నొమ్ము లగు కొమ్ములచేతఁ గణకణ లాడుచు, దట్టంబు లగు మిణుగురులతిట్టల దిట్టం బుగఁ బుట్టించుచు నల పిడుగల గుండఁ గండ్రతనంబుఁ దమవేండ్రంబునఁ బెగదొందింపఁజాలి మండిపడిన చండ్రనిప్పులయొప్పులకు ముప్పు లుప్పతిల్లఁ జేయంజాలు కనుగ్రుడ్డల బెట్టినంబు లగు గంటుమాపులన యాపుమా పంజాలి, దండధరదండ సమగ్ధుడ వేదండకుండకొండ ప్రహతకుండలీంద్ర ప్రచండి మాడంబరకకోరతాకుంఠీ కరణాకుంఠసముత్కింఠ జరతకమత ఖర్చు కకోర పటు తరనిజాగ్బటి భూమణభీమణం బు నిజఁబధిదంభోధి చేత నలి నిఘోరగర్భి కృష్ణగ్రావతి నిష్పేమణ దక్ష ధూతుత విశాల మృగ ఫాలమ్ముచేతఁ గల్పతయ సమయ సమాక్షి ప్రరితితాపతూతు క్రమదక్షిణ ౬౯

తోడిశకక్తాక్షాస్యకు హర్యకుంబు నధిక్షేపించుచు నును రులబలిమికలిమిఁ గని వేసరక, యంతయు నొక్కపెట్టినఁ గనిమసంగఁజేయసమకట్టి గోరగింత నెంతయుంబూనిన యొడల గండుమీటి దండెత్తిన యాకాచరసంబో యని యెన్నంజాలి, యవ్యాలిఁజూచిఁ నీవు బెట్టివంపుపాలి వేగఁ బోటొగ్గుకొను మని దిగ్గుఁ గదిసిఁ వెల్లంబుగఁ దన్ను నెన్నుదుటఁ దాటింప నేతెంచె." పు. 45.

ఈ శేరాలంతయు నొక్కటేవాక్యము. గ్రంథ మంతయు నిజే యొక నిఘంటువునలె నుండును. ప్రకృత మిది ఇంటరుమిడి నుటు పరీక్షకు పాత్యగ్రంథము. పాత్య గ్రంథ నిర్ణయసంఘమువారు నూఁలుమైలులో కృతా ర్యలైన విద్యార్థులు తెలుగుపాండిత్యసాధమున నెక్కిన మెట్టును తెక్కపెట్టి గుర్తించి దానిపైమెట్టున కెక్కుటకు మాత్రమే చాలిన పుస్తకములను నిర్ణయించుట శ్రేయము కాని తత్సాధోపరిభాగమున కొక్కనగురన ఇట్లు ఎగిరింపబూనుట సామాసము.

అంద్రపదనిధానము

గ్రంథకర్త: తూము రామదాసకవి

క్రాను; పు. ౫౧౧. వెల రు ౧-౮-౧౦.

వరంగల్లు నందలి కాకతీయ గ్రంథమాలయందు మొదటి అనుబంధ గ్రంథముగా నిది ప్రకటితమయినది. దీనికి పరిష్కర్తలయిన శ్రీ శేషాద్రిరమణకవులు వ్రాసిన 'తోలిపలకులోని యాక్రింద భాగములను పరికించిన నీ గ్రంథకర్త చరిత్రాదీములు, గ్రంథస్వరూప స్వభావాదులు పాఠకులకు తెలియగలవు.

"తూము రామదాసకవి కావులబాడు. పూర్వమునుండియు నివాసము ఒరంగల్లు. ప్రకృతము ఒరంగల్లు లోని యొక భాగమున బాలనగరమున వీరిగృహముకలదు. పసుపునుల్ల గోత్రము. ఈయన జననకాలము గడిచిన నలసంవత్సర శ్రావణ బహుళ ద్వితీయ సోమవారము (క్రీ. శ. 18-8-1856) మరణకాలము క్రోధి సం. కార్తిక బహుళ సప్తమి (క్రీ. శ. 29-11-1904) జీవితకాలము

దాదాపు 49 సంవత్సరములు. ఇరువదియొకటవయేటఁ గవితారచనమున కారంభించినాడు. కవితారంభకాలము ధాతసంవత్సరము కానోపు. కవిపండు సంస్కారములఁ బడిన వైష్ణవమతస్థుఁడు.”

“ఈ రామదాసకవి బరంగల్లు నివాసియు సరస కవితావికారదుఁడు వైద్యవ్యభూషణుఁడనగు ప్రతాప పురము రంగార్యులగారివద్ద సంస్కృతాంధ్రముల నభ్యసించి ఈక్రిందిగ్రంథరాజములను రచించెను.

1. రుక్మిణీకల్యాణము (గేయగ్రంథము), 2. గోపికావిలాసము (ప్రబంధము), 3. మిత్రవిందోద్వాహము (ప్రబంధము), 4. కాళిదాసునాటకము, 5. ఆంధ్రపదనిధానము (ప్రబంధము,” (పీఠిలో కాళిదాసునాటకమును, మిత్రవిందోద్వాహమును ముద్రితములయ్యెను నిపుడు లభింపవట.)

“ఈగ్రంథమును కవి నలువదవయేట వ్రాచునారంభించి మరణకాలమునకుఁ గొంచె మించుమించుగఁ బూర్తి కావించెను. నిఘంటువునకు వలయు పదసముదాయమును శబ్దరత్నాకరమును అకారాది నిఘంటువుగైకొని వర్గీకరణమొనరించి పద్యములు గావించెను.” “కవి శుద్ధప్రతి మరలఁ బరిశోధింపఁజేరి బయటపుల దోషములు గలవు. మాడుకాంక్షమునందు దాదాపుగ మాడుభాగముల కర్థము వ్రాయలేదు. మాకులభించిన మాత్మికలోఁ జివరభాగము చెదపుర్వలు దినివేసెను. అందుచే గొన్నిపద్యములకు మొదలు, కొన్నిపద్యముల కర్థము మేము సమకూర్చితిమి.” (పీఠి కావించిన సంస్కరణములేవో తెలియునట్లు ముద్రించుచుండవలసినది) “ఇందు నామలింగానుసారములై గాండములు, వర్గములు విభజింపఁబడినవి. లింగాది సంగ్రహార్థము మాత్రము తెనుఁగున విడువఁబడినది..... పద్యములన్నియు నామలింగానుసారముగా నున్నవి.”

“ఆంధ్రపదనిధానము ౧౮౬౫ పద్యములు గల యుద్ధాంధ్రము. నిజామరాష్ట్రమున న్యూనహరింపబడు దేశ్యపదములు వైత మిందు జేర్చబడినది.” “అమరమునందులేని పనిముట్లుపేరులు, జాతీయవాచక

ములు, వస్తునామములు, నీకవి స్వయుముగఁబరిశోధించి సమకూర్చియుఁ గొన్ని తావుల సంస్కృతపదముల వ్యుత్పత్తిభావాదుల గమనించి యాంధ్రపదములను గల్పించియు, గ్రంథాంతముల నున్న దేశ్యపదముల గూర్చియు నీ గ్రంథమున బదసముదాయమును బెంపొందించుచున్నాడు. అందుచే నీ నిఘంటువు ఆంధ్రలోకమునకు బరమపకార మనియు, నాంధ్రవాఙ్మయ ప్రత్యేకస్వైక్తిత్వమున కాదర్శప్రాయమనియు, విద్యార్థుల కవశ్య పఠనీయమనియు మాతలంపు.”

ఇట్టి గ్రంథ గుణములు పెక్కుతెలుగుల వర్ణితములయినవి.

గ్రంథప్రామాణ్యమును గుర్తించుటకయి గ్రంథస్థభాగము లీక్రింద నొండురెండుద్దృశ్యములు:

“గీ. ఆవలావాలు సానువు లనఁగ సర్వ
కంబులగు; సెనగలు చణకంబు లగును
నూలు నువులన తిలలగును; వెలిగార
మనఁగ గప్పించొకమన టంకణంబు పేళ్లు.(?)”

(—పు. ౨౪౩. ప. ౪౨౨.

ఆవల, ఆవాలు, సానువులు—అనఁగా సర్వకముల పేళ్లు. ఇత్యాదిగా నున్నది.

శబ్దార్థాకరము ననుసరించి వ్రాసినదన్నా రీగ్రంథమును. శ. ర. లోని సర్వ పములు, సానువులు ఇందు ‘సర్వ కములు, సానువులు’ అయినవి. శ. ర. లో నువులకు, ‘నూవు, నువ్వు,’ అను రూపములు గలవు.

అవి ఇందు అంతరించినవి. గ్రంథకర్తవలెనే పరిష్కర్తలును ఇట్లు ప్రమాదమునకు లోనయిరి.

“గీ.కందు బాణలి, బంగల కంచుకట్టు
మంగలంబన భాష్ట్రీహా;.....
కందు, బాణలి, బంగల, కంచుకట్టు, మంగలము,
అనభాష్ట్రీము పేళ్లు...”

ప. 427 పు. 246.

దీనికి మూలగ్రంథముగు శ.ర.లో కందువు సం.త.పుం. స్త్రీ. పెనము, అని ఉన్నది. ఇందది ‘బాణలిపర్యాయ

శరదాలలో చేరినది. 'పెనము'నకు 'బాణలి'కి గల భేదము 'దో'పెలు, గా'రెలు' తిన నలవాటుకల ఆంధ్రభాషాకమునకు తెలియనిది కాదు. 'భాష్ట్రము' అనుటకప్పు. 'భాష్ట్రము' అని ఉండవలెను. 'బంగళ' = కుంపటి, అంగారధానిక' అని శ. ర. ఇక్కడ 'కుంపటి' బాణలి' అయింది. ఇది యొక విపరీతపరిణామము.

"క. పాటిలింగజాబుకుతయును

గిటక పాదరు పాట్టి గుజ్జ గిడ్డ బుడుగనక
వలునకు నభివ్యు: లిటు కొ
నటి నా సరియ-గిహీనునకు నామంబుల్.

—ప. 202. పు. 178.

"పాటి,లింగజా, బుడుత, గిటక, పాదరు,పాట్టి, గుజ్జ, గిడ్డ, బుడుగు అనగా వలువునకు పేళ్లు. అవియు కొనటి అని అంగిహీనుని పేర్లు."

"వలువు=బ్రహ్మచారి, బాలకుడు" అని శ. ర. ఇక్కడ పాట్టివాడు అను నర్థమున నున్నది. ఇది తప్పు.

"పాదరు=దే.వి.పాద...ఉదా. బెబ్బులియున్న పాదరు, చొచ్చుచేతించింబున తొచ్చుటయును భార. విరా. ౨ ఆ" అని. శ. ర. ఈ గ్రంథమున దానికి 'పాట్టి' అని అర్థము. 'అవిటి' అని శ. ర. 'అవిటు' అని ఈ గ్రంథము. ఇట్టివి చాలగలవు. కావున నీ గ్రంథమునకు సంపూర్ణ సంస్కరణ మావశ్యకము.

మాసనవ జీవితము

గ్రంథకర్త: పౌత్రవాజ్ఞయబ్రహ్మ, దుర్గిరాల బల రామ కృష్ణయ్యగారు. మాసనవదర్శగ్రంథముండలియొక్క చతుర్థ కుసుము. ౨౧౮౧ పుటలు. సాదాకాగితాలు, క్రాకోపైజా, అట్టబైండు, మూడుసంపుటలు. సంపుటం ఒక్కంటికి రు. 3-౮-౦ వెల. సం. ౧౯౩౦.

ఇదొక స్థూల నీతిగ్రంథం. "ఇందు ప్రతిమనుష్యుడును అన్ని దశలయందును, అన్ని యవస్థలయందును, అన్ని పరిస్థితులయందున, ఎట్టి సడపడి నాశ్రయంపవలయునో యా ధర్మనూత్రము లన్నియు నిదర్శనపూర్వక

ముగ నీవేదింపబడియున్నవి...ఇది నిజముగా విశ్వనీతి. నీతిసర్వస్వము." (ప్రొలిపఁకు).

గ్రంథకర్త ఆంధ్రాంగ్ల సంస్కృతభాషల్లో పాండిత్యం గలవారు. అన్ని కళ్లలోను శాస్త్రాల్లోను జ్ఞానం సంపాదించేరు. వీని అన్నిటికంటే హెచ్చయిన విషయం! వీరు ఆత్మజ్ఞానసంపన్నులు, ఋషివంటివారు.

కొంచెం ఆధ్యాత్మికజ్ఞానం కల యెవరైనా ఈ దేశంయొక్క ప్రస్తుతిని, ప్రాచీనసిద్ధిని గురించి యోచనచేస్తే, ఇప్పటి మనుష్యుడు తానైనటువంటి ఆత్మను మరచినాడనీ, దైవధర్మక్షామ్యుడైనాడనీ, యితేగాక తానుకానటువంటి శరీరాన్ని, ప్రాపంచిక విషయాలను అభివృద్ధిచేస్తున్నాడని, నైతికజ్ఞానరహితుడైవున్నాడని తెలియకపోదు. అప్పటికి యొక్కడ చాచినా కొంచె మాలస్యమైతే యేమి ధర్మానికీజము, అధర్మానికీ అవజయం కలుగుతూంది. ఈలాగు జరుగు తూన్నా ప్రజలు దుర్మార్గాలచే నాకర్షింపబడి సన్మార్గాని విడిచివేస్తున్నారు. ఇట్టిసిద్ధిలో సంస్కరణ అవసరంకదా. గ్రంథకర్త తలపెట్టిన దిదే.

ఈ గ్రంథోద్దేశాన్ని గ్రంథకర్త యీమోస్తరుగా వెల్లడిచేసేరు. "సృష్టికలంకారప్రాయుడగునట్టి మనుష్యుడేయేధర్మముల నాశ్రయించుటవలనను, ఏయేభావములను కలిగియుంటుచేతును, సాఖ్యానందమయుడయి, భగవత్ప్రీతి పొందుడయి దుఃఖభయతాపాదకములనుండి విచారింపుటయే ప్రస్తుత కర్తవ్యము. (౧వ పుట) ఇంకా యేమింటే దైవసృష్టి యేర్పడినపిదప గతిించియుండిన యుగములలోనికెల్ల శిటియుగమే విశేషముగ నాత్మబలము నపేక్షించుచున్నయది. కలియుగమునం దాత్మబల సంపాదనమే సర్వోత్తమంబగు ధర్మమని యనువలగు సేను ముఖ్యముగా నుద్ఘోషింపవలచితిని" (౨౮౩వ పుట) మరిన్ని "ఈ గ్రంథమున వ్రాయబడిన ప్రతివాక్యము విద్యార్థియొక్క నైతికజీవిత పురోభివృద్ధిచే ధ్యానమునం దిడికొని యున్నది. మానవజీవితోత్థానమున కావశ్యకముగు సామగ్రియమంతయు నీ గ్రంథమున కేర్పబడియున్నది. ఇందలి ప్రతివాక్యము జీవితోత్థానమునకు దారకమం

త్రయము రాణింపగలదని భావించుచున్నాడను" (౨౧౩౭ పుట) మనదేశస్థితి యేలాగవుందంటే "నేడు బుద్ధిజాడ్యముచే దేవునియొక్క ప్రతిశాసనము మూసిత మొనరించి వేయునట్టి సత్సవిరుద్ధములగు దురాచార దుష్కీతు లన్నియు మానవసంఘముచే గడుశ్రీతితో ననుష్ఠింపబడుచున్నవి. నేటి మన సమాజముయొక్క యాచారమందున్న ధగ్గుములకును, భంగిర్నిర్మితములగు ధర్మములకును హస్తముకాంతరముకలదు. నేటి మానవజీవితమునకును సభ్యమునకును బూర్ణ విరోధభావ ముండుటనుబట్టి మనుష్యజాతి తన వికాలమగు పరిష్కృత ధీకైని చాలవఱకు గోల్పోయినదనియు మనువలసివచ్చుచున్నది." (౨౧౪౦ వ పుట) ఇప్పటికి యువకులస్థితి "బాల్యమునుండియు మన యువకులు చరిత్రహీనులు, సద్విద్యాభ్యాసములు అని నొక్కి వక్కాణించుట కెట్టి అధ్యంతరము లేదు" (౨౧౪౧ వ పుట) ఈ యువకుల చదువుసంధ్యలు "నేటి యువకుల పూర్ణములును, నిరర్థకములును నగు ననేక శాస్త్రవిషయములజనువులు, హేయమగు శృంగారమున కధికనివాసము లగు భక్తిజ్ఞాన నీతి ధర్మశాస్త్రములును నగు నవలలు నాటకములును పఠించుచు నైతిక జీవితముంగు పతితు లగుచున్నారు" (౨౧౪౨-౪ వ పుట). "అధునాతనభారతీయవిద్యార్థి సంఘముయొక్క దుస్థితికి ముఖ్య హేతువు లనేకములు కలవు" (౨౧౪౩ వ పుట). అవేంటే "రమారమి పదికేతాబ్దులు నుండియు మనజాతీయతను, వేదవిద్య, సంస్కృతవాఙ్మయము, మన యాచారవ్యవహారమతసంఘవిద్యావిధానాదికములను లేకమును ప్రేమింపజాలనట్టియు, మిక్కిలి విద్యేషించునట్టియు, విదేశప్రభుత్వములకు భరతఖండము స్వాధీనమయిపోవుట మన దుస్థితికి ప్రథమ కారణము." (౨౧౪౪ వ పుట). ... పరస్పరము కలహించుచు, విజాతీయప్రభువులచే బాధింపబడుచు, ఆత్మకీర్తిభంజక మగు నవినవాగరికతను నేర్చి... వేదముల యందలి గౌరవము విడనాడి దాస్యజీవితమును హృదయపూర్వకముగ ప్రేమించుట ... ద్వితీయకారణము" (౨౧౪౫ వ పుట). గ్రంథకర్త తనగ్రంథంలో "జ్ఞానశ్రావణభాసురము లగు సత్సంజీతులయొక్కయు, మహాత్ములయొక్కయు వాక్య

రత్నములు మానవజాతి కాదర్శప్రాయములయి, అక్షయ దృష్టాంతస్వరూపములయి అనశ్వరగంభీరప్రభితో నాచంద్రార్కస్థాయిగ ప్రకాశించుచుండగలవు." (౨౧౪౬ వ పుట) కనుక చేర్చివున్నాడు. రచయిత దైవిప్రార్థన వినిపి "జగదీశ్వరా! తిరిగి నీవు మా భారతవిద్యార్థి లోకమునకు బ్రహ్మచర్యవ్రతపాలనమున కావశ్యకములగు సౌమ్యభావమును, సౌజన్యమును, సాధువర్తనమును, శిష్టచారిత్రమును, ఉన్నతాశ్రమములను, ఉత్తమ వివేకమును, సంయమకైని, నిస్సంగత్వము బ్రసాదింపుము" (౨౧౪౭ వ పుట) పాఠకులకు చెప్పన దెవనగా "కేవల మిందలి భావములను బారాయణ మొనరించి యాచరింపనిచో ఈ గ్రంథముచే నేటి ప్రయోజనమును కలుగ నేరదు" (2187).

కనుక ఈగ్రంథం కేవలం చెదరివున్న నీతులను ధర్మాలను సంపాదించుటకు వ్రాయబడలేదు. ఈయుగమందలి యువకుల ప్రవర్తనను సంస్కరింపడానికి వ్రాయబడింది. వరుసుచెల్లిన నాడకూడ ఈగ్రంథాన్ని చదివితే ఆత్మజ్ఞానవంతు లవుతారు.

గ్రంథకర్త సనాతనహిందూమతముం దెంతో ప్రేమకలవాడు. సనాతనవిద్య, ఆత్మవిద్య బ్రహ్మవిద్య రచయిత హిందూమతంయొక్క బౌద్ధత్యాన్ని వ్యక్తపరచి నేటిసంఘంలోని దురాచారాలను ఖండించేసేడు. నీతిరహితమైన నేటి ప్రపంచకాని కీలాంటి గ్రంథమెంతో ఆవసరం. ఇందులో యెన్నో వున్నతదర్శాలు ఎటుగెత్తి వక్కాణింపబడి వున్నాయి. గ్రంథకర్త వీటిని చెప్పడం మట్టుకే గాక తాను ఆచరిస్తూ వున్నాడు. కనుకే ఈయన్ని ఋషివంటివారన్నారు. ఋషిఅనే అనవచ్చుమాడా. ఇప్పటి నైతికనాశాన్ని గురించి గ్రంథకర్తకుగల వేదన ప్రతివాక్యంలోను స్పష్టమవుతుంది. ఎందరో విదేశీయు లీదేశాన్ని పరిపాలించి వున్నారు. ఈదేశంయొక్క దౌర్భాగ్యమిది. కాని హూణప్రభుత్వంలో గమన ముభవిస్తూన్న నైతికపతనం వెనుక నెప్పుడు అనుభవించివుండలేదు. ఇదిచుహోపకారం.

“శిలమును బోపించి పెంపొందించు గ్రంథముల లో దీనికి సమానమయినది నాకు తెలిసినమట్టు కేభావ యందునులేదు” (తొలిపలుకు).

తైలి:—గ్రాంథికం. గ్రంథమంతా ఒక్కమోస్తరు తైలిలో వ్రాయబడలేదు. మొదటి సంపుటలో ఆధ్యాత్మిక విషయాలను గురించి చర్చి చుటచే గాబోలు సంస్కృతపదాలు, సంస్కృతసమాసాలు మోచ్చయిపోయేయి. రెండు మూడు సంపుటాల్లో తైలి సరళంగా వుంది. సామాన్య స్త్రీపురుషులు మొదటి సంపుటాన్ని చదివి అర్థంచేసుకొలేరు. తైలి సులభంగావుంటే అది సాధ్యమయ్యేది మొత్తంమీద తైలి రసవంతముగా వుంది. వరదలో పువ్వుదిలాగ తొట్టుపాటులేక ప్రసహిస్తుంది.

గ్రంథమంతా వుపన్యాసభోరణిలో రాయబడింది. పునరుక్తి మోచ్చు. అధికవిపులత్వం వుంది. అధికవిపులత్వంవల్ల చదువరులు ప్రధానాంశం మరచిపోవడమో లేక ప్రధానాంశం చదువరుల మనస్సుల్లో గట్టిగా నాటుకొనకపోవడమో జరుగుతుంది. ఇప్పుడున్న పరిమాణంలో మూడవవంతుకు విశేష ప్రమాదంలేకుండా గ్రంథాన్ని సంగ్రహపరచవచ్చు.

ఈగ్రంథంలో మానవజీవితాని కవసరమైన అన్ని విషయాలు చాలా సుట్టకు రాయబడి వున్నాయి. దేశభక్తినిగురించి, ప్రపంచకజ్ఞానాని గురించి కూడా ప్రకరణాలంటే మంచిది. ఇవికూడా మానవున కత్యవసరమే.

ఒక్కొక్క ప్రకరణంలో అనేక వుపప్రకరణాలున్నాయి. నీటికికూడా నీర్ని కలు వాటిప్రారంభంతోనే వుంటే బాగు. విషయనూచికలో మాత్రమేవుండి ప్రయోజనం లేదు. ప్రకరణాల్లోని కొన్ని ముఖ్యాంశాలు విషయనూచికలో వుండబడ్డాయి. వాటినిక్కడ వుంచవసరం లేదు. పుటయొక్క మార్జిన్ లో వుండవలసిన విషయాలవి.

ఈమాడు సంపుటాల్లో దీనికి దానికి వేరేవుపోవ్వతాల్సి వుండవలసివచ్చింది. ఇది నిష్కారణవ్యయం, ప్రయోజనసూక్ష్మం.

గ్రంథకర్త తాను పొందుపరచిన అంగ్లవాక్యాలకు, సంస్కృత వాక్యాలకు తెలుగులో తర్జుమాచేసి చదువరులకు సౌకర్యం కలిగించి వున్నారు.

వలయువారు:—టి. లక్ష్మీనారాయణ, మానవాదర్శగ్రంథమండలీకార్యస్థానము, అంగలూరు, కృష్ణాజిల్లా అని రాయాలి. టి. కా.

తిరుగుడు పెండ్లి

గ్రంథకర్తలు: శ్రీ వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు—తెలుగున వెలువడిన సాంఘికనవలలో ‘తిరుగుడు పెండ్లి’ గౌరవస్థానము నలంకరింపఁ గల దనుట అతిశయము గానేరదు. ఏకద్రవయితలు శ్రీవేంకట పార్వతీశ్వరకవులు పాఠకలోకమునకు చిరపరిచితులు. వీరి బంగారీ అను కరణములను, అపరాధరీశోధక నవలను సామాన్యపాఠకజనమున కెంతో ప్రీతిపాత్రములు. స్వతంత్రరచనలు ‘తిరుగుడు పెండ్లి’ సమృద్ధయల కల్లరకును ఆసరణీయమైనది.

హిందూసంఘమున ఆచారము ముదిరిపోయి విచారము కొఱవడుటవలన, అభ్యంతరప్రతిబంధకముగా నిలిచియున్న దురాచారములు కొన్నిగలవు. అందునను సక్రమకారణ జన్మంబైయుండినను, విచారిత దుర్లయముగా మిలిపొయి గడుచునూటిన బాల్యవివాహము యిటీవలి ‘శారదాశాసనము’ వలన నిషేధింపఁబడినది. ఈ మారుబాటుకాలమునకు చెందును ‘తిరుగుడు పెండ్లి’ కథ. భావసంఘర్షణముఁ గల దగుటచేత సాంఘికనవలకు యొత్తినపట్టు. ఒకవంక పూర్వాచారపరాయణ శకశ్రీలోపించుచున్నది; మఱియొకవంక నవయువజన చిత్తాదుఃప్రభాసమన్వితాధునికశకారంభమున దీక్షిం గాంచుచున్నది. అందువలననే, నవలయందలి పాత్రుల నిజుఁడెఱుగులుగా విభజింపవచ్చును. బాలకృష్ణుఁడు, రుక్మిణి, నభద్రలు నూతన శకమునకు చెందుచున్నారు. సోదెమ్మ నూరమ్మ, పేరిశాస్త్రి యిత్యాదులు ప్రాతకాలమునకు చెల్లిదురు. కాలానుసరణులగు పాత్రములు నారాయణరావు; మహాలక్ష్మమ్మ, సోంబశిరావు మున్నగువారు.

పూర్వచార పరాయణుల అవిచారత, అజ్ఞాతముగ అనాచారము, ధార్మ్యము మొలగునవి చిత్రము లొక పక్షమున; నవీనుల సంకల్పశుద్ధి, సత్యాభిమానము, దేశ భక్తి, త్యాగదీక్ష ఇత్యాదులు వైసాటిప్రక్కనే ప్రదర్శితములు. 'ఈచిత్రమును చూడుడు, ఆచిత్రమును చూడుడు' అని పోలిక గ్రంథకర్తలు చెప్పి ప్రదర్శించిరి యనితోచును. ఐనను, గ్రంథకర్తలీపాత్రములన, యీలక్షణములను కాలెనని ఉత్సర్గాపకర్షల నుద్దేశ్యముగా గొని సృష్టించిరితలంపరాదు. విమర్శక దృష్టితో పరికించిన, నవీనుల వాస్తవిక అదృశ్యమని అంగీకరింపకతప్పదు. ఆ యా పాత్రముల యిట్టిప్రాయములు కేవలము గ్రంథకర్తలు వారినోటఁ బెట్టినవిగాక, ప్రకృతిసిద్ధములై జీవితరంగమునకెట్ల యట్లే కథారంగమునను వారినోట చెలువడు చుండును. తిలకింపును నారాయణరావు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారి సంభాషణలుగాని, సోదెమ్మవేదమ్మ సంభాషణలుగాని. ఇది, యది యని ఉదాహరింపకదే, నవీనుల సంభాషణలన్నియును ప్రకృతికావ్యములై నొప్పుచున్నవనుచో, గ్రంథకర్తలు తామెంత మటునుండి కథాసంవిధానమును సాగించినారో తెలియఁగలదు.

నవీనుల ప్రాణము పాత్రపోషణము. ఇందును వేంకటపార్వతీశ్వరకవులు విజయముగాంచినయే చెప్ప నొప్పును. మన సత్వనిరూపణమే యుద్దేశ్యముగా నున్నది గాదు 'తిరుగుడుపెండ్లి' అందువలన భావపరిశీలనకును. చిత్రవికారప్రకారములకును అతిప్రాముఖ్యముగల్గకపోయి యుండవచ్చును. కాని పాత్రము లొకరివలెనొకరు లేక పోవుటయేగాక, వ్యక్తుల మనోవిభేదములను ప్రకటించుటయేయున్నది. మహాలక్ష్మమ్మకును, అన్నపూర్ణమ్మకును గలవిభేదము నరయుడు. నారాయణరావునకును, సాంబశివరావుగారికినిగల యెడమంగనుడు. పూర్వచారపరాయణులే యైనను. మాతాస్మృతలేయైనను, వేదమ్మకును సోదెమ్మకును యెంత తారతమ్యము గలదో. మారమ్మ యెంత ప్రకృతికావ్యమైన పాత్రము! వేంకటాచలాని జ్ఞానావధానిగాఁగ్గ అట్లే జీవితరంగమునుండి యిట్లు కథారంగమునం దుపరిల్లి నాడు. నాయకురాలు రుక్మిణి భాగ్యరాకతితో పరిశీలించఁదగిన పాత్రము. పండించేంద్రకన్యకే గ్రంథకర్త లొకరించినంత విశాలదృష్టి, ప్రేమతో తృప్తిజ్ఞాన, అభిరుచిలను అలంకరించినామని నాకియక సంకల్పము గలదు. కనల వివరము, రుక్మిణి బాలకృష్ణుని

ముందులివి భిన్నస్వరముతో "బ్రతుకు పరాధీనమై పోయినపుడంతకంటే నేనేమనుకొనఁగలను. బావా, యీసితిలో నీవు నురల నాకన్నులఁ బడియెదవని నేననుకొన్నానా? ఒకవేళ ఆకస్మికముగా నగపసినను, ప్రాణము పులకించునట్టికమిద నిన్ను బావామనిపించుటకు నాకేమైన గర్వతయిండునా?" అని పలుకునపుడు రుక్మిణి పండించేంద్ర బాలయొనట్లు నాకుతోచదు. ఈమధుమించిన బుద్ధికవస్థ యందుకేమో. ఇతరవిధముల, రుక్మిణికాలోచితమైనపాత్ర. అధునికసత్యాగ్రహి. సంపదరాచారములకు తిరుగుబాటు చేయదు. స్వసుఖపరిత్యాగమువలన యితరుల మనోభావములను మార్చు జూచుచున్నది. ఆపాత్రములో అన్యైక్యముగా నెంతయోగలదు. వ్యక్తమైన యాశాంతి మహాదధితరంగములే వేంకటేశ్వరరావు హృదయమును తాటుమాటు చేసెను. గ్రంథకర్త లాపాత్రసృష్టియంతటి యుద్దేశ్యమును ఆ మనోటనే పెట్టినారు. "నాకష్టజీవనము శిలాశాసనమై లోకకల్యాణముకొరకేమాత్ర ముపయోగపడినను జాలును. నాకష్టకథ నాలకించి, బాలిపడి యిట్టి పెండ్లిండ్లై యుండునఁ జేయఁగూడదని, యేకాలదిమింది పిల్లర తల్లలకైనను విశేషము గలిగినబాలదా?"

తిరుగుడుతోనే 'తిరుగుడు పెండ్లి' సమాప్తమగుచున్నది. పెండ్లినిగూర్చి తరువాతి గ్రంథము అపేక్షణీయము. కాని, అది యీనవీనుల భాగము కాఁజాలదు. 'తిరుగుడు పెండ్లి' స్వతస్సంపూర్ణమనియే నావిశ్వాసము. అందువలన కథాచనయం దాక్షేపార్థమగా తోచుచున్నది. సుభద్రకథ నట్లు శ్రుంచినచే మిట రెండవభాగమునకు రుక్మిణి నాయు కగుచున్నది. కాని మొదటిభాగమున యిరువురు బాలకును సమానప్రతిపత్తియే గ్రంథకర్త లొసంగియున్నారు. 'తారదా' వినాహ విమర్శనాసంకల్పలై వారు యితరము నించుక జాతి విడచిరి.

గ్రంథము సులభమైన గ్రాంథికభాషలో వ్రాయఁబడినది. సంభాషణలు గ్రాంథిముననే వ్రాయఁబడి యున్నను. వాడుకభాష కెంతయో చేరువుగా నున్నది. వైలిధారాశ్రమైనది. పద్యమునను, గద్యమునను, పలికిన యతురమును పలికించుట వీరి సంప్రదాయము. విరళముగానిది రమ్యమైనను, నీరసముగను,

న. వెం. ను.

గ్రంథస్వీకారము

శారదాపద్మవాచకము(ఏడవవాచకము)

క్రానునైజు. ఫుటలు ౪౪. వెల రు. ౦-౮-౦.

గ్రంథకర్త: కేసుమళ్ల రాజగోపాలరావు గారు, బి. ఏ., యల్. టి., ౧౨౪. వెల్లాలపీఠి, పరశువాకము, వేపేరిపాస్ట, చెన్నపురి.

(౧) శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన సత్యవివాహము

క్రాను, ఫుటలు ౧౪౧. వెల క్యాలికోబైండు రు. ౦-౧౨-౦, కేపరుబైండు, రు. ౦-౮-౦.

గ్రంథకర్త: జంగా హనుమయ్య చౌదరిగారు.

(౨) జానకీపరిణయము(ఏడవముల నాటకము)

డిమ్మినైజున ౯౨ ఫుటలు, వెల రు. ౦-౧౦-౦.

గ్రంథకర్త: జంగా హనుమయ్య చౌదరి గారు, అష్టాపధాని, పై రెండు గ్రంథములు నలయవారు: గ్రంథకర్తగారికి, వీరులపాడు గ్రామము, నందిగామ తాలూకా అను విలాసమునకు వ్రాయదగుదురు.

చరిత్ర కథామంజరి

క్రాను. ఫుటలు ౪౨. వెల రు. ౦-౪-౦.

రచయిత: యస్. రాధాకృష్ణయ్యగారు, ప్రకాశకులు: యం. యస్. శర్మ అండు కో., ఎన్.ఎస్.కే.పనల్ పబ్లిషర్స్, తెనాలి.

పల్నాటి వీరులు

క్రాను. ఫుటలు 68. వెల రు. 0-6-6.

రచయిత: శిష్టా రాధాకృష్ణయ్యగారు. టిచరు, సురిజాల, గుంటూరు.

శ్రీ కృష్ణ వేణుగానామృతము

(వాస్వాని పండితుని Ancient Murli కనువాదము)

క్రానునైజు, ఫుటలు ౫౬. వెల ౦-౪-౦. అనువాదకర్త: దుగ్గిరాల బలరామకృష్ణయ్యగారు, ప్రకాశకులు: మానవాదర్శిగ్రంథమండలి అంగలూరు (కృష్ణా)

వేదాంత గీతాడిండిమును

క్రాను, ఫుటలు 20. వెల తెలియదు. గ్రంథకర్త: పెండ్యాల నారాయణశర్మగారు, బోర్డు బాలికాపాఠశాలా ప్రధానోపాధ్యాయుడు, మేడపాడు.

లీలావతి (అపరాధపరిశోధక నవల)

డిమ్మినైజు, ౨౩౨ పేజీలు, వెల ౧-౮-౦.

గ్రంథకర్త: నందివాడ కామేశ్వరరావు గారు, బి. ఏ. ప్రకాశకులు: శ్రీ వేంకట పార్వతీశ్వరకవులు, ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయము, పితాపురము.

భారతీయచిత్రకళ

క్రానునైజున ౨౦౮ ఫుటలు. వెల రు. ౧-౦-౦.

ఆంధ్రగ్రంథమాలయందలి పదునూడవగ్రంథము. గ్రంథకర్త: తిలకెట్టి రామారావు గారు, బి. ఏ., బి.యల్. ప్రకాశకులు: ఆంధ్రగ్రంథమాల, తపాలా పెట్టె ౨౧౨. మదరాసు.

సంస్కృత భారతము

(శ్రీ రాధాకుమర ముఖ్యోపాధ్యాయుల యాంగ్లకృతి కనువాదము)

క్రాను. ఫు. ౯౫. వెల రు. ౦-౧౨-౦.

అనువాదకుడు: కొలచలమ కృష్ణసోమయాజి, యం. ఏ., యల్. టి. గుంటూరు.

పత్రికా స్వీకారము

శృంగారకంఠాభరణము.

(శృంగారగ్రంథమాల-శృంగారసంచిక)

సంపాదకులు: గంటి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు. ప్రకాశకులు: జి. యస్. శాస్త్రి అండు కంపెనీ, మద్రాసు. చందాదారులకు రు. ౧-౮-౦. ఇతరులకు రు. ౨-౦-౦.

జ్యోతిష చంద్రిక

జ్యోతిషవిషయ కాంగ్లమాసపత్రిక

సంపత్నరము చందా రు. 2-12-౪.

సంపాదకులు: పండిత జ్యోషి ఐ. వి. ఆర్. శర్మగారు. విలాసము: మేనేజరు, జ్యోతిషచంద్రిక, తిరువల్లి క్లబ్బి, మదరాసు.

లాంగ్విటీ (ఆంగ్లమాసపత్రిక)

అక్టోబరు నవంబరునెలల సంచికలు సంపత్నరపు చందా రు. 3-4-0; ప్రకాశకులు: డా. జి. ఆర్. ఏ. ఆచార్యగారు 60. సుందరమూర్తి వినియోగ కోవిల్ పీఠి, తిరువల్లి క్లబ్బి, మదరాసు.

సా భి ప్రా య వి శే ష ము లు

గృహసము భారతజాతీయ స్వాతంత్ర్య సంరంభమునందు వర్తమానయుగమునందు దివ్యదృశ్యముగ నుండగలదు. ఏడువేల మైళ్ల దూరమందుగల లండనునందు, సెంటుజేమ్సు రాజభవనమందు 33 కోట్ల భారతీయుల భావి పరిణామము నిర్ణయింపబడుచున్నది. మహారాజులు, విద్యావంతులు, హిందువులు, మహమ్మదీయులు భారతీయాశయములను వ్యక్తము చేయుటకై యూరపు ప్రయాణ క్లేశమును సహించి లండనునగరమునకు వెడలియున్నారు. హిందూ దేశము నుండియును గ్రేటుబ్రిటను నుండియును బ్రిటిషు రాజ్యప్రతినిధులును భారతీయుల యాశయములను పర్యాలోచన చేయుటకు కూడియున్నారు. అన్ని పక్షములవారును చేరి ౮౩ మంది ప్రతినిధులుగలరు. భారతీయ రాజ్యాంగసమన్వయ నిర్ణయించుటకు కూడిన వారియందు ప్రజాశయములను నిర్భయముగ వ్యక్తముచేయుటకు తగిన సంస్కారులు లేరని అన్ని పక్షములవారును అంగీకరించుచున్నారు.

జార్జి సార్వభౌముడు నవంబరు ౧౨వ తేదీని రౌండుటేబిలుసమావేశమునకు రాజ్యచిహ్నముల కనురూపమైన అంకురారోహణను చేసి

నను సార్వభౌముని ప్రారంభోపన్యాసము భారతీయాశయములను ప్రకటింపదగిన ఉదారాశయములను కలిగియుండక సామాన్యాశయములనే గలిగియున్నది. సమావేశమైనవారివిషయమై “వీరి సేవవలన నాకు మిక్కిలి ప్రేమ స్పదులగు ప్రజలసౌఖ్యమును ఐశ్వర్యమును అభివృద్ధి నొందినవి అని, మీ పేరులు చరిత్రయందు స్థిరముగ లిఖింపబడుగాక!” అని సార్వభౌముడు తెలిపిన విషయము ఎంతవరకు సఫలము కాగలదో భావికాలము నిర్ణయింపవలసియున్నది.

ప్రధానమంత్రి మాక్డొనాల్డుగారు చేసిన యుపన్యాసమును సద్భావములతో మూత్రమే నిండియున్నది. మాక్డొనాల్డుగారు శాసనోల్లంఘన విధానమును ఖండించుట సహజమైనను, మార్గాంతరమును నిర్ణయింపకుండుట ప్రధానమంత్రికి తగిన ప్రయోజనము గాదు. భరతవర్ష పక్షమున ప్రసంగించిన బరోడా, కాశ్మీరు మహారాజులు, శ్రీనివాస శాస్త్రి జిన్నా గార్లును, స్వామిభక్తిని, సద్భావములను వ్యక్తముచేసిరి. కాని భారతీయాశయములను నిర్భయముగను విస్పష్టము చేయలేదు. వీరి

కాదు. కాని ప్రధానము మంత్రిగారి ప్రతిపాదనను అంగీకరించు కొరకు నిర్ణయించబడినది. 17-వ తేదీని రాండుటేబిలు ప్రారంభమైనది. నాయకులును సభ్యులును గంభీరోపన్యాసము లాశాసనము పరమార్థమును నిర్ణయించు మొగములు.

మొదట మొదట లండను, భారత ప్రభుత్వమునకు సంబంధించిన చర్చలు జరిగినవి. లండను నగరమునందు నివసించు వారు బ్రిటిషు ప్రతినిధులు, భారత ప్రభుత్వమునందు గల గంభీరోపన్యాసములును, రాజ్యాంగవిధానమునకు పరిమళయోజనమైన భారతీయస్వపరిపాలనవిషయమును ప్రధానము చేసి రాజ్యాంగవిధానమును మాత్రము ప్రధానము చేసినవి. భరతవర్షమునంతయును నేకసామ్రాజ్యమును జేయుటయందు భేదాభిప్రాయములు లేవు. రాండుటేబిలు సమావేశము నిర్ణయించవలసిన ప్రధాన విషయము స్వపరిపాలనము గాని, స్వపరిపాలనమునందు గలుగవలసిన పరిమితము. సంస్థానాధీశులు, బ్రిటిషు ప్రదేశవాసులు, హిందువులు, మహమ్మదీయులు, స్వల్పసంఖ్యాకులు స్వరాజ్యమునందు వారి వారి భాగములను నిర్ణయించుకొనవలసిన యవసరము స్వరాజ్యమునందు గలుగగలదు. పరాధీనస్థితియందు బ్రిటిషు ప్రభుత్వము స్వాధికారము నెంతవరకు శిథిలము చేయునో నిర్ణయించుట మొదటివిషయము. బ్రిటిషు రాజ్యాధికారులు ప్రధానాంశమును వెనుకబెట్టుటయును, సామాన్యాంశమును ముందుంచుటయును సహజమైనను భారతీయులైనను నా విషయమును గమనింపకుండుటయును దోషియను నేటను నైనను ప్రధానాంశమును జేయకుండుటయును ననుచితము. భరతవర్షమునకు వర్తమాన కాలమునందు గావలసినది స్వాధికారముగాని స్వాధికారవిధాన నామము గాదు. లండను నందుగూడెన యన్ని పక్షములవారును గలిసి భరతవర్షమున కవసరమైన రాజ్యాంగవిధానమును నిర్ణయించి నామకరణము చేయుటతో మూడువారములు గడిచిపోయినవి.

* * * *

ఫెడరలు విధానము

సంస్థానాధీశులు, హిందువులు, మహమ్మదీయులు, బ్రిటిషు రాజ్యాధికారులు భరతఖండమునకు ఫెడరలు విధానము తగియున్నదని నిర్ణయించిరి. సర్ జాను పైమను నిర్ణయించిన విధానమునే రాండుటేబిలు సభయును నిర్ణయించుట బ్రిటిషు రాజ్యాధికారుల యభీష్టముల కనురూపము గనున్నది. నామకరణమున కనురూపమైన ప్రయోజనము గలుగకపోయినను. నామకరణముతోనే వాదములు, సంపకములు, స్వార్థ ప్రయోజనములు ప్రత్యక్షములైనవి. మహమ్మదీయులు వారి ౧౪ విషయములును పూర్ణముగ గావలయునని పట్టుపట్టుచు గాను. మహమ్మదాలిగా రారంభమునందు జేసిన గంభీరోపన్యాసము మాటలతోనే అంతర్గతమైనది.

ఆయన సకలవిధములను తాను భారతీయుడ నని చేసిన ప్రతిజ్ఞను విస్మరించి మహమ్మదీయ సంస్కరణమును జేయుట సమావేశ ప్రయోజనముల కనురూపముగ నున్నది. ఆగాఖాను, జిన్నాగారలును మహమ్మదాలిగారి మార్గమునే యవలంబించుట సహజముగ నున్నది. జయకరు మూంజీగారలు మహమ్మదాలి గారి పాలెను హిందూదండభిని మ్రోగించకపోయినను హిందూ భాగమును ప్రతిపాదించుచున్నారు. సప్త్రాగారు స్వతంత్రముగను తన మార్గమును బట్టుచున్నారు. వారిమార్గమైనను భారతీయస్వాతంత్ర్యమార్గముగాకను అన్ని మార్గముల యందను సంగమించుచున్నది. సప్త్రాగారు బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులకును హితముగనుండుట సహజము. సంస్థానాధీశులును వారి ప్రాతవాసనల ననుసరించుచు వారి స్వతంత్రచిహ్నముల రక్షణమును గోరుచున్నారు. ఈభిన్నమార్గములు భారతీయుల దుర్బలమును బ్రిటీషువారిబలమును వ్యక్తము చేయుచున్నవి. మూంజీగాగు తెలిపినటు లన్ని సత్యములవారను ఊమినియనుష్టేటసును స్వీకరించి పంకమునకు బూనుకొనియుండిన స్వపక్షమునకును, దేశమునకును కొంతయైనను లాభము గలిగియుండును. స్వపరిపాలనము నంగీకరించని ఘోరలువిధానము గంధర్వనగరమువలె నున్నది. రాండుటేబిలు సమావేశమునకు ఫలము భారతీయనాయకు లూహించినటులె పరిణమించునని యూహించుటకు ప్రబలమైన నిదర్శనములు గనుపడుచున్నవి. గాంధీ

మహాత్ముడును, మోతీలాలు నెహ్రూ జవహర్ లాలు నెహ్రూగారులును సంధి ప్రయత్నములకు చూపిన ప్రతికూలత ధర్మయుక్త మనియు, న్యాయమనియును, గౌరవప్రద మనియు, ఇష్టదైనను ప్రాజ్ఞులందరును గ్రహి

* * *

గాంధీమహాత్ముడు-సవయుగ ధర్మము

భారత స్వరాజ్యసంరంభమును

మాన సమయము మహోదయ సమయము బరిణమింపగలదు. ద్వాపర యుగాంతమునంద ధర్మక్షేత్రమైన కురుక్షేత్రమునందు శ్రీకృష్ణ భగవానుడు విజయునకు జేసిన ధర్మోపదేశము సార్థకమగుటకు శుభసమయము ప్రపంచమునకు సమకూడినది. శ్రీకృష్ణుడు ప్రతిపాదించిన యోత్రధర్మము విశాలమైన మానవధర్మము నందు లగ్నమగుటకు తగిన యవకాశములు లభించినవి. సర్వనాశనకరమైన మహాసంగ్రామాంతరము ప్రపంచమంతయును శాంతిని బడయుటకు పరితపించుచున్న విధమును ప్రపంచపరిస్థితులు భిన్న దేశములందు భిన్న రూపములను పరిస్ఫుటము చేయుచున్నవి. రష్యా, ఇటలీ, గ్రేటుబ్రిటను, చీనా, ఇండియా మొదలగు దేశములన్నియును శాంతిస్థాపనమునకై భిన్నరూపములను పాటుపడుచున్నవి. త్రికరణశుద్ధిగను సకలజాతులును పరస్పర హితమునకై పాటుపడనంతవఱకును నానా జాతి సమితులు, రాండుటేబిలు సమావేశములు శాంతి ధర్మస్థాపనములకు నిర్ధకములు.

పరలను వ్యాపింపజేయుటయును, లండనునందు
స్వరేపాలనమును నిర్ణయించుటయును నసం
భవములు. దేశధర్మపరాయణులైన 70,000
భారతీయులును, పూజ్యుడైన గాంధీమహాత్ము
డును నిర్బంధముల ననుభవించుచున్నపుడు
కొండుతేబిలు సమావేశమువలన నేవిధమైన
ప్రయోజనము గలుగజాలదు. కన్నులు
మూసుకొని యథార్థమును గ్రహింపకుండుట
ప్రయోజనకరము గాదు.

భారతస్వః జ్యోతిస్మస్య కేవలము భారతీయ
సమస్యమాత్రమే కాదు. అది ప్రపంచసమస్య;
ధర్మరక్షణసమస్య; శాంతిసమస్య. ముప్పది
మూడుకోట్ల ప్రజలకును, ప్రపంచమునకును
సంబంధించిన ఈ మహాసమస్యను గాంధీమహా
త్ముడు పూనిన ధర్మలక్ష్యముతో నవలోకించుట
ప్రయోజనకరము గాని సంకుచితమైన స్వప్ర
యోజనలక్ష్యముతో నవలోకించుట లోకము
నకును భారతఖండమునకును ప్రయోజనకరము
గాదు. హిందువులు మహాత్మాగమును
బూని మహాత్ముదీయులకును, ఇతరసంఘముల
కును నభయము నొసంగుట శ్రేయస్కరము.

పదినందలయేండ్లు పారతంత్ర్యదుఃఖము ననుభ
వించిన హిందువులు కొంతకాలము
లయిన మహాత్ముదీయుల య
నిరభ్యంతరముగను సంగీకరింప
యుల బాధ తొలగినపుడు స్వ
సహజముగనంతరింపగలదు.
స్వవిశ్వాసమును భారతీయు
నిధులకును విశ్వాసమును గలు
తేబిలుసమావేశమువలన నేవిధమైన
జనమును గలుగజాలదు. స్వరాజ్యకాములు
శాంతికాములును తమలక్ష్యమును యురావడా
జేయునునందు, గీతాంతమునందు సంజయుడు
తెలిపినటులు, కర్మజ్ఞునయోగవరాయణుడైన
యోగీశ్వరుం డైన గాంధీమహాత్మునిమీదను
ప్రసరింపజేయుటయే సంకల్పసిద్ధికి సాధనము.
భారతీయు లందరను గాంధీమహాత్మునిపై నే
దీక్షాపరాయణులై కామితార్థములను బడయు
దురు గాత!

యత్ర యోగీశ్వరః కృష్ణః యత్ర పార్థో భీష్మధరః,
తత్ర శ్రీ ర్విజయో భూతి భ్యివా నీతి ర్మతి ర్మమ.

